

1972

HISTÓRIÁS KALENDÁRIUM

KATOLIKUS MAGYAROK VASÁRNAPJA

1972. évi

HISTÓRIÁS KALENDÁRIUMA

Szerkesztette:

ESZTERHÁS ISTVÁN

KÉSZÜLT A KATOLIKUS MAGYAROK VASÁRNAPJA NYOMDÁJÁBAN
1739 MAHONING AVENUE, YOUNGSTOWN, OHIO, 44509, U.S.A.

MSGR. SZABÓ JÁNOS:

Légy közbenjárónk, Szent István király!

★ AMIKOR SZENT ISTVÁN KIRÁLY születésének ezredik évfordulóját ünnepeljük, felcsendül lelkünkben Szent Pálnak Timóteushoz intézett levele 6. fejezetének 13. verse: „Felszólítlak az Isten nevében, aki mindeneket éltet és Jézus Krisztus nevében, aki Poncius Pilátus előtt tanúságot tett az egy igazság mellett: teljesítsd megbízatásodat bűntelenül, Urunk Jézus Krisztus eljöveteléig".

A történelem lapjait olvasva sokszor igen nehéz megérteni, hogy az emberi természet örök, ugyanaz a jelenben is, mint ami a múltban volt. Az életformák változhatnak, az életszínvonal emelkedése befolyásolhatja az ember kényelmét, de nem változtatja meg magát az emberi természetet. Ennek az igazságnak hangsúlyozásával tekintsünk vissza a Szent István születése óta eltelt ezer esztendőre.

★ AZ AZ ISTVÁN, akiből az Egyház nagy szentje lett, ugyanabba a nehéz világba született bele, mint kortársai, az életkörülmények ugyanazok voltak neki is, még ha meg is engedjük, hogy a vezető emberek családjainak több kényelem jutott, mint az egyszerű embereknek, de lényegében mégis azonosak voltak az életkörülmények mindenkinek. De nem is a külső, a fizikai és testi életkörülményeken van a hangsúly, hanem a fiatal István hite az, amely elsősorban érdekel bennünket.

Vannak, akik megkapják a hitnek ajándékát és azt

féltékenyen őrzik, mint egyéni kincsüket. Megelégednek azzal, hogy nekik megadatottt a hit kegyelme, de nem érzik, hogy ez kötelezettséget is jelent számukra. Sőt még olyanok is vannak, akik saját családjukban sem apostolai a szent hitnek, akik közömbösek a hitvestárs, a gyermekek, unokák hite vagy hitközönye ügyében. Nem akarnak beleavatkozni mások magánügyeibe, mossák kezüket ezzel a divatos mentegetőzéssel.

★ MENNYIRE MÁS VOLT ISTVÁN KIRÁLY! Felismerte az „igaz gyöngyöt", a „gazdag földet" és nemcsak magának szerezte meg, hanem mint igazi keresztény, apostola lett a hitnek és minden erejével arra törekedett, hogy mások is megismerjék. A hitnek Krisztustól kapott fényét reflektorként sugározza kortársai és főleg népe felé. Ez a hit tevékeny, cselekedetekben megnyilatkozó hit volt számára. Apostoli buzgóságában nemcsak egyházmegyéket, püspökségeket és apátságokat alapított, hanem gondoskodott azok működésének anyagi alapjairól is. Jól tudta, hogy a hit terjesztése, a lelkipásztori munka, a papnevelés, az iskolák fenntartása, továbbá a szeretet parancsának gyakorlati megvalósítása: az aggokról, az árvákról, a betegekről való szervezett gondoskodás nem nélkülözheti az anyagi feltételeket és ezért nagylelkűen gondoskodott ezeknek az intézményeknek anyagi alapjairól is.

★ ORSZÁGÁT kultúrális vonalon is beillesztette a keresztény országok közösségébe ugyannyira, hogy sem a kultúrában, sem az irodalomban, sem a tudományokban és művészetekben nem voltunk egyetlen nemzetnél sem alábbvalóbbak. Nem kell különösen nagy képzelőerő ahhoz, hogy arra gondoljunk: mi lett volna ebből az országból, ha fia, Imre herceg folytathatta volna az apja által megkezdett munkát. Ezen az úton haladva hol lennénk ma, ha nem jött volna még később a tatárjárás és törökdúlás, ha a magyarság színe-java el nem pusztult volna történelmének számtalan csatamezején.

„Gyümölcseiről ismeritek meg a fát", mondotta az Úr Jézus. Szent István király apostoli életének gyümölcse a szinte ezer éves magyar katolicizmus. Az ő áldott élete befolyásolta évszázadokon keresztül a magyar népet és még a mai nehéz időkben is, igaz hogy csak a hamu alatt, de tovább izzik az a szent parázs, melynek tüzét ő gyújtotta meg egy évezreddel ezelőtt. Lehet, hogy utódai nem mindig voltak méltók hozzá, de az általa elvetett mag hatalmas és erős fává nőtt, melynek erős gyökerei a mai hitetlen világban is tovább táplálják a nemzetet.

★ AZ A PÉLDA, melyet fia nevelésével mutatott a világnak, örök eszményképe a keresztény nevelésnek és követendő útmutatás minden mai szülőnek. Nem a modern szabadosság a gyermeknevelés alapja, hanem azok az örökérvényű krisztusi igazságok, melyet fiához intézett levelében olyan gyönyörűen megörökített. És valóban, Szent Imre alakja és vonzó példája más országokba is eljutott. Olaszországban is szívesen keresztelték a fiú-gyermekeket Imre névre és őt választották fiaiknak védőszentül és követendő példaként. Még a híres Vespucci családról is azt olvassuk, hogy egyik fiúkat Imre névre keresztelték.

★ A KATOLIKUS IRODALOM EGYIK ÚTTÖRŐJE, Noll János Ferenc 1931-ben, az akkor egy millió példányszámban megjelenő OUR SUNDAY VISITOR hetilapban arról ír hosszú, két oldalas értekezésében, hogy Amerika a fiatal magyar szentnek, Szent Imrének nevét viseli Americo Vespucci térképei által. És ne feledjük, amikor itt Amerikáról beszélünk, nemcsak az Északamerikai Egyesült Államokat értjük alatta, hanem ez az elnevezés Amerika, magába foglalja Kanadát, Mexikót, Közép-Amerikát és egész Dél-Amerikát is. Sajnálatos tény, hogy az amerikai katolikus nép — köszönhetően a túlságosan nemkatolikus befolyásnak — erre a valóságra még nem figyelt fel. Reméljük, ha kissé elkésve is, egyszer csak mégis kénytelen lesz elismerni.

A South Bend-i Magyarok Nagyasszonya plébánia-templom művészi főoltárképe, valamint a gyönyörű színes ablak ezt kívánják belevésni a fiatalság lelkébe.

★ DE NEMCSAK A MAGYARSÁGNAK, hanem az egész világ katolikusainak is hálásnak kell lenni Szent István királynak azért, hogy az Isten Anyját, a Boldogságos Szűz Máriát és tiszteletének jelentőségét kiemelte az emberek hitében. Amikor a hittudományi egyetemeken a professzorok a mariológiában a Mária-tisztelet történetét adják elő, mindig rámutatnak arra a jelentős tényre, hogy jóval a középkor előtt, mielőtt még a világ legnagyobb festői, szobrászai és építészei létrehozták a Szent Szűzzel kapcsolatos csodás alkotásaikat, Szent István már régen trónra állította a Magyarok Nagyasszonyát. Thanquerey, a világhírű dogmatikus megemlíti, hogy Szent István mintegy ezer évvel ezelőtt Magna Domina-nak, Nagyasszonynak, vagyis Királynőnek nevezte a Szent Szűzet. Ez a tény jelentősen befolyásolta a katolikusok Mária tiszteletét.

★ SZOMORÚ ÉS SAJNÁLATOS TÉNY, hogy a második világháború után kialakult politikai tényezők miatt Szent István szelleme nem érvényesülhet népében azzal az eleven valósággal, mint amikor II. Szilveszter pápa elküldte neki a szentkoronát és felvette országát a keresztény nemzetek családjába. Még nagyobb kár, hogy a mai világ vezetői nem követik a Szent Király példamutatását. Ha követték volna, nem lett volna annyi háború, annyi szenvedés, annyi megnemértés a nemzetek és az egyes emberek között, nem lett volna elnyomás és kizsákmányolás, nem lett volna annyi koldus és nélkülöző, nem hullott volna annyi keserű könny az emberek szeméből.

★ VAN AZONBAN VALAMI, ami megmaradt az Egyházban az ő szellemi örökségeként. Ő indította el az első, igazi ökumenikus mozgalmat. Szellemi útmutatása tette lehetővé szinte egy évezreden át országában, hogy a különböző nyelvű és vallású nemzetiségek békében élvez-

hették a keresztény testvériség áldásait. A különféle nemzetiségekhez tartozók ápolhatták nyelvüket, kultúrájukat, megvoltak saját iskoláik és templomaik. Körükből nemcsak az ország szellemi vezetői, papok, püspökök kerültek ki jelentős számban, hanem még az ország legfőbb vezetői, sokszor nádora és hercegprímása is, mint például a boldogult Csernoch János bíboros hercegprímás. Sok úgynevezett fejlődésben előljáró kultúrországban még ma is ritkán található meg ez a szentistváni nemzetiségi politika.

★ A MAGYAR NÉP egyszerű gyermekei továbbra is őrzik a Szent István királytól beléjük oltott krisztusi vallást; sok nehézség és kisértés ellenére is ragaszkodnak hitükhöz, sőt sokan készek érte börtönt is elszenvedni és ha kell, akár életüket is feláldozni érte.

Csak a jövő fogja megmutatni, hogy mivel tartozik a világ Szent István népének, hogy befogadhatta a nehéz történelme folyamán szerte-szét szóródott magyarságot és hogy ez az idegenbe szakadt magyarság hogyan járult hozzá a befogadó országok hitéletéhez. A jó mag bárhol a világon jó gyümölcsöt terem és ez a magyarság tovább hintette azt a magot, melyet első szent Királya által kapott az Istentől.

A budapesti Szent István Bazilika főoltára fölött aranyba vésve tündökölnek ezek a szavak:

AVE SANCTE REX STEPHANE!
INTERCEDE PRO NOBIS APUD REGEM SAECULORUM!

Amikor az ezeréves jubileumot ünnepeljük, ez a mi imádságunk is:

ÜDVÖZLÉGY SZENT ISTVÁN KIRÁLY!

LÉGY KÖZBENJÁRÓNK AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁG KIRÁLYÁNÁL!

JANUÁR

JÉZUS NEVE HÓNAPJA

ISTEN ANYJA, SZŰZ MÁRIA	1	ÚJÉV, KISKARÁCSONY
VIZKERESZT VASÁRNAP	2	Makár; Artax vt. (Érd)
Hétfő	3	Gyenovéva szüz (Gyöngyvér)
Kedd	4	Titus püspök; B. Angyéla
Szerda	5	Teleszfor; Gerlák (Ellák)
Csütörtök	6	Gáspár; Menyhárt; Boldizsár
1. Péntek. Bünbánat, önmegtagadás	7	Lucián; Január (Gyopárka)
Szombat	8	Szörény; Péter (Tas)
JÉZUS MEGKERESZTELÉSE	9	Julián; Vitályos
Hétfő	10	Vilmos pk.; X. Gergely p.
Kedd	11	Higyin p.; Teodóz: Dózsa
Szerda	12	Ernő ap; Tigrius (Kaplony) vt
Csütörtök	13	Veronka: Vernyike
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	14	Vidor et; Bódog vt.
Szombat	15	Remete Szent Pál (Kicsind)
Évközi 2. VASÁRNAP	16	Marcell vt. p.: Marcal (Mácsa)
Hétfő	17	Antal; Béke Knője (Békés, -di)
Kedd	18	Piroska vértanu szüz
Szerda	19	Szent Margit (Gyöngyi)
Csütörtök	20	Fábián; Sebestyén; Özséb
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	21	Szent Ágnes (Báránka)
Szombat	22	Vince; Anastáz (Enyed)
Évközi 3. VASÁRNAP	23	B.A. eljegyzése (Aracsa)
Hétfő	24	Timót pk.; Bedő vt.
Kedd	25	Pál; Bretannió (Bottyán)
Szerda	26	Polikárp vt. (Balambér)
Csütörtök	27	Aranysz. János (Karád)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	28	Nol. Péter; Valér (Erőd)
Szombat	29	Szalézi Ferenc (Szalók)
Évközi 4. VASÁRNAP	30	Mártonka szüz
Hétfő	31	Bo. János; Péter ps. (Zalán)

JANUÁR

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1 UJÉV. Sz. Vazul	Szombat	UJÉV
2 Szilveszter: Sorostély	VASÁRNAP	Ábel, Béla
3 Malakiás próféta	Hétfő	Béni, Énok
4 Hetven Apostol tanitvány	Kedd	Leona, Titus
5 Teónás; Teopompus (Tompos)	Szerda	Simon, Alma
6 EPIFÁNIA	Csütörtök	VIZKERESZT
7 Ker. János: Iván	Péntek	Atilla
8 György: Gyerő	Szombat	Szörény
9 Polieuktes vt.	VASÁRNAP	Marcel
10 Nisszai Gergely pk.	Hétfő	Melánia
11 Teodóz: Dózsa ap.	Kedd	Ágota, Anikó
12 Taciána vt.	Szerda	Ernő
13 Sztratónikus vt. (Csongor)	Csütörtök	Veronka, Vidor
14 Sinai atyák	Péntek	Bódog
15 Pál és János remete	Szombat	Lóránt
16 Szent Péter lánca	VASÁRNAP	Gusztáv
17 N. Antal ap., rem.	Hétfő	Antal
18 Nagy Atanázs et; Cirill	Kedd	Piroska
19 Makár remete; Fruzsina	Szerda	Sára H.-bergi Káté
20 Eutimus ap. (Ötömös)	CSütörtök	Fábián, Sebő
21 Miksa és Ágnes	Péntek	Ágnes
22 Timót, Anastáz	Szombat	Artur, Vince
23 Kelemen vt. pk.-Agathangelusz	VASÁRNAP	Zelma, Ányos
24 Xénia, Eusébia	Hétfő	Timót, Tádé
25 Naz. Gergely: Gecső ea.	Kedd	Pál
26 Xenofon Nagy vt.	Szerda	Vanda
27 Krizosztom (Karád)	Csütörtök	Lotár
28 Efrém szir egyháztanitó	Péntek	Károly
29 Ignác ereklyéi átvitele	Szombat	Adél, Odola
30 Triódium: 3 szent pk.	Vasárnap	Mártonka
31 Cirus (Csörsz) és János	Hétfő	Virgyil

A Hold fényváltozásai:		A Nap kel	A nap nyugszik
Utolsó negyed	8-án		
Újhold	16-án	1-én 7 óra 14 perc	4 óra 23 perc.
Első negyed	23-án	11-én 7 óra 12 perc	4 óra 33 perc
Holdtölte	30-án	21-én 7 óra 07 perc	4 óra 44 perc

Megjegyzés: A napi szent neve után zárójelben következő név ősmagyar személynév, melynek védszentjéül az előzőleg emlitett Szentet választotta a magyarság. — A kettősponttal összekötött nevek közül a második az elsőnek magyarosabb változata. — A név kicsinyitése sokszor leánynevet jelent: Györgyi, Dénike, Előke.

FEBRUÁR

LURDI SZŰZ HÓNAPJA

Kedd	1	Ignác vt. pk.; Szevér: Sövér
Szerda	2	Gyertysz. BA (Fényő, Fényőke)
Csütörtök	3	Balázs; Celerin (Csapó); Zákoly
1. P.: Bűnbánat, önmegtagadás	4	Korzini András: Endrőd
Első szombat	5	Ágota; Avitus (Ösöny, Ösönke)
Évközi 5. VASÁRNAP	6	Dorottya; Sümegi BA (Sümeg)
Hétfő	7	Romuáld; Juliána (Jávorka)
Kedd	8	M. János; Honorát (Becsend)
Szerda	9	Alexandriai Cirill (Cseder)
Csütörtök	10	Skolasztika: Kolostya
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	11	Lurdi "Áldó B.A." (Áldáska)
Szombat	12	7 Szervita; Krisztinus
Évközi 6. VASÁRNAP	13	R. Katalin; Benignus (Bényőke)
Hétfő	14	Bálint; Antonin (Adony)
Kedd	15	Kolos; Erdélyi Siró BA
Hamvazó szerda szigoru böjttel	16	Juliána; Pálfalvi BA (Felhőke)
Csütörtök	17	Donát; Evermód (Edömén)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	18	Simeon: Semjén
Szombat	19	Konrád; Mansvét (Szende)
BÖJT 1. VASÁRNAPJA	20	Eleutér (Aladár)
Hétfő	21	Eleonóra: Nóra
Kedd	22	Péter székfogl; Kort. Margit
Szerda	23	D. Péter; Szenerót (Szemere)
Csütörtök	24	Mátyás; Montán (Dobó)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	25	Nicefor (Géza; Taráz (Tarcal)
Szombat	26	Viktor (Győző)
BÖJT 2. VASÁRNAPJA	27	Leánder: Lándor; Passz, Gábor
Hétfő	28	Román, Pupulus (Árvád,-cska)
Kedd	29	Elemér

FEBRUÁR

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1	Trifon (Turány) vt.	Kedd ..... Ignác, Benkő
2	Jézus tal. Simeonnal	Szerda ..... Karolina
3	Simon és Anna	Csütörtök .... Balázs
4	Izidor: Szidor	Péntek ..... Rákel, Veronka
5	Ágota; Teodula (Toldoska)	Szombat ..... Ágota
6	Bukolus	VASÁRNAP Dorottya, Jób
7	Parténius pk. vagy Pertényes	Hétfő ..... Tódor, Benő
8	Tivadar vt. Zakarjás pr.	Kedd ..... Aranka, Salamon
9	Nicefor vértanu	Szerda ..... Apollónia
10	Karalampiás	Csütörtök ... Elvira, Árpád
11	Balázs vt.; Teodóra	Péntek ..... Bertót, Dezső
12	Melécius pk. (Vécs)	Szombat ..... Lidia, Lili
13	Martinián és Zoé	VASÁRNAP Ella, Gabi
14	Auxencius rem.	Hétfő ..... Bálint
15	Onézimus vt.	Kedd ..... Emese, Bogdán
16	Pamfil vértanu	Szerda ..... Juliánna, Dacó
17	Tódor (Somodor)	Csütörtök ... Donát, Konstantin
18	Leó pápa	Péntek ..... Konrád, Simon
19	Árkippus	Szombat ..... Zsuzsánna
20	Katániai Leó főpap	VASÁRNAP Álmos, Aladár
21	Timót rem.	Hétfő ..... Nóra, Eleonóra
22	Eugánei vtk. ereklyéi	Kedd ..... Gerzson
23	Polikárp (Balambér)	Szerda ..... Alfréd
24	János feje megtalálása	Csütörtök ... Szökőnap
25	Taráz pk. (Tarcal)	Péntek ..... Mátyás
26	Porfir pk. (Szederkény)	Szombat ..... Géza, Gejza
27	Prokóp	VASÁRNAP Sándor, Lándor
28	Vazul (Vászoly)	Hétfő ..... Ákos
29	Elemér	Kedd ..... Elemér

A Hold fényváltozásai:			A Nap kel	A nap nyugszik
Utolsó negyed	7-én			
Újhold	14-én	1-én	6 óra 58 perc	4 óra 58 perc
Első negyed	21-én	11-én	6 óra 46 perc	5 óra 11 perc
Holdtölte	28-án	21-én	6 óra 32 perc	5 óra 24 perc

MÁRCIUS

SZENT JÓZSEF HÓNAPJA

Szerda	1	Albin pk.; Leó (Arszlán)
Csütörtök	2	Szimplicius pápa (Somló)
1. P.: Bűnbánat, önmegtagadás	3	Kunigunda: Kinga
Első szombat	4	Kázmér; Elpid (Ete)
BÖJT 3. VASÁRNAPJA	5	Özséb vt; Adorján vt
Hétfő	6	Perpétua és Felicitás
Kedd	7	Akvinói Tamás et.
Szerda	8	János; Szilván (Zoltán, Zsolt)
Csütörtök	9	Franciska: Fanni; Gergely
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	10	40 vértanu
Szombat	11	Konstantin (Szilárd)
BÖJT 4. VASÁRNAPJA	12	N. Gergely p.; Ince p. (Ináncs)
Hétfő	13	Szabin; Nimfodóra (Sellő)
Kedd	14	Matild: Tilda
Szerda	15	1848-as Magy. Nemz. Ünnep
Csütörtök	16	Geréb; Ábrahám: Ibrány
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	17	Patrik(Abos); A. József: Izsép
Szombat	18	Sándor (Kászon); Cirill
BÖJT 5. VASÁRNAPJA	19	JÓZSEF (Munkács, Forgács)
Hétfő	20	B. Csák Mór dömés; Martos
Kedd	21	Benedek: Bekény (Bendegüz)
Szerda	22	Gy. Katalin; Benvenut(Cséka)
Csütörtök	23	Viktorján; Frumenc (Magod)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	24	Berta; Svéd Katalin
Szombat	25	Ernő, Ireneus
VIRÁGVASÁRNAP	26	Emmanuel vértanu; Manó
Hétfő	27	Damaszkusi János et.
Kedd	28	Kap. Ján.; Vitályos (Elemér)
Nagyszerda	29	Auguszta: Ágosta szüz
Nagycsütörtök	30	Kerény; Domnin vt. (Urkony)
Nagypéntek	31	Erzsébet; Guidó; Vid; Ámos

MARCIUS

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1 Eudoxia vt.: Dóka	Szerda	Albin
2 Teodót püspök	Csütörtök	Lujza
3 Eutrópius vértanu	Péntek	Kornélia, Nelli
4 Gerázimus apát (Ősze)	Szombat	Kázmér
5 Kónon vértanu	VASÁRNAP	Adorján
6 Tódor és 41 tsa.: Ámori vtk.	Hétfő	Gotlib, Jenő
7 Vazul: Vászoly vt.	Kedd	Tamás
8 Teofilaktus pk.	Szerda	Zoltán
9 Szebastéi 40 vt.	Csütörtök ...	Franciska, Fanni
10 Kodrát vt. (Karancs)	Péntek	Olimpia
11 Szofron pk.	Szombat	Aladár
12 Gergely pápa, Teofán	VASÁRNAP	Gergely
13 Nicefor pk. (Géza)	Hétfő	Krisztián
14 Benedek atya	Kedd	Matild
15 Agápius	1848-as MAGY. NEMZETI ÜNN.	
16 Szabin vt.; Sándor pk.	Csütörtök ...	Geréb, Henrika
17 Elek	Péntek	Gertrud
18 Jeruzsálemi Cirill pk.	Szombat	Sándor, Ede
19 József, Krizsán és Dária	VASÁRNAP	József
20 Szabbási kolostor vt.-i	Hétfő	Hubert
21 Jakab vt.	Kedd	Benedek
22 Vazul vt.; Izsák	Szerda	Oktavián
23 Nikon vértanu	Csütörtök ...	Ottó, Bartimeus
24 Zakár	Péntek	Gábor, Dániel
25 Sz. Mária, Istenanyja	Szombat	Mária, Iréne
26. Gábor főangyal	VASÁRNAP	Manó
27. Matróna vt.	Hétfő	Hajnalka
28. Hilarion	Kedd	Gedeon, Gida
29. Márk pk.	Szerda	Ciril, Gusztáv
30 Lajtorjás János pk.	Csütörtök ...	Mária és Márta
31 Hipácius (Huba)	Péntek	Árpád

A Hold fényváltozásai:			A Nap kel	A nap nyugszik
Utolsó negyed	8-án	1-én	6 óra 20 perc	5 óra 34 perc
Újhold	15-én	11-én	6 óra 03 perc	5 óra 46 perc
Első negyed	21-én	21-én	5 óra 46 perc	5 óra 58 perc
Holdtölte	29-én			

ÁPRILIS

OLTÁRISZENTSÉG HÓNAPJA

Nagyszombat	1	Hugó pk.; Makár apát
HÚSVÉTVASÁRNAP	2	Paulai Ferenc; Orbán pk. (Iba)
Hétfő	3	Rikárd pk.; Sixtus: Süköd
Kedd	4	Izidor et (Turdos)
Szerda	5	Ferréri Vince (Vasárd)
Csütörtök	6	Gyümölcsoltó Boldogasszony
1. P.: Bűnbánat, önmegtagadás	7	H. József; Afrátes (Árpád)
Szombat	8	Dénes; Radnai B.A. (Réde)
HUSVÉT U. 2. VASÁRNAP	9	Konrád; Deszignát (Szecsőd)
Hétfő	10	Ezékiel; Geján vt (Gyalán, -ta)
Szent Antal kilenced, 1. kedd	11	N. Leó p; (Dalia); Benedek ps
Szerda	12	Gyula p.; Damján: Demők
Csütörtök	13	Ida; Kvintilián (Ötény)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	14	Justin; Tibor és Valerián vtk
Szombat	15	Eutiches (Etés, -di) vt.
HUSVÉT U. 3. VASÁRNAP	16	Bernadetta; Enkrátisz (Enikő)
Hétfő	17	Anicét (Etecsény); Rezső vt.
Szent Antal kilenced, 2. kedd	18	Amadé szervita
Szerda	19	Besnyői BA (Besnyő, Besnyőke)
Csütörtök	20	Tivadar; Krizófora (Kincső)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	21	Anzelm: Enzsel; Parzh. Konrád
Szombat	22	Zsótér; Leonidás vt (Legénd)
HUSVÉT U. 4. VASÁRNAP	23	Béla; Achilles: Ehellős
Hétfő	24	György vt.; Fidél (Hived)
Szent Antal kilenced, 3. kedd	25	Márk ev; Ányos: Ángyán pk.
Szerda	26	Tanácsadó BA; Kilit (Köllő)
Csütörtök	27	Kanizius Péter; Zita szüz
1. P.: Bűnbánat, önmegtagadás	28	Ker. Pál; Vitályos (Elemér)
Első szombat	29	Ver. Péter; Róbert (Robogány)
HUSVÉT U. 5. VASÁRNAP	30	Sénai Katalin; B. Zsófia

ÁPRILIS

	GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1	Egyiptomi Mária remete	Szombat	Hugó
2	Titus, Amfián és Edézius	VASÁRNAP	Áron
3	Nicétás apát	Hétfő	Keresztély, Ambrus
4	József vértanu	Kedd	Izidor
5	Kolos; Teodul (Toldos)	Nagyszerda	Vince
6	Eutikius vt. (Etes)	Nagycsüt.	Celesztin
7	György: Györös főpap	Nagypéntek	Hermány
8	Heródion vértanu	Nagyszombat	Lidia, Dénes
9	Eupszik vértanu	HUSVÉT V.	Ágost
10	Terencius vt. (Csizér)	Hétfő	Zsolt
11	Antipás vt. pk.	Kedd	Leó
12	Vazul pk.	Szerda	Gyula
13	Tamás apostol	Csütörtök ...	Ida
14	Gyula p.; Damján	Péntek	Tibor, Jusztin
15	Aristárkos vt. és tsai	Szombat	Tas, Atala
16	Iréne vagy Jerne	VASÁRNAP	Lampért
17	Agapit (Ádok) pápa; Semjén	Hétfő	Rezső, Anicét
18	János remete: Jóka	Kedd	Ilma
19	Pafnucius vt.; János remete	Szerda	Kocsárd
20	Tivadar: Tiva remete	Csütörtök ...	Tivadar
21	Január vt. pk.	Péntek	Anzelm, Aladár
22	Szikeotus Tódor (Arda)	Szombat	Csilla, Szilárd
23	György: Gyerő: Gyorkos	VASÁRNAP	Béla
24	Szabbás: Sebők vt.	Hétfő	György, Gyerő
25	Szent Márk evangélista	Kedd	Márk, Márkus
26	Vazul: Vászoly vt. pk.	Szerda	Áron
27	Simeon: Semjén	Csütörtök ...	Arisztid, Rebeka
28	Jázson; Szozipáter	Péntek	Valéria
29	9 cyzikusi vt.; Memnon	Szombat	Péter
30	idb. Jakab apostol	VASÁRNAP	Katalin

A Hold fényváltozásai:

Utolsó negyed	6-án
Újhold	13-án
Első negyed	20-án
Holdtölte	28-án

	A Nap kel	A nap nyugszik
1-én	5 óra 27 perc	6 óra 10 perc
11-én	5 óra 10 perc	6 óra 21 perc
21-én	4 óra 54 perc	6 óra 33 perc

MÁJUS

SZŰZ MÁRIA HÓNAPJA

Hétfő	1	Munkás Szent József
Sz. Antal kilenced 4. keddje	2	Atanázs et; Szádok; Márk
Szerda	3	Sándor; Sosteneus (Cseme)
Csütörtök	4	Monika; Flórián: Fóris
1. P.: Bűnbánat, önmegtagadás	5	V. Pius pápa; Vid (Nyirjes)
Első szombat	6	Árpádházi B. Erzsébet: Zsóka
HUSVÉT U. 6. VASÁRNAP	7	B. Gizella; Domitilla (Dalma)
Hétfő	8	Szaniszló (Salló, Sallóka)
Sz. Antal kilenced, 5. kedd	9	Naz. Gergely; Anyák Napja
Szerda	10	Antonin (Altagur); Jób pátr.
ÁLDOZÓ-CSÜTÖRTÖK	11	Fülöp és Jakab apostolok
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	12	Pongrác vt.; Imelda
Szombat	13	Bell.Róbert;Gyemma(Gyöngy)
HUSVÉT U. 7. VASÁRNAP	14	Bonifác; Pakómius (Bakony)
Hétfő	15	L. S. János; Torkvát (Törked)
Szent Antal kilenced, 6. kedd	16	Nep. János; Sz.Simon(Botond)
Szerda	17	Paskál (Husvéd, Husvédka)
Csütörtök	18	Venánc (Vadad); János: Jóka
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	19	Celestyén; Pudens (Buda)
Szombat	20	Bernaldin; Akvila (Alattyán)
PÜNKÖSD VASÁRNAP	21	Bobola András: Andocs
Hétfő	22	Julia (Gyulácska); Rita
Sz. Antal kilenced, 7. kedd	23	Dezső; Eutichius (Tékes)
Szerda	24	HadsegitőBA(Hadad,Hadossa)
Csütörtök	25	VII. Gergely p.; Orbán p.
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	26	Néri Fülöp; Fugác (Füged)
Szombat. Pünkösd Vigilia	27	Béda; Pelbárt (Béld, Tömös)
SZENTHAROMSÁGVASÁRNAP	28	Ágoston; Csanádi Alb.(Csanád)
Hétfő. Hősök Napja	29	Pazzi Magdolna: Lenke
Szent Antal kilenced 8. kedd	30	Á.Janka; Sz. Jobb (Kézd, Kézdi)
Szerda	31	Királynő BA (Tábor, Décse)

MÁJUS

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR	
1	Jeremiás próféta	Hétfő	Fülöp, Jakab
2	Nagy Atanázs egyháztanító	Kedd	Zsigmond
3	Tódor, Timót és Móra vtk.	Szerda	Irma
4	Pelágyia vt. sz.	Csütörtök	Flórián
5	Iréne: Jerne vt.	Péntek	Irén, Gothárd
6	Jób pátriárka	Szombat	Janka, Frida
7	Sz. Kereszt megjelenése	VASÁRNAP	Áldozó Csütörtök
8	János apostol és evangélista	Hétfő	Mihály, Géza
9	Izaiás: Ézsiás próféta	Kedd	Gergely, Fodor
10	Buzgó vagy Zelóta Simon ap.	Szerda	Ármin, Ildikó
11	Methód és Cirill pk.	Csütörtök	Flóra
12	Epifánius pk.; Gyarmán pátr.	Péntek	Pongrác
13	Glicéria (Édeske); Szervác	Szombat	Szervác
14	Izidor vt. (Uzor)	VASÁRNAP	Bonifác
15	Pakómius remete (Bakony)	Hétfő	Zsófia
16	Teodor: Tivadar	Kedd	Mózes, Majsa
17	Andornok, Junia pannon vtk.	Szerda	Paszkál, Ubul
18	Pető és Dénes; Teodót	Csütörtök	Erik
19	Patrók v. Pátricius vt. pk.	Péntek	Előd, Sarolta
20	Talaléus vt.	Szombat	Bernát
21	Konstantin és Ilona	PÜNKÖSD	Konstantin
22	Baziliszkus vt.; (Basagur)	Hétfő	Julia, Ilka
23	Mihály: Mikes pk.	Kedd	Dezső
24	Oszlopos Simon: Semjén	Szerda	Eszter
25	Ker. János fej-ereklyéje	Csütörtök	Orbán
26	Kárpos	Péntek	Fülöp, Edc
27	Therapont vt. pap	Szombat	Béda, Magda
28	Nicétás (Nyék)	VASÁRNAP	Emil
29	Hősök Napja	Hétfő	Hősök Napja
30	Izsák szerz.; Niceai atyák	Kedd	Lóránt
31	Hermás vt. (Hargos)	Szerda	Petronella

A Hold fényváltozásai:			A Nap kel	A nap nyugszik
Utolsó negyed	6-án			
Újhold	12-én	1-én	4 óra 39 perc	6 óra 44 perc
Első negyed	19-én	11-én	4 óra 27 perc	6 óra 55 perc
Holdtölte	27-én	21-én	4 óra 17 perc	7 óra 05 perc

JUNIUS

JÉZUS SZIVE HÓNAPJA

Csütörtök	1	Angyéla; Gaudenc (Kadocsa)
1. Péntek. Bünbánat, önmegtagadás	2	BA (Ildikó); Attalus (Etele)
Első szombat	3	Klotild; Cecilius (Csellő)
ÚRNAPJA. VASÁRNAP	4	Kerény; Rutilus (Szőny, -ike)
Hétfő	5	Bonifác; Szancius (Csány)
Szent Antal kilenced, 9. kedd	6	Norbert: Norbát; Kolos (Káld)
Szerda	7	Róbert (Rasd); Bold. Hedvig
Csütörtök	8	Medárd (Medes) pk.
P.: JÉZUS SZENTSÉGES SZIVE	9	Primus és Felicián: Felcény
Szombat	10	Margit(Vérike);D.János(Bács)
Évközi 10. VASÁRNAP	11	Barnabás apostol
Hétfő	12	F. János; Antónia (Adonka)
Kedd	13	Páduai Szent Antal
Szerda	14	Nagy Vazul: Vászoly; Elizeus
Csütörtök	15	Jolánta; Gyermána (Öcse)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	16	Ferenc; Ferreolus(Tömörkény)
Szombat	17	Ba. Gergely; E. Máté (Madacs)
Évközi 11. VASÁRNAP	18	Efrém et; Teodul (Told)
Hétfő	19	Gyárfás; Juliánna (Gyulánka)
Kedd	20	Szilvér (Solymár); Pál, Cirjék
Szerda	21	G. Alajos; Terencius (Csizér)
Csütörtök	22	Paulin pk.; Akácius (Ákos)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	23	Ediltrud (Édua); Józsiás
Szombat	24	Ker. János; Hérosz (Levente)
Évközi 12. VASÁRNAP	25	Vilmos; Maxim (Mágocs, -a)
Hétfő	26	János, Pál; Vigyilius (Örs)
Kedd	27	László kir. (Csitár, Hados)
Szerda	28	B. Kálmán pálos (Kaland)
Csütörtök	29	PÉTER-PÁL; Kasszius (Kesző)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	30	Pál emlékezete; Tibold rem.

JÚNIUS

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1 Justin vt.	Csütörtök ...	Tünde, Arnold
2 Nicefor pátriárka	Péntek	Anna, Blanka
3 Lucilián vt.; Paula vt. és trsai	Szombat	Klotild
4 Metrofán püspök	VASÁRNAP	Bulcsú, Kerény
5 Tirusi Dorót	Hétfő	Józsa, Angela
6 Besszárion, Hilárion	Kedd	Norbert, Szidónia
7 Teodót vértanu	Szerda	Róbert
8 Tivadar nagyvt. ereklyéi	Csütörtök ...	Medárd
9 Alex. Cirill és Atanázs	Péntek	Félix, Felekes
10 Sándor; Timót vt. pk.	Szombat	Margit
11 Bertalan és Barnabás apk.	VASÁRNAP	Barnabás, Barna
12 Onufrius remete	Hétfő	Villő, Jób
13 Akvilina vt. szüz (Ölvedke)	Kedd	Tóbiás
14 Metód konst. pátr.	Szerda	Zaránd, Vazul
15 Ámos próféta	Csütörtök ...	Jolán, Vid
16 Tikon püspök	Péntek	Jusztina
17 Szábel vt. (Szabolcs)	Szombat	Laura, Töhötöm
18 Leoncius vt. (Levente)	VASÁRNAP	Arnold
19 Judás-Tádé apostol	Hétfő	Gyárfás
20 Metód vt. pk.	Kedd	Ráfael
21 Julián vértanu (Jávor)	Szerda	Alajos
22 Özséb vt. pk.	Csütörtök ...	Paulina
23 Agrippina vt. (Örkéndi)	Péntek	Zoltán
24 Ker. Szent János: Iván	Szombat	Iván
25 Febrónia vt. sz.	VASÁRNAP	Vilmos
26 Dávid remete	Hétfő	János, Pál
27 Sámson pap	Kedd	László
28 Cirus és János ereklyéi	Szerda	Levente, Arszlán
29 PÉTER-PÁL:	Csütörtök ...	Péter, Pál
30 12 apostol	Péntek	Pál, Pósa

A Hold fényváltozásai:

Utolsó negyed	4-én
Újhold	11-én
Első negyed	18-án
Holdtölte	26-án

	A Nap kel	A nap nyugszik
1-én	4 óra 09 perc	7 óra 15 perc
11-én	4 óra 06 perc	7 óra 21 perc
21-én	4 óra 06 perc	7 óra 25 perc

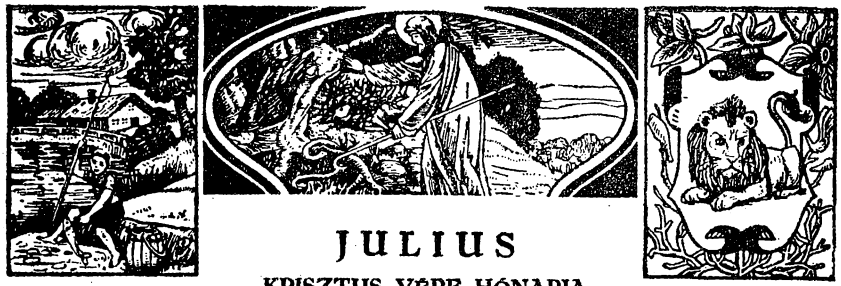

JULIUS

KRISZTUS VÉRE HÓNAPJA

Első szombat	1	Jézus Drágalátos Vére
Évközi 13. VASÁRNAP	2	Sarlós BA (Sallód, Sallódi)
Hétfő	3	Minden sz. p.; Iréneus (Ernye)
Kedd	4	Ulrik püspök: Oldor
Szerda	5	Z. Antal: Antos; Berta özv.
Csütörtök	6	Mórus Tamás vt., Gor. Mária
1. P.: Bűnbánat, önmegtagadás	7	Cirill,-M; Edilburg (Delinke)
Szombat	8	Erzsébet: Izabella
Évközi 14. VASÁRNAP	9	Veronka;
Hétfő	10	Amália; Szekunda (Zenedő)
Kedd	11	I. Pius; Ciprián: Coborján
Szerda	12	G. János; Paternián (Abony)
Csütörtök	13	Jenő; Szolán (Zalán)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	14	Bonaventura: Bónis
Szombat	15	Henrik császár: Héder
Évközi 15. VASÁRNAP	16	Kármelh. BA (Szőllős, -ke)
Hétfő	17	Elek; Szórád András remete
Kedd	18	Kamill (Kadán); Frigyes
Szerda	19	Páli Vince; Rufina (Biborka)
Csütörtök	20	E. Jeromos ra; Margit vt.
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	21	B. Lőrinc; Praxédes: Paráska
Szombat	22	Mária Magdolna
Évközi 16. VASÁRNAP	23	Apollinár: Polnár
Hétfő	24	Kinga (Csönge); B. Szalómé
Kedd	25	Jakab apostol; Kristóf vt.
Szerda	26	Anna assz. (Dédes, Dédeske)
Csütörtök	27	Pentele vt.; Aurél (Ajtony)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	28	Ince p.; Bartuzius (Bars)
Szombat	29	Márta; László k. hal. (Torda)
Évközi 17. VASÁRNAP	30	Judit vt.; Abdon és Szennen
Hétfő	31	Loyola Szent Ignác ra.

JULIUS

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1 Kozma és Damján vtk.	Szombat	Tibold
2 Boldogasszony palástja	VASÁRNAP	Ottokár
3 Anatol pátr.; Jácint vt.	Hétfő	Kornél, Soma
4 Krétai András püspök	Kedd	Ulrik
5 Ciril és Metód	Szerda	Enese
6 Nagy Szizoés rem.	Csütörtök	Csaba, Ézsiás
7 Tamás és Ákos	Péntek	Ciril, Metód
8 Prokóp vértanu	Szombat	Teréz, Marót
9 Pongrác: Pongor	VASÁRNAP	Lukrécia
10 Leoncius vt. (Levente)	Hétfő	Amália
11 Eufémia: Fémike	Kedd	Lilla, Lili
12 Hilárion és Proklus vtk.	Szerda	Izabella
13 Gábor arkangyal	Csütörtök	Jenő
14 Akvila (Turul) és Onézimus	Péntek	Örs, Eörs
15 Cirjék vagy Kirik vtk.	Szombat	Henrik, Ruth
16 Athenogénes (Atány)	VASÁRNAP	Valter
17 Marina vértanu szüz	Hétfő	Elek
18 Jácint vértanu: Acintos	Kedd	Frigyes
19 Makrina szüz	Szerda	Emilia
20 Illés próféta (Élesd)	Csütörtök	Illés
21 Simeon remete: Semjén	Péntek	Dániel
22 Mária Magdolna: Lenke	Szombat	Magdolna, Oszkár
23 Trofim és Teofil vtk.	VASÁRNAP	Lenke
24 Krisztina v. Kiriska vt. szüz	Hétfő	Krisztina
25 Anna asszony	Kedd	Jakab
26 Hermolaus; Paraszkéva vt.	Szerda	Anna
27 Pantaleon vt.: Pentele	Csütörtök	Olga
28 Prokórus és Nikánor	Péntek	Ince, Szabolcs
29 Kallinik vt.: Kálnok; Teodóta	Szombat	Márta
30 Szilás és Szilván ősker.	VASÁRNAP	Judit
31 Eudocimus	Hétfő	Oszkár, Ignác

A Hold fényváltozásai:

Utolsó negyed 3-án
Újhold 10-én
Első negyed 18-án
Holdtölte 26-án

	A Nap kel	A nap nyugszik
1-én	4 óra 11 perc	7 óra 26 perc
11-én	4 óra 16 perc	7 óra 23 perc
21-én	4 óra 25 perc	7 óra 16 perc

AUGUSZTUS

BOLDOGASSZONY HÓNAPJA

Kedd	1	Péter(Vasod); Etelvold(Etéd)
Szerda	2	Porciunkulai bucsu
Csütörtök	3	B. Gazotti Ágoston pk.
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	4	Domonkos: Döme rendalapitó
Első szombat	5	Havas BA; Emigdius (Emőd)
Urunk színeváltozása. Vasárnap	6	Ur Szinevált: 1456 emléke
Hétfő	7	Kajetán ra; Donát pk.
Kedd	8	Vian. János; Cirjék (Cenkes)
Szerda	9	Rusztikus (Csedén, Csedénke)
Csütörtök	10	Lőrinc; Astéria(Csilla); Blanka
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	11	Zsuzsánna; B. eml. Hunyad
Szombat	12	Klára; Krescencián
Évközi 19. VASÁRNAP	13	János; Ipoly (Ibolya)
Hétfő	14	Özséb; Anastáz érsek
Nagyboldogasszony	15	Tarzicius (Tarcsa)
Szerda	16	Joákim pátr:. Ivákon; Rókus
Csütörtök	17	Jácint; Szeptim (Hetény)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	18	Ilona; Laura (Borostyán)
Szombat	19	Lajos; E. János (Ozdor)
Évközi 20. VASÁRNAP	20	ISTVÁN KIRÁLY (Vajk)
Hétfő	21	Ch. Franciska: Fanni (Csanta)
Kedd	22	Mária Szeplt. Szive(Boglárka)
Szerda	23	Ben. Fülöp ra; Zakeus (Cakó)
Csütörtök	24	Bertalan ap. (Badacsony)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	25	Lajos k; Pereglény (Várdok)
Szombat	26	Zefirin (Szegfü); Pálos BA.
Évközi 21. VASÁRNAP	27	Kal. József ra(Káloz,Kálozka)
Hétfő	28	Ágoston; Lukács (Bánd)
Kedd	29	K. János fv; Hipácius (Huba)
Szerda	30	Limai Róza: Rózsa
Csütörtök	31	Rajmund (Nimród)

AUGUSZTUS

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1 Sz. Kereszt diadalmenete	Kedd	Péter, Melinda
2 István első vt. ereklyéi	Szerda	Lehel, Alfonz
3 Izsák; Fausztus: Fástos	Csütörtök ...	Hermina
4 Efézsomi 7 gyermek vt.	Péntek	Domonkos
5 Fábius; Euszignius vt.	Szombat	Osvát, Melitta
6 Ur Szineváltozása	VASÁRNAP	Berta
7 Pulkéria csnő; Doméc vt.	Hétfő	Ibolya
8 Emilián püspök	Kedd	László
9 Mátyás vt. apostol	Szerda	Emőd
10 Lőrinc vértanu	Csütörtök ...	Lőrinc
11 Euplus szerpap vt.	Péntek	Zsuzsa, Tiborc
12 Anicét vt. (Etecsény)	Szombat	Klára
13 Maxim v. Miksa szerzetes	VASÁRNAP	Ipoly
14 Mikeás próféta: Mike	Hétfő	Özséb
15 NAGYBOLDOGASSZONY	Kedd	Mária
16 Diomédes vértanu	Szerda	Ábrahám
17 Miron vértanu pap	Csütörtök ...	Jácint, Anastáz
18 Flórus és Laurus vtk.	Péntek	Ilona
19 András vt. és 2500 katona	Szombat	Huba
20 SZENT ISTVÁN KIRÁLY	VASÁRNAP	ISTVÁN KIRÁLY
21 Tádé	Hétfő	Sámuel
22 Agatonikus vértanu és tsai	Kedd	Menyhért
23 Kálnok; Lupus vt. (Farkas)	Szerda	Farkas
24 Eutikius vt. (Tékes) ősker.	Csütörtök ...	Bertalan
25 Bertalan apostol	Péntek	Lajos
26 Adorján és Natália vtk.	Szombat	Izsó
27 Poimén	VASÁRNAP	Gibárt, József
28 Mózes vértanu: Majsa	Hétfő	Ágoston
29 Ker. Szent János fővétele	Kedd	Erika
30 Sándor, János, ifj. Pál. pátr.-k.	Szerda	Róza
31 Boldogasszony öve erekly.	Csütörtök ...	Ernesztin

A Hold fényváltozásai:

Utolsó negyed	2-án
Újhold	9-én
Első negyed	16-án
Holdtölte	24-én
Utolsó negyed	31-én

	A Nap kel	A nap nyugszik
1-én	4 óra 35 perc	7 óra 05 perc
11-én	4 óra 46 perc	6 óra 52 perc
21-én	4 óra 56 perc	6 óra 38 perc

SZEPTEMBER

ÓRANGYALOK HÓNAPJA

1. P.: Bűnbánat, önmegtagadás	1	Egyed apát; Anna prof; Anikó
Első szombat	2	István kir; Konkord (Kökénd)
Évközi 22. VASÁRNAP	3	X. Sz. Pius (Pozsony)
Hétfő	4	Rozál: Rozsálka; B. ida
Kedd	5	Lőrinc; Árkonc (Tárkány)
Szerda	6	Ida; Prezidius (Harka)
Csütörtök	7	Kassai vtk. (Kossa, Kassád)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	8	Kis BA (Kücsid, Kücsike)
Szombat	9	Kláver Péter; Severjén vt.
Évközi 23. VASÁRNAP	10	Miklós: Mikó;Teodárd(Tardos)
Hétfő	11	Prótus és Jácint vtk (Bogor)
Kedd	12	Mária Neve (Gyüd, Gyüdike)
Szerda	13	Notburga sz; Eulog pk (Rege)
Csütörtök	14	Kereszt felm; Kornél (Somos)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	15	Hétfájd. BA (Hete, Szomor)
Szombat	16	Kornél (Somogy); Ciprián
Évközi 24. VASÁRNAP	17	Szent Ferenc sebhelyei
Hétfő	18	Kup. József; Ferreol (Tömörke)
Kedd	19	Január; Szabbác (Szabolcs)
Szerda	20	Euszták; Teodóra (Tündér)
Csütörtök	21	Máté aps: Mátyus; Jónás pr.
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	22	Móric; Exupér vt. (Csegző)
Szombat	23	Tekla; Szózius (Somoró)
Évközi 25. VASÁRNAP	24	Fogolyv. BA; Pacifik (Békés)
Hétfő	25	Gellért (Gyimes)
Kedd	26	Ciprián: Coborján (Surány)
Szerda	27	Kozma, Damján; Fidenc
Csütörtök	28	Vencel; B. Salamon király
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	29	Mihály. Gábor, Rafael ark.
Szombat	30	Jeromos; Leopárdus (Barca)

SZEPTEMBER

	GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1	Évkezdet; Oszlopos Simon	Péntek	Egyed
2	Mammás vt. remete	Szombat	Levente, Rébék
3	Teoktiszt, Antim	VASÁRNAP	Hilda, Albert
4	Babilás (Bebős) érsek	Hétfő	Rozália, Pálma
5	Zakariás főpap	Kedd	Viktor, Petur
6	Mihály arkangyal csodája	Szerda	Ida, Zakariás
7	Szózon vértanu	Csütörtök	Regina, Radó
8	KISBOLDOGASSZONY	Péntek	Mária
9	Joákim és Anna	Szombat	Ádám
10	Menodóra vt. sz.	VASÁRNAP	Erik
11	Teodóra bünbánó (Tündér)	Hétfő	Teodóra
12	Autonóm vt. püspök	Kedd	Mária, Vid, Riza
13	Sz. Sir templ. felsz.; Kornél	Szerda	Ludovika
14	Sz. Kereszt felmagasztalása	Csütörtök ...	Szerénke
15	Nicetás nagy vt.	Péntek	Enikő, Nikoméd
16	Eufémia vt. szüz	Szombat	Edit
17	Zsófia vértanu és 3 leánya	VASÁRNAP	Ludmilla, Ottó
18	Eumén püspök (Enyég)	Hétfő	Diána, Tamás
19	Trofim vt.; Szabbác vt.	Kedd	Vilma, Mina
20	Euszták vt.: Lestár	Szerda	Friderika
21	Kodrát v. Kvadrát pk.	Csütörtök ...	Máté
22	Fókás vértanu (Fekecs)	Péntek	Móric
23	Ker. Szent János fogantatása..	Szombat	Tekla
24	Tekla szüz vt.	VASÁRNAP	Gellért
25	Eufrozina: Fruzsina vt. sz.	Hétfő	Töhötöm, Virág
26	Nilus (Nyilas); János ev. hal.	Kedd	Jusztina
27	Kallistrát és 50 katona vt.	Szerda	Adalbert
28	Baruk próféta; Kariton vt.	Csütörtök	Vencel
29	Cirjék remete	Péntek	Mihály
30	Örmény világositó Gergely	Szombat	Jeromos

A Hold fényváltozásai:			A Nap kel	A nap nyugszik
Újhold	7-én			
Első negyed	15-én	1-én	5 óra 08 perc	6 óra 20 perc
Holdtölte	22-én	11-én	5 óra 19 perc	6 óra 02 perc
Utolsó negyed	29-én	21-én	5 óra 29 perc	5 óra 45 perc

OKTÓBER

RÓZSAFÜZÉR HÓNAPJA

Évközi 26. VASÁRNAP	1	Remigy; Krescens vt(Kelemér)
Hétfő	2	Őrangyalok (Örs, Öröske)
Kedd	3	Kis Sz. Teréz; Gellért: Gyirót
Aradi magyar vértanuk emlékezete	4	Asszizi Szent Ferenc rendalap.
Csütörtök	5	Placid; Pálma; Atilla pk.
1. P.: Bűnbánat, önmegtagadás	6	Brunó(Berény);Erotisz(Ercse)
Első szombat	7	Rózsaf. Királynéje (Esenke)
Évközi 27. VASÁRNAP	8	Magyarok Nagyasszonya
Hétfő	9	Dénes; Göntér; Ábrahám pátr.
Kedd	10	Bo. Ferenc; Gereon: Gedő vt.
Szerda	11	BA anyasága;Placidia (Puzsa)
Csütörtök	12	Miksa vt.; Monás pk. (Nánás)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	13	Kálmán; Edvárd: Ede; Teofil
Szombat	14	Kalliszt; Burghard (Bogárd)
Évközi 28. VASÁRNAP	15	N. Teréz; Aurélia bc (Aranka)
Hétfő	16	Tiszt. BA (Arika); Lehel
Kedd	17	Alakok Szent Margit
Szerda	18	Lukács evangélista
Csütörtök	19	Alkantarai Sz. Péter: Petend
1956-os szab-harc emlékezete	20	Vendel; Artémius: Tihamér
Szombat	21	Orsolya; Viátor pk. (Vétes)
Évközi 29. VASÁRNAP	22	Kordula vértanu (Karaldi)
Hétfő	23	Kap. Sz. János (Koppány, -nka)
Kedd	24	Maglór (Káldor)
Szerda	25	Mór pk.; Krizsán (Örkönd)
Csütörtök	26	Evariszt; Dömötör: Dömös
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	27	Szabina; Elezbán (Besnyőd)
Szombat	28	Simon Tádé apsk.
Évközi 30. VASÁRNAP	29	Nárcisz; Tódor; Melinda
Hétfő	30	R. Alfonz; Luperkus(Farkasd)
Kedd	31	Farkas pk; Sztakisz (Csekez)

OKTÓBER

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR	
1	Boldogasszony védelme	VASÁRNAP	Malvin
2	Ciprián: Coborján vt. pk.	Hétfő	Petra, Lucián
3	Areopagita Dénes vt.	Kedd	Helga, Teréz
4	Jerót athéni püspök	Szerda	Ferenc
5	Karitina vt. sz.	Csütörtök	Aurél
6	Tamás apostol	Péntek	Brunó, Elfrida
7	Szergius vt.: Sergyes	Szombat	Amália
8	Pelágia: Pelágyia bünbánó	VASÁRNAP	Etelka
9	ifj. Jakab apostol	Hétfő	Dénes
10	Eulamp (Fényőke, Hajnalka)	Kedd	Gedeon
11	Fülöp szerpap	Szerda	Brigitta
12	Andornok vértanu	Csütörtök	Miksa
13	Papilás és Kárpus vtk.	Péntek	Kálmán, Ede
14	Nazár, Gyárfás, Prótás vtk.	Szombat	Helén, Livia
15	Lucián vértanu	VASÁRNAP	Teréz
16	Longyinus vértanu	Hétfő	Gál
17	Ozeás próféta	Kedd	Hedvig
18	Lukács evangélista	Szerda	Lukács
19	Jóel próféta; Kleopátra özv.	Csütörtök	Péter, Lucius
20	Artémius vértanu: Tihamér	Péntek	Iréne, Jerne
21	Hilárion apát	Szombat	Orsolya
22	Abercius püspök	VASÁRNAP	Előd
23	Jakab apostol, Ignác pátr.	Hétfő	Gyöngyi, Gyöngyvér
24	Proklus vt.	Kedd	Salamon
25	Marcián és Martélyos vtk.	Szerda	Blanka
26	Dömötör vértanu: Demők	Csütörtök	Dömötör
27	Nesztor	Péntek	Szabina
28	Terenc (Csizér) vt.	Szombat	Simon
29	Anastázia vértanu (Neste)	VASÁRNAP	Zénó
30	Zenóbius (Zsember) és Zenóbia	Hétfő	Kolos, Alfonz
31	Epimákus vt.	Kedd	Ref. Emléke, Farkas

A Hold fényváltozásai:			A Nap kel	A nap nyugszik
Újhold	7-én			
Első negyed	15-én	1-én	5 óra 40 perc	5 óra 27 perc
Holdtölte	22-én	11-én	5 óra 51 perc	5 óra 10 perc
Utolsó negyed	28-án	21-én	6 óra 03 perc	4 óra 54 perc

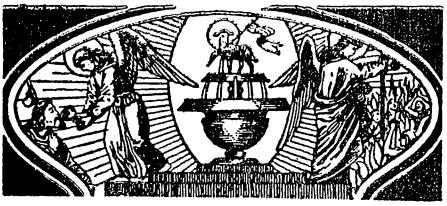

NOVEMBER

SZENVEDŐ LELKEK HÓNAPJA

Szerda	1	MINDENSZENTEK (Ögyek)
Csütörtök	2	HALOTTAK NAPJA
1. P.: Bűnbánat, önmegtagadás	3	Hubert(Hobaj);Szilvia(Zolna)
Első szombat	4	Bo. Károly (Sar.), B. Ján. dom.
Évközi 31. VASÁRNAP	5	Szent Imre (Téteny, Tétenke)
Hétfő	6	Szent Lénárd (Lovád)
Kedd	7	Engelbert (Csenger)
Szerda	8	4 kor. vt. (Zombor); Godofréd
Csütörtök	9	Tivadar; Sasvári BA. (Turul)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	10	Avel. András; Nimfa (Tünde)
Évközi 32. VASÁRNAP	11	Turi Szent Márton püspök
Szombat	12	Márton: Martos vt. p.; Asztrik
Hétfő	13	K. Szaniszló; Ennáta (Enéh)
Kedd	14	Jozsafát; Pócsi BA (Nyirjes)
Szerda	15	N. Albert; Samonás (Csoma);
Csütörtök	16	Ödön pk.; Otmár (Ötemér) ap.
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	17	Cs. Gergely; Gertrud: Gyertód
Szombat	18	Péter-Pál baz; Jenő; Odó
Évközi 33. VASÁRNAP	19	Magyar Sz. Erzsébet (Berénke)
Hétfő	20	Félix(Bódog);Szolutor(Bulcsu)
Kedd	21	BA bemutatása(Bercsény-nke)
Szerda	22	Cecilia: Cicelle (Csellőke)
Csütörtök. Hálaadás ünnepe USA	23	Kelemen; Amfilok (Bokod)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	24	Ker. János; Krizsogon (Zalkod)
Novéna-kezdés Szepl. Fog. előtt	25	Alex. Katalin vt.; Rézmán vt.
KRISZTUS KIRÁLY VASÁRNAP	26	Leonárd; Berch. János; Vác r.
Hétfő	27	Érmes Szüz Mária (Vezekény)
Kedd	28	Jakab: Ják; Kreskon (Tényő)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	29	Szaturnin; Balázs (Balmaz)
Csütörtök	30	András aps.: Endre (Almás)

NOVEMBER

	GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1	Kozma és Demjén vtk.	Szerda	Marianna
2	Acindin vt. (Ócsigür)	Csütörtök	Ehellős, Győző
3	Acempszimás pk. vt.	Péntek	Ida, Hubert
4	Joannicius remete	Szombat	Károly
5	Galaktion és Episztémisz vtk.	VASÁRNAP	Imre, Vilma
6	Pál pk. vt.: Pósa	Hétfő	Lénárd
7	Hieron vértanu, Lázár	Kedd	Rezső
8	Mihály arkangyal	Szerda	Godofréd
9	Matróna; Onézifor vt.	Csütörtök ...	Tivadar
10	Erásztus, Olimpus vtk.	Péntek	András, Luther
11	Vince, Ménás, Viktor vtk.	Szombat	Márton
12	Alamizsnás Szent János	VASÁRNAP	Jónás, Tihamér
13	Aranyszáju Szent János et.	Hétfő	Szaniszló
14	Szent Fülöp apostol	Kedd	Klementin, Benő
15	Szamonás vértanu (Csoma)	Szerda	Lipót, Albert
16	Szent Máté evangélista	Csütörtök	Ödön, Otmár
17	Csodatevő Szent Gergely	Péntek	Hortenzia
18	Román és Plátó vtk.	Szombat	Jenő
19	Abdiás próféta	VASÁRNAP	Erzsébet
20	Dekapolisi Sz. Gergely vt.	Hétfő	Amália, Jolán
21	Boldogasszony felajánlása	Kedd	Olivér, Ilona
22	Filémon és Cecilia vtk.	Szerda	Cecilia
23	Amfilok püspök (Bokod)	Csütörtök ...	Kelemen
24	Alexandriai Szent Katalin vt.	Péntek	Emma, Flóra
25	Szent Kelemen pápa vt.	Szombat	Katinka
26	Alipius remete	VASÁRNAP	Virág, Milos
27	Perzsa Szent Jakab	Hétfő	Szidónia, Kont
28	Irenárk (Irnák) vt.	Kedd	Stefánia, Piroska
29	Paramon vértanu	Szerda	Takson, Nóé
30	Szent András apostol (Almás)	Csütörtök	Endre, András

A Hold fényváltozásai:			A Nap kel	A nap nyugszik
Újhold	5-én			
Első negyed	13-án	1-én	6 óra 16 perc	4 óra 39 perc
Holdtölte	20-án	11-én	6 óra 29 perc	4 óra 27 perc
Utolsó negyed	27-én	21-én	6 óra 41 perc	4 óra 19 perc

DECEMBER

KARÁCSONY HÓNAPJA

1. Péntek. Bűnbánat, önmegtagadás	1	Elegy; Diodór (Ozondur)
Első szombat	2	Bibiána; Aurélia vt. (Aranka)
ADVENT 1. VASÁRNAPJA	3	Xav. Ferenc (Zovárd, Zovárka)
Hétfő	4	Borbála vt. sz.: Ozmund (Ózd)
Kedd	5	Szabbás apát: Sebők (Csaba)
Szerda	6	Szent Miklós püspök
Csütörtök	7	Ambrus (Babar); Polikárp
SZEPLŐTELEN FOGANTATÁS	8	IMMAKULÁTA (Emőke)
Szombat	9	F. Péter; Bassián (Vázsony)
ADVENT 2. VASÁRNAPJA	10	Melkiás; Lorétomi BA (Lakod)
Hétfő	11	Damocsa; Fuscián vt (Pakocs)
Kedd	12	Gvadalupei BA; Dénike
Szerda	13	Luca; Jodók: Józsa; Tasziló
Csütörtök	14	Nikáz; Bertót; Fehérvári BA.
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	15	Valér; Mária Crocifissa
Szombat	16	Adelheid (Etelka); Albina
ADVENT 3. VASÁRNAPJA	17	Lázár; Sturmius (Burány)
Hétfő	18	Urváró BA (Várod); Teotim
Kedd	19	Pelágyia; B. Pál pálos (Bólya)
Szerda	20	Timót; Döme; Dénes (Dés, -ike)
Csütörtök	21	Tamás; Temistokles (Tömös)
Péntek: Bűnbánat, önmegtagadás	22	Zénó (Zigánd); Demeter vt.
Szombat	23	Viktória vt.; Umbert (Ampod)
ADVENT 4. VASÁRNAPJA	24	Ádám, Éva (Ősed, Őse)
NAGYKARÁCSONY	25	JÉZUS SZÜLETÉSE (Zaránd)
Kedd	26	SZ. ISTVÁN I. VT. (Előd, -ke)
Szerda	27	Boráldó Sz. János (Böjte)
Csütörtök	28	Aprószentek (Apor, -di, Fiád)
Péntek	29	Beket Szent Tamás (Bökény)
Szombat	30	Dávid kir; Sebő érsek (Csebe)
VASÁRNAP	31	Szilveszter; Szerotina (Estike)

DECEMBER

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1 Náhum próféta	Péntek	Elza, Natália
2 Habakuk próféta	Szombat	Aranka
3 Sofóniás próféta	VASÁRNAP	Olivia
4 Borbála vértanu szüz	Hétfő	Borbála
5 Szabbás apát (Csaba)	Kedd	Vilma
6 SZENT MIKLÓS PÜSPÖK	Szerda	Miklós
7 Szent Ambrus egyháztanitó	Csütörtök	Ambrus
8 Patápius remete	Péntek	Mária
9 BOLDOGASSZONY FOGANT.	Szombat	Natália, Joákim
10 Mennás vértanu (Nánás)	VASÁRNAP	Judit
11 Oszlopos Szent Dániel remete	Hétfő	Árpád, Lehel
12 Spiridion püspök	Kedd	Gabriella
13 Eustrát vt (Seregöly); Luca vt	Szerda	Luca
14 Tirzus és vt. tsai	Csütörtök	Szilárda, Benő
15 Eleutér vt. pk. (Aladár)	Péntek	Janka
16 Aggeus próféta	VASÁRNAP	Etelka
17 Dániel próféta	Szerda	Lázár
18 Sebő és trsai vt. katonák	Hétfő	Ágosta
19 Bonifác vértanu	Kedd	Viola
20 Ignác vértanu	Szombat	Teofil
21 Juliána (Jávorka) vt. szüz	Csütörtök	Tamás
22 Anastázia vértanu (Neste)	Péntek	Anikó, Zénó
23 Viktória vt; Tiz krétai vt.	Szombat	Viktória
24 Szentatyák; Eugyénia vt.	VASÁRNAP	Ádám, Éva
25 NAGYKARÁCSONY	Hétfő	KARÁCSONY
26 ISTENSZÜLŐ B.A. JÓZSEF	Kedd	ISTVÁN
27 Szent István fővértanu	Szerda	János
28 Többezer nikomédiai vt.	Csütörtök	Kamilla, Bet. kisd.
29 Aprószentek	Péntek	Dávid
30 Anizia vértanu: Anikó	Szombat	Zoárd, Szabin
31 Melánia, Szilveszter	VASÁRNAP	Szilveszter

A Hold fényváltozásai:			A Nap kel	A nap nyugszik
Újhold	5-én			
Első negyed	13-án	1-én	6 óra 53 perc	4 óra 13 perc
Holdtölte	20-án	11-én	7 óra 03 perc	4 óra 12 perc
Utolsó negyed	27-én	21-én	7 óra 09 perc	4 óra 15 perc

Tudnivalók az 1972-es év ünnepeiről

*Újév	jan.	1	Függetlenség ünnepe USA	jul.	4
Vízkereszt	jan.	2	Kármelhegyi B.A.	jul.	16
Árpádházi Sz. Margit	jan.	19	Porciunkula	aug.	2
Gyertyaszentelő B.A.	febr.	2	*Nagyboldogasszony	aug.	15
Hamvazószerda	febr.	16	Szent István király	aug.	20
1848-as magyar ünnep	már.	15	Mária Szeplőtelen Szive	aug.	22
Szent József	már.	19	Munka ünnepe	szept.	4
Virágvasárnap	márc.	26	Kisasszony napja	szep.	8
Gyümölcsoltó B.A.	már.	25	Szent Kereszt felm.	szep.	14
Nagycsütörtök	márc.	30	Hétfájdalmas Szüz	szep.	15
Nagypéntek	márc.	31	Szent Mihály ark.	szep.	29
Nagyszombat	ápr.	1	Assziszi Szent Ferenc	okt.	4
Husvétvasárnap	ápr.	2	Aradi 13 magyar vt.	okt.	6
Sz. Antal kilenced kezdete	ápr.	18	Magyarok Nagyasszonya	okt.	8
Keresztjáró napok:	máj.	8, 9, 10	Kapisztrán Sz. János	okt.	23
*Áldozócsütörtök	máj.	11	1956-os Szabadságharc	okt.	23
Édesanyák napja	máj.	14	*Mindenszentek	nov.	1
Pünkösdvasárnap	máj.	21	Halottak napja	nov.	2
Szenháromság vasárnap	máj.	28	Szent Imre herceg	nov.	5
Urnapja	jun.	4	Magyar Szent Erzsébet	nov.	19
Hősök napja	máj.	29	Szüz Mária bemutatása	nov.	21
Jézus Szent Szive ünnepe	jun.	9	Krisztus király ünnepe	nov.	26
Édesapák napja	jun.	18	Hálaadási ünnep: U.S.A.	nov.	23
Szent László király	jun.	27	Advent első vasárnapja	dec.	3
Magyar Hősök, Vértanuk	jun.	27	*Szeplőtelen Fogantatás	dec.	8
Szent Péter és Sz. Pál	jun.	29	*Karácsony	dec.	25
Sarlós Boldogasszony	jul.	2			

(*) Kötelező ünnepnapok

Az 1972-es év ünnepei és böjtjei

Fő-, vagyis sátoros ünnepek:

Husvét: ápr. 2; Pünkösd: máj 21; Karácsony: december 25.

Parancsolt ünnepnapok, melyeken a szentmise-hallgatás és a szolgai munkától való tartózkodás kötelező:

Minden vasárnap; Kiskarácsony, vagy Ujév: január 1; Áldozócsütörtök: május 11; Nagyboldogasszony: augusztus 15; Mindenszentek ünnepe: november 1; Szeplőtelen fogantatás napja: december 8; Karácsony: december 25.

A husvéti gyónás és áldozás ideje:

E szentségekhez nagyböjt első vasárnapja és Szentháromság vasárnapja között kell járulnunk; tehát febr. 20. és máj. 28. között. Aki ennek a kötelezettségnek nem tesz eleget, ezzel a mulasztással is sulyos bünt követ el és köteles azt minél előbb elvégezni.

Tiltott idő:

1. A nagyböjti tiltott idő Hamvazószardától Husvét vasárnapig tart, tehát február 16-tól április 2-ig.

A tiltott idő alatt nyilvános, zajos mulatságokon résztvenni, ünnepélyes lakodalmat tartani nem szabad.

Önmegtagadási nap az év péntekein

A római katolikus hivek megehetik a hust a pénteki napokon, kivéve a nagyböjti időben. Ezzel szemben önként kell vállalniok más önmegtagadást pénteki napokon, hogy igy a keresztény életnek szép példáját nyujtsák mindennapi lelkiismeretes munkájukkal, a felebaráti szeretet testi és lelki segitő cselekedeteivel és életük őszinte bünbánatával.

Természetesen önkéntes önmegtagadásnak számit az időnként megtartott hustalan nap is pénteken. Még szebb, ha ezt az egész család is megtartja önként némely pénteken.

A lelkiismeretben is szigoruan kötelező önmegtagadások közé tartozik mindennap orvosunk előirása életmódunkra (eltiltott cigaretta, ételek) mert életünk drága nemcsak önmagunknak, környezetünknek, hanem hazánknak is.

Hogy legalább az emléke maradjon meg a bőjtnek, az Egyház előir két böjtöt is az év folyamán. Ugymint itt következik:

Böjt és husevési tilalom:

Böjti nap a betöltött 21-ik évük után és a 60-ikat még el nem ért római katolikusokat kötelezi. — Az böjtöl, aki napjában csak háromszor étkezik hus nélkül és csak egyszer lakik jól. — Böjti nap csak kettő van az egész évben: **hamvazószerda és nagypéntek.**

A husevési-tilalom csak a **14-ik** betöltött év után kötelez. Husevési tilalom van hamvazószerdán és a nagyböjt péntekein.

FELVIDÉK:

Tél

Porzik a hó, a táj fehér,
felhők alól villog a tél,
s a fák csak állnak csendesen,
bölcsen és engedelmesen.

Az ő életük jajtalan,
csak dideregnek hangtalan.
Ég felé tárják águkat,
siratgatják virágukat.

Egyszer majd télbe érkeztünk
és mi is ilyen fák leszünk,
állunk borzongva, jajtalan,
dérütötten, virágtalan.

(Pozsony)

Dénes György

ELNÉMÍTOTT IRODALOM:

A művészet és az ember

Írta: SURÁNYI MIKLÓS

Mindenki tudja, hogy miről akarok beszélni, ha azt mondom, hogy az izmusokról van szó. Naturalizmus, verizmus, szimbolizmus, realizmus, idealizmus, romanticizmus, futurizmus, diabolizmus, — bár nem is szükséges, hogy éppen izmussal végződjék a szó, hangozhatik így is: l'art pour l'art vagy a művészet öncélúsága, szemben a propaganda- vagy moralista vagy thesisirodalommal... az esztétikai és tudományos tolvajnyelvnek azokról a rövid és frappáns frázisairól van szó, amelyek annyi galibát okoztak már kultúrpolitikában, kritikában és irodalomtörténeti tanulmányokban.

Szavak, szavak, szavak... eleinte csak műhelykifejezések, a tudományos irodalom gyorsírási rövidítései, aztán elhatalmasodnak a műhelytitkokkal ismerős emberek gondolkozásán, kiszívárognak a fórumra, elöntik az irodalmi és művészeti berkek árterületeit, nemsokára jelszavakká, harci lobogókká és programmokká nőnek, végül túlélik önmagukat s agyonkompromittálva nem ellenfeleiktől, hanem tehetségtelen hirdetőiktől, szétpukkannak és foszlányokká rongyolódva terülnek el irodalmi és esztétikai lövészárkokban.

Mégsem lehet nélkülözni ezeket a terminus technikusokat. Temérdek időt és magyarázatot takarít meg velük az ember s ha azt mondom például: l'art pour l'art, mindenki tudja, hogy ezzel a művészet öncélúságát, vagyis azt akarom hirdetni, hogy a művészetnek csak művészi feladatai vannak és csak bizonyos esztétikai határok között csak művészi eszközökkel valósíthatja meg feladatát.

És ez az elv vitathatatlan. Az irodalmi és képzőművészeti öncélúság öntudata a középkori irodalom és művészet politikai és moralizáló irányzatának ellenhatása gyanánt a humanizmus és a renaissance-kori lelki felszabadulás levegőjében született meg s akkor az emberi szellem történetében nem volt kisebb a jelentősége, mint a politikai és gazdasági történelemben Amerika felfedezésének. Jelentette pedig magának az embernek, mint egyénnek felfedezését — s ez a kezdete minden modern irodalomnak és képzőművészetnek.

A l'art pour l'art elvének születési dátumát erre az időre kell tenni, habár nevet csak később, a XIX. században kapott s mire nevet kapott, utólérte már a szavak tragikuma. De addig sok nagyszerű eredményt produkált. Mindenekelőtt szétválasztotta az irodalom és művészet feladatait. A festészetet felszabadította a libretto és a morális tartalom zsarnoksága alól, a szobrászatot kiemelte a középkori tipologizálás sekélyes vizeiből és visszavezette a klasszikus emberábrázolás feladataiba. Leonardo da Vinci ki merte mondani, hogy a festészet legnagyobb diadala jól megrajzolni az emberi testet, — nagy szó volt ez akkor, amikor a művész a vallási és morális tudományoknak csak illusztrátora volt.

A dolog jól kezdődött, a l'art pour l'art elve diadalmaskodott, de mint minden győzelmes elv, hamarosan kényuralma alá hajtotta híveit. Nem állt meg a naturalizmus és impresszionizmus észszerű határainál, maga alá gyűrte az erkölcsi és szociológiai világot, amelytől csak az eszközök és célok tekintetében kellett volna magát szerényen függetleníteni. Mire a jelszó megszületett, a l'art pour l'art elvét úgy értelmezték, hogy a művészet birodalma zárt, külön, egységes, független, önmagában egész világ, sőt világrend minden természeti, erkölcsi, társadalmi, sőt emberi rend felett. Hogy ennek a légüres térbe konstruált világnak saját külön törvényei vannak: a lángész, a szépség, a képzelet, a korlátlanul szabad egyéniség és a szellemi gyönyör törvényei, amelyeket még az esztétikának sincs joga kodifikálni, csak az egyénnek, aki alkot, s egy másiknak, aki az alkotást élvezi.

Ezen a ponton azután végleg teljesedésbe ment a l'art pour l'art elvén a szavak tragédiája. A dráma elérte a tragikai krizist. A művészi öncélúság azon bukott el, hogy légüres térbe állította be a feladatait, vagy más szóval, hogy az emberi ítéletet alá akarta rendelni a művészet elvont principiumának. Úgy vette a dolgot, mintha az emberiség volna a művészetért s nem a művészet az emberiségért. Szó szerint vette az ars longa vita brevis est aforizmáját. Nem gondolta meg, hogy a költészet illuzióival szétrombolhatja vagy legalább is megrongálhatja az emberi boldogság várát; aláássa és elernyeszti, degenerálja és végül megöli az egészséges szervezetet, amely kenyéren és vizen meg tud élni, de belehal, ha csak nektárt és ambróziát kap. Nem gondolta meg ezt, vagy ha meggondolta, nem törődött

vele. Azt hitte, hogy a művészet fontosabb, mint maga az élet, mert az élet csak akkor érték, ha alárendeli magát az irodalom és művészet fölényének.

És ez volt a tragikus tévedés. Nem a nagy művészet és a nagy irodalom tévedése volt, hanem az elvé, amellyel az epigonok és a tehetségtelenek, a társadalom- és erkölcsellenes individualisták visszaéltek. A l'art pour l'art elvének abban igaza van, hogy irodalom és művészet csak a saját eszközeivel él, de tévedett, amikor saját feladatokról beszélt. Feladat csak egy van: az egyetemes boldogság, az egészséges és természetes világelv, az emberi haladás szolgálata. Nem szabad elfelejteni, hogy az irodalomnak nemcsak gyönyörködtető és eszmetermelő hivatása van, de van élet- és emberalakító hatása is. Goethe mondta, hogy vannak könyvek, amelyekből voltaképpen semmit sem tanulunk, de általuk mégis mássá, jobbá, többé és emberebbé leszünk. Az író és művész hatása mérhetetlen, ennélfogva roppant felelősség terheli őt.

Az író nem a napnak, holdnak, szikláknak, virágoknak és az erdő madarainak ír, hanem embertársainak. Tehát az emberi törvények, az élet törvényei, az egészség és az emberi boldogulás törvényei kötelezik őt. Az ember pedig, akiért mindez van: nap, hold, csillagok, virágok, irodalom és művészet, joggal megkövetelheti, hogy érdekének még a l'art pour l'art elvét is alárendeljék.

Magyarországhoz

— Ibsen Henrik verse 1849-ből —

A magyarok országából csata-moraj már nem hallik.
A harc síkján halálhörgés, vád s tompa jaj egybezajlik.
Éj sötétjében egy-egy gyászos hírmondó jön, sír-komor szó:
Magyarország nincs már!... Harca — eldőlt, a nagy, az utolsó!

Szabadsága hőseit vad csordahadak letiporták.
Szabadságot ölve trónol a romokon a zsarnokság.
Bíborruhás fejedelmek, ujjonghattok, éj erői!
A legszentebb fényen újra tudtatok ti orvul győzni!

Szegény ország, — elpatakzott legjobbjaid szíve-vére...
De vértanu-korona szállt minden holt hősöd fejére!

Európa reménye! Most — gárdád holttestein dermedsz...
Az elvesztett hon sorsa tán Lengyelországéval egy lesz...

De majd gyúl még dicső fényű hajnalpír a rémes éjbe,
Majd föltámad hősöd mind és — mit sebének gyilkos mélye! —
Összefog azokkal, kik a Visztulánál buktak sírba
S kiknek vérét bakótönkről Németország földje itta...

Óh, ha lángra gyujt emléktek egy későbbi nemzedéket
S trónok dőlnek s porba roskad, önkény, minden vaspilléred,
Magyar név, te büszke, hősi fölharsansz még, eget verve,
Bátor hadak majd ujjongva törnek veled győzelemre!

Forditotta: Telekes Béla

Téli temetés

Fehér havon fekete sereg,
Gyász-szalag krizantém-koszorún.
A koporsó után két gyerek
Kézenfogva baktat, szomorún.

Ők most temetősdit játszanak,
Két virágbimbó, két zsenge-szál.
A földből ki alig látszanak
S kísérik azt, ki a földbe száll.

A kenetlen kerék nyikorog,
Hangja, mint halk nyöszörgés, olyan.
A kísérők arcán könny csorog:
Ők csak mennek némán, komolyan.

Az út végén szörnyű, szűk üreg
Szája vár és elnyel valakit.
A két gyerek, a két kis öreg
Egy-egy szál krizantémot szakít.

Majd csak este, majd odahaza,
Az elárvult is kihült tanyán
Szakad föl kis szívük panasza
Messze sírón: — Hol van az anyám?

Jászay-Horváth Elemér

Erdély szava:

Tóth István:

Egy szem dér

Csak azt ne mondd,
csak azt ne higgyed,
hogy néked
valami is mindegy.

Legyen bár
világod csodás;
ne legyen rajta
karcolás;

állj közepén
akár a fa:
megoszt a
világ udvara.

Szótlan simítja
lombodat,
beléd karol
az alkonyat.

És máris
koronádra nőtt
az éj, a
fekete fagyöngy.

Csak azt ne mondd,
csak azt ne higgyed,
hogy néked valami is
mindegy.

Tisztítsanak
bár reggelek,
mint szigorú
fénylő kezek;

vonjanak bár
be hajnalok;
fémtörzsed tartsa
a Napot:

ha egy szem dér
lombodra hull,
lesújt, akár
egy meteor.

Régen – a jégen

Az amerikai jégrevük szivvidámitóan szépek. Jégrevű a hatalmas jégarénában sikló, táncoló ifjúság, szépség, szin, varázs és kecsesség alakban, mozgásban, ruhákban, rendezésben. Mindenkinek feledhetetlen élményt nyujt, aki egy ilyen jégrevüt végignéz. Ifjúság, szépség és harmónia jelentkezik a korcsolyázás müvészetében.

Jól emlékszünk rá, hogy a korcsolyázás müvészetében mi, magyarok, is igen szép sikereket értünk el. Mükorcsolyázóink világszerte hiresek és nem egy világbajnokságot szereztek. Érdemes tehát visszamennünk a magyar korcsolyázás előidőibe és télen, mikor a jég ellepi a mi világunkat is, itt is, Amerikában is érdemes eltünődni, milyen is volt, hogyan is korcsolyázott a magyar ember. Régen — a jégen . . .

* * *

A korcsolyázás, régi szórakozás. Mi, magyarok is évről-évre megörültünk neki, ha meghozta a tél a jeget és szórakoztunk vele. A régiek ugyan nem ismerték a mesterséges pályákat, a gyönyörű kivilágitást, a fényűző melegedő szalónokat s a jégjátékok, táncok, revük, művészetek és versenyek káprázatos sorozatát. E raffinált élvezetek helyett a régieknek ősi, naiv örömben volt részük a jégen, amikor primitiv korcsolyájukkal átröpülhettek befagyott folyókon, tavakon. A gyorsaságnak, a röpkeségnek, az idő legyőzésének érzése lepte meg őket.

A korcsolyázás ősi sport, amelyet csontkorcsolyaleletek is igazolnak. A mindenkori gyermek is vágyódott a jégre. Erre mutatnak a régi időben folyton megujuló országos tilalmak, amelyek nem engedték a gyerekeket a befagyott vizekre. Hiába nem engedték, mégis rámentek. Egyik országban előbb fejlett ki a korcsolyázás művészete, mint a másikban. Vezetett Hollandia. A hollandusok már modern könnyedséggel röpködtek a jégen, amikor mi még kezdetleges módon űztük ezt a nagyszerű szórakozást. Szepsi Csombor Márton, a kitünő magyar utazó és iró elmondja, milyen volt 1600 körül a magyar korcsolyázás és milyen volt a hollandus. A korcsolya szót még nem hasz-

nálja, e helyett csuszkondót mond. Magyarországon, úgymond, nagy, vassal megszegezett bot van a kezében a jégenjárónak, ezzel szemben a hollandus csak lábainak mesterségesen való félretaszítása, felhányása és mozgatása által hajtja magát. Ez a vassal megszegezett nagy bot volt a csáklya, amely Erdélyben maradt legtovább divatban, úgyhogy amikor maga a csáklya már kikerült a korcsolyás kezéből, a korcsolyázás még mindig megmaradt csáklyázásnak. Maga a nagy Wesselényi Miklós állandóan csáklyázásról beszél. E szó még a hatvanas években is gyakorta előfordul.

A tulajdonképpeni Magyarországon 1700 körül jelenik meg a korcsolyázás szó. Költői nyelvben először Gvadányi József gr. használja a XVIII. század végén írt Rontó Páljában:

Télbe gyermekekkel jégen kortsolyáztam,
Nyárban az erdőben velek madarásztam,
Féltett anyám, hogy vagy le esek a fárul,
Vagy egyszer jég alá tsuszok kortsolyárul.

Ez időben már voltak híres magyar korcsolyások, akik persze leginkább Hollandiából vagy Svájcból hozták tudományukat. Ilyen volt Szilágyi Sámuel, aki a XVIII. század közepén a Hortobágy jegén versenyzett úgy, hogy a bizonyos távolságokban poharakban lerakott bort kiitta; így is előbb ért célhoz, mint a parton lovagló versenytársa.

A Hollandiából jött hírek — s onnan hozatott korcsolyák — kezdték lassan modernizálni korcsolyasportunkat. Így a Honművész—Regélő tudósítója elmondja, hogy 1823-ban Leydenben látta, amint a diákok Karácsony táján egészen csodálatos dolgokat műveltek: reggel nyolckor felkötötték korcsolyájukat s a haarlemi tengeren át estére Leeuwardenbe, Friesland fővárosába érkeztek, holott egyébként az egész vakációt ide-odautazgatással tölthették volna.

Száz év előtt az a tapasztalásunk, hogy a jégsport önmagát organizálta meg. Pestbudán ez időben sokfelé lehetett korcsolyázni. Pest városa a tulajdonképpeni ősi Belváros határán túl itt is, ott is apró pocsolyákkal csábítgatta a csúszkálni szeretőket. Ezek a pocsolyák természetesen nem versenyezhettek a két fő sporthellyel: a városligeti tóval s a Dunával. Az elsőről ezt olvassuk a táblabíróvilág Pestjének fent már idézett lapjában:

"Ezen sok kellemet igérő mulatóhely évenként nevekedik tökélyesedésében. T. olvasóink tudják, hogy Pest lakosai úgyszólván csak ezen egyetlen, fájdalom, kevéssé távulkás nyilvános mulató helyre vannak szorítva. Nem csuda, tehát, ha vala-

mint nyáron, úgy a szép téli napokon is nagy sokaság vonul ide a kellemes, tiszta, portalan levegőre. Legnagyobb számú népség, mint mindenütt gyülekezik itt össze ünnepen és vásárnapon, ha kivált úgy, mint a mostani száraz, szép télben, kedvez az idő. Egymást érik a kocsik s a raj gyanánt jövő és távozó népség. Az ismét bekövetkezett száraz hideg a berekben levő szép tavat erős jég-takaróval fedé be. Itt lelik már most ezrenként a vidám ifjúság, sőt korosabbak is egyik kedves téli mulatságukat, t. i. a korcsolyázást, mely mértékkel és elővigyázattal gyakorolva, a testi gyakorlások közt a leghasznosabbak, s tag-erősitőbbek egyike. Valóban nem csak mulattató, de érdekes is látni, midőn a tükör simaságu jég hátán itt az asszonyságok kisded székszánokon vonatják magokat, amott hosszas vonalakban a gyermekek irongálva (csuszkálva) hajházzák egymást, az egész tó felületén pedig általjában a nyil-sebességgel elsuhanó korcsolyázók különféle fordulatokban tarkázzák s a szem előtt mézhordó méhek gyanánt repülnek odább."

Ekkortájt egy vállalkozó jégtánctermet akart létesíteni a város erdejében, ez a gondolat azonban egyelőre korai volt. A polgárságnak mindenesetre megvolt a maga jégsportja. Mágnásaink inkább külföldön szerettek korcsolyázni, ahol már erősen ki volt finomodva a jégélet, sőt jégdivat, amint azt már Lancret pompás XVIII. századi képén látjuk. Hogy gróf Széchenyi István Pesten korcsolyázott volna, erről nincs feljegyzés. Bécsben azonban szívesen hódolt ennek a szép sportnak, miközben gyakran panaszkodott, hogy a Fertő mellett eltöltött ifjúságában bizony megtaníthatták volna korcsolyázni; most bukások árán kellett az elmulasztottat pótolnia. Mellékesen mondjuk még el, hogy sok szép adatunk van a század közepéről a Balatonon és hazánk egyes vizein való korcsolyázásokról. Az igazi sportifjút Pesten a Duna csábította. Hogy száz évvel ezelőtt már milyen élénk volt a korcsolyasport utáni vágyódás, azt mutatják az ez időben ugyancsak maguktól megszerveződött nagyszabású dunai korcsolyázások. Egy 1864-es korcsolyázásnak leírását Vadnai Károly pompás tollából bírjuk:

"Valóban a főváros egyharmada a jégen tolongott s valamennyi gyerek — aki csak szerét tehette — ott nevetett, kiabált, zsivajgott a királyi folyam jéghátán, melynek csöndesen kelle tűrnie, mint a tőrbe jutott oroszlánnak, e sok megaláztatást. Roppant látvány volt, minőnek nem csak mi, hamar veszendő emberek, hanem a vén Gellért is csak ritkán lehet szemtanuja. A Lánchídtól le a Sóház-térig az egész széles meder egyenesre fagyott teteje teli volt a legtarkább csoportozatokkal, nevetéssel,

vidámsággal. A gyermekek elkezdték a csuszkálást, az öregebbek folytatták s még a bátrabb leányok is beleelegyedtek. Néha halomba estek mind s volt kacagás és jókedv mindenfelé. Itt korcsolyázók törtek maguknak utat a tolongás között, amott a nőket és mosolygó kis lányokat ragadták szánkókon. Sütemények, gesztenyét, cukrot árultak mindenfelé. Egy pár lelemények fickó cigarettákat hordozott kiabálva: "ki vesz korcsolyaszivarokat?" Persze, aki korcsolyázott, nem lehetett el anélkül: az ötlet meghálálta magát. A sípládák a jég közepén rákezdték, kisérve réztányérok és dobszók zajától. Volt, aki táncra perdült mellettük. Távolabb a sóház felé nagy tömeg gyült körbe. Ott sípláda mellett körszánkózást rögtönzött egy élelmes ember s lett jövedelme elég. Kis nemzetiszín-zászlók lobogtak minden árupad mellett s valamennyi embernek meg kellett nézni, hogy mi van ott! Sohasem láttam jobb kedvet, több kacajt és mosolygó arcot, mint a jég hátán. S mi okozta mindezt? Semmi más, mint a hely rendkívülisége. A földön — gondolák az emberek — eleget mulathatunk, de a széles Duna nem minden évben tűri meg, hogy ily gondtalanul fickándozhassunk rajta. Néha aztán roppant is egyet-egyet, mintha megelégelte volna már a mulatságot. Ilyenkor a nép riadva futott el a meghasadt jégről, de csakhamar visszatért megint s tovább csuszkált, esett, tolongott és nevetett."

Hogy Pesten még minden szervezet nélkül is jelentékeny érdeklődés volt a korcsolyasport iránt, mutatja az is, hogy 1867-ben már a világ leghíresebb műkorcsolyázója produkálta magát a Városligeti jegén. Ez Jacques, másképen Jackson Haines volt, akit a róla elnevezett korcsolyáról mindenki ismer. Az ő szerepléséről így szól az egykorú magyar tudósítás:

"Jacques Haines, a híres korcsolyázó Pesten időz s bámulatraméltó előadásával mulattatja a közönséget, mely nagyszámmal zarándokol ki a városligeti tóra, hol a korcsolyaművész kecsesen, könnyeden járja a legnehezebb mozdulatokat. Haines úr keringője, polkája, mazurkája versenyez akárhány balletmester táncával. A könnyűdedséget előnyösen emeli a mozdulatok biztossága; előre, hátra, egyenesen, körbe egyaránt biztosan járja, majd megy egy ponton megállva, úgy megfordul, mint a szélvész. Haines könnyűded, középtermetű alak, lengyelszabású prémes öltönyben lép fel; mellét számos rendjel ékesíti."

Ezt a jégsportot állandósítandó, alakult a Budapesti Korcsolya Egylet, amely azonban a megbízhatóbb városligeti tavat választotta működése teréül. Egy 1870. évből való fényképben meg tudjuk jeleníteni ezt az apáink korából való korcsolyaspor-

tot is, az ezt körülvevő egész levegővel. Azóta a tevékenység sportrésze óriásit fejlődött. A korcsolyasport is egyike lett azoknak a tényezőknek, amelyek a művelt Nyugattal össze-összehoznak bennünket. Mi elmegyünk őket megcsodálni Stockholmba és St. Moritzba, ők meg eljönnek megbámulni a mieinket, vagy megküzdeni velök. Terebélyes, virágos fává nőtt a régi kis jégvirág-bimbó. Van immár emilyen ága, amolyan ága. A törzsére azonban legszívesebben ma is csak azt karcolnók be, amit Vadnai Károly mondott: száz évvel ezelőtt:

— Sohasem láttam jobb kedvet, több kacajt és mosolygó arcot, mint a jég hátán!

(Syló)

Gabriel úr halála és temetése

Írta: SURÁNYI MIKLÓS

ISTEN SEGÍTSÉGÉVEL eljutottam könyvecském utolsó fejezetéhez s immár nincs hátra más, mint hogy röviden beszámoljak Gabriel úr betegségéről, haláláról és temetéséről. Mielőtt azonban ebbe belefognék, helyénvalónak tartom, hogy bocsánatot kérjek az ő halhatatlan szellemétől s azoktól, akik e sorokat olvassák, amiért én, a Mester alázatos szolgája, vakmerő kísérletet tettem gazdám életének és halálának megírására, ahelyett, hogy megelégednék a csendes gyász és visszaemlékezés édes bánatával. De tíz esztendőt házában töltöttem s merem állítani, kanári madarai, hollandi tulipánjai s a szép Mártha után engem tüntetett ki szeretetének legmeghittebb jeleivel minden eleven emberek és növények között. Pedig én csak egyszerű hangjegymásoló vagyok, igaz, hogy nem éppen a legutolsó s ha meggondolom, hogy Gabriel úr partiturái szinte olvashatatlanok, valóságos kótaírási rejtvények, amelyeket csak én tudok megfejteni, — ez némi jogcím arra, hogy belekerüljek a zeneirodalom történetébe.

TÍZ ÉVIG dolgoztunk együtt s ez alatt két oratóriumot, egy vígoperát és három teljes szimfóniát másoltam le neki olyan

kótasorokban, amelyek vetélkednek a legtökéletesebb rézmetszetekkel. Ezenkívül én intéztem levelezéseit, számláit és adóügyeit, én ügyeltem háza, kertes udvara rendjére és ruhatárára, sőt nem szégyenlem bevallani, hogy testi jólléte, kényelme, sőt egészsége körül is hasznos szolgálatokat végeztem, amiért gőgös és korlátolt ifjú barátai, zeneszerzők, akadémiai növendékek és operaénekesek néha úgy bántak velem, mintha egyszerű inas vagy komornyik volnék a háznál. Nem mintha ez nekem valaha is fájdalmat okozott volna, csak megemlitem. Ezzel szemben Gabriel úr mindig méltányolta ragaszkodásomat és kitüntetett azzal, hogy papucsban és hálókabátban ülve reggelijéhez, sokszor órákon át oly bizalmasan beszélgetett velem, hogy majdnem elsírtam magam. Ez is mutatja, hogy tetőtől-talpig úriember volt a megboldogult. Ifjú korában virtuóz, később mecenása virtuózoknak és zeneszerzőknek; erre ment rá hatszáz hold földje s késő öregségében valami évjáradékból élt, amelyet egy svájci bank fizetett neki, csekélység az egész, pontosan évi négyezernyolcszáz frank s ebből is elosztogattunk havonta százat fiatal muzsikusoknak. Kis házas kertje tájáról, szobájának berendezéséből és Gabriel úr választékos öltözködéséből azonban csak úgy sugárzott az előkelő jómód, amit, ha szabad kérkednem, elsősorban annak köszönhettünk, hogy értek valamit az elegáns élethez és a takarékossághoz. Megtanítottam erre a derék Krisztinát is, aki a konyhát vezette és hűséges cselédje volt gazdájának. Egyáltalán derék és jó népek vették őt körül.

UGYANCSAK E HÁZBAN lakott Krisztina leánya, Mártha, huszonhat éves, elvált asszony, aki szobaleányi teendőket végzett, ha Gabriel úrnál nagyobb társaság volt. Ilyenkor mindenkinek feltünt Mártha szép arca, délceg termete és villogó szeme, ami, ellentétben szőke selymes hajával — Gabriel úr szavai szerint, kétségbeejtően kívánatossá és érdekessé tette. Előbb bizalomról beszéltem. Szeretve tisztelt gazdámnak úgyszólván nem volt titka előttem, az ő alázatos szolgája előtt. Tudtam, hogy Márthához gyengéd szálak fűzik. Sokszor mondogatta, hogy Mártha inspirálta, amikor életörömök, játékos szerelem, boldog mámor és antik érzékiség motivumait dolgozta ki zongorára vagy nagy zenekarra. Tökéletesen megértettem ezt, ámbár szüntelen féltettem, hogy egészségének nem tesz jót Mártha kétségbeejtő szépsége, hogy a saját szavait használjam.

ÉLETE UTOLSÓ ÉVEINEK ez volt minden öröme, azonfelül, hogy naponta négy-öt órát dolgozott és aztán véden-

ei érdekében lótott-futott fáradhatatlanul. Minden mértéken felül dédelgette a fiatalságot. A mai virtuóz- és komponistanemzedék majdnem mindent neki köszönhetett. Egész seregét kitaníttatott — mondtam már, hogy erre ment el hatszáz holdja? — oltátta őket tanáccsal, protekcióval, összeköttetéssel, szerződéssel, impresszárióval, előadatta műveiket az Operában vagy a filharmonikusoknál, még arra sem volt rest, hogy egy hóríhorgas hegedüsnek gazdag hollandi leányt, egy zeneszerzőnek olasz grófnőt s egy pianistának, akinek pedig halszeme volt s lengő vörös haja, angol milliomos özvegyet szerezzen feleségül. Vagyis olyan ember volt, aki negyven esztendőn keresztül negyven tucat embert tett boldoggá s magamagának betévő falatja sem marad, ha véletlenül nem kerülök a házához s anyagi üdvösségét a kezembe nem veszem. Túlságosan nagylelkű ember volt s amikor ezt a szemébe mondtam, így védekezett:

— Az élet csak arravaló, hogy megszerezzük vele a halhatatlanságot. Nem a pompás élet, hanem a szép halál a fontos. Azt akarom, hogy halálom után megemlegessenek. Amíg élünk, értékünk úgy is problematikus. Pajtások magasztalnak, ellenfelek ócsárolnak, — ez nem bűn, csak nyomorúságos önvigasztalás. Sok embernek úgy sincs egyebe, mint együgyű hite a saját kiválóságában s barátai hízelgése, amely kölcsönbe megy, mind a két részről uzsorakamattal. De még ezeknél is szerencsétlenebbek, akiknek más örömük sincs, mint gyűlölni és irigyelni azokat, akik náluknál szerencsésebbek. Meglátod, az én halálom szép jutalma lesz az életemnek. Minden templom harangja zúgni fog, a temetésemen a Sírbatétel című oratóriumom minden Stimmjét világjáró művészek játsszák, a lapok gyászkeretben közlik arcképemet s a sírom fölött elhangzott beszédeket s vaskos könyvek méltatják majd életem és működésem jelentőségét. Csodálkozol, hogy ezt mondom neked? Annak veszed, aminek joggal veheted is, vagyis hiúságnak és nagyravágyásnak? Hát jó. Más ember az életére hiú, én a halálomra.

Ilyen bizalmas volt hozzám Gabriel úr, csoda-e, ha ezért még jobban szerettem és megbecsültem?

MÁR RÉGÓTA BETEGESKEDETT, és mintha örült volna, hogy minden órával közelebb jut a megdicsőüléshez. Kedden azonban néhány percre elveszítette eszméletét s amikor felocsudott, maga elé suttogta csendesen:

— Jó, ha még két napig birom.

Szerdán reggel köhögési rohamai voltak s az orvos coffeinbefecskendezéssel erősítette szívműködését. Délután keveset

aludt, estefelé pedig megparancsolta, hogy keressem fel Márthát.

— Meg akarom neki köszönni, hogy életem utolsó évét megédesítette.

Éppen öltözködés közben találtam az asszonyt. Csakugyan olyan kétségbeejtő volt a szépsége így félig öltözetten, hogy valósággal tiszteletreméltónak találtam azt a gyengéd sóvárgást, amellyel Gabriel úr ezen az asszonyon csüngött. Amikor átadtam neki gazdám üzenetét, ijedten összecsapta kezét és megkért, hogy mondjam azt, mintha őt már nem találtam volna a házban. Neki ugyanis találkozója van egy gyógyszerészsegéddel, aki el fogja venni feleségül. Amikor pedig az öreg úr így is, úgy is meghal, ő nem kockáztatja érte a jövőjét, mondjak amit akarok, ő elmegy. És csakugyan magára kapkodta ruháját és kiszaladt a házból.

GAZDÁM ÉJJEL tíz óráig várta, háromszor adtam szegénynek injekciót, aztán elkezdett félrebeszélni, kétségbeesetten kiáltozott, hogy Márthát nem engedem hozzá és levegője sincs, mert én fojtogatom. Krisztinát, aki eközben csúnya átkokkal átkozta a lányát, orvosért szalasztottam, de mire az megjött, gazdám hirtelen elcsendesedett és elállott a szíve dobogása. Tíz óra húsz perckor halt meg a karjaim között. Azt hiszem, nagy ember költözött el vele az élők világából.

Éjfélkor felbontottam a végrendeletét, amelyben kéziratait és könyvtárát a zeneművészeti egyesületnek, bútorait és ruháit nekem, házát és kertjét pedig Márthának hagyta. Mártha jól járt, de jól járt az Akadémia is, mert csodájára fog járni a világ azoknak a kótafejeknek, violinkulcsoknak és rondírással rajzolt dinamikai jelzéseknek, amelyekkel Gabriel úr partituráit felékesítettem. A bútorok s a ruhák kissé avultak voltak.

Reggel elszaladtam a zeneművészeti egyesület elnökéhez és átadtam neki gazdám hagyatékát. Másnap délután volt a mester temetése.

BORONGÓS ÉS VIGASZTALAN ŐSZI NAP volt, de már ebéd után künn voltam a halottasháznál s vártam a gyászolók felvonulását. Négy órára tűztük ki a gyászszertartást, de negyed ötkor még alig lézengett pár ember a ravatal körül. Ekkor megeredt az eső s percek mulva valóságos felhőszakadás tört ki, az ujonnan ásott sírokat elöntötte a víz s a széles, habzó tócsákon át ugrálva szaladtak össze a sírások, hogy fedél alá meneküljenek. A pap ki sem tudott mozdulni a halottasházból,

egymásután beszentelte a koporsókat, köztük szeretett gazdámét is, aztán a gondnok házába futott át, hogy megszárogassa ruháját és felmelegítse tagjait. Gazdám koporsója mellett nem volt más, csak én, meg az öreg Krisztina, aki asztmás tüdejét fujtatva, keserű szavakkal átkozódott, hogy Mártha otthon maradt új vőlegényével. Mást senkit sem láttam, csak egy nyurga, sápadt, feketekabátos fiatal úr kérdezgette izgatottan a halottasház őrét, hogy mikor lesz a nagy zeneköltő temetése. Tisztelettel megszólítottam s akkor ő részvétét fejezte ki nekem, mint a zeneművészeti egyesület helyettes titkára, akit kiküldöttek, hogy gyászbeszédet tartson a mecenás fölött. Megilletődéssel szorítottam kezet a hivatalos világ képviselőjével.

ESTE HAT ÓRÁRA elállt az eső. Gazdám koporsóját kocsira tették s kinyargaltak vele a sírhoz, amely félig vízzel volt tele. A titkár úr, Krisztina asszony és én még könnyeinkkel is megöntöztük s aztán kisiettünk a halottak birodalmából. Az eső újra nekikeseredett. Bemenekültünk egy kis kávéházba. Krisztina asszony kávét kért, én és a titkár úr egy-egy pohárka barackpálinkát. Valóságos halotti tor volt ez s mi hárman ezalatt a megboldogultról beszélgettünk. A titkár többször is ismételte, hogy régen írt olyan nagy kedvvel gyászbeszédet, mint ez alkalommal. Gyönyörű téma volt s a kidolgozás pompásan sikerült. Kihúzott zsebéből vagy tíz oldalnyi kéziratot s a fehér lapokat szomorúan végigsimogatta. Ezzel a beszéddel nemcsak méltó emléket állított a megdicsőültnek, de azonfelül — úgymond — a saját karrierjének is hatalmas lendületet adott volna, ha meghallják az illetékes körök.

KÍVÁNCSI VOLTAM, ennek a szegény írnoknak mi mondanivalója lehetett gazdámról, akinek élet- és jellemrajzához jelen könyvecskémben még magam is félve és aggódva nyúltam, pedig tíz esztendőn át viseltem gondját és másoltam olvashatatlan partituráit. Megkértem, olvassa föl az emlékbeszédet.

A kávéházban csúnyán lármáztak a kőfaragók, virágárusok, temetői koldusok, sírások s az uccáról beszorult halottlátogatók. Csörömpöltek, hangosan röhögtek és a pincérek után kiabáltak. Nagy füst volt és sör meg nedves csizmák szaga émelyítette gyomrunkat, de a titkár úr halk, mélyen dörmögő szóval, szépen hangsúlyozva olvasta a gyászbeszédet. Láttam, hogy ez a vézna, sápadt fickó jól fogta fel Gábriel úr emberi s művészi nagyságát s a végén Krisztina asszony, a titkár s én magam is, mind a hárman sírtunk.

BALÁSSY LÁSZLÓ:

Fölfelé

Tolvaj percek, ti lopjátok le rólam,
amit külső diszül hordott a testem,
s az évekké sokasodó napokban
fölétek s kis-magam fölé növekszem.

BÁRDOSI NÉMETH JÁNOS:

Egy butéliára

Légy hárslevelű, vagy szürkebarát,
estéimhez te illesz víg palack,
te benned vagyon álom és malaszt,
mely annyi búra derűt, üdvöt ád.

Kecses nyakadra rásimul kezem,
ez a mozdulat örök, mint a csók,
nem értik ezt csak bölcsek, álmodók,
butéliám, én hozzád menekszem,

A pince hűsét leheli valód,
vagy lángra gyújt, ha téli este van,
s hevét érzem, itt a poharamban.

Szítsd föl Badacsony, öreg kandallód,
ezerjó-ízét érezze a szám,
amíg titáni lelked muzsikál.

FELVIDÉK

TŐZSÉR ÁRPÁD:

Mogorva csillag

Apám, ódalenn
hideg lehet, mert
eres testedből
fagy-rózsák nyílnak,
koszoru-vázak,
csont-fehér füvek. —
Hogy birod itt ki,
mogorva csillag?
A vasárnaptól
féltél, mig éltél,
ünneplőben, mint
más, ki se birtad.
Fekszel most tisztán,
szén-feketében. —
Hogy birod igy ki,
mogorva csillag?
Tömörülő fák,
zeg-zug kő-furták,
hangtalan érő
szürke ércek közt,
izzadó sók közt,
most mi a munkád?
Isten-kezedet
de sokat néztem;
cirkula cikkan,
szijak siratnak,
lefittyen ujjad,
hegyes a csontvég. —
Hiszem is, nem is
siri nyugalmad.
Te ugy dolgoztál,
ahogy a fák is
csak nőni tudnak,
a patak folyni.
Nem volt meg benned
a derüs többlet:
sose tanultál
meg mosolyogni.
Sosem nótáztál,
táncod se láttam. —
Csodált a gyermek,
megért a férfi.
Azt hitted, hogy a
családodért élsz,
de nem is tudtál
magadnak élni.
Mogorva csillag,
apám, bocsáss meg,
bocsásd meg zordon
kegyetlenségem,
de hogyha téged
beszéllek, mondom
magam is, a te
életed élem.
Az lettem én is,
mogorva csillag,
testem parancsol
irnom, elégnem,
vig ösztönökkel
nem szaporodtam. —
Apám, örököd
nehéz, de élem.

(Pozsony)

Farkasles

Írta: BÁRSONY ISTVÁN

1.

AZ URADALMI ERDŐKERÜLŐHÁZ a felső faluvégen volt. Onnan az erdő széle már alig volt negyedórányira. Arra hegynek kellett menni, vizmosásos, szakadékos uton, ameyet az őszi sarak, meg a téli hóolvadások járhatatlanná tettek. Azon a néhány fahordó szekeren meg szánkán kivül, amelyek itt nagyritkán megfordultak, nem is járt erre más a kerülőn kivül, mert a fatolvajok titkos utakon lopództak az erdőbe. Az egyetlen orvvadász pedig, akiről a környéken tudtak, nem is Nántün lakott, hanem beljebb, az elhagyott világban, Rákoson, és csak vendégszereplésre látogatott el hol ide, hol oda, ahol vadat sejtett.

A szegény nemes vadnak rajta kivül még csak a farkasok voltak az élő ellenségei. Akkoriban hirhedt volt Szatmárnak, Szilágyságnak ez az összeszögellése arról, hogy az erdőségeiben sok a „toportyánféreg". Télen bemerészkedtek a bestiák a faluba is, kikaparták a disznóólak alját, ugy garázdálkodtak; a házi kuvaszokat megfojtották, elhurcolták, felfalták; a viskójában szorongó oláh gazda az ablakából nézte az udvarára merészkedő lomposokat, de nem mert kimenni, hogy elriassza őket.

Pados Péteren, az uradalmi kerülőn kivül, akinek puskája volt, mindenki félt tőlük. A jámbor falusiak keresztet vetettek, ha azt hallották, hogy a „lupuj" megint levágta ennek vagy annak a gazdának a borját, csikaját, kecskéjét. Csak Pados Péter nem félt. Sőt a krasznabélteki erdész ur parancsára még dögre is leste éjszakának évadján a kóborló fenevadakat, minthogy már két hajtóvadászat is sikertelen volt rájok. Kevés volt a nagy erdőkhöz mérten a vadász; meg a hajtó is. Az óvatos farkas könnyen kicsuszott köztök.

Ez a Pados olyan negyvenes, tagbaszakadt, az erejéről hires, mindenre vállalkozó, semmitől meg nem riadó ember volt. Az első feleségével csendes békességben élt, mert az a jó asszony minden cselédi munkát elvégzett a ház körül s Péter bátran járhatta tőle az erdőket. De amikor az asszony kidőlt mellőle, olyan kese-

rüség vett erőt rajta nagy magányossága miatt, hogy a legsürgősebben megházasodott ujra. Annyira sietett, hogy egy Pestről hazakerült, világlátott perszonával akadt össze, aki a különben módos kérőt azzal a gondolattal látta szivesen, hogy jó élete lesz majd mellette. Pados, hogy kedvében járjon, tartott is a háznál attól fogva egy szolgalegényt, olyan tizennégy-tizenötéves kamaszt, aki a tehenet, meg a malacot etesse, fát vágjon, vizet hordjon, az udvart egyszer-máskor végigsepergesse; egyszóval: elvégezze a házi dolgok nehezét, amig az asszony a falut járta s hol itt pletykált, hol amott, ugy lopta a napot.

2.

FARKASORDITÓ HIDEG VOLT, amikor Pados estefelé elindult hazulról a döghöz, hogy ott lesse az arravetődő rablófajzatot. Báránybőrös bekecsét összegombolta magán; a puskáját, tarisznyáját a nyakába kanyaritotta; fejszének is beillő fokosát a hóna alá kapta; a süvegét a fülére huzta, végül rágyujtott és akkor igy szólt az asszonyhoz:

— Én most elmegyek farkast lesni; te pedig hazulról el ne mozdulj, mert még megtalál enni a farkas. Majd csak éjfél után jövök meg. Miskával rakass a bubosba, mert félig hótt ember leszek, ugy összefagyok odakint.

Az asszony nemhogy sajnálta volna; inkább nagyon mulatságosnak találta, hogy félig hótt ember lesz az urából. Kacagott. Olyan volt a kacagása, mint a gerlicéé. Pados hümmögött és megcsóválta a fejét. Azután elindult.

Ment a ropogós havon az erdő alá, ahová a „csalétket" — egy kimult kehes lovat — még reggel kitette volt. Kivitte szekéren s a megfelelő helyen ráforditotta a puszta hóra. A szekeret visszabillentette. A bokrok közt, ahol lesni készült, helyet csinált magának. Egy kéve szalmát tett a hóra, hogy arra ráülhessen. Azután majd jöhetnek a farkasok.

Mialatt a leshelye felé ballagott, ráért gondolkodni. A farkasok nem jönnek korán; megvárják az éjszakát, amely ugyan ilyenkor, télen, hamar kezdődik. Minthogy holdvilág lesz, világos lesz. Addig is világit már a hó. Meg lehet látni a farkast, ha a döghöz vetemedik.

Ment-mendegélt és a gondolatai visszaszállottak haza, az uj asszonyhoz. Vajjon szót fogad-e? Otthon marad-e? Vagy bemegy a tanitóékhoz; talán a jegyzőékhez, akik szivesen hallgatták a meséit Pestről. Más nántüi egy sem volt, aki Pesten járt volna. Padosné pedig valamennyi szinésznőt ösmerte volt; vagy csak füllentette; de megcáfolni senki sem tudta. A dolog magyarázata abban volt, hogy szimpadi dámáknál cselédkedett. Tudhatott rólok

egyetmást. Kisasszonnyá nevelődött mellettök. Nem is volt olyan bizonyos, hogy végig megmarad itthon; most éppen, hogy férjhez ment, itt volt; itt is lesz, amig meg nem unja.

Padosnak volt valami homályos sejtelme erről a bizonytalanságról; de alaposan kikérdezni az asszonyt, restelte. Hátha hazudnék neki? Annyit mégis megtett, hogy titokban megkérte a szomszédját, az asztalost — Kerezsinek hivták —, amikor ő nincs otthon, tartsa szemmel a házatájékát; figyelje meg, jön-e valaki az asszonyhoz és ki. Meg hogy az asszony hová jár, mikor kerül haza.

Azután az történt, hogy kétszer is ott találta Kerezsit az asszony mellett, amikor véletlenül vetődött haza. Az asztalos jóval fiatalabb ember volt, mint ő; elég formás ember volt, nem olyan zömök, totyakos, nehézkes. — Zavartan hebegett valamit, hogy azt mondja: mozgott a szék lába, azt reparálta meg. Igaz volt-e, azt a megigazitott székláb nem árulta el.

Amikor az asztalos elment, mondta is Pados az asszonynak: te, ez akar itt valamit.

— Mi a csudát akarna? — pattogott az asszony. — Jön, mert kend rákapatta, hogy énrám vigyázzon.

— Megmondta? Elmondta? — hüledezett bambán a kerülő.

— El hát. Mit gondol kend? Azt hiszi, mindenki olyan, mint kend?

— Én ugyan milyen ember vagyok? — csudálkozott az ember.

— Ravasz! — vágta ki a menyecske és elfordult, ugy riszálta a derekát, dacosan.

Pados majd hogy a föld alá nem süllyedt. Érezte, hogy valamin rajt'csipték. Nem birt védekezni. Alig várta, hogy másról kezdjen beszélni a nyelves asszony. Ő a világért sem folytatta volna.

Az asztalosnak csak annyit mondott:

— Hallja-e, szomszéd, elég volt; nem kell már figyelni az asszonyt. Hagyjon neki békét!

Ezt olyan nyomatékosan szuszogta ki magából, mint a fujó bika. Az asztalos megint hebegett, hogy ő nem is; hanem a segédjegyző szeret erre sétálni; különben őneki ahhoz sincsen köze. Mi köze neki akármihez is? Ugy-e bizony?

Most meg a segédjegyzőtől zugott a kerülő feje. De amig rajta nem kapja valamin, addig nem szólhat neki. Ezt megértette.

Halkan káromkodott magában az uton is, mert eszébe jutott a segédjegyző. Minden eszébe jutott. A régi jó, csendes élete is az első feleségével, akihez ugyan a fene sem járt; még ő maga se' nagyon. Azzal békessége volt. Ez a második pedig csupa nyugtalanitás. Fiatal is, szemrevaló is, takaros is; most is a pesti ruhái-

ban jár; olyan, mint valami tekintetes asszony; aki találkozik vele, köszön neki; a segédjegyző is városi gyerek, szívesen szóba állogat a menyecskékkel.

3.

PÉTER MEGÉRKEZETT leshelyéhez. A lótetem ott sötétlett a fehér havon, vagy negyven lépésnyire tőle. Amikor a bokor megzörrent a bekecse surlódásától, egy korán szemtelenkedő róka ugrott el a dög mellől. Arra most kár lett volna a lövés. Hadd menjen. Jöjjenek a farkasok...

A zsupszalma párnásan kínálta magát a bokor alatt. Pados vigyázva tekintett körül; szétnézett, azután lassan leereszkedett a szalmára. Ugy ült le rá, félig törökösen, hogy ha kell, hamar felpattanhasson.

Várt és hallgatódzott.

A pipáját már kiszivta; itt ujra rágyujtani nem volt szabad. A füst áruló. A farkas amugy is nagyon óvatos, neszes. És gyáva! Minden szokatlantól elriad. Nem igaz az, hogy a bátor emberre is veszedelmes. Csak hadd jöjjön. Itt puska is várja; koponyalékelő fokos is.

A hold már feljött. A hómező egyszerre tündéri világitásban ragyogott. Az erdő egy pár száz lépésnyire sötétlett.

Borzasztóan hideg volt. A csalétek mégis éreztette a szagát, mert már oszlásnak indult, s a kerülő, amikor itt kitette, felvágta, megnyitotta. Pados alig birta megállani, hogy mozdulatlan maradjon a helyén.

Leste az erdőt; az alatta elterülő lankás pusztát; várta a farkasokat. Nézte az eget, amelyen annyi csillag még talán sohasem volt. Ha volt, sem ragyogott igy. Mintha az ég is megfagyott volna, olyan dermedt volt minden, a levegő is, amikor a kóválygó szél elállott.

A kerülőnek ugy rémlett, mintha az erdő szélén sötét árnyak ácsorognának s erre figyelnének. Teljesen fedték a bokrok, meg az a hósánc, amelyet még reggel épitett a szalmás bokrok köré. Itt meg nem láthatják a bestiák, csak megérezhetik; mert a szaglásuk kitünő. De a szél jó; tudniillik az erdő felől fuj; a farkast nem figyelmeztetheti, amikor a hazájából kilép s a sikságra merészkedik.

Csend, — halálos csend. A hómező messzire nyulik a Kraszna völgye felé; kietlen világ ez most. Egyik negyedóra telik a másik után; nincs nesz, nincs mozgás; csak a néha-néha felnyögő szél rezditi meg a bokrokat.

Pados egyet gondol. Óvatosan hajtja le a fejét a föld felé, két tenyeréből tölcsért csinál a szája elé, azután nagyot fohászkodik és nyomban rá elkezd bugó, egyre erősödő, mély vonitással

bőgni, mint a társait szólongató farkas. Amikor a vontatott ordítás elfogy a torkából, elhallgat.

Egyszer csak az erdő felől felel neki a másik, az igazi. Messziről harsan fel a minden hangok leghátborzongatóbbja, a farkasüvöltés. Ezt a kísérteties, hosszasan elnyujtott pokoli hangot nem lehet közönyösen hallgatni.

Pados még a száját is kitátja, ugy füllel.

Oldalvást is rákezdi egy szólistu, s most már azok ketten hivják, bolonditják egymást. Kétszer-háromszor felelnek egymásnak, azután ujra csend. Végleges csend. A tréfát megismételni nem szabad. A farkas a legkisebb gixert is rögtön megérti s akkor szökik a gyanus hang elől.

Pados vár, vár; a hold megvilágitja a nyilt pusztát; nincs azon élet, még a legkisebb mozgás sincs. A farkasok még nem tudják, hogy mi van itt a számukra... Vigyázat! amott valami árnyék suhan át a havon... erre tart; ... sunyitva sompolyog; — szimatolva emeli a fejét; kinyulik; — jön, — megáll, meg ujra indul...

A farkas!

Egy farkas. De jöhet utána több is.

Pados megelevenedik. Most már nem gondol haza; nem gondol az asszonyra, sem a segédjegyzőre. Csak a farkast lesi. Még se moccan; a szeme se' rebben; csak néz, vár és egy kicsit gyorsabban lélegzik.

A farkas óvatosan közeledik. A kerülő tapasztalt szeme már látja, hogy a bestefajzat észrevette a csalétket. A kiváncsisága felébredt. Tudni lehet, hogy most mi következik... A farkas körül fogja kémlelni a dögöt; egyenesen hozzámenni nem mer; előbb szoktatja magát a jó reménységhez. Meggyőződik, hogy nem fenyegeti-e veszedelem. Az ilyen mozdulatlan zsákmány gyanut keltőbb, mint ha élne az állat. A legelő, prüszkölő, vagy a havas mezőn áthaladó lovat rögtön megtámadná. A holttetem nem sietteti, azzal ráér; és különben is, éppen ez a halotti csendü helyzet aggasztja, ez teszi a legnagyobb mértékben óvatossá. Ösztöne sugja neki, hogy nagyon vigyázzon; résen legyen...

A farkas fordul és félkörben kanyarodva kullog; a fejét csak akkor forditja el a lóról egy pillanatra, amikor megáll, hogy körülnézzen. Magamagának sem hisz. Talán a társait várja. Hadd bizonyosodjanak meg azok a csalétek ártatlanságáról, mielőtt verekednének érte.

A havas mezőn most odaér a körben járó, kémszemlét tartó farkas, ahova a szél a ló felől a bokorban rejtőző ember szagát is hordja. Ennél rettegettebb, riasztóbb jelt nem ösmer a vadállat. Az emberszagtól minden vad menekül. Csak a legmardosóbb éhség birja rá a farkast, hogy embert támadjon meg. Hát

még fegyveres embert, akivel a puskaszag is elkeveredik; ami specialitás az aggasztó „illatok" közt.

A farkas hirtelen megtorpan; a fejét felkapja, fülét lesunyitja, farkát a lába közé huzza; egy másodpercig a gyanus bokor felé mereszti foszforeszkáló szemét, azután megfordul, az erdő felé kanyarodik, elkezd arra ügetni, vissza-visszatekintve eközben.

Pados féltérdre emelkedve látja az egész manővert és megérti, hogy fel van fedezve. Ez a farkas ma vissza nem jön ide. Jó messzire megáll, ráles egy darabig a bokorra; azután megint kanyarodik, vissza, abba az irányba, ahonnan jött. Ott a homályban végképpen eltünik.

4.

A KERÜLŐ morgó nyögést hallat. Elfojtott káromkodás van abban. Ez azt jelenti, hogy: vége! Ha másik farkas jönne, ma azzal is éppen csak igy járna. Amig a bestiák rá nem kapnak a dögre, addig nagyon óvatosak. Napról-napra meg kell előbb bizonyosodni, hogy már kikezdték a csalétket, s akkor kell ujra próbálkozni. De itt most megveszi az embert az Isten hidege! Brrr!

Pados reszket a fázástól; ezer farkasért sem maradna itt tovább. Különben is mozgatja valami, hogy ne várja meg az éjfélt. Ki tudja, mire érkezik, ha most váratlanul haza siet!

Már megint az asszony jár az eszében; meg a segédjegyző... meg a szomszéd; meg az ördög, aki hogy elvigye valamennyit!

Felpattan, megrázza magát; a nyakát behuzza a suba gallérjába; a süvegét jól a fejébe nyomja; azután olyan gyorslépésre fogja az igyekvést, hogy futásnak is beillik. Félannyi idő alatt otthon van, mint amennyi idő alatt kijött.

Közel érve a házához, lassudik. A keritéshez már lopódzva sunyit. Leskelődik. Betekint az udvarba; figyeli, nincs-e a házban valahol rejtett világosság. Nincs-e kutya, vagy éppen farkas, a kertben.

Csend és békesség mindenütt.

A kapuajtót a titkos zárral halkan kinyitja, hogy ne csikorogjon; meg ujra beteszi, bereteszeli. A csekélyke neszre felvakkan a kuvasz az istállóban, ahol Miska ugy alszik, mint a bunda. Akár őt magát is ellophatnák. De a hü házőrző rögtön megismeri a gazdáját; lohogva-hehegve, farkát csóválva jön és körülhizelgi a félig megfagyott embert.

Az csak lepisszegi; azután lábujjhegyelve lép fel a tornácra. A külön kulccsal halkan felnyitja a pitvarajtót, meg ujra bezárja. Már csak az utolsó van hátra, a konyhától balra: az udvari szoba, ahol az asszony alszik.

A kerülő az ajtóban megáll és hallgatózik.

— Bent van! Itthon van! Szuszog a lelkem, hogy horkolásnak is beillik. Akármelyik kölyökfarkas sem morogna különben a társára.

Vigyázva, óvatosan nyit be a gazda, hogy fel ne keltse az édesdeden alvó asszonyt.

A bubos csak ugy ontja a meleget.

Idebent valóságos nyár van. Még az is huncut, aki most farkast les odakint.

A jégcsapos ember leszedegeti a bajuszáról a jégkölöncöket; meg sem gyujtja a lámpást; csak a süvegét, ködmönét, csizmáját dobja le, azután ráveti magát a vackára.

★

Pár pillanat mulva két mérges farkas hörög-morog egymásra, ugy hallják saját horkolásukat.

★ A TITOKZATOS POHÁRKÖSZÖNTŐ

Főispáni installáción volt a „fejedelem". (Igy nevezték Barcsay Ákos ismert régi képviselőt.)

Már vagy tizenöt dikciót szenvedett végig, amikor pohár borral a kezében ő is felállt s harsány hangon igy kezdte:

— Hölgyeim és Uraim! Fölkérem önöket, vegyék kezükbe a poharukat s álljanak föl valamennyien . . .

Mindenki azt hitte, hogy a fejedelem az uralkodóra fog köszöntőt mondani s ezért sietve állt föl az egész társaság. Akkor aztán igy folytatta Barcsay:

— . . . és most nézze meg mindenki, hogy nem az én asztalkendőmön ült-e eddig, mert nem találom sehol . . .

★ LISZT, MINT DÍSZDOKTOR

Amikor híre járt, hogy a bécsi egyetem díszdoktorrá akarja avatni Liszt Ferencet, Saphir azt ajánlotta, avassák jogi doktorrá: „Doktor beider Rechte". S igaza is volt. Mert a zseniális művész valóban két jobbkéz fölött rendelkezett.

Erdélyi József:

Farsang

Megfordult az idő Pállal,
fehér apostolszakállal
prédikál
a bün ellen Január.

De szavára most nem hallgat
tombol a világ: a Farsang
ördöge
fittyet hány a hidegre.

A hó keblén, a jég hátán
piros tüzet rak a Sátán
s nyitva lék,
vetve hurok, hányva lép.

Piros rózsát nyit a jókedv, —
messze van még Hushagyó Kedd:
zeneszó, —
messze van még Hamvazó!

Háromhetes még a naptár,
messze van még Péter és Pál.
Medvebőr —
telik a nyár bőviből!...

●

★ A STATISZTA-JELÖLT

A Nemzeti Színház kis színészkapuja előtt egy nyurga ifjú sétált fel és alá, egészen szokatlan izgatottsággal. Hosszú haja lecsüngött, szemében pedig a művészet szent tüze lobogott.

Nagy habozás után odalépett Kovács Mihályhoz, az ismert komikushoz:

— Nagyságos uram, hol lehetne itt statisztának jelentkezni?

Kovács Miska annyit mondott hidegen:

— Budán, második kerület, Statisztikai Hivatal!

Tavasz előtt

Már sejtem őt, ha a lágy alkonyatban
A felhőt nézem, mely violaszinben
Valami távol muzsikára ballag
Egy ismeretlen rétre, messze innen.

Már sejtem őt, a kedves, ifju szépet,
Ki eljövendő, de még szunnyad egyet,
Most készül bársony és smaragd zekéje
S a barna föld ölén dus haja serked.

Már néha sóhajtása száll s nyomába
Fölneszel avar ágyáról az erdő
S a jegenye, a komoly, ősi strázsa
Már tiszteleg felé, ki eljövendő.

Juhász Gyula

A tűzbe dobott levél

Édes Anyácska!

Bocsáss meg nekem. Megsimogattál és én riadtan elkaptam a fejemet. Máskor vártam becézésedet, mert boldoggá tett, megvidámitott. Betegágyam mellé ültél, a homlokomon nyugtattad kezedet. Órákig igy maradtam volna. Akkor mégis elkaptam a fejemet. Igy történt, mert minden megbolydult bennem. A testem forrt, ereim lüktettek, szivem kalimpált. Csak akkor értettem meg, amit már régóta duruzsoltak a többiek, mutogattak könyvben, fényképeken. Nem érdekelt, nem értettem, közömbös volt számomra. Aztán egy pillanat alatt belém hasitott: apám és te, és az én életem. Haragudtam, csalódott voltam. Gyermekkorom üvegpohara összetört, szilánkjai összevagdosták ludbőrös testemet. Te valamit megsejtettél. Ijedten néztél rám. Nem szóltál semmit, de a szemed könnybeborult. Azóta sok minden történt. Feledtem, napirendre tértem, de az üveg-

szilánkok háborus repeszként vándoroltak bőröm alatt.

Láttam egy csodálatos tiszta filmet az élet indulásáról. A többiekkel együtt vegyes érzésekkel vártuk, mig kialusznak a lámpák a nézőtéren. Kiváncsiság, kajánság, mindent tudók fölénye bujkált szemünkben. Amint szaladt, futott a film a vetitőben, ugy csöndesedett a sustorgás, a zaj a nézőtéren. Egyszerre halálos csönd lett. Görcsösen kapaszkodtam a szék támlájába. Igen. Láttam a verejtékező, vajudó asszonyt és a világba szakadt nyomorult, véres kis ujszülöttet. Anyácska, könnyeimen át téged láttalak. Megértettem ki és mi vagy te nekem és én mit jelentek a számodra.

Nem beszéltem neked a filmről egy szót sem. Néha elindul a kezed, azután látom, hogy szégyenlősen visszahuzod. Többé már nem hizelgek csókért és simogatásért. Nem mondhatom meg neked, hogy mennyire és milyen másképpen szeretlek. Akkor is, ha durcás, kedvetlen vagyok, durván szólok, hanyagul elmegyek melletted, amikor sirnod kell miattam, mégis — hidd el — a legdrágább te vagy nekem. Nem mondhatom el, mert hizelgővé válnának a szavak. Ezt a levelet leirtam, de sohasem adom oda.

Tudom, mégis megkaptad üzenetemet. Takaritasz utánam, elnézed, amikor habzsolom a főzödet, esetlenül kerülgetlek a csepp lakásban. Szidnod kell és hallgatnod mások jól kiérdemelt és rám szórt szidalmait, de felém villan a szemed és cinkosan ezt mondja. „Jó, jó, tudom, amit tudok. Másoké lesz szeretelemmel, munkával, elszakad és uj kapcsolatba lép, ám elszakithatatlanul és örökre az én gyermekem."

Köszönöm Anyácska, te mindig megértesz és megbocsátasz nekem. A levelet most már elégethetem, hiszen minden sorát ugyis ismered.

a Tied.

(—i —c)

★

Bajna György:

Ének

A megtalált halott madarat
gyerekek simogatják.

Ő a megtalált
szabadság fájdalma.

Ő a repülő fájdalmak
megtalált szabadsága —

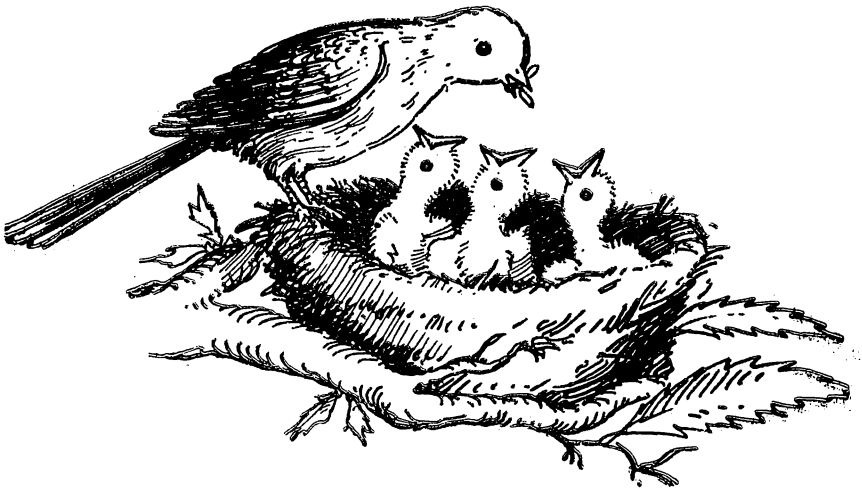

FELVIDÉK:

Tavasz

Csupa mosoly már a határ,
csupa jókedv, tarka báj,
leng a füzek tavasz-arca,
zeng a nyüröptü madár.

Fent a nap korongja szórja,
veti fényét szerteszét,
bontja lent a zsenge liget
kedve selymes szőnyegét.

Csörgő patak habja ugrik
mohos kövek derekán,
pattan a rügy szélbemosdó,
kérgehántó szilvafán:

Nő a dülő zőld szakálla,
buza, árpa bársonya,
összehajlik egyberingva
termőföldek láncsora.

Tavaszi nap, kedves, édes,
hullj a földre gazdagon,
hadd teljen a paraszt kedve
majd a pupos asztagon.

Hol a buzakévét rakva,
szeme boldogan nevet,
s gondolván e jó tavaszra,
kedve szerte hempereg.

Igy lesz? Bizvást. Mert a munka
árad, mint tavasz-folyó,
nyelves szelek rügyes ágon
pengetik, hogy élni jó.

Élni szép, mert remény sarjad
zsiros barázdák során,
s osztozunk rajt', mint a méhek
virágerdők himporán.

Bájos tavaszt igy köszöntünk,
felénk ő is igy köszön,
s kezünk nyoma ott meleng im
minden omló kis rögön.

(Pozsony)

Dénes György

- GÁBOR ÁRON, a székely ezermester,
- KISS JÁNOS, harangöntő,
- BENE JÓZSEF, aki a famunkához értett,

öntötték a szabadságharc székely ágyuit

Százhegyven esztendővel ezelőtt, 1831-ben létesült a Magyarhermány-bodvaji vasüzem, ahol Gábor Áron a függetlenségi harcot megelőző években már járt és ezermesteri működéséhez szükséges szerelékeket öntetett, s a hely-, anyag- és lehetőségmegismerésből indult ki a későbbi ágyúszerelési tevékenység is.

Vészterhes időben, 1848. október 16-án és 17-én, az agyagfalvi gyűlésen terjedt el az az ellenőrizhetetlen forrásból származó hír, hogy a hermányi vasgyárnál ágyúkat öntenek a szászok részére. A hír az elnökség tagjainak fülébe is eljutott, s

Berde Mózes segédkormánybiztos azon megbízást adta a jelenlévő báró Dániel Gábornak, hogy a gyűlesről hazatérve, kellő segédlettel, azonnal kutassa át a gyártelepet, és ha efféle hadiszert talál, foglalja le és kobozza el.

★

Dániel Gábor, a meghagyáshoz hiven, Vargyason „Gyertyánffi János birtokost és néhány honmaradt értelmes székely katonát" maga mellé véve, váratlan vizsgálatot tartott a helyszínen, s a nagyobb bizonyságért a hámor vízikalapácsát működtető nagy tó vizét is leereszteték, azonban ágyú vagy egyéb hadianyag gyártásának nyomát sem találták. Dániel a nyomozás befejezése után embereit hazaküldte, őmaga — Gyertyánffival — ebédre maradt az üzemtulajdonos Zakariás Antalnál, s azalatt megkérdezte, hogy tudna-e, vállalna-e a Nagy Imre alezredes vezénylete alatt álló honvédtábor számára, hat ágyút önteni?

★

Zakariás, mivel jól ismerte Gábor Áront, az ő szakmai képességében bízva, az ágyúk készítését elvállalta, és erről Dániel Gábor írásbeli megrendelést adott. Ez az írás mentette meg később Zakariást a börtöntől.

Az egykorú hermányi bányaművi alkalmazottaktól maradt szájhagyományból tudjuk, hogy a Zakariás hívó levelére Gábor Áron Bükszád felől, az erdei ösvényen lóháton érkezett. E homályos históriai tény hátterét Dániel Gábor jegyzete világította meg: Gábor Áronék még csak a beindító készületeknél tartottak, amikor megjöttek a marosvásárhelyi és a kolozsvári csatavesztések hírei, a munkálat félbeszakadt, nem volt már kiknek ágyút önteni. Gábor Áron elbúcsúzott és jobb idők eljövetelében bízva, visszatért Bereckbe.

★

Az Erdélyre áhitozó idegen zsarnokság aztán a magáramaradt Háromszéket is leteperni készült. A fenyegető helyzetben Háromszék honvédelmi bizottmánya 1848. november 2-ikére, vasárnapi napra, a 2-ik székely határőrezred kötelékébe tartozó Bardócz-székre is kiterjedőleg, gyűlést hívott össze Sepsiszentgyörgyre, melyen a székek minden falujából a katonarenden levőknek küldöttekkel kellett jelenlenniük. Ezen a gyűlésen (és nem november 23-án) ajánlotta fel Gábor Áron ágyúöntői szol-

gálatát, miután már tisztában volt, hogy e munka a bodvaji üzemben megvalósítható. Alapos megbeszélés után a széktisztségtől meg is kapta a megbizatást.

★

Gábor Áron Berde Mózestől kapott útravalót: „. . . én önt nyomban ellátom szekérrel, útlevéllel elrendelem, hogy önt a hermányi vasöntödében mindennel segedelmezzék . . .“

Gábor Áron ötödmagával, köztük Kiss János sepsiszentgyörgyi harangöntő mesterrel és egy tiszttel — aki az egykorú munkatársak szerint igen finoman értett a famunkához: valószínűen Bene József hadnagy volt — még azon nap késő estjén megérkeztek Hermányba.

November 26-án pedig már indult Bodvajból az első két székely ágyú dicső útjára.

★

A kemence, honnan a szabadságharc székely lövegei kikerültek, nagyon szép természeti környezettel, borvízforrással, a Fenyős-patak kristálytisztán csobogó, pisztrángos vizével, eredeti helyén — még! — áll. Azonban ha továbbra is az eddigi gondos megbecsülésben részesül, az idő vasfoga — ennek a páratlanul álló ipari-történelmi műemléknek a helyére kő-, vas- és porhulladékot terít.

Valér és a sors

Irta: **SZÖLLŐSI ZSIGMOND**

● *NYIRKOS JANUÁRI EST. A homály olyan, mint az iszap. A háztömegek vastag, fojtó ködbe merültek és a hideg, ellenséges párában sápadtan, sárgán fuldokoltak a villamos ívlámpák gömbjei. Az utcán, a csúszós aszfalton kevés ember, az is mind siet haza.*

A Vörösmarty-tér sarkán összeütődünk valakivel:

— Pardon.

Az alak, aki nekem vágódott,

nem viszonozza a bocsánatkérést, hanem megáll és végigmér a tekintetével. Magas, sovány, de széles csontú férfi, a fején leromlott, zsíros szélű keménykalap, a vállán hosszú, de vékony, gyűrött gallér, goromba lódenszövetből. Beesett, vizes, véreres szeme először ellenséges hidegséggel mered rám, azután kíváncsian mustrál. Egyszerre csöndesen szólal meg:

— Szervusz...

Magam se tudom, hogyan kerül a kezem csontos, hideg ujjai közé. Erősen, szinte görcsösen szorítja és tovább mustrál. És rekedt, kopott, de azért széles hangján megint megszólal:

— Te vagy ugy-e? a Csuhi?

Megrettenve nézek a szánalmas és fenyegető alakra, akit a ködtenger vetett ki magából. Csuhi...

● *CSAKUGYAN ENGEM SZÓLÍTOTTAK ÍGY* valamikor vagy negyven esztendővel ezelőtt egy kúnsági gimnáziumban, ahol abban az időben egy osztályban sose volt több diák tizenkettőnél-tizenötnél és mindenik kapott a többitől még egy nevet azon kívül, amit hazúlról hozott magával.

Csuhi...

Mintha egy bányászlámpást adott volna a kezembe ez a szó, hogy megvilágítsa az elsüllyedt idők tárnáit. És a lámpás, amint most már föllobbant kíváncsisággal néztem a jövevény sápadt, gyűrött arcába, valóban világított. Az eltorzult, összetolódott meg szétesett vonások kuszaságából egy pillanatra csak és bár csak tétován, mint egy riadt sejtés, kikelt egy másik arc. Egy gyermek vidám, friss, kissé gőgös vagy talán csak hetyke arca, de annyira más, mint ezé a megviselt, letaposott emberé, hogy a torkomon akadt a szó, mikor ki akartam mondani a nevét.

Az egyetlen nevet, amelyik helyett az osztály nem adott másikat a gazdájának. Talán respektusból. De talán mégis inkább azért, mert a Pisták, Jancsik, Lajosok, Gazsik között úgy is elég különös volt és a mi fülünknek furcsa hangzású. Valérnak hívták, ahogyan senki más fiút az iskolában, sőt az egész városban. Nekem különösen furcsa volt, mert egy nagynénémet is Valér néninek hívták. De Valérnak a nevén kívül más különösségei is voltak, amelyek valamiképpen kiemelték közülünk és egy bizonyos távolságba állították. Nem annyira az, hogy apja, az ezredes az egyetlen méltóságos úr volt a városban, hanem más, fontosabb dolgok. Ő volt az egyetlen közöttünk, akinek zsebórája volt, az egyetlen, aki zongorázni is tudott és az egyetlen, aki még a negyedik osztályban is rövid nadrágot, de már a másodikban is bőrkesztyűt viselt.

A tekintetem ijedten hullt le az előttem álló emberről és a szívem, mintha jéggel érintették volna, remegett.

Az ember halk, de szinte fenyegető hangon mondta:

— Nem ismersz meg?

Magam is alig hallottam a hangomat, mikor válaszoltam.

— De...

● *ELINDULTUNK. Én mentem-e vele, ő jött-e velem, de együtt mentünk a hideg ködben és már a Deák-téren voltunk, mikor megszólalt:*

— Hát tudod ugy-e, hogy ki vagyok? Na jó. Hát ez igy van. Csudálkozol ugy-e?

Nem feleltem, amire éles és parancsoló hangon ismételte meg a kérdést:

— Csudálkozol! Ugy-e csudálkozol!

Zavartan és még mindig egy különös félelem nyomása alatt feleltem:

— Hát persze... Igen... Mert én úgy emlékszem, hogy te... katona akartál lenni.

Hevesen bólintott a fejével.

— Az. Voltam is. Az is voltam. Más is voltam. Főhadnagy is voltam. Ma is. Minden voltam. Minden, amire csak gondolhatsz. Minden.

Mohón csúszott ki a számon a kérdés:

— És most?

Hirtelen körülnézett. Nem látott, a vak ködben nem is láthatott senkit. Egyszerre hevesen, csaknem támadó mozdulattal belémarkolt a karomba és sebesen, lihegve mondta:

— Most... Most éhes vagyok. Szédülök az éhségtől. Ma még nem ettem semmit.

A hangja rettentően furcsa és olyan vékony lett, mint a gyereksírás, én pedig olyasmit éreztem, mintha villám csapott volna előttem a földbe olyan közel, hogy szinte belevakultam. A homlokom tűzbeborult, reszkető kézzel, ijedten gomboltam ki a kabátomat és egy bankjegyet vettem ki a tárcámból. Nem a legkisebbet.

Szerettem volna valami mentegető szót mondani, de nyelvem nem mozdult. Szerencsére nem is volt rá szükség. A szikár ujjak mohón csaptak a bankóra és szinte repültek vele vissza a gallér szárnya mögé.

Az ember, mintha csak magában beszélne, suttogta:

— Pénz. Alamizsna. Alamizsna... No, de igy van ez...

Levette zsíros, rossz kalapját, végig törölte a homlokát. Azután rám nézett és rekedten mondta:

— Na jó... Hát most már adtál pénzt, hogy ehessek, hát most már ugy-e agyő... Most már mégy és én is mehetek. Ugy-e? Mert te persze én velem, én velem te ugy-e egy korcsmába nem jössz? Az nem lehet. Persze az nem lehet.

● *BOCSÁSS MEG, ÉDES JÓ ISTENEM, hiszen. Te úgyis tudod, hogy nem jó voltam, csak gyáva, mikor nem azt tettem, amit szerettem volna, hanem töredelmesen, ismétlem: nem jóságból, csak valami különös gyávaságból ezt feleltem, hogy*

— No de kérlek! Hát miért nem?

A kopott ember kétkedően nézett rám és gyanakvóan kérdezte:

— Hát velem jössz?

— Veled.

— A vendéglőbe?

— Oda.

— És nem... nem szégyelled?

— Ugyan kérlek.

Megint mentünk. A kopott ember egy percig hallgatott, aztán hirtelen megállt és újra az arcomba nézett.

— Te! Csakugyan tudod még a nevemet?

— Persze, hogy tudom.

— Hát akkor mondd meg!

Megmondottam.

Valami átvillámlott az ember arcán. Valami olyanforma, mint a mosoly. Vagy, mint a sírás. Vagy, mint az ijedtség. És megint levette a zsíros kalapját, megint végigsimította a homlokát és megint azon a vékony gyerekhangon motyogta:

— Hát ez már így van... Ez már így van. Te persze sokat hallod a nevedet. Persze. És látod is. Például leveleken, amiket kapsz. Leveleken. Rajta a neved, meg a teljes címed. Cím, név, lakás, foglalkozás. Persze. Te kapsz levelet minden nap... és nem is egyet. Innen is, onnan is. Jönnek a levelek. Családi, hivatalos, mindenféle... Hát ez már így van. Ez már így van.

Azután elhallgatott.

● VÉGRE OTT ÜLTÜNK, künt a fullasztó ködtengerből, a villamos égők fényében, egy fehér asztalnál, a vendéglő egy sarkában, előttünk karcsú, magas üvegvázában néhány szál mosolygó virág, enyhén csillogó porcellán és ezüstnemű.

Nehéz volt a szívem. Az a különös nyomás sehogy se akart leoszlani róla. Csak loppal, oldalvást néztem a társamat, aki mikor beléptünk a világosságba, az első pillanatban megrettenten állt meg, mintha vissza akarna fordulni. De amint helyet foglaltunk, egy szempillantás alatt csodálatosan megváltozott. Az arca kisimult, nedves, kimart szemét az örömnek valami rendkívül bensőséges, meleg fényessége ragyogta be. Rámosolygott az asztalra és valami kimondhatatlan gyöngédség volt abban, ahogy az ujjait az abroszra eresztette és a pohár vékony üvegfalát végigsimította.

Odanyujtottam neki az étlapot.

— Válassz, kérlek. Nekem úgy is mindegy. Nem vagyok válogatós.

Fölkapta a fejét és meglepetten nézett rám.

— Nem vagy válogatós? Neked mindegy, hogy mit eszel?

— Hát körülbelül mindegy. Vagy legalább is nem fontos.

Az ember, aki huszonnégy órája nem evett, erre a kijelentésemre megcsóválta a fejet, elbiggyesztette az ajkát és volt valami nehezen meghatározható a hangjában, mikor halkan mormolta:

— Furcsa...

Azután jó tíz perc hosszat tárgyalt a pincérrel. Utasításokat adott és magyarázott neki és mikor elkészült a magyarázattal, elismételtette magának a pincérrel, megnyugtatásul, hogy jól megértette és nem lesz se hiba, se bosszúság a menü körül. És mialatt ez a fontos tárgyalás tartott, Isten tudja, én nem értem, de így volt: a ködtengernek ez a kivetett koldusa, hajótöröttje mintha átváltozott, kiegyenesedett, megfiatalo-

dott, sőt — mintha át is öltözött volna. Legalább én úgy láttam, mintha már nem lenne se olyan vedlett, se olyan letaposott.

● AZUTÁN — VACSORÁZTUNK. Valami nagy étvágyam nem volt, de azt meg kellett állapítanom, hogy a társam kitünő menüt állított össze. A fogások egy melódia puha folytonosságával kapcsolódtak egybe és a társam kéjes odaadással élvezte ezt a harmóniát. Nem beszéltünk. Csak egyszer bólintott és ennyit mondott:

— Ez a vendéglő nem rossz.

Én nem mertem beszélni. Mit mondjak neki? Mit kérdezzek tőle?

De vacsora után, mikor rágyujtott egy vastag szivarra, a társamnak megjött a szava. Kritikát mondott az egész világról. Szidta a kormányt, szidta az ellenzéket, a gazdák élhetetlenségét, a kereskedők kapzsiságát és a szocialistákat, akit fölforgatnak minden társadalmi rendet. Ez bőszítette a legjobban. A társadalmi rend fölforgatása.

Némán, közbeszólás nélkül hallgattam.

Egyszerre aztán legyintett a kezével, abbahagyta a politizálást és közelébb hajolt hozzám.

— Te mi lettél?

— Ügyvéd vagyok.

Az arca megrándult. Nem szólt, de semmi jele nem látszott rajta annak, hogy el lenne ragadtatva a pályaválasztásomtól. Kis idő mulva kérdezte:

— Nős vagy?

— Nem.

Hosszú szünet. A társam félrefordította a fejét és nem nézett rám akkor se, amikor végre csöndesen, rekedtes hangon megszólalt:

— Én... én az is voltam... Már az is voltam. Minden voltam.

Most az arcomba nézett, a tekintetünk összekapcsolódott és a társam keservesen zihálva, alig hallhatóan mondta:

— A sors...

És abban a pillanatban, amint ezt a szót, ezt a különös szót, ezt a kegyetlen szót, ezt a csodálatos szót, ezt a szót, amely dicsőség, amely pusztulás, áldás és szerencsétlenség, bíborpalást és koldusrongy, napfény, sötétség, bűnök álarca és remények temetője és minden, ami élet, ami öröm és ami katasztrófa, amint ezt a szót kimondta, lángvörös lett az arca és gyorsan megint elfordította a fejét. És én is félrekaptam a fejemet.

És én is éreztem és neki is éreznie kellett, hogy most már több szó és több magyarázat nem következhetik. Szótlanul ültem és csak azt vettem észre, hogy társam szaporábban kezdi töltögetni poharát.

● AZ ÓRÁRA pillantottam. Tizet mutatott.

— Bocsáss meg, barátom, de nekem mennem kell. Színház után találkozóm van egy társasággal.

Nem mertem volna mondani, ha nem lett volna igaz. De csakugyan így volt.

A társam élénken bólintott.

— Sajnálom, hogy elveszítem a

társaságodat, de ha dolgod van, az természetesen az első. Így is nagyon hálás vagyok neked, hogy volt szerencsém. Hogy még emlékezel a nevemre... Nagyon, nagyon kellemes volt.

Csöngettem. A pincér megjelent és kihúztam a pénztárcámat. De ebben a pillanatban a társam hosszú, vékony ujjai áttogták és viszszaszorították a kezemet. És hevesen, keményen mondta:

— Nem, nem! Ezt nem engedhetem! Semmiesetre? Én hívtalak, te az én kedvemért jöttél most ide, enyém a szerencse és ezt el nem engedhetem! Engem illet!

És mialatt beszélt, folyton a szemembe nézett és a hangjában és a tekintetében is könyörgés, parancs és fenyegetés volt, úgy hogy szinte meghökkenve, ellenkezés nélkül tettem vissza a tárcámat, a kopott ember zsebéből pedig az asztalra repült az a bankó, amit az imént én adtam neki.

Szédülve és mozdulatlanul néztem, hogy kifizeti a vacsorámat és pengős borravalókat osztogat a pincéreknek. A kezét nyujtotta:

— No menj, pajtás, neked dolgod van. Én még maradok egy kicsit. Engem nem várnak. Még tán meg is iszom egy kis üveggel ebből a vörösből. Én ráérek.

● *AZ AJTÓBÓL VISSZANÉZTEM. A kopott ember hátradőlt a székén és lehúnyt szemmel szívta a szivarját.*

Kiléptem a ködbe.

FELVIDÉK:

Tavaszi dal

Hej, ujra megjött a tavasz,
vidám táncot járnak a napsugarak az égen.

A faluban a sok kamaszsziv dobog a kabát alatt,
s zeng a dal a réten.

A lányok lenge szoknyája
száll, repül, akár a gálya
a tavaszi szélben.

S csók ha csattan, meg se moccan
A fiókáit költő vadkacsa a nádszélen.

(Pozsony)

Cselényi László

A nők titka

— Komédia egy felvonásban —

Írta: CSATHÓ KÁLMÁN

SZEREPLŐK:

Pribitzer József
Pribitzer Józsefné
Brumm Péter
A főorvos
Az alorvosnő
Hat ápoló

Történik egy idegszanatóriumban

Zöldes, megnyugtató színű szoba, amelyben az előírt, szükséges bútorokon kívül semmi sincs. Ezek a bútorok: egy íróasztal és nyolc szék, azonkívül két spanyolfal, az oldalajtók előtt úgy elhelyezve, hogy a mögülük leskelődőket a közönség láthassa, a szinpad középső részén játszók azonban ne. Az asztal üres. Főbejáró hátul középen.

I. JELENET

Főorvos, Alorvosnő

Főorvos (a jegyzőkönyvében lapoz): No és Pribitzer? A 325-ös? A felesége mindjárt itt lesz. Elhivattam.

Alorvosnő: Szegény Pribitzer! Nagyon súlyos eset.

Főorvos: Megvizsgálta?

Alorvosnő: Nem vizsgálhattam meg, mert nem engedte.

Főorvos: Akkor honnan tudja, hogy súlyos.

Alorvosnő: Éppen abból, hogy nem engedte. Azt mondta, nőt látni sem akar, küldjek hozzá férfiorvost. Ez csak elég súlyos tünet?

Főorvos: Ez semmi!

Alorvosnő (dühösen): Semmi? Mikor azt is tudjuk, hogy azért hozták ide, mert dühöngött és meg akarta fojtani a feleségét? Mániákus nőgyűlölő. És ez főorvos úrnak semmi?

Főorvos: Semmi. Mert én is megvizsgáltam és nem találtam semmi gyanús tünetet. Arra pedig, hogy miért akarta a feleségét megfojtani, nagyon józanul azt felelte, hogy oka volt rá. El is hiszem neki.

Alorvosnő: Micsoda oka? Féltékenység?

Főorvos: Én is ezt kérdeztem, de erre csak a fejét rázta. És minden találgatásra azt felelte: nem!

Alorvosnő: Mert nem is volt rá más oka, csak a betegsége: a nőgyűlölet. A mánia. Láttam rögtön, amint ránéztem!

Főorvos (feláll, mosolyog): Nézze, kis kolléga! Maga nagyon kedves, kellemes — szellemes . . .

Alorvosnő (jólesik neki a bók): Ó! . . .

Főorvos (folytatja): Bájos, csinos, finom teremtés. Ezt már régóta meg akarom magának mondani . . .

Alorvosnő (olvadozva): Ó! Istenem! . . . Főorvos úr! . . .

Főorvos: Maga a legnőiesebb nő és én igazán boldog vagyok, hogy . . .

Alorvosnő (elolvad, ráomlik): Ó! . . . Miksa! . . .

Főorvos (feltámasztja és folytatja hangosabban) — hogy

maga itt van, — de! maga téved fiam. Nem abban, hogy engem Miksának hívnak, mert az igaz, hanem abban, hogy most az következik, hogy maga engem a keresztnevemen szólítson, mert most a „de" következik.

Alorvosnő (megsemmisülve): Tessék?

Főorvos: A „de" következik, fiam. Az „azonban". Az tudniillik, hogy de azonban maga csak nő és nem orvos. Hiába végzett egyetemet. Nem tud semmit.

Alorvosnő: De főorvos úr!

Főorvos: Nem tud semmit fiam. Maga férfit lát Pribitzerben, nem beteget és bennem is férfit lát, — nem főorvost.

Alorvosnő: De kérem, én... Ez... Ez... Jujjj! (Majdnem sír mérgében.) Ez rettenetes. Ilyen durvaság!... Azt meri hinni, hogy... maga kellene nekem?! — Hahaha!

Főorvos: Azt, fiam! Kis kolléga! Csakhogy én vigyázok ám magamra. Hahaha! Nem lehet eléggé óvakodni a nőktől. A szerzett elmebajok kilencven százalékának oka a nő.

Alorvosnő: Az ám! Az ital! Az alkohol!

Főorvos: A legtöbb férfi nő miatt lesz iszákos.

Alorvosnő (vállat von): Ha így veszi! Szerelmi bánatból! — Mert nem kellettek!

Főorvos: Frászt! Abba csak a nők őrülnek bele, hogy nem kellenek a férfiaknak. Vagy egyáltalában nem, vagy már nem! A férfiak abba szoktak beleőrülni, hogy kellettek, vagy kellenek. Ha valamennyi nőt hermetikusan becsukhatná az ember, egy férfi sem őrülne meg soha. A nők ellenben rövid idő alatt mind megbolondulnának férfi nélkül egytől-egyig. Maga is.

Alorvosnő (gonoszul): Tudja, kedves főorvos úr, hogy maga kissé... hogy is mondjam? — mániákus embernek látszik?... Mintha nem orvos lenne, hanem... beteg?...

Főorvos: Nem, fiam! Csak férfi vagyok! Férfi, aki vigyáz.

II. JELENET

Főorvos, Alorvosnő, Pribitzerné

Pribitzerné (belép középen): Jó napot kívánok. Hivatott főorvos úr? Pribitzer Józsefné vagyok.

Főorvos (feláll): Kezét csókolom! Parancsoljon helyet foglalni.

Pribitzerné (önkéntelen mozdulattal közelebb akar húzni egy széket): Jé?!

Alorvosnő: Oda van erősítve. A betegek miatt, hogy kárt ne tehessenek vele.

Pribitzerné: Jaj: Borzasztó!

Főorvos: Azért kérettem, mert a kedves férjére vonatkozólag szeretnék egyetmást kérdezni. Ha asszonyom pontosan közölné velünk a tapasztalatait... talán... segítségünkre lehetne.

Pribitzerné: Milyen tapasztalataimat? Őrült! Punktum!

Főorvos: Mi volt az előzménye annak a rohamnak, amely után a férjét ide kellett hozni?

Pribitzerné: Hát kérem... (Elhallgat.)

Főorvos: Nos?

Pribitzerné: Szégyellem megmondani...

Főorvos: Hm? Hát olyasmi?

Pribitzerné: Nem kérem, nem olyasmi... de...

Főorvos: Orvos előtt nincs titok! És ha olyasmi is...

Pribitzerné: Nem kérem, nem olyasmi, amit gondolni tetszik... Én magam sem értem voltaképpen... De a gyermekemet nem hagyom.

Főorvos: A gyerekét? A gyerekét bántotta?

Pribitzerné: Igen, kérem. A kis leányunkat. Azt mondta, elveszi tőlem a gyereket, ha a titkot meg nem mondom neki. Csak nem engedem elvenni a gyereket!?

Alorvosnő: A titkot? A titkot akarja tudni?

Főorvos: Miféle titkot, kérem?

Pribitzerné: Tudom is én. Valami titkot emleget folyton, pedig nekem nincs semmi titkom. Azt mondta, ha el nem árulom a titkot, elveszi tőlem a kis leányt. És mikor én azt mondtam, hogy azt nem engedem, dühöngeni kezdett és... igazán csepp híjja, hogy meg nem fojtott.

Alorvosnő: Hallatlan!

Főorvos: Mégis miféle titok lehet az? Mire vonatkozik?

Pribitzerné: Őrültség! Azt mondja, a nők titka. Én nem értem, mi akar az lenni!

Főorvos: A nők titka! Az érdekes.

Alorvosnő: Mánia!

Főorvos: Hm! (Végigmegy a szobán.) A nők titka!...

Alorvosnő (Pribitzernéhez, halkan): Vigyázzon! (Fenn.) Jó kis ruha ez! Ez a hólfaltni nagyszerűen slankit.

Pribitzerné (bólint): Ez a plisszirozott szoknya is remek!

Főorvos: Tessék? Ruháról beszélnek? Ilyenkor? Erre is csak nők képesek!

Alorvosnő: Csak éppen feltünt...

Főorvos: Hát kérem, a szokott módon fogjuk csinálni. Kolléga, szíveskedjék megnézni, a beteg lehozható-e? Ha alszik, keltsék fel!

Alorvosnő: Igen! (Pribitzernéhez:) Résen legyen! Azonnal visszajövök! (El középen.)

Főorvos: Mindjárt lehozatom a beteget és nagyságos asszony újra szóba fogja hozni előtte a dolgot... Mi pedig itt a hallgatókból (a spanyolfalakra mutat) megfigyeljük.

Pribitzerné: De ha újra rájön a roham?... Mert őrült és én a gyerekemet nem hagyom!... És ha megint dühöngeni fog!

Főorvos: Nincs mitől félni. Az első gyanús mozdulatra itt vannak az ápolók. (A baloldali spanyolfal mögé megy.) Tessék nézni, itt van egy gomb, ezt megnyomom és (megteszi, mire éles csengetés hallik) abban a pillanatban... (mind a három ajtó kinyilik és mindeniken két ápoló rohan be, akik rávetik magukat Pribitzernére és leteperik).

Pribitzerné: Jézusom! Mit akarnak? Segítség! Eresszenek el!

Főorvos: Ime! Azonnal lefogják.

III. JELENET

Előbbiek, Brumm

Brumm (belép a középen).

Pribitzerné: Én nem vagyok őrült. Én Pribitzerné vagyok! Eresszenek el.

Főorvos: Nagyszerű berendezés. (Büszkén:) Az én találmányom! (Ápolókhoz:) Elereszteni! (Ápolók elereszti Pribitzernét.) Kimenni! (Ápolók kimennek.)

Brumm (nagy körben elkerüli Pribitzernét és a főorvos mellé áll).

Pribitzerné (mialatt rendbeszedi magát): Igazán rettenetes! Én nem vagyok őrült!...

Brumm (halkan a főorvoshoz, Pribitzernére mutatva): Nem bánt?

Főorvos: Kihez van szerencsém?

Brumm: Brumm Péter vagyok. A főorvos urat keresem... Pribitzer József barátom ügyében.

Főorvos: Á? Pribitzer úr önnek barátja? Nagyon jó! Amint látja, a nagyságos asszony is itt van.

Brumm (Pribitzernére néz): A nagyságos asszony? Hehe... igen.

Főorvos: Nem ismeri?

Pribitzerné: Pribitzerné vagyok! (Kezét nyujtja.)

Brumm (hátrál): Igen kérem... Pribitzerné!... (Főorvoshoz halkan:) Ennek ez a rögeszméje? Ráhagyjam?

Főorvos: Micsoda rögeszme? Őnagysága csakugyan Pribitzerné!

Brumm: Pardon . . . A Józsi sógornője?

Főorvos: Dehogy! A Pribitzer József felesége! Hát ön nem ismeri a barátja feleségét?

Brumm: A Pribitzer Józsi felesége? Az lehetetlen!

Pribitzerné: Az vagyok pedig . . . És hírből ismerem is Brumm urat. A férjem sokat emlegette. Régen úgy-e, kollegája volt a hivatalban? De újabban ritkán találkoztak . . .

Alorvosnő (belép középen).

Brumm: Igen kérem; de hogy Józsi házas ember . . . Ez egészen hihetetlen . . .

Főorvos: Hát ön nem tudta, hogy házas?

Brumm: Nem hát! És még most se birom elhinni, hogy megházasodott. Nincs itt valami tévedés?

Pribitzerné: Nem értem kérem . . . és kissé különösnek is találom, hogy ön kétségbevonja! . . . Lesz szíves talán megmagyarázni? . . . Hároméves házasok vagyunk.

Brumm: Bocsánatot kérek, azért lep meg, hogy megházasodott, mert én úgy ismertem Józsit, mint nőgyűlölőt . . .

Alorvosnő: Mondtam úgy-e! Mindjárt mondtam.

Brumm: Mikor én ezelőtt öt évvel megházasodtam, végleg megszakította velem az érintkezést éppen emiatt. Nem is álmodtam, hogy közben ő is . . . És a levelében sem írt erről egy szót sem . . .

Főorvos: Irt önnek?

Brumm: Igen. (Levelet húz elő a zsebéből.) Ma reggel kaptam. Tessék. (Átadja a főorvosnak.)

Főorvos (olvassa): „Kedves Barátom! Okvetlenül keress föl, mert fontos megbízásom van számodra. Régi barátságunk jogán kérlek erre. Magam mennék hozzád, de itt vagyok pár nap óta az Uponka-féle szanatóriumban. A viszontlátásig köszönt Pribitzer József."

Brumm: De hát mi történt szegénnyel, hogy idehozták? . . . Súlyos az esete?

Főorvos: Még nincs diagnózis. Ön azonban nagy segítségünkre lesz. Itt fog vele beszélni, mialatt én majd (a baloldali spanyolfal mögé mutat) ott leszek . . . Azonnal be is hivatom . . . Ez jobb lesz, mint ha a nagyságos asszony beszél vele.

Pribitzerné: Nem maradhatnék én is itt? Ott a másik fal mögött?

Főorvos: Nem lehet, nagyságos asszony! Nem tehetem.

Elárulná magát esetleg... Tessék addig a kolléganőmmel a várószobába méltóztatni...

Alorvosnő: Jöjjön velem nagyságos asszony! Itt nem maradhat. (Halkan:) Ne féljen semmit... Itt leszünk... (Fenn:) Tessék csak parancsolni!...

Pribitzerné: Köszönöm. (Bólint Brummnak.) Jó napot.

Brumm: Kezét csókolom.

Alorvosnő: Küldhetem a beteget?

Főorvos: Igen.

Pribitzerné és Alorvosnő el középen.

Főorvos (Brummhoz): Tessék helyet foglalni. Én megyek... Mert Pribitzer azonnal itt lesz.

Brumm: És... és... én egyedül fogok beszélni vele? Nem veszélyes az?

Főorvos: Ne féljen semmit! Nem veszélyes! Ha azonban netalán mégis... véletlenül... hát csak nyomja meg azt a csengőt. (Arra mutat, amit az előbb ő maga kipróbált.) Na viszontlátásra. (A baloldali spanyolfal mögé lép és leül.)

Brumm (fejét csóválja): Ajjaj! (Homlokát törli.)

IV. JELENET.

Brumm, Pribitzer.

Pribitzer (középen jön, óvatosan): Itt vagy? Péter?

Brumm: Még nem! (Hátrál.)

Pribitzer: Kedves öregem! (Melegen megszorítja Brumm kezét, amit az félve enged át.)

Brumm: Sze... szervusz!

Pribitzer: Édes barátom! (Megöleli.)

Brum (szabadkozva): Nem harapni! Nem! Nem!

Pribitzer (nem is figyel rá): Ha tudnád, mennyire örülök, hogy látlak végre egyszer! (Elereszti. Brumm menekül az asztal mögé.) De hát ez a világ úgy van berendezve, hogy legfeljebb a második életünkben érnénk rá, hogy a barátainkkal barátkozzunk! Ezt az elsőt, úgy látszik, az ellenségeinkkel kell töltenünk.

Brumm: Miféle ellenségeinkkel?

Pribitzer: A nőkkel! És ha még tisztességes ellenség volna! De még csak nem is az!

Pribitzerné és az *Alorvosnő* halkan belépnek a jobboldali ajtón és leülnek a két székre a spanyolfal mögött.

Brumm: No, no! Vannak tisztességes nők is, öregem! Vannak kivételek! (Leül középen egy székre.)

Pribitzer (legyint): Kivétel! Látod! Ez is mutatja, hogy mi-

lyenek. Csak azzal tudnak hódítani, hogy elhitetik önmagukról egyénkint, hogy kivételek. (Leül Brumm mellé.) Férfi előtt egyik sem akarja magát a többivel azonosítani! Ahány menyasszony — valamennyi kivétel a vőlegénye szemében!

Brumm: Hát . . . Azért vannak nagyon boldog házasságok is! . . .

Pribitzer: A házasság csak a nőknek jó. De a férfiak ezt nem látják és a legtöbb maga dugja a fejét a járomba, mint az ökör! . . . Ez a rémes!

Brumm: Azt hiszem, hogy ma már szelidebben gondolkozol erről a témáról . . . Mert hallom . . . azóta te is . . . megházasodtál . . .

Pribitzer (bólint): Igen. Beleestem én is! (Kis szünet.) És éppen ezért kérettelek! Beszélj a feleségemmel!

Brumm: Mire nézve?

Pribitzer: Persze csodálkozol, hogy az én véleményemmel a nőkről, hogy lehetett megházasodni . . . De hát . . .

Brumm: Ugyan! Ezek csak viccek! Az ember beszél ilyesmit az asszonyokról, de nem veszi komolyan.

Pribitzer: Sőt! Most még komolyabban veszem, mint azelőtt, mert az is én mellettem bizonyít, hogy mégis megházasodtam.

Brumm: Hm? Persze! Igen! (Óvatosan átül az íróasztal mögé.) Nagyon igazad van!

Pribitzer (nevet): Ne beszélj úgy velem, mint egy eszelőssel! Nincs nekem semmi bajom. Mindjárt meglátod . . .

Brumm (hitetlenül ráhagyja): Hiszem tudom. Tudom jól!...

Pribitzer (nevet): Nem hiszed? Hát hallgass ide! A nők ellen bizonyít, hogy megházasodtam, mert hogy egy ilyen házasságellenes embert, mint én, be lehetett ugratni a házasságba, ez nem történhetett símán, egyszerűen és egyenes úton. Ez csak világos?

Brumm: Ez világos! De neked magadnak csak tudnod kell, hogyan történt?

Pribitzer: Látszólag igen símán és egyszerűen! De utólag rájöttem, hogy előre kieszelt ravasz terv volt az egész, hogy megfoghassanak! . . .

Brumm: Igazán?

Pribitzer: Igen hát! Ha még emlékszel rá, régen egy penzionált őrnagynál laktam. Egy agglegénynél. Nő meg se fordult a közelemben. És minden jól ment, amíg az őrnagy meg nem házasodott. De megházasodott és engem kitett a lakásomból.

Érted? Egy nő befurakodott a helyemre, én pedig lakás nélkül maradtam. Ezzel kezdődött!

Brumm: Az csak természetes, hogy az őrnagynak kellett az egész lakása . . .

Pribitzer: Hohó! Várj csak! . . . Az is természetes, hogy az őrnagyné a férje útján lakást ajánlott nekem? Mert ajánlott.

Brumm: Ez udvariasság.

Pribitzer: Ez az! Udvariasság. Minden ravasz praktikájuk ilyen finom külsőben jelenik meg! Udvariasság, gyöngédség, önfeláldozás . . . Eh! . . . A férfiak buták! Én mondom neked, buták. És én is az vagyok!

Alorvosnő (a spanyolfal mögött): Ilyen okos ember ez? Azt is tudja, hogy buta?

Pribitzerné (bólint): Mindjárt meglátja! Veszedelmes ember!

Brumm: Tehát az őrnagyné ajánlott neked lakást?

Pribitzer: Ajánlott! Egy özvegy tanárnénál. Nagyon jó szoba volt, külön lépcsőházi bejárattal, senkivel se kellett találkoznom a háziak közül. Ez vesztegetett meg! Ezért adtam fel azt az elvemet, hogy nem megyek olyan helyre, ahol fiatal nő is van a háznál. Mert az özvegynek volt egy leánya. Én azonban azt gondoltam, végre is semmi közöm hozzá, nem látom soha és különben is, ha szállodába megyek, ott is lakhatnak fiatal nők is velem egy folyosón.

Brumm: Hát persze!

Pribitzer: Nem persze! Dehogy persze! Éppen nem persze! . . . Mert látod, csak ennyi rést hagytam az elveim falán és ez már elég volt rá, hogy "a nő" betolakodjék rajta az életembe. Nem lett volna szabad egy csepp koncessziót sem tennem, mindjárt meglátod, hogy miért és akkor nem mondod, hogy persze! . . .

Brumm: Pardon. Folytasd kérlek.

Pribitzer: Eleinte nem volt baj. A leányt néha láttam a lépcsőn az anyjával s hogy ilyenkor köszöntem nekik, kénytelen voltam a kalapomat olyankor is megemelni, mikor egyedül jött rám szembe. És ez volt a második marhaság, amit elkövettem ebben a dologban. Nem kellett volna köszönnöm!

Brumm: Belészerettél?

Pribitzer: Belészerettem, azt mondja! Haha! . . . Rögtön behívom az ápolókat és pólyába rakatlak!

Brumm: Hát nem?

Pribitzer: Nem! Csak köszöntem neki. Érted? Ez a rémes, hogy köszönő viszonyban voltam egy fiatal leánnyal, csak úgy,

észrevétlenül. Magától! . . . Akármikor megszólíthatott volna! Látod! . . . Az őrnagyné tudta, mit csinál! . . . Mert ez már komoly veszedelem volt, nyugtalanított is. És már azon gondolkoztam, hogy elköltözöm . . .

Brumm: De a leány megelőzött. Megszólított és . . .

Pribitzer: Nem édesem! Sokkal ügyesebb és ravaszabb volt. Teljes közömbösséget mutatott irántam, sőt inkább, mintha került volna is. Megnyugodtam, ami a harmadik ostobaság volt részemről, mert nőkkel szemben sohasem szabad az embernek a gyanut feladni. Tudhattam volna, hogy titokban lesett az alkalmas pillanatra! Megmutatta a következés!

Brumm: Lesett?

Pribitzer: Persze! Várt. Meghúzódva, sunyin, ravaszul. Várt, amíg egyszer beteg lettem . . . Nem akarom, hogy üldözési mániát foghassanak rám és nem mondom, hogy ő vagy az anyja tettek beteggé valami ravasz praktikával! . . .

Alorvosnő (a spanyolfal mögött Pribitzernéhez): Maga volt?

Pribitzerné: Ezt mama intézte.

Pribitzer: Elég, ha annyit mondok, hogy hasznukra fordították a betegségemet. Különben is a beteg ember, az a nők specialitása! Mikor ki van szolgáltatva, mikor magával tehetetlen, mikor megtört az ellentálló ereje. Lázam volt, nem tudtam felkelni, és nem mentem hivatalba. Délben bejött az asszony és levest hozott, de én még nem sejtettem semmit. Másnap roszszabbul voltam. A doktor influenzát konstatált és azt mondta, egy hétig ágyban kell maradnom. El akartam magam vitetni a kórházba, de az asszony lebeszélt. Hallgattam rá, mert gyenge voltam. Lázas . . . És ökör! De milyen ökör. Tűrtem, hogy az asszony ápoljon, bekösse a torkomat. Még hálás is voltam neki. Mert nem sejtettem, mi fog másnap történni. Tudod mi történt?

Brumm: Fogalmam sincsen róla.

Pribitzer: Pedig nem nehéz kitalálni. A mama helyett a leánya állított be. Hogy — azt mondja, — úgy látszik, a mama is megkapta az influenzát! Érted? Nem lépcsőn szólított meg . . . nem! Mikor beteg voltam, mikor nem védhettem magam, mikor el se szökhettem előle, akkor csapott le rám. Orvul . . . Annyi erőm még volt, hogy szabadkozzam. Mondtam, hogy nem engedhetem, hogy kitegye magát annak, hogy ő is megkapja tőlem a ragályt és kértem, hogy bízzon csak a cseléd gondjaira. Tudod mit felelt?

Brumm: Mit?

Pribitzer: Hogy ő nem kap meg semmiféle betegséget, amit

nem akar. És igazat is mondott! Mert a nők sohasem betegszenek meg, ha arról van szó, hogy egy férfit megkaparinthassanak. De rögtön betegek lesznek, ha ugyanazt az ügyet szolgálni lehet a betegséggel! . . . Mert bizonyos, egészen bizonyos, hogy az asszony csak azért kapta meg az influenzát, hogy maga helyett a leányát küldhesse be hozzám! Nos? Mit szólsz hozzá?

Brumm: Hallatlan! És aztán?

Pribitzer: A leány ápolt egy hétig . . . Ápolt, mint édesanya gyermekét! . . . Mit édesanya! . . . Mint olyan valaki, aki egy férfinak azt akarja megmutatni, hogy ápolná a gyerekeket, ha a férfi elvenné és lenne neki . . .

Brumm: Engedj meg, de már erre azt mondom . . .

Pribitzer: Nem engedek meg! És ne mondj semmit! Téged becsapnak. Engem azonban nem lehet . . .

Alorvosnő (súgva Pribitzernéhez): Igazán nem lehet?

Pribitzerné: Hogyne lehetne! Férfi!

Pribitzer: Azaz akkor még lehetett. És tudod mivel? Azzal, hogy azt mondta, nem akar férjhez menni és nem tud szerelmes lenni. Ezzel elérte azt, hogy feleslegesnek találtam minden óvatosságot és egyszer csak azon vettem észre magam, hogy a legnagyobb barátságban vagyok vele.

Brumm: És ekkor belészerettél?

Pribitzer: Nem! Ekkor sem! Csak hálára voltam kötelezve és a férfi tartozik vele a nők szerint a férfiasságának, hogy lovagias, udvarias és hálás legyen. Hát hálás voltam . . . Én legalább azt hiszem, hogy csak hálás vagyok. De mire észrevettem, már nemcsak hálás voltam, hanem vőlegény! Hát látod! Így történt a szerencsétlenség.

Alorvosnő (halkan): Így volt?

Pribitzerné: Előírás szerint.

Alorvosnő (halkan Pribitzernéhez, kezet nyujtva): Gratulálok. Szép munka!

Pribitzerné (szerényen): Ó, kérem! Nem volt nehéz eset!

Brumm: No és aztán? Az asszony nem becsülte meg magát?

Pribitzer: Azt nem mondhatnám! Takarékos, szorgalmas háziasszony lett belőle, hűséges feleség . . . kitünő anya.

Brumm: Gyereketek is van?

Pribitzer: Azt hiszed, ilyen nő elengedi, hogy ne szüljön egyet bele a világba minden felelősség nélkül? Ha sikerül fiút, a női nem örömére; ha nem sikerül, leányt a férfiak bajára. Nekem, sajnos, leányom van . . . De az nem lesz tagja a maffiának. Esküszöm!

Brumm: Micsoda maffiának?

Pribitzer: Téged azért kérettelek éppen, hogy ezt a dolgot elintézd. Beszélj a feleségemmel, hogy adja ide a kis leányt nekem!

Pribitzerné (felál).

Alorvosnő (visszaülteti): Csendesen!

Brumm: El akarod tőle venni?

Pribitzer: El! Hiszen azért csukatott ide. De hiába... Hajlandó vagyok akármire, csak a kis leányt adja ide... Úgy se tudja rám bizonyítani, hogy őrült vagyok, amíg férfidoktorok vizsgálnak... Az, hogy megfojtogattam egy kicsit, az semmi... Azt is józanul tettem.

Brumm: Megfojtogattad?

Pribitzer: De meg ám! Most a napokban, Huszonharmadikán... De meg is érdemelte!

Brumm: Hát rosszul éltetek?

Pribitzer: Nem. Sőt! Én iparkodtam beletörődni a helyzetbe... Elvettem, hát levontam a konzekvenciákat... Bizalmas voltam vele és azt hittem, ő is az... Elfelejtettem, hogy nő és férfi örök ellentét és hogy ezt a nő sohasem felejti el egy pillanatra sem. És a hadititkot nem árulja el még, a férjnek sem. Ezért akarom tőle elvenni a kis leányt.

Brumm: Nem értem. Miféle hadititkot?

Pribitzer (titokzatosan): Nem vetted észre, kérlek, hogy a nők között van valami titkos szövetség?

Főorvos (feláll).

Brumm: Titkos szövetség?

Pribitzerné, Alorvosnő (felállanak és megfogják egymás kezét).

Pribitzer: A nők valamennyien egy nagy maffiának a tagjai. Van valami közös titkuk...

Brumm: Ez... ez... valószínű. (Feláll és kijön az íróasztal mögül.)

Pribitzer: Férfiak között ilyesmi nincs! Két idegen férfi teljesen bizalmatlanul áll szemben egymással és nem tudnak miről beszélni. A nők már az ismeretség első percében bizalmas barátok.

Alorvosnő, Pribitzerné (elveresztik egymás kezét).

Pribitzer (folytatja): Miért? Mert van valami közös titkuk! Erről beszélnek, ezt főzik, ezt forgatják és bizonyos, egészen bizonyos, hogy mikor összedugják a fejüket, ellenünk, férfiak ellen forralnak valamit.

Brumm (leül Pribitzer mellé): Gondolod?

Pribitzer: Hát persze! De nem lehet tőlük megtudni semmit. Óvatosak, szemfülesek és ha az ember meg akarja lepni őket, egyszerre a ruhákról beszélnek, vagy a cselédkérdésről. Plissé, guvré, hólfaltni, azsúr, fene tudja! Bizonyos, hogy e mögött van valami.

Főorvos (nagyon izgatott, bólintgat és a homlokát törli a spanyol fal mögött).

Alorvosnő, Pribitzerné (halkan): Szemtelenség!

Brumm: Persze, hogy van! Én is gondoltam már erre, csak nem mertem mondani . . .

Pribitzer: Na látod! Ezer jel van rá, hogy így van! Nézd meg, ha egy férfit munkába vesznek, milyen pontosan dolgoznak egymás kezére valamennyien, anélkül, hogy össze kellene beszélniök . . .

Brumm: De mennyire! Maffia!

Főorvos (nem bír magával, előlép, lelkesedve): Az semmi kérem! De vették észre kérem, hogy mikor egy férfi szabad prédává válik, hogy megrohanja egyszerre, mint valami adott jelre, minden nő.

Pribitzer: Tessék! Ugye! Maffia! Maffia!

Főorvos: Le kell leplezni!

Brumm: Meg kell tudni a titkot! . . .

Pribitzer: Ugye! Hiszen ezt akartam! A titkot akartam megtudni. De nem lehet!

Brumm: Ravaszsággal . . .

Pribitzer: Nem lehet! Nem árulják el! Anyák nem árulják el a fiaiknak! Mert átok van kimondva az árulóra, rettenetes átok!

Brumm (közelebb akarja huzni a széket): Mi ez? . . .

Főorvos: Erőszakkal kell kipréselni! Ha másképp nem megy. Erőszakkal!

Pribitzer: Ez az! Ezért vagyok itt. Mert ezt akartam.

Főorvos: Jól tette!

Pribitzer: Könyörögtem neki, fenyegettem, kinoztam: mondja meg. Nem mondta. Akkor fogtam a gyereket: „Jó, elveszem tőled a leányt! Magam nevelem. Tőle majd megtudom!" Olyan lett, mint egy fúria! Rámrohant. „A gyerekemet nem hagyom, a gyerekemet nem hagyom!" Ezt üvöltötte . . . „Nem hagyod? Nem?" — megfogtam a torkát. (Megkapja Brummot.) „Nem hagyod?"

Brumm: Na, na!

Főorvos: Jól tette . . .

Pribitzer: Erre ő, rám! Pofon ütött! Igy! (Pofon üti Brummot.)

Brumm: De Józsi!

Főorvos: Hallatlan! Miért nem ölte meg?

Pribitzer (a főorvos felé fordul): De akkor én is! Pofon ütöttél? Hát most ki a titokkal! . . . Ki vele bestia! Valld ki, vagy meghalsz. (Rázza a főorvost.) Meghalsz!

Brumm: Úgy kell neki! Úgy kell! Disznók! Bestiák.

Pribitzer: Nem akarom, hogy az én leányom is közéjük tartozzék! Nem akarom . . . És meg fogom tudni a titkot, ha addig élek is . . . és . . . ha megölöm is . . .

Főorvos: Jól tette Pribitzer úr! Jól tette! Igaza volt! . . . Ön nem őrült! . . . Ön józan . . . akárcsak én! . . . Kiállítom önnek a bizonyítványt . . . De a feleségét azt ide zárjuk . . . Azt bezárjuk . . .

Brumm: És a kisleányt elvesszük tőle!

Pribitzer: Igen! Én fogom nevelni! Az nem lesz a maffia tagja! Esküszöm.

Pribitzerné: Az én leányom? (Előrohan.) Nem engedem! Nem hagyom!

Főorvos: Hogy mer maga? Hogy jött ide?

Pribitzerné: Nem hagyom a gyermekemet! (Nekimegy a főorvosnak.) Nem hagyom!

Főorvos (elkapja az asszony kezét): Fogják le!

Brumm (elkapja az asszony kezét): Vallani! Vallani! (Toporzékol és rángatja Pribitzernét.)

Pribitzer (kajánul): Hát te itt voltál? Hallgatództál? Nem hagyod a gyerekedet? (Nagy erővel felkapja az egyik széket, a padló recsegve szakad fel.) Agyonüssem?

Főorvos: A titkot előbb! A titkot!

Alorvosnő (megnyomja a gombot és előlép a spanyolfal mögül. Hat ápoló berohan): Mind a három férfit! A főorvos úr is őrült! Zárka, kényszerzubbony!

Főorvos: Őket vigyétek! A nőket! Mind a kettőt! (Elhurcolják.)

Brumm: Én látogató vagyok! Látogató! Nem beteg. (Elviszik.)

Pribitzer (védekezik a székkel): Engem nem olyan könnyű elintézni! Hiába fogtok össze! Nők! . . . Nők! Nem lesz gumidominó! Hahaha! (Ápolókhoz.) Hallgassatok rám! Ezt a két asszonyt fogjátok le! Ezt a két összeesküvőt! Nem engem . . . Ők az ellenség! Nem én! (Ápolók megragadják.) Hallgassatok rám! Ez egy maffia! Férfiak! Férfiak a nézőtéren! Segítség! Se-

gítség! Ne hagyjatok! (Ápolók lefogják.) Maffia! Maffia! Maffia! (Elviszik.)

V. JELENET.

Pribitzerné. Alorvosnő.

Alorvosnő (Pribitzernét babusgatja): Szegény kis mártir! Jaj! Nem történt baja?

Pribitzerné: Ez borzasztó volt! Ezek az őrültek!

Alorvosnő: Ez a főorvos már előbb is gyanus volt nekem...

Pribitzerné: Mondja, hát csakugyan őrültek?...

Alorvosnő: Na hallja! Hát hogyne!...

Pribitzerné: Mert... Én nem tudom, de...

Alorvosnő: Amiért ilyen okosan beszéltek?... Az sokszor előfordul, hogy az őrültek az igazat...

Pribitzerné: Pszt! Vigyázzon! Nézze!... (Kimutat a nézőtérre.) Mennyi férfi ül itt. Előttük ne beszéljen! Jöjjön...

— Függöny —

Tiszteld a gyermeket

Tiszteld a gyermeket, ki tudná előre,
Melyikből mi válik, mi lesz a jövőbe'.
Hány egyforma gyermek játszott hajdanában
Názáreth mezőin, Názáreth porában!?
— Tiszteld a gyermeket!

Tiszteld a gyermeket, ki tudja miféle
Csudálatos hajnal szunnyad a szivébe?
Lelke mozzanását ma még alig látod,
S egykor fénnyel szórja tán be a világot!
— Tiszteld a gyermeket!

Tiszteld a gyermeket, zárt levél a lelke,
Csak az Isten tudja, mi van írva benne.
A dicsők, a hősök, s mind a legnagyobbak:
Egykoron együgyü kis gyermekek voltak.
— Tiszteld a gyermeket!

Tiszteld a gyermeket, ha koldús nyomorba
Sorsa úgy dobná is ki a szemétdombra.
Ott teremnek sokszor az új-eget látók,
Az apostolok, a próféták, megváltók.
— Tiszteld a gyermeket!

Tiszteld a gyermeket, s érező sziveddel:
Csókold meg, öleld át meleg szeretettel.
Hátha ez a csókod lesz az ihletése,
S egykor milliókat melegit fel véle?
— Tiszteld a gyermeket!

Szabolcska Mihály

★ A „DEMOKRATA"-KÉRVÉNY

Azok a társadalmi válaszfalak, amelyek évszázadokon keresztül részekre tagolták a nemzetet, egyszerre leomlottak 1848 március 15-én. Egyenlő lett mindenki: „polgártárs" és semmi egyéb.

Az akkori „demokratikus" felfogásra semmi sem jellemzőbb annál a kérvénynél, amelyet „Március Tizenötödike" című lapjának megindítása alkalmából Pálffi Albert intézett Zichy Ferenc grófhoz, a helytartótanács elnökéhez. A kérvény így hangzik:

„Zicsi Ferencnek
Polgár alelőlülő! Pesten.

Miután a szerkesztésem alatt megjelenő lapot a postán is szétküldeni akarom:

Megkérem önt, hogy ezen ügyre vonatkozó rendeletét minél előbb kiadja és így alkalmat nyerjen arra, hogy hivatalos kötelességének egyik ágát teljesítse.

Pálffi Albert,
a ‚Március Tizenötödike' szerkeztője."

ELFELEJTETT ÍRÓK

Szemere György

(1863 - 1930)

A híres Szemerékből való, akik nemzetségüket Hubától származtatják, akik szerepet kaptak a magyar történelemben századokon keresztül s a szabadságharcban s a kiegyezést követő években is nem egy erőtől duzzadó egyéniséget adtak a magyar közéletnek.

Szemere György maga is színes, érdekes ember volt.

Az élete olyannak látszott, mint sok más földbirtokos gentry élete, de mégsem volt olyan.

Nyitraemőkei birtokán gazdálkodott s esténkint, a petróleumlámpa világában írt, mint az orosz regényhősök. Csak mikor az Országgyűlési Napló szerkesztésével bízták meg, jött a fővárosba.

Szemere György azon a csapáson haladt, amelyet Jókai és Mikszáth vágott a magyar irodalomban. A magyar élet, magyar alakok: a magyar úr és a magyar paraszt érdekelte. Nem volt nagy fantáziája, viszont kitűnő megfigyelő volt. Pontosan, igazán látta az embereket és túlzott árnyékolás, de túlzott fény nélkül rajzolta meg őket.

Férfias, nyugodt humora sokat enyhített írásainak keménységén. Józanul látott. Szeretett mesélni s minthogy mindig az életről mesélt, történetei változatosan vígak és változatosan szomorúak.

Szemere György könyveit olvasva az embernek az az érzése, hogy egy bölcs, jókedvű, de kissé kiábrándult ember emlékezéseit hallgatja, aki hosszúszárú pipájából füstölve a régi udvarház ambitusán üldögél. A levegőben már benne reszket az ősz mélabúja s bár még az egész vidék pompázatosan szép, a mesélő tudja, hogy még nagyon sokára lesz tavasz.

Egy jó és rossz tulajdonságaiban sajátságosan egyedülálló nemesi osztály és a hozzá minden hibájában és erényében veszedelmesen hasonlatos parasztság pusztulásának költészete ad sötét hátteret Szemere György írásainak. Ez a gentrytípus: a békebeli úr s a jobbágyságtól alig megszabadult paraszt típusa

amely már régen kihalt. Szemere György megírta ezeket a típusokat, mert nagyon ismerte őket, mert belőlük való volt, mert közülük jött.

Regényei: a „Dobay-ház", az „Alispán úr", a „Hazátlanok," „Egy falusi kisasszony története," „A madarasi király" ismertté és megbecsültté tették a nevét. Színműveit a Nemzeti Színházban és a Magyar Színházban sikerrel játszották. A „Siralomházban" című egyfelvonásos modern színpadi mű volt.

Pár héttel hatvanhetedik születésnapja előtt halt meg.

János lovat vesz

Írta: SZEMERE GYÖRGY

I.

Pataki tiszttartó úr a tiszti ház ambitusán állott és rengeteg kitartással szidott egy jámbor parasztot.

A paraszt, egy bizonyos Dudás János nevezetű, fülére húzta kalapját és dicséretes béketűréssel hallgatta. Arcizma se rándult meg, csak a pipája vándorolt egyik agyaráról a másikra: az mutatta, hogy indulatok forrongtak a János kebelében. Méltán is, mert mindennek elmondta őt a mérges úr, csak éppen — becsületes embernek nem.

Szidódott pedig János annak okáért, hogy kavicsfuvarozást vállalt, de nem fuvarozott. Gatyó: 14 éven át hűséges rudaslova egy patkószögbe lépvén, — belebuktatta a vállalatába. Mert összevéve, csak két lova volt Jánosnak: a Sárkány, meg éppen ez a Gatyó.

— Majd megtanítom én kendet kesztyűbe dudálni, csak még egyszer tegye lóvá az uradalmat, — fenyegetőzik a szilaj tiszttartó. — Ha holnap estig be nem fuvarozza a kavicsot, úgy ráhúzom a vizes lepedőt, hogy az eget is bőgőhegedűnek nézi . . . Értette kend?

Egyet horkantván a tiszttartó, végre elhallgatott. János pedig vélvén, hogy felelni kell, felelt.

— Nem igen értettem . . . nem, — mondta s félszemét behúnyván, figyelmesen leste szavai hatását.

Hát elég hatásosak voltak. A tiszttartót úgy felfújta a méreg, hogy majd kilyukadt.

— Mit nem ért kend? — sziszegte összecsikorított fogai közül.

Jánosnak hízelgett ez a pulykaméreg, mert igen elcsúfította a tiszttartót s igen kiemelte az ő méltóságos, nyugodt magaviselkedését. Feltette magában, hogy nem csökkenti ezen kettőjök között fennálló különbözeti viszonyt, sőt inkább még öregbíti a maga egyéni méltósága javára. Magyarán: még jobban felbőszíti a tiszttartót s mentül bőszebb lesz a tiszttartó, annál jobbkedvű lesz ő maga.

— Azt nem értem, — válaszol János ártatlanul, — hogy miért haragszik szegény Gatyóra a tekintetes úr?

A tiszttartó elképedt ekkora szemtelenségen.

— Gatyóra?! — dörögi a János fülébe. — Megveszett kend?

— Hát rám? — kérdi János és csudálkozva felrántja szemét. — Rám-e? Hisz nem én léptem a patkószögbe, ha Gatyó. Ő miatta nincs kavics.

És vigyorgóvá derült a János széles képe; hogy lám, sikerült egy kínos félreértést eloszlatnia.

A tiszttartónak egy pillanatra befagy az esze. Nem tudja biztosan, hülyével van-e dolga, vagy ingerkednek vele? Rámered Jánosra, hogy olvasson az arcáról, de nincs azon semmi. Nem bolond János, hogy a képire írja gondolatjait. Hát csak morog a tiszttartó.

— Ökör' — vágja a János képébe, aztán megfordul a sarkán, hogy magára hagyja a ravasz parasztot.

Hanem az nem ereszti most már. Igen belegyönyörködött az ingerkedésbe: utána szól a tekintetes úrnak . . .

— Lú instálom, lú, — mondja magyarázólag. — Hisz lú a Gatyó!

— Kend az ökör. És most lóduljon, mert a nyaka közé vágok, — recsegte a tiszttartó.

Ám János nem ijedt meg tőle.

— Én-e? — kérdezte, megbökvén mellét mutatóujjával. — Mire való nézvést?

Szerencsére, senki se volt az udvaron. Maga a tiszttartó is bement volt a házba.

Azon törte a fejét, hogy mit is kellene neki legelsőbben cselekednie. Hamarosan kitalálta.

János lassacskán felcsoszog az ambitusra, benyit a tisttartó

irodájába. Befordul a szobába. Megáll az ajtóban, mintha várna valamit.

— Kell valami? — kérdi a lelohadt tiszttartó.

János hímez-hámoz, úgy tesz, mintha nagy zavarban volna.

— Hát a Gatyót eladom — mondta végre, — mert igen vén mán. Mást veszek a helyébe.

— Jól teszi kend.

— Az ám, csakhogy nincs pénzem.

A tiszttartó elmosolyodott ennyi hülyeségen.

— Hát vegyen a más pénzén — gúnyolódott, — tán talál olyan bolondot, aki lovat vesz kendnek.

János fölkapta a fejét. Csavaros eszébe belefúródott a tiszt szava és pokoli ötletté nőtt egy szempillantás alatt. Alig bírta örömét fékezni, legjobb szeretett volna egy nagyot kurjantani, de türtőztette magát, mindössze csak a balszemét húnyta be s a jobbikkal úgy megcélozta a tekintetes urat, mint a nyulat.

— Megtróbálhassuk — mondta jelentősen, — bárha nem akad olyan bolond, aki lovat vesz nékem . . .

II.

A Gatyó másnap kárban találódott. János egy kurta bokor alatt hasalt és szunyókált. Vagy az is lehet, hogy nem szunyókált a ravasz, csak hasalt. Ez nem bizonyos. Az azonban bizonyos, hogy bekerítették a lovát a tiszti udvarba, pedig úgy rimánkodott János a kerülőnek, hogy csupa nyomorúság volt hallani.

A tiszttartó öt forintot követelt Jánoson a Gatyó kalandja fejében, de erre úgy elsápadt János ijedtében, hogy megszánta a tiszt és három forintra szállította le a büntetést. János csupa hála lett.

— Áldja meg az Isten az onokáját is a jó szívéért, — mondta és nagyban küszködött a könnyeivel, — hát eladom a disznócskámat és holnap itt lesz a pénz . . .

— Jó, jó, csak hozza, aztán kikapja a lovát.

— Megitatnám, — esedezik János, — ha szabadna.

— No, csak itassa, öreg.

János megitatta a Gatyót. Legalább megtudta, hogy hol őrzik. Hát valami rozoga ólban őrizték szegényt. De azért érdemes volt azt az ólat jól szemügyre venni. Jánost legalább igen érdekelhette, mert apróra kitanulmányozta minden fortélyát: a topográfiai helyzetét, térfogatát, architekturáját és különösen az ajtaját, azon is a zárat. Ez a zár igen tetszhetett neki, mert

babrálgatta, belekukucskált a kulcslyukba kívülről, belülről és egy szalmaszállal méricskélt rajta. Egy szóval kitanulta a furfangját s mértéket vett a zárról.

Azzal hazament és a láda fenekéről előkotorászott egypár darab ócska vasat... János jól megfigyeli a vasakat, különösen a hajlékonyságukat veszi bírálat alá. Igen, mert egy kulcsforma kampóra volt szüksége. Kampót pedig rozsdás, törékeny vasból alkotni bajos, kiváltképpen izzítás nélkül.

Egy hosszú, kovácsolt szögben végre megállapodott János. Úgy vélte, hogy azt lehet lesz kellőleg megkampósítani. Csakugyan. Bevált a szög. Igen takaros, okos szerszám lett belőle. Majdnem hogy megszólalt a kezében.

Elkészülvén a kovácsmunkával, a kamrában akadt Jánosnak némi elintézni valója. Egy ócska zsákot keresett ott jó sokáig. Nem azért sokáig, mintha mindjárt meg nem találta volna a zsákokat, hanem mert igen nehéz volt megállapítani, hogy melyik a legócskább a sok között. Erre pedig szükség volt, mert a zsák, mint zsák ráment arra a műveletre, amit János rajta végbevitt. Ugyanis négyfelé osztotta. Az egy rossz zsákból így négy jó rongy lett. Jánosnak legalább igen tetszett, mert ahogy nézegetné őket, jóízűen nevetgélt reájok.

III.

Úgy körülbelül éjféltájban egy sötét alak kerülgette a tiszti lak tájékát. A házőrző kutyával tárgyalt a rácson keresztül.

A sötét alak kenyeret dobott a kutyának, a kutya meg elkapta: úgy barátkoztak. Amikor a barátság véglegesen meg lett pecsételve, a kapuhoz oldalgott az éjjeli ember és az udvarba lépett.

Mezítláb lévén, nesztelenül osonhatott végig az udvaron egész addig az ólig, ahová Gatyó be volt kvártélyozva. Ott megpihent egy kissé lélegzetet venni, aztán hozzálátott a munkához. Elsőbben az ajtóhoz tapasztotta fülét, hogy nem szuszog-e ember az ólban. Hát nem szuszogott. Gatyó magában hált.

Erre a nadrágjába nyúlt az érdekes jövevény és kivett belőle valamit. Ezt a valamit a kulcslyukba dugta és csavargatni kezdte. A kívánt eredmény meglett: alig egy percnyi mesterkedés után fölpattant az ajtó: a jövevény beléphetett az ólba.

Ott aztán olyasmi esett meg Gatyóval, ami igen kevés lóval eshetett meg a világ teremtése óta. Topánkát kapott. A patáit erősen bepólyázták valami vastag rongyokba és jól összemadzagolták ezeket a rongyokat. Hát csak ilyen topánka volt,

De megfelelt, mert olyan nesztelenül lépegetett ki benne az udvarból Gatyó, mintha nem is ő maga volna, csak a szelleme.

Egyszóval fényesen sikerült Jánosnak a saját lovát a tisztartótól ellopnia. Hanem ez még csak a fele volt a János sorának.

A másik fele: a nehezebbik ezután következett. Nevezetesen a Gatyó elhelyezése. Mert a saját istállójába csak nem köthette bele a lovat: az nem vitte volna előbbre az ő kieszelt tervét, sőt amilyen bolondos a törvény, még becsukták volna érte. Hát arra határozta el magát, hogy még az éjjel elsüti a Gatyót. Veszít rajta vagy öt pengőt a sietség miatt, — de üsse kő, majd kinyeri a réven, amit elvesztett a vámon. Hogy kinek adja el: azt már jóeleve kieszelte János. A harmadik faluban lakik az ő atyjafia, bizonyos Bús Gergely. Ez ismerte Gatyót, alkuvászott is rá: harminc pengőt adogált érte a szikszói vásáron. Ő akkor harmincötre tartotta. No, most odaadja neki huszonötért. Csak azt köti ki, hogy világéletében se jön vele Csesztvére, ahol is János lakott. Ez megér neki öt forintot.

Bús Gergely szerfelett csudálkozott a komája eme kikötésén, de nem sokat okoskodott (más volna, ha lopott lóról lehetne szó — gondolta), belecsapott a János tenyerébe és leszúrta a kért huszonöt forintokat.

A huszonöt forint János belső lajbizsebébe vándorolt, maga János meg hazafelé.

Még haza se tért a tiszttartó szokásos reggeli szemléjéről, már ott ődöngött János a háza környékén és béketűréssel várta a megérkezését. Amikor megjött, alázatosan elébeállott s illőképpen süvegelvén, előadta az instanciáját.

— A Gatyóért gyüttem, — mondta, — kiváltom.

— Hát van pénze?

— Lett. Szöröztem, no!...

— Jöjjön az irodába, átviszem a bírságot, aztán írást kap, hogy a lova kiadható.

— Áldja meg az én Istenem!

És becsoszogott János az irodába, a tiszttartó után.

Ott majdnem hogy ingre-gatyára vetkőződött, mert nem tudta másképpen kipiszkálni a kebeléből azt a kis acskót, amiből fizetni akart.

Végre kipiszkálta és fizetett. Még pedig csupa rézpénzzel fizetett. Ez a művelet igen soká tartott, mert János nem igen sietett vele, szuszogva és sóhajtozva számlálgatott. Abban bizakodott ugyanis, hogy elúnják a számolgatást, mielőtt a végire érne, vagy még inkább, hogy megszánják az ő nagy szegénységét, amiben még egy árva hatos sem akad.

És jól spekulált ő kigyelme. Az első száz krajcár után már rárivallt a tiszt.

— Elég! Honnan a pokolból kerítette azt a sok rezet?

János úgy tett, mintha igen megijedt volna.

— A tyúkok tojták, — mondta, — a tyúkok...

A tiszt elkacagta magát.

— Tojást adott el?... No, mit fél, nem eszem meg, — mondta most már egész bonhomiával.

Azzal kiállította a Gatyó szabadságlevelét.

— Vigye; Rigó majd kiadja a lovát.

János beleüti az orrát az írásba és igen tanulmányos arcot csinál...

— Hej, Gatyó, Gatyó, — sóhajtott föl aztán boldogan, — nem adom száz forintért, hogy esmelleg az enyim vagy!

Még egy kis hálálkodás következett, aztán csigalassúsággal kikecmergett János.

No de nem soká volt oda. Alig múlt el egy perc, visszajött ő kigyelme, de már nem úgy, mint a csiga, hanem mint a forgószél maga. De nemcsak a járása, a képe is megváltozott Jánosnak. A szeme majd kiugrott, a szemöldöke felcsúszott a haja alá. Ha látta volna Böcklin, képet csinált volna róla, s úgy hítták volna azt a képet, hogy: Ijedtség.

— Nincs! Ellopták! Megszökött, — hörögte elfúlva. — Végem!

A tiszt felugrott ültő helyéből.

— Megveszett kend? Mit loptak el? Mi szökött el?

— A Gatyó, — nyögte János. — Átkozott lú, kódissá tetted a szegény gazdádat...

— Nono, — hüledezik most már a tiszt is, — tán tréfáltak kenddel? Lehetetlenség, hogy az én udvaromból lovat lophassanak. Az ól kulcsra jár... Jöjjön kend velem.

Hát ment János. És végigélvezte, mint nyakalja fel a tisztartó az összes udvari cselédeket az eltünt Gatyó miatt. Nem volt Jánosnak egyéb dolga, mint egymással összehasonlítgatni a sok nyaklevest. Egymással és azzal is, amit ő kapott annak idején. És elégülten konstatálta, hogy valamennyi sikerültebb volt, mint az övé.

Hát ez is öröm volt, de még nagyobb örömet várt János attól, ami ezután jön. Amikor majd a tiszt végkép belékerül a kutyaszorítóba... Milyen szép is az, — gondolta, — ha valakinek akkora feje van, mint az övé. Az olyan megérdemli, hogy mulasson és hogy — lovat vegyenek neki...

A mulatság elejét úgy intézte János, hogy konstatáltatván a tényállás, elköszönt a tiszttartótól, még vigasztalta is.

— Nem baj no — mondta. — Majd eligazítom én a dolgot.

A tisztnek gyanús volt ez a békés hang.

— Hogy akarja kend eligazítani?

— Csak tessen rámbízni.

— Mégis?

— Hát mék a grófhoz, Kakatra.

— Micsoda? — riadt fel a tiszt. — Mit keres kend a grófomnál?

János nagyot nézett.

— Mit-e? Hát a lovam árát. Csak nem adok neki ingyér lovat...

A tiszt most már valósággal megigedt. (Ha végrehajtja szándékát, — gondolta — vége az állásának. Mert ki tűrne magánál csak egy napig is olyan tisztet, akinek a kezén eleven lovak sikkadnak el?) De nem mutatta ki az ijedtségét, inkább rárivallt Jánosra.

— Megbolondult kend? Azt hiszi, hogy maga elé ereszti a grófom? Úgy kilökik az inasok, hogy a lába se éri a földet.

— Jó, jó, — helyesli János. — Hanemhát akkor aztánd hogy lesz megesleg? Mert hát kell a lú.

— Meglesz a ló, köröztetni fogjuk.

— Jó, jó, — hagyja helyben János, — hanem addig? Rögvest kell a lú...

A tiszt fújt dühében.

— Kárpótolni fogom...

— A mán beszéd, — ismeri be János — de miféle mázsálón mérjük le a károm?... Iszonytató sok lesz úgy... Inkább csak mék a grófhoz. Nincs abbul kár.

És szépen beleilleszkedvén kissé lecsúszott subájába, útnak indul János.

— Hát mék, — szólt vissza — mer hónap vásár lesz, hát sietni köll.

A tiszt most már látta, hogy nem boldogul másképp a nyakas paraszttal: meg kell tőle vennie az elkötött lovát.

— Jöjjön az irodába — kiáltott rá.

János pazar örömöket élvezett e szavakat hallván, de azért még csak a füle botját se mozdította, haladt a subában tovább.

— Nem hallja? Siket kend?

János most már hátrakapta a fejét.

— Az irodába? — kérdezte. — Miért? Nincs nekem ott semmi keresni valóm.

— Csak jöjjön kend.

— Nem lehet, szörnyen sietek. Hónap vásár lesz Szikszón, oszt . . .

A tiszt türelmét vesztve szakította félbe.

— Megveszem a lovát.

János most már megállott.

— Az én lovamat? — kérdezte csudálkozva . . . — A kesely nem eladó.

— Nem azt! A Gatyót.

— A Gatyót, azt, aki nincs, aki mán nem az enyim?

— Azt . . .

— No, még ilyet nem pipáltam. Nem értöm.

János kéjben úszott.

A tiszt ellenben beleizzadt az apró kínzásba, már szinte rikácsolva mondta:

— Majd megérti . . .

János tiltakozott a beléje helyezett bizalom ellen:

— Nem én. Ezt soha . . .

— Kárpótlást fizetek a Gatyóért. Így már érti kend?

— Úgyé? No, úgy mán csakugyan megérti még a hüle is, — vallja János és most már megy a tiszt után az irodába és ki se jön belőle addig, amíg kezében nincs az a száztíz forint, amit a Gatyó fejében követelt és — megkapott . . .

És mivelhogy az ember igen elkényesedik, ha sok pénzt visel a lajbija zsebében, hetykévé fajul a János természete is: meg se köszöni a pénzt, sőt elmondja azt a mondókáját is, amit a mulatság végére eszelt ki magának:

— No, mingyá' gundútam, hogy akad olyan is, aki lovat vesz nekem.

Ezt a világért se hagyta volna el. Hisz ez volt a sora. Az igaz, hogy kidobták érte.

IV.

János a tiszttartó száztíz forintjából hatvanötért egy jókötésű mokányt vett a Sárkányhoz. A többi negyvenötöt hozzácsapta a Gatyó árához és hetven lett belőle. Ilyeténképpen János szinte meggazdagodott.

*

. . . Ebből a paraszt-históriából megtanulhatta, aki nem tudta, hogy miképpen vehet az ember a más pénzén lovat. Csak egy kis ész kell hozzá, meg — egy görbe szög.

(Ebben az évben kétszáz éve, hogy a magyar irodalom nagyja, Kisfaludy Sándor költő született. Mint katonatiszt fogságba esik, megismeri Petrarca költészetét és a francia költőket, verselni kerd. A „Kesergő szerelem", a „Regek" majd a „Boldog szerelem" az ország első költőjéve teszik. 1799-ben lemond tiszti rangjáról és feleségül veszi Szegedy Rózát, akihez Himfy dalait írta.)

1772 - 1972

Kisfaludy Sándor és muzsája

☆ MA MÁR CSAK NÉMA ROMOK

őrzik emlékét Sümeg várának. Félezred évvel ezelőtt, mikor devecseri Csoron Andrást, a vitéz várkapitányt vallotta urának, középpontja volt három vármegyének.

A várkapu fölvonó-hídja régen elkorhadt, pedig hajdanában de sokat csörömpölt, ha a vár kürtöse vendég érkeztét jelezte.

Fényes kísérettel járogattak oda a szomszédos várak urai: Pethő Ferenc Tátikáról, az Ujlakyak Szigligetről, a Gyulaffyak Csobáncról, a Nádasdyak Somlyó várából.

Megyeri Imrének is ott táncolt egykor fehér ménlova Sümeg várának tekervényes útján, mikor fölkísérte szépséges hitvesét, Viczay Magdolnát, aki Sümeg vár asszonyának viszonozta látogatását.

Elpusztult a fellegvár lovagterme is, pedig egykor falain ott ékeskedtek a véres csaták diadalainak harci emlékei. Közöttük az a pirosselyem, kétfejüsasos lovas kornéta, melyet a labancoktól vett el Balogh Ferenc kuruc ezredes.

A lovagterem előtornácának sarkaiban századokon át unatkozott két lovassági üstdob. Ujlaky Lajos gyarapította azokkal a vár diadaljelvényeit, mikor megszalasztotta a kanizsai Haszán basa Sümeg felé ólálkodó, portyázó csapatját.

Még a vár tornya sem maradt meg teljes épségben, mely-

nek fokán hol kuruc, hol labanc zászlót lengetett egykor a szél.

A vihar megtépte, az idő megőrlötte, romhalmazzá tette a vár karcsu tornyait. A düledező romokon kívül mi sem emlékeztet ma már a vár régi dícsőségére.

De mégis maradt emléke egyik szépséges várkisasszonyának, devecseri Csoron Katinkának, aki virágos kertjébe plántálta azt a soha el nem hervadó piros szalmavirágot, amely ma is virít a hegyoldal mohos sziklái, a várudvar omladékai között. Ezzel az örökké pirosló virággal kedveskedett Kisfaludy Sándor, a daliás testőrhadnagy múzsájának, későbbi hitvesének, Szegedy Rózának.

☆ AZ ESZMÉNYI SZERELEM

e két legendás alakjának emléktárgyai a közkinccsé vált sümegi Darnay-múzeum Kisfaludy-termében voltak összegyüjtve.

A Kisfaludy-terem egyik tárlója bájos képét adja a leányálmok megnyilatkozásának, mikor a dobogó leányszív először kezd szeretni, vágyakozva az ismeretlen boldogság után.

Az emlékek között látjuk azt a kedves képcsoportot („Quodlibetet"), amelyet a két rajongó szív mátkaságukat megelőző időszakban egymásnak adott apró célzatos képecskéiből (szalagok, ruhafoszlányok stb.) és a szerető szíveknek kincset érő, egyébként értéktelen apróságaikból állítottak össze.

A képcsoport első emlékét az omladékos vár sziklás oldalán tenyésző mohaszálak adták, amelyek talán csak azért kerültek a testőrhadnagy bőrtárcájába, mert a szépségéről híres Szegedy Róza kis cippelőjével letaposta.

☆ SZÁZHETVENHÉT ÉV PERGETT LE AZÓTA,

mikor 1795 őszén szentgyörgyi Horváth Zsigmond hosszu kocsisorral, udvari cigányaival megérkezett a sümegi nagyvendéglőbe. Sümeg felé útja volt Badacsonynak, hová a szüretre igyekeztek.

A vendégsereg között volt Szegedy Ferenc alispán, dédelgetett Róza leányával együtt. A cigányok egy-kettőre felöltötték cifra zsinóros dolmányukat, mert tudták, hogy a nagyasszonynak az ebéd sem ízlik cigányzene nélkül, akárhogyan kitesz is magáért a sümegi nagyvendéglős.

A hosszu ebéd után az emeleti ablakokból megakadt az asszonyok szeme a várromok közt bolyongó pirosdolmányos katonán. Talán kíváncsiság, talán női szeszély volt, de fölke-

rekedtek, hogy szóra fogják a híréből ismert Kisfaludy testőrhadnagyot, mesélje el nékik a várromok történetét.

Itt találta meg a költő múzsáját.

☆ RÓZA SZÍVE HEVESEBBEN DOBOGOTT,

mikor kezét először odanyújtotta a daliás hadnagynak és kigyúlt arccal hallgatta lelkes szavait a letünt nagy idők emlékeiről.

E találkozás avatta költővé a testőrtisztet, Himfyvé Kisfaludyt. Róza iránti vágyakozásában írta meg KESERGŐ SZERELMÉ-t és midőn sok küzdés után lángoló szerelme viszonzásra talált, enyelgő hangot öntve lantjába, megírta a BOLDOG SZERELEM örökbecsü dalát.

Egy órával az első találkozás után már ott táncolt Kisfaludy Mihály két pejlova a fölpántlikázott kocsisorban. Vitték szentgyörgyi Horváthék víg zeneszóval a badacsonyi szüretre a testőrhadnagyot, atyjával, Kisfaludy Mihállyal, ki kénytelenkelletlen húzódott meg az ősi cséza sarkában, beburkolózva szinehagyott fehér köpönyegjébe. Az öreg Kisfaludyt el sem lehetett képzelni a hagyományos fehér köpönyeg nélkül, pedig az akkor volt igazán fehér, mikor negyedszázad évvel azelőtt lánynézőben járt a Sándorffy-kurián.

☆ A BADACSONYI SZÜRET ZAJÁBAN,

melynek büszkesége a szépségéért, gazdaságáért egyaránt ünnepelt Szegedy Róza volt, sokszor egymásra talált a két rokonlélek. Szivük hevesebben dobogott, mikor egymást átkarolva, kipirult arccal járták a keringőt és a bokortáncot.

Ha szemük pillantása találkozott, a szűzi ártatlanság első zavarában, nefelejtskék szemét lesütve menekült Róza Sándor elől a leányszobába, hogy elhallgattassa szívverését, pihentesse agyának fölzaklatott gondolatait, visszanyerje lelkének egyensúlyát, melyet ugyancsak fölbillentett a piros testőrdolmány.

Kisfaludy pedig lent bolyongott a Balaton partján. Gyönyörködve nézte a hold fényétől megezüstözött hullámsodrait a magyar tengernek, melyet morogva hajtott a somogyi szél a zalai partra.

☆ A BADACSONYI HEGYTETŐ

meredek lépcsőin nyújtotta kezét Róza Sándornak, jeléül, hogy elfogadta szerelmi vallomását a költőnek, föltételül szabva, ha szivük egyesülésének titkát magába zárja, míg nyilatkozásra az engedelmet meg nem kapja.

E boldog találkozás emlékeként került a képcsoport kincsei közé egy elsárgult páfránylevélke, melyet dévajkodva tépdesett le száráról a szerelmes szivü testőr: „Sie liebt mich von Herzen, mit Schmerzen, wenig oder gar nicht."

A hit-remény-szeretetet ábrázoló parányi kép, a csókolódzó galambok akkor kerültek Kisfaludy bőrtárcájába, mikor a szüreti vígság utolsó napjaiban bálványát elkísérte a badacsonytomaji templomba. Szerelmestől virágot, csókot, képet lopni nem bűn. A képecskék Róza gráci iskolanövendék korából maradt kedves imakönyvében voltak egykor. Ki tudja nem emlékül adta-e azokat Róza Sándornak, hogy „higyjen", „reméljen" és „szeressen".

☆ AMILYEN BOLDOG VOLT SÁNDOR

a badacsonyi vígság közepett, oly tűrelmetlenül várta a szabadulást édesatyja.

Egész nap zsörtölődött házigazdájával, hogy tönkremegy gazdasága, ha sokáig vége nem lesz a szüretnek. Szökésre gondolt, sikerült is volna, ha a jókedvü Horváth nem szövetkezik Szegedy alispánnal és körmeik közé nem kerítik az öreg úr hagyományos fehér köpönyegét. Anélkül pedig dehogy indult volna útra, mert a sümegiek, de még talán tulajdon hites felesége se ismert volna rá a fehér köpönyeg nélkül.

Egyik este történt a cselvetés. Sistergett a tüzijáték, pattogott a béka, lobogott a tűz, melynek félrehúzott parázsán Paky Marci, Kisfaludy kedves fullajtárja rázogatta a gesztenyesütőt.

A cigány a szüretelő lányoknak húzta a talp alá valót, abban gyönyörködött a vendégség. A puskaropogás, az ágyuzás döreje összefolyt a víg kurjantással. Ebben a zürzavarban, a sokaságot elkerülve, osont el Szegedy Kisfaludy fehér köpönyegével.

Fehérköpönyeges apját várta éppen Sándor, aki alig bírta szivébe zárni boldogságát. Utánasietett, megrántotta a köpenyeg színehagyott gallérját. „Apám uram, Róza szeret, megvallotta, majd otthon elmesélek mindent." Sándornak föltünt atyja mogorvasága, hogy feleletre sem méltatta ezt az örvendetes hírt, de mit törődik a szerelem első édes érzetének mámorában úszó ifju az ilyen kicsinységekkel. Fáradt, álmos az öreg úr, csak hadd meneküljön pince-hajlékába. Majd holnap!

☆ A HÉT VÉGE FELÉ

oszladozott a vendégsereg. Kisfaludyék is illőképpen elkövetkez-

vén a háziaktól, hazafelé kocogtak. Sietni is kellett, mert lejárt a szabadságideje a hadnagy úrnak is. Pedig nagy út Sümegtől Bécsig, mikor azt kocsival kell megtenni.

A badacsonyi szürettel elmult Róza derüs kedve is, olyan érzés férkőzött szivébe, mely nagyleánnyá avatta a kisleányt. Kerülte édesatyja tekintetét, kereste a magányt, hogy egyedül lehessen féltve őrzött gondolataival.

Hiába terelte beszédét édesatyja a badacsonyi szüretre, a máskor titkot nem ismerő leányt nem bírta vallomásra hozni. Végre is kénytelen volt Róza szemébe megmondani, hogy lelki egyensúlyának megzavarója Kisfaludy Sándor volt.

— Kitől tudja ezt atyám? — riadt föl Róza, — hisz ez csak kettőnk titka volt.

— Magától Kisfaludy Sándortól.

Az édesatyának e nyilatkozata elég volt, hogy a költőt, aki eszménykép gyanánt férkőzött Róza szivébe, leszállítsa az önérzetében megsértett leány a többi halandók sorába.

☆ A VÁGYAKOZÁS ÉDES ÉRZÉSÉT

a szerelmében csalódott leányszív vergődése váltotta föl. Szép arcának rózsái eltüntek, magábazárva csalódott szívének fájó érzéseit, sorvadt napról-napra.

Talán csak az atya parancsának engedett, hogy elfogadják szentgyörgyi Horváthék újabb meghívását a katonának induló Józsi fiuk búcsúestélyére.

Kisfaludy Sándor, aki a badacsonyi szüret édes emlékeitől eltelve tért vissza Bécsbe a testőrséghez, most már igyekezett szakítani ottani ideáljával, Salvatore Viganó nejével, Medina Mária táncosnővel, kinél elért sikereit úgyis féltékeny szemmel nézte Splényi alkapitány, aki Eszterházy Antal herceg halála után a gárda parancsnoka lett.

Az új parancsnok a testőrtisztek között rövidebbre fogta a víg élet gyeplőjét, melynek szakadás lett a vége. Kisfaludyt talán némiképpen vigasztalta Róza szerelme, hogy ő is a hat testőrtiszt között volt, akiket a garnizo-ezredekhez helyeztek át. Kisfaludyt Olaszországba küldték.

☆ A KÖLTŐ SIETETT SÜMEGRE,

hogy a búcsúlátogatás ürügye alatt viszontláthassa szíve bálványát, Rózát. A búcsúlátogatás mégis elmaradt, mert közbejött szentgyörgyi Horváthék búcsúestélye, melyre most már, Sándor fia kedvéért, Kisfaludy Mihály is elment. Róza is ott

volt, Sándort hidegen fogadta, arra a kérdésére, meddig tart a vezeklés, elutasító tekintettel azt a választ kapta: „örökre".

Kisfaludy megtört szívvel, földúlt lélekkel rohant a csaták zajába, onnan francia fogságba került és csak később tudta meg, hogy Róza elhidegülésének igazi oka atyjának fehér köpönyege volt, melyet Szegedy öltött magára a badacsonyi szüreten és neki mondta el az édesatyának szánt vallomást.

☆ RÓZA IS ALÁBBHAGYOTT NEHEZTELÉSÉVEL, hogy kiderült Sándor ártatlansága. Skublics Imre is, kihez Kisfaludyt meleg barátság fűzte, egyengette a véletlenség által elválasztott szerelmesek útját. Bessenyőről gyakran átjárogatott Eötvösre és fölolvasta Rózának Sándor epedő leveleit, melyekben a vágyakozás meleg hangján ír a badacsonyi szüret édes emlékeiről. A jég megtörött. Róza elfogadta Kisfaludy levelének mellékletét, egy sokatmondó néma képecskét.

Ez volt Kisfaludy Sándor második szerelmi vallomása. A szemevilágát veszített Milton festett képmására ragasztotta a költő csokorra kötött vörösszőke hajfürtjét. A kép értelmét rögtön kitalálta Róza. „Oly vakon és lángoló élekkel szeretem, minő Milton volt."

Hogy a kép szíves fogadtatásra talált Rózánál, bizonysága, hogy mását elküldte Skublics útján Sándornak.

A képecskén zöld koszorú között van Szegedy Róza szögszínü hajfürtje, alatta e sokatmondó, selyemre nyomott német verssel:

„Freund! Der Mann mit guter Seele,
Ist ein Engel auf der Welt,
Er sei König oder zaehle
Sein erbettelt Kupfergeld!
Darum wirst Du stets in meinen Augen
Mehr als Erdengötter taugen.
Weil Dir Edelmuth nicht mangelt,
Hab ich Dich zum Freund gewaehlt;
Denn nach meiner Liebe angelt
Der umsonst, dem dieses fehlt."

Ez a két érdekes kép a szerelmesek hajfürtjeivel együtt, száztíz évvel ezelőtt szintén belekerült a Quodlibet-képbe, kiegészítve azt a sok kedves apróságot, melyek leghitelesebb tanúi Kisfaludy Sándor és Szegedy Róza viszontagságos szerelmének.

☆ SÜMEG VÁR TÖVÉBEN

régi képét mutatta Kisfaludy kúriája. Kertjének felét az a százados repkény borította, amelynek első dugványát még az öreg Kisfaludy Mihály, a veszprémi püspök mindenható prefektusa ültetett oda.

Virított a virágos kis kert kúszó rózsája, mely alatt édes boldogsággal üldögélt a kámi tuszkulumából 1800-ban szülői házához visszatért Himfy az asszonyi szépség első virágát élő hitvesével, Szegedy Rózával.

Megpendül a gitár, a lágy hangokat elviszi az esti szellő. A gitárhangokat kísérő dal újra megdobogtatja a szerelem édesszavu költőjének szivét, aki megittasulva, úgy mint egykor, suttog a boldog szerelméről:

„Oh te szívem kedveltjének
Első édes izgalma!
Első csókja szerelmemnek,
Kínaim szép jutalma;
Szívemnek mély fenekében,
Ott sajogsz te, most is még;
Üdvözítő erejében
Tüzed mindig bennem ég.
Bármi legyen már belőlem,
Elmondhatom azt felőlem:
Nem hiába reméltem,
Mert szerettem és éltem.“

☆ A VILÁG VISZONTLÁTTA

Szegedy Rózát 1895-ben, száz évvel a badacsonyi szüret után.

Leereszkedtek a sírgödörbe, fölemelték a rézszögekkel kivert tölgyfakoporsó födelét. Ott feküdt Kisfaludy Sándor hitvese, a bálványozott szépséges asszony.

Bár ne látták volna az enyészet rettenetes munkáját. Régi szépségéből csak leomló dús hajfürtje maradt meg épségben, meg az a parányi félcipőcske, melyet kegyelettel őrzött a sümegi múzeum, együtt hajfürteivel, halotti ruhájának szalagcsokrával. Ezek a legközvetlenebb emlékek, amelyek elénk varázsolták a KESERGŐ és BOLDOG SZERELEM halhatatlan költőjének múzsáját és hitvesét.

Szentmártoni D. Kálmán

Párbaj a drug store-ban

Írta: O. HENRY

1.

A Kék Csillag drug-store ott volt a First Avenue sarkán.

Ikey Schoenstein volt gyógyszerészsegéd és a vevők barátja, tanácsadója, készséges vezetője, akinek a tanácsát meghallgatták, tudását megbámulták, de az orvosságát sokszor kiöntötték.

Ikey vagy két utcával lejjebb, Mrs. Riddlenél lakott. Mrs. Riddle-nek volt egy Rosy nevű leánya. Ikey imádta Rosyt. De Ikey félénk volt a leánnyal szemben. Ő csak a gyógyszertárban tudott erős, okos és bátor lenni.

Mr. McGowan is szerelmes volt Rosyba. Ő is náluk lakott. De ő nem volt félénk. Sokszor ellátogatott a Kék Csillag gyógyszertárba, mert Ikeyhez meleg barátság fűzte.

Egyik délután izgatottan jelent meg.

— Ikey, — mondta — ide hallgass. Valamit kérni akarok tőled.

— Vesd le a kabátodat, — mondta Ikey. — Megvágtad a kezed?

Mr. McGowan mosolygott.

— Nem találtad el Ikey! Rosy meg én ma este megszökünk és megesküszünk.

Ikey keze görcsösen ökölbe szorult.

— Feltéve, — folytatta McGowan, — hogy Rosy meg nem gondolja a dolgot. Már két hete készülődünk. Egyik nap azt mondja, hogy jön, a másik nap, hogy nem jön. Végre megbeszéltük a mai napot. De az indulásig még öt óránk van s attól félek, hogy megint megmásítja elhatározását.

— Dehát mit akarsz tőlem?

— Nézd öregem. Én már lakást is béreltem Harlemben. Teafőző is van az ebédlőben és virág az asztalon. A papot 9:30-ra odarendeltem. Mi lesz, ha Rosy megint mást gondol?

— Még mindig nem értem, mit akarsz tőlem.

— Az öreg Riddle ki nem állhat engem, — folytatta McGowan. Egy hete nem engedte velem az útcára Rosyt. Ha nem félnének attól, hogy elveszítenek egy jó lakót, már régen kidobtak volna.

— Bocsáss meg, Chunk, — mondta Ikey, — meg kell csinálnom ezt az orvosságot, mert mindjárt érte jönnek.

— Mondd, — szólt hirtelen McGowan, — nem tudnál valami port adni, amitől Rosy biztosabban szeretne engem? Hallottam már hasonló esetekről. Azt gondoltam, hogy ha ma este belopnék a poharába valami port, nem változtatná meg elhatározását. Csak egy-két óráig tartson a hatása.

— Mikor akartok szökni? — kérdezte tompa hangon Ikey.

— Kilenc órakor. Hétkor vacsorázunk. Nyolckor Rosy fejfájás ürügye alatt lefekszik. Kilenckor az öreg Parvenzano beereszt a hátsó ajtón az udvarba. Lesegítem Rosyt az ablakból. Van valami porod, Ikey?

Ikey lassan dörzsölte az orrát.

— Chunk, — mondta. — Az ilyesmivel nagyon kell vigyáznunk nekünk, gyógyszerészeknek. Te vagy az egyetlen, akinek megteszem. Meglátod, milyen hatása lesz.

2.

Odament az asztalhoz és kavargatott valamit. Valami altatóport, amelytől veszedelem nélkül többórai nehéz álomba merül az ember. Átadta a barátjának és azt mondta, hogy ettől még jobban fogja őt szeretni Rosy.

Miután McGowan elment, Ikey azonnal levelet küldött Mr. Riddle-nek. Leleplezte az összeesküvést.

— Majd én résen leszek! — pattogott az öreg. — A szobám úgyis a Rosyé fölött van. Vacsora után fölmegyek, magamhoz veszem a puskámat és várok. Ha beteszi a lábát a hátsó udvarba, ambulanciára fog menni esküvő helyett.

Abban a tudatban, hogy Rosy mélyen alszik Morpheus karjaiban, a vérszomjas apa pedig fegyveresen várakozik, Ikey nyugodt volt, hogy vetélytársát ártalmatlanná tette.

3.

A Kék Csillag drug-store egész éjjel nyitva volt, hogy teljesíthesse kötelességét, ha valami tragikus dolog történik.

De nem történt semmi.

Nyolc órakor reggel felváltották Ikeyt, aki rohanva ment haza. Az utcán McGowan jött vele szembe, taxival, győzedelmes mosollyal.

— Nagyszerűen sikerült, — mondta boldogan. — Rosy pontosan ott volt az ablakban s 9:30-kor már férj és feleség voltunk. Ő most fönt van a lakásban. Kék pongyolában lágytojást főz nekem. Jaj, milyen boldog vagyok! Legközelebb feljössz hozzánk, Ikey.

— És a . . . a por? — dadogta Ikey.

— Ja, a por! — mondta Chunk, széles mosollyal. — Hát, tudod, mikor vacsorához ültünk és ránéztem Rosyra, azt mondtam magamban: „Chunk, ha ez a lány a maga jószántából nem akar véled menni, akkor nem szabad hókusz-pókusszal elcsalni. És akkor ráesett a tekintetem az apjára. Gondoltam, nem volna baj, ha egy kicsit jobban szeretné a jövendő vejét, hát inkább az ő kávéjába szórtam a port, amit adtál."

Dal Domokos Pávelről

Domokos Pál kuruc mokány volt,
Barcsaytól Keményhez pártolt.
Igazi kurta kis nemes,
Szeret jól inni, verekedni,
De szóval sem bírja le senki
S a kákán is csomót keres.

Amikoron Keményt legyűrték,
Hazament, túrta ősi földjét.
Szidván az oláh mindenit,
Amely messzire, körülvette,
Az ős székely földet belepte
Sáska módjára, mindenütt.

A fia megtanult oláhul,
S olykor, ha Istenéhez járul,
Csak az oláh templomba megy.
Harmadik határban a másik,
Mért vándoroljon el odáig,
Amikor így kényelmesebb?

Az unokája bocskort húz már,
Magyar szót elvétve, ha tud már,
Azt is csak úgy kelletlenül,
Hitvesét Anucának hívják —
Hegyoldalban ássák a sírját,
Mikor halálba szenderül.

S megszületett Domokos Pável,
Aki Balázsfalvára jár el.
Gyűlésezik, ágál, szaval,
A szava méreg, szava átok:
„Föl a szent harcra, hős románok,
Vesszen minden, ami magyar!"

Hej, szomorúbb kép ez itt százszor,
Mint egy véres, vad pusztulásról
Regélő vesztett, nagy csata,
A szent porból új élet támad —
De ez a dal maga a bánat,
A vigasztalan éjszaka!

Farkas Imre

Hiszen te vagy a férfi

1.

A férj felemelte a fejét, mert motoszkálást hallott a szomszéd szobában. Felállt az íróasztalától s benyitott a másik szobába.

A feleségét pillantotta meg, amint lassan lefejtette magáról az őszi kabátját, amelyen már egy kicsit kopottas volt a prémgallér. Az asszony szeme rárebbent a férfira és arckifejezésében mintha valami palástolt vágyakozás rejtőzött volna.

A férfi megérezte ezt s kérdőn símult pillantása az asszony arcára, aki kipirulva dobta le kabátját az ágyra.

— Hol jártál? — kérdezte az asszonyt a férfi.

Az asszony arca elkomolyodott s vállat vont. A röpke pillantása elsiklott a férfi arcán s bágyadt, panaszló hangon felelt:

— Sehol, azaz... jártam egyet...

A férfi tekintete belekapcsolódott az asszony szemébe, biccent egyet a feje s fájdalmas, gúnyos mosoly vibrált a szájaszélén.

— A bundát nézted, persze? Tudom, hogy azt nézted?

Az asszony felemelte a fejét s hirtelen nedvesség surrant a szemébe.

— És ha azt néztem volna? — felelt bágyadt, elernyedt hangon. — Hát már nézni sem szabad?

A férfi gyötrődve, idegesen felelt:

— Minek? Azt úgy is tudod, hogy nem adhatok kétezer pengőt egy bundáért!

Az asszony fásultan bólintott.

— Tudom. Bár részletre is adja. De különben is lemondtam róla. Azt is tudhatnád: én nem vagyok az az asszony, aki nehéz terheket rak a nyakadba. Te határozod meg, meddig mehetünk... te keresed a pénzt.

A férfi mintha szíven ütötték volna.

— No jó. Nem kell ezt minduntalan a fejemhez vágni!

Az asszony síró hangon kiáltotta:

— Jó lesz a télen ez a kopott kabát is. Megleszek benne.

Ezzel az ágyon szomorkodó kabát felé mutatott.

A férfi hangja felcsattant.

— Ezt nem akarom. Meg lehet találni a középutat is. Ez a kabát már igazán nem való neked. Egyrészt nem jöhetsz benne velem sehova, másrészt nem is elég meleg télire. Nem látom be azonban, hogy miért kell kétezer pengős bundát venni, amikor nem telik?

Az asszony fásultan szólt:

— Mondtam már, hogy lemondtam róla.

— De miért mondanál le egy jó, de szerényebb téli kabátról? Öt-hatszáz pengőért már nagyon csinosat lehet kapni.

Az asszony az ablakhoz lépett. Kimeredt a szeme, anélkül, hogy látott volna valamit. Az ujjaival kopogtatta az ablak üvegét s vissza se fordult, úgy folytatta:

— Te nem értesz ehhez, vagy nem érted meg az én felfogásomat. Vagy veszek valamit, vagy semmit. Visszavonulhatok, elbujhatok a télen, de ha megjelenni, kibontakozni akarok, ha egy kicsit magamat akarom élni, úgy amilyen vagyok, akkor...

A férfi úgy érezte, hogy valami súlyos, nyomasztó válságba süllyedt, de a dolog bosszantotta is. Mérgesen vágta oda az asszonynak:

— Mindennap ott ácsorogsz a kirakat előtt!

Az asszony felindulva fordult felé, a szeme kigyulladt.

— Máskor is néztem a kirakatokat. Persze. Ez még nem jelenti azt, hogy mindent meg kell venni. Az ember tanul is valamit, ha szép ruhákat lát.

A férfi felfortyant.

— Ez az! Be kellene verni az ilyen kirakatokat!

Hirtelen az asszony elé állt.

— Hol az a kirakat? Egyszer én . . .

Az asszony szája köré gúnyos mosoly gyült.

— Ha a Váczi-utcában jársz, megnézheted. A bundát is megláthatod. A kirakat közepén van, egy szőkehajú bábun. Azért nem kell beverni a kirakat üvegét. És nem is fogod beverni. Legfeljebb magad is meggyőződsz arról, hogy a bunda gyönyörű és hogy ezért a pénzért . . .

— Szóval nagyon olcsó?

— Igen.

— Csak egy könnyen kereső bankdirektor kellene hozzá. Fájdalom, én nem vagyok az.

— Nem is szeretném, ha az lennél.

— De a bundát szeretnéd?

— Igen. A bundát szeretném — felelte az asszony határozottan. — De már lemondtam róla.

A férfi pillantása rávillant az asszonyra.

— Ez volt a legokosabb, amit tehettél.

Az asszony csodálkozó, fájdalmas pillantást vetett az urára. Lassú lépésekkel, szenvedőn lépegetett az ajtó felé s szomorú mozdulattal visszafordulva mondta:

— Ezt nem vártam volna tőled.

Ezzel hirtelen kilépett a szobából.

2.

A férfi meredt arccal nézett utána. Heves mozdulattal felkapott egy kis himzett párnát a heverőről s a szoba sarkába vágta. Mordult egyet, azután a fejét lecsüggesztve, gondolkodott. Mélyen felsóhajtott s a homlokát végigsímította. Aztán felemelte a földről a párnát s visszahelyezte a heverőre.

Később hallotta, hogy vacsorához terítenek s pár perc mulva már hívták is, hogy tálalva van.

Komoly, mérgeskés arccal lépett be az ebédlőbe. Az asztal felé pillantott s észrevette, hogy a felesége széke üres. Csodálkozva kérdezte.

— Hát a felségem?

A felelet:

— Lefeküdt. A feje fáj.

A férfi a hálószoba felé indult, de félúton megállt. Aztán lökött egyet a vállán, ledobta magát egy székbe s dühösen

falta az ételt. Majd kihörpintett néhány pohár bort, véresre piszkálta a fogát. Felállt az asztaltól, járkálni kezdett a szobában az asztal körül. Meg-megállt a hálószoba ajtajánál, a szíve nagyokat dobbant, de nem nyitott be.

3.

Másnap délben, mikor hazafelé jött, befordult a Váci-utcába. Megállt a kirakat előtt s kereste a kirakat közepén a bundát, de csak egy üres bábut látott a helyén. A kirakatrendező segéd éppen igazgatta a bábut s a belől félig nyitott kirakatajtónál egy fehér arcú, csinos boltileány állt s a prémeket készült beadogatni a segédnek.

A férfi úgy érezte, mintha valami nagy, sötét, bántó üresség nyílt volna meg előtte. Felindult s ide-oda tipegett a kirakat előtt.

— Látnom kell azt a bundát, — motyogta. — Nem azért, mintha meg akarnám venni... még csak az kellene!

Aztán tétován fordult meg, a bajuszát húzgálva gondolkodott, majd sötét arccal maga elé morogta:

— Hogy nem kell már neki! Már lemondott róla. Perszel Tudom én, mit jelent az ilyen lemondás, de én rajtam nem lehet kifogni.

Egyszerre gyors elhatározással belépett az üzlet ajtaján.

Egy elegáns, zsakettes férfi állt elébe mély meghajlással.

— Egy izé... egy bunda volt itt a kirakatban, — kezdte zavartan a férj, — a feleségem nézte...

A kereskedő előzékenyen válaszolt:

— Á igen. Emlékszem. Sajnos, a bundát eladtuk. Éppen itt jön a nagyságos asszony és az ura, akik megvették.

Ebben a pillanatban egy nagyon elegáns, karcsú hölgy suhant el mellette, vadonatúj fekete bundában s az arca mint egy pasztellszínű virág ragyogott ki diadalmasan a bunda selymes szőréből.

Az utána lépegető kövérkés férfi egy kurta pillantást vetett a férjre, az arca kiszélesedett s a szavait ropogtatva kiáltotta:

— Nini, Palikám! Szervusz!

Majd hirtelen a felesége után szólt:

— Várj csak kicsikém!

A fiatal asszony visszafordult, mire az ura a férj felé bökött:

— Nézd, az én Pali barátom, akiről annyit beszéltem.

Belenézett a férj szemébe.

— No, hogy és mint? Látod, én is megházasodtam. Ezt a bundát vettem Micikének.

S önérzetesen az asszony felé mutatott.

Az asszony könnyedén megfordult s egy röpke, kacér pillantással kérdezte:

— Tetszik?

A férj zavartan felelt:

— Hiszen tulajdonképen én is... mert hogy feleségem is bundát akart... Meg akartam én is tekinteni... És sajnos, éppen ezt a bundát akarta.

Az asszonyka szemöldöke felszaladt.

— Ugyan! Éppen ezt?

A férj bólintott.

— Éppen ezt. De hát ilyen szerencsénk van nekünk... Pedig már meg is igértem.

Az asszonyka sajnálkozó arccal mondta:

— Ó, igazán sajnálom... No, de talál itt bundát, eleget.

A kereskedő könnyed meghajlással szólt:

— Ezt is utána csináltathatjuk.

A férj bólintott.

— Majd megbeszélem otthon a feleségemmel.

— No jössz? — kérdezte a barát.

S együtt mentek ki az üzletből.

Az asszony egy ékszerkirakatnál előrelibbent. Az ura gyönyörködve bámult utána.

— Nézd, — beszélt halk lihegéssel. — Hogy áll rajta az új bunda! Remek! Milyen szép lesz, amikor valahol, a csillárok fényében, leomlik róla ez a fényes, fekete bőr. Alatta a pehelykönnyű selyem, csipkeruha. Az alabástrom válla s a puha, lágyan hajló karja.

Egészségesen megmozdult s teli szájjal mondta:

— Nem tagadom, kérlek, én... én imádom a feleségemet. — A férj elpirult, a szíve köré melegség futott. Akart mondani, vagy kiáltani valamit, de csak mosolygott bambán s magában, belül, a lelkében örvénylettek ragyogón, zuhatagosan felfakadva a szavak:

— Ha látnád az enyémet! Mi a te kis girhes macskád az enyém mellett!

S valami enyhe, szelid, pihentető melegség záporozta be a lelkét.

4.

A hivatalban is tele volt édes gondolatokkal. Egy száraz

agglegény barátja hórihorgaskodott előtte. Beszélgettek, egyszerre az agglegény kitört:

— Könnyű neked! Otthon meleg fészek vár, de az ilyen kivert kutya, mint én . . .

A férj elégülten mondta:

— Ja, barátom, ez a fészek azonban nagyon drága. Most is kétezer pengőért veszek egy bundát a feleségemnek.

Mikor este hazament, az asszony egy kis selyem darabbal bibelődött. Egy csipkét varrogatott fel a selyemre. Duzzogós arccal emelte fel a fejét s az arcát hűvösen tartotta a férfi szája elé.

A férfi állt tovább az asszony előtt. Az asszony feje ujra a selyem fölé borult s a haja szikrázott a lámpa fényében.

— Eladták a bundát, — szólt kis csend után lassan a férfi.

Az asszony arcán pirosság futott át s felemelte a fejét.

— A bundát? Miféle bundát?

— Hát azt a bundát . . . A Váci-utcában . . .

— Eladták? Honnét tudod?

A férfi lesütötte a szemét.

— Arra jártam . . . Nem láttam a kirakatban.

Az asszony hirtelen fölemelte a fejét.

— Ez nem jelent semmit. Talán a kirakatot rendezik?

— Nem, — felelte a férfi s zavartan félrenézett. — Meg is kérdeztem.

Az asszony félszemmel pillantott az urára.

— Úgy? Megkérdezted?

Belevágott pici ollójával a selyembe. Nem nézett fel az urára, de a szeme alvó parazsában láng lobogott s halk hangon szólt:

— És miért kérdezted meg?

A férfi enyhén vállat vont és szégyenlősen folytatta:

— Gondoltam, ha nagyon akarod . . . Utána csinálják.

Az asszony megemelte a fejét.

— Már nem akarom.

A férfi hirtelen elvörösödött.

— De én akarom!

Az asszony feje még jobban ráborult a selyemre s úgy folytatta:

— Ha arra gondolok, hogy te szenvednél . . . esetleg nélkülöznél e miatt . . . Nem, nem akarom. Nekem nem kell!

A férj hangja nyakasan robbant:

— Megveszem. Értetted?

Az asszony szíve nagyot dobbant.

— Én lemondtam, — rebegte.

— Jó. Tudom, de én megveszem . . . A pénzt megszerzem. Punktum.

5.

Az asszony arcán lángnyelvek akartak kicsapni, de befelé lobbantak el s forróság öntötte el a testét. Mint a lágyan pergő gyöngyszem buggyant ki a száján:

— Nem akarok veled vitázni, kedves.

A férfi dereka kiegyenesedett. Keményen mondta:

— Nem is lehet!

Amire az asszony nagy megnyugvással, édesen és gyengéden, halk alázattal felelte:

— Tudom, hiszen te vagy a férfi!

Erdély, a magyar kultura vára:

1.

A KOLOZSVÁRI THEÁTRUM

FORGATOM AZ IDŐGÉPET. Tíz, húsz, ötven, száz év a művészetekben csak pillanatoknak tűnik. Megállok a százötven év előtti Kolozsváron. 1821. március 12-e nevezetes nap volt városunkban. Ezen a napon tartották az első előadást a Farkas utcában felépült kőszínházban.

Színészet volt már jóval ezelőtt, de nem volt a színháznak saját hajléka. Előbb a mai Napoca utcában levő Rhédey-házban játszott az első színész-köztársaság. Rövid idő múlva a Szabadság tér egyik sarokházába, Pataky Sámuel házának báltermébe költöztek át a színészek. Itt már Hamlet szavai is felcsendültek,

s Rómeó és Júlia történetét is eljátsszák. Tizenöt év múlva új otthont kell keressenek, s ezzel 1807-ben megindul a kolozsvári színjátszás átmeneti hányatott időszaka. Sok a vándorlás, majd 1810-ben Wesselényi özvegyének házában a lóiskolát alakítják át színházzá.

Nyilván egyik megoldás sem volt jó. Ezért merült fel mind sürgetőbben már a század első éveiben annak szükségessége, hogy az akkori időknek megfelelő modern színházat építsenek. A vármegyék, nemesurak és városi polgárok pénzadományaiból vették meg a telket s kezdték meg az építkezést. A munka lassan haladt, többször is megszakították, s így több mint tíz év telt el befejezéséig. Lelkes emberek, köztük Káli Nagy Lázár, aki az építést vezette, mindent megtettek, hogy a színház méltó hajléka legyen a művészetnek. Az épület végül 1820. végére elkészült. Bécsből szerezték be a felszerelést s a díszleteket a társulat egyik fiatal tagja, Göge Gábor hozta le Kolozsvárra.

Egy egykori leírás, amely a Bécsben megjelenő *Magyar Kurir*-ban jelent meg 1821. december 25-én, így számol be a színházról és berendezéséről, miután felsorolja azokat a városokat, amelyek Kolozsvár mellett még hozzájárultak anyagilag a színház felépítéséhez:

„. . . *így készült el ezen dicső Épület, melynek 12 öl szélessége, 22 öl a hossza, melyből a Játszóhely 6 ölet veszel el; hat öl magassága, és három sorban a Párteren és Gallérián kívül 50 igen tágas és commod lozséi vagynak, melyek közül mindenkiben négy személy könnyen ülhet; a középsőben pedig, mely Gubernátort lozse s az alatta és felette levőkben hat személy. Ezeknek töltött őz bőr könyöklői vagynak, festések tisztességes, de belsőjek csakugyan még eddig, néhányakat kivéve, kifestve nincsenek. A Vászon készületek a Játszóhelyre, Bécsben készíttettek a Bécsi Császári Theátrumban lévők után, azért eredetijüken kívül még Bécsben is mássok nincsen: maga pedig a Játszóhely úgy vagyon készülve, hogy szekérrel és állatokkal lehessen rámenni, ha kívántatik, mint a Schikander Théátrumára Bécsben, s alkotása is egészen annak formájára vagyon, mely nagyon mesterséges és költséges ugyan, de általa a Készületek változtatása mind könnyű, mind igen hamar eshető. Tudniillik a deszkázat alatt, melyen a Játszók állanak, több oly kerekek vagynak, milyenek a malmok belső kerekei, melyek közül egy vagy kettő a többit is mind mozgásba hozza, s azáltal a Théátrumi Készületek legottan megváltoznak. Az előfüggők is nem összetürődéssel vonatnak mint azelőtt, hanem merőben emel-*

kednek fel az Épület fedele alá, nem lévén éppen ez okból stukatura a Játszóhely felett".

Igy nézett ki a Théátrum, amelyben a Bécsi Magyar Kurir szerint 1600 néző számára volt ülőhely, de összeszorulva elfért benne 2500 ember is.

A megnyitó ünnepséget az arisztokrácia önmaga számára tartotta fenn. A színészek csak a nézőtéren foglalhattak helyet, mert a főúri műkedvelők játszották el Körner Zrinyi című drámáját. Igy aztán az igazi ünnep, a színészet ünnepére csak másnap, 1821. március 13-án került sor. Göde István visszaemlékezéseiben így említi ezt a momentumot: „A függöny felvonul, az első szó Corvin Mátyásban e színpadon enyém volt".

A színház első történetírója és gazdasági igazgatója, Káli Nagy Lázár, aki 1821. nyarán fejezte be kéziratos munkáját, azt írja, hogy a társulat tagjai közül három „régisseur"-t — vagyis rendezőt — neveztek ki: Jancsó Pált, Székely Józsefet és Pergő Celesztint, közülük Székely József kezeli a ruhatárt, Pergő Celesztin a bibliothékát, Jancsó Pálra pedig "a játékok jó renddel való folytatását", vagyis a színpadi rendezést bízza . . .

A színház soha nem volt kizárólag a könnyű szórakoztatások otthona. Természetesen 150 évvel ezelőtt is voltak divatos szerzők, akiknek érzelmes történetei tetszettek az embereknek. S ekkor is játszottak a mai operettet megelőző könnyed daljátékokat. A színháznak azonban megvolt a maga társadalmi szerepe, népnevelő és nemzeti kultúrát szolgáló hivatása. Shakespeare és Schiller a megnyitás évei után házi szerzői maradtak a kőszínháznak. És játszották mindazt, amit a magyar drámairodalom produkált ebben az időben Szentjóbi Szabó László Mátyás királyától Kisfaludy Károly vígjátékaiig. Az operarészleg Mozart, Weber, Rossini, Bellini és Donizetti dalműveit adja elő, s bemutatják az első magyar operát, Ruzitska József Béla futása című alkotását.

DÉRYNÉ, NAPLÓJÁBAN, boldogan emlékezik meg a kolozsvári színházról s gyakran ír a színházat szerető polgárokról és mesteremberekről is. Göde Gábor fennmaradt írásában a kolozsvári színészetet dicsőiti. Magam is azt hiszem, hogy bár másfélszázados hagyományról van szó, tisztelettel emlékezhetünk azokra, akik ugyan már csak hagyományként élnek a kolozsvári színművészet történetében, áldozatos munkával építették, szolgálták a művészetet s a nyelv csinosításával s a színpadról terjesztett eszmékkel hozzájárultak a nép felemeléséhez.

Jordáky Lajos

2.

PERGŐ CELESZTINTŐL DÉRYNÉIG

Az ERDÉLYI MAGYAR SZÍNJÁTSZÁS története a kolozsvári Kőszínháznál sokkal régebbre nyúlik vissza. Már a XVI. és XVII. században, a polgáriasodás, a városi életforma kialakulásával egyidejűleg kedvező feltételek teremtődtek nálunk egy sajátos színpadi kultúra létrehozására. Ebben az időszakban Erdély számára a színházat a kolostori, iskolai és népi színjátszás, valamint az udvari és főúri színészet jelentette. Magyar nyelvű drámairodalmunkat — épp az iskolai színjátszásnak köszönhetően — nemcsak fordítások és átdolgozások képezték ez időben (mint ahogy sokan hiszik), hanem önálló alkotások is.

1696. október 23-án az iskolai dráma nyomdokain járó Felvinczy György, az „első magyar színiigazgató" engedélyt kért I. Lipót császártól, hogy Erdélyben és a Partiumban „mind az emberi kedély tisztességes felderítésére, mind saját fölsegélésére költeményeket és rímes verseket készíthessen, rendezhessen és fölszerelhessen vagy előadhasson mind latinul, mind magyarul", és hogy „e comico-tragicus játékokat és comédiákat felvonásokra és jelenetekre osztva" bemutathassa. Felvinczy engedélyt nyert a fenti előadásokra, „feltéve, hogy tisztességesek" ... A szájhagyomány szerint első rendezőnk nem sokat kóborolt, hanem felütötte a tanyáját Kolozsváron, ahol a jól kinyúló házfedelek széles hiúablakaiból tartotta előadásait az utcán türelmesen ácsorgó közönségnek.

A felvilágosodás eszméinek hatására a XVIII. században Erdélyben újra virágzásnak indult az iskolai színjátszás, s fokozatosan háttérbe szorultak a latin nyelvű iskolai színművek.

A Fehér János (a kolozsvári színház legelső igazgatója) és Kótsi Patkó János rendkívüli tevékenysége az erdélyi magyar színház létrehozatala érdekében már erős támogatásra lelt a felvilágosodás eszméiért lelkesedő értelmiség körében. Így 1792. november 11-én a Wesselényi Miklós által támogatott kolozsvári színtársulat megtarthatta első magyar nyelvü előadását, ahol Kótsi Patkó János mondta ki színpadról az első szót.

Az 1792-től állandósult erdélyi színjátszó társaság feltehe-

tőleg nagysikerű előadásokat tarthatott, mert még az 1794—1795-ös országgyűlés határozatot hozott, hogy 20.000 forint építési költség és további 10.000 forint a színészek fizetésére „adakozás útján gyűjtessék össze." 1804-ben rakták le az épület alapköveit, s a napóleoni háborúk és az azt követő súlyos gazdasági válság ellenére 17 évi vajúdás és fáradságos munka árán 1821. március 12-én Körner Zrinyi-jével megtartották az első előadást a Kőszínházban, az első magyar állandó színházépületben, amely az egész magyar színművészet feléledésének és virágzásának lett a szülője.

A FARKAS UTCAI KŐSZÍNHÁZ társulata létezésének első esztendejétől kezdve olyan neves színészeket mondhatott a magáénak, mint Pergő Celesztin, Jantsó Pál, Kántorné, Egressy Gábor, Latabár Endre és Laborfalvy Róza. Ide került később Újházy Ede, Gál Gyula, Góth Sándor, Hegedűs Gyula, Déryné, Pászai Mari . . . Színművészetünk legjelesebb képviselői szinte kivétel nélkül megfordultak — rövidebb, hosszabb időre — Kolozsváron. Ez alkalomból is emlékezzünk meg néhányukról egy-két szóval!

Gidófalvi Jancsó (Jantsó) Pál már 1792-ben Kolozsvárra került, az első erdélyi magyar színtársulathoz. Anekdoták szólnak arról, hogy első komikus színészünk világéletében tragikai babérokra vágyott, de már puszta megjelenése is a közönség hangos derültségét váltotta ki . . . Erdélyt sose hagyta el. 1836-ban vonult nyugalomba; bámulatosan gazdag, mindig meglepetéseket tartogató, soha ki nem apadó komikai vénája a legelavultabb darabokat is elevenné tudta varázsolni.

Bár Pergő Celesztin (Oroszfáji) idősebb korában sokat veszített népszerűségéből erősen szavaló, gyakran szónokias dikciója miatt, tíz évi kolozsvári szereplése majdnem kizárólag tragikus szerepkörben, talán túlságosan is fáradhatatlan lendülettel, érdekes iskolapéldája maradt a tragikai formamegoldásnak.

Kolozsvár szerencséje, hogy szegény Kántorné (Engelhardt Anna) egy sajnálatos félreértés miatt nem lett a Nemzeti Színház tagja. Későn kapta meg Bajza József meghívólevelét, s nem jelenhetett meg pontosan a megnyitáson. Helyét az ifjú Laborfalvy Rózával töltötték be, s konok büszkeségében nem volt hajlandó később se a Nemzeti Színházhoz szerződni . . . Méltóságteljes megjelenésű, irigylésreméltó művészi fegyelmezettségű színésznő volt; a szerepekben való elmélyedését klasszikus példaként szokták emlegetni. Feljegyezték róla, hogy Grillparzer

Sapphójának címszerepét hosszú évekig tanulmányozta, s alakításával német pályatársnőit is ámulatba ejtette.

Egressy Gábor, korának legműveltebb színésze, a színészet első magyar elméletírója, a magyar Shakespeare-kultusz elindítója, a francia romantikus színművész hivatott ábrázolója 1833-ban került Kolozsvárra, ahol két évig játszott.

Latabár Endre, az immár ötödik generációba érő Latabár-dinasztia őse 1838-ban került Kolozsvárra. Az egyik legsokoldalúbb művész volt, színész, karnagy, színiigazgató, zeneszerző, valamint operett- és operafordító. Déryné szerint korának egyik legjobb színésznevelője volt, aki magas szintre emelte a vidéki színjátszást.

Gál Gyula hét, Góth Sándor hat évet színészkedett Erdélyben, főként Kolozsváron. Hegedűs Gyula 1894-ben került ide. Sok tekintetben úttörőnek tekinthető a magyar színjátszásban: ő vezette be a színpadi naturalizmust a könnyed mozgásban és természetes beszédben megnyilatkozó formáját, az ún „vígszínházi stílust".

De Blaha Lujza, a „nemzet csalogánya" sem kerülte el Kolozsvárt, fiatal korában több ízben, 1870—1871 között huzamosabb ideig tartózkodott itt. Déryné Széppataki Róza nevéhez fűződik a kolozsvári opera megteremtése! Nagy volt annak idején a magyar és a német sajtó csodálkozása, amikor az Erdélyi énekes jádzó társaság a nagy német színházban bemutatta a Sevillai borbélyt, és kiderült, hogy nemcsak Déryné — Rosina jobb a pesti német énekesnőknél, hanem időközben Kolozsváron olyan társulat állott össze, mely méltó módon képviselhette a magyar színjátszást és operát. 1869-től 72-ig Jászai Mari, a klasszikus tragédiák nőalakjainak legtökéletesebb megtestesítője aratott órási sikereket a kolozsvári színpadon.

A legrégibb magyar színházban, a kolozsvári Kőszínházban 1906. június 17-én tartotta az utolsó előadást Janovics Jenő igazgató.

Cselényi László

★ GYULAI ÉS A SZABADJEGY

Amikor Kemény Gábor közlekedésügyi miniszter lett, vasúti szabadjegyet ajánlott fel Gyulainak. A kérlelhetetlen kritikus így felelt a miniszternek:

— Uram! Becsületes ember vagyok, adósságom nem volt soha... Minek fogadjak el valamit attól, akinek annyi adóssága van: az államtól?

TUDOD-E:

kinek az átka a Szent-György-harmat?

A néphagyomány szerint a Szent György-napja táján hulló meleg eső is aranyat ér a gazdának. Öreg szegediek mondogatják, hogy jó lesz a termés, ha a Szent György-napi vásárban esik az eső, és a koldusnak besározódik az orra. Ennek megértéséhez tudnunk kell, hogy a vásári egyezséget követő áldomásivásban a koldusokat is részeltetni szokták, hogy imádkozzanak a jószágtartáshoz való szerencséért. Ennek sokszor az lett az eredménye, hogy a koldusok egészen a sárgaföldig leitták magukat, és így, orruk is csupa sár lett.

Nagykanizsa vidékén annak a hétnek, amelybe Szent György napja beleesik, török átka hete a neve. Az itteni népmonda szerint, amikor a török kénytelen volt hazánkat elhagyni, dühében meg akarta az országot átkozni. A magyar tolmácsot kérdezte, milyen szavakkal átkozza meg. Ez azt tanácsolta neki: verjön mög a Szent György-harmat, Magyarország! Ezért a Szent György-harmat, Székesfehérvárott pedig szintén a monda csökevényeként török átka a neve a Szent György-napja táján esett esőnek, amely természetesen jó termést ígér.

Kölesd tolnai faluban is úgy tudják, hogy a Szent György-napi eső jó termést ígér, mert egyszer egy magyar katonagyereket elfogtak. Az ellenség azt mondta neki, hogy nem lövik agyon, ha megátkozza hazáját, szép Magyarországot. A legény hasznos átkot szót hazájára: megátkozlak Magyarország minden évben Szent György-napi esővel. S azóta ad is az Isten minden Szent György-napon esőt.

Egész mondává kerekedik és Szapáry Péter alakjához kapcsolódik Sellye hagyománya. Amikor a nemes gróf török rabságba jutott, azt kívánták tőle, hogy átkozza meg hazáját, akkor szabadonieresztik. Szapáry letérdelt a földre, fölnézett az égre, majd megszólalt magyarul, amit a török nem értett: verje meg az Isten Magyarországot húsvéti esővel, szentgyörgyi harmattal, pünkösdi záporral! Azóta is, ha pünkösdkor esik, hálásan mondogatják a sellyeiek: beteljesült Szapáry átka.

BáSá

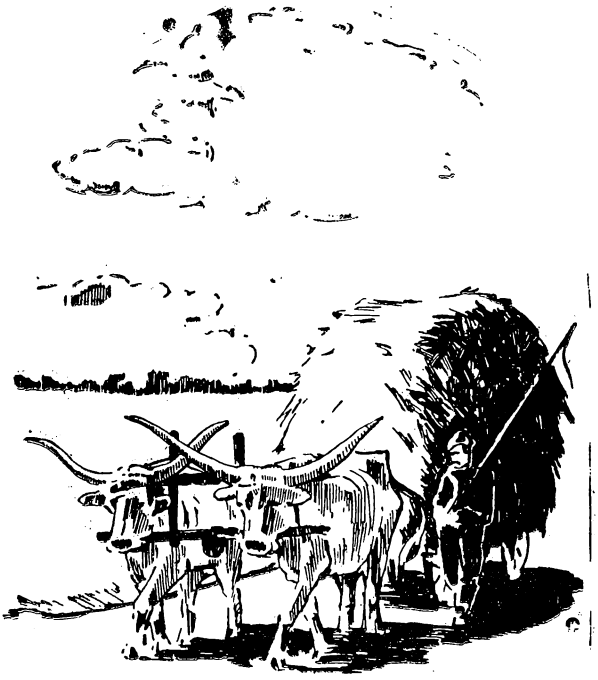

FELVIDÉK:

Nyár

Bőszoknyás parasztasszonyok
hordják a kévét,
hajlonganak a hig aranyban,
szemük a kék ég.

Tarlóra botlik a szellő,
lobog a szoknya,
szivárvány szirmot hinteget
a jókedv csokra.

Traktor liheg és kéve hull,
potyog a földre,
virgonckezü asszonyscreg
kapkodja ölre.

Este, ha piros, tüzes a nap,
sulyosabb a kar,
de édesebb, szárnyalóbb,
zengőbb a dal.

(Pozsony)

Dénes György

Cserebogár Jóska

Írta: KANIZSAY FERENC

AZ ÉBÉD VÉGEZTÉVEL szokatlan ér ritka dolog történt, ami abban állt, hogy tulajdonképp nem történt semmi. A gyerekek mindennapos hajbakapása elmaradt, pedig — jól jegyezzük meg, — egymásután két biztos okuk is lett volna; az egyik: a velőscsont; a másik: a cseresznye. Jóska némán és mozdulatlanul tűrte, hogy kisebb testvérei elkaparintották előle a velőscsontot; de, ami a legcsodálatosabb, az ebéd végén nem lövöldözött orvul testvéreire cseresznye-magokkal, és így azok nem bömböltek, és így elmaradt a veszekedés, a cibálás, a szülői részről való nagyhatalmi beavatkozással egyetemben. Sőt Jóska, a fő-imposztor, fölkelvén az asztaltól, udvariasan, meghajolt, kijelentvén, hogy: „Egészségükre váljék", — apjának, anyjának kezet csókolt és nyugodt előkelősséggel távozott.

Édesmamája szinte megdöbbent miatta. Bús aggodalommal szólalt ekként:

— Apjuk, úgy félek! Józsikának valami baja lehet. Talán beteg, hogy ilyen jó?

Jóska az ebédlőből a kert felé tartott és a folyondárral sürün befuttatott lugasba ment. Mit mondok, hogy ment? Nem. Valósággal szökött, surrant, lopódzkodott a lugasba, mint a tolvaj. Nos igen, mert egyedül kivánt lenni.

A LUGASBAN a padra ülve, az asztalra könyökölt és mélyen elgondolkozott. Tízéves fiúk vajmi ritkán szoktak ennyire töprengeni. Hát neki különleges oka volt: — vizsgálta a lelkiösmeretét. Nemsokára (délután három órakor) az iskolába megy, a honnét az egész első osztály a piarista-atyák templomába vonul, gyónás céljából. Holnap reggel pedig áldozás. Jóska nem tartozik ugyan a komolykodó, buksifejü nebulók közé; ellenkezőleg: vidám, pajkos természetü; hanem a gyónás gondolatára megszeppent, mi több: meg is illetődött... mert hiszen, utóvégre, tanácsos dolog a jó Istennel barátságot tartani. Hát, ami

az Istenhez való bizodalmat illetné, a felől rendben volna az ő szénája; az Isten úgy is tud mindent; tudja a deklináción meg a konjugáción kívül azt is, hogy Jóska a multkor tíz krajcárt zsarolt az atyjától szépia-rőm-festékre, meg radirgummira, holott a tíz krajcáron cigarretákat vásárolt. A jó Isten mindent tud, mindent lát, mindent hall, — következőleg tehát neki bevallhatja az ember az ő feneketlen gonoszságát töredelmesen; és ha, netalán, az ember szórakozott és kifelejt a listából valamely égbekiáltó főbűnt, maga a jó Isten figyelmezteti a kisbíró, vagyis a lelkiösmeret által, hogy hát, hé, öcskös, ezt is, azt is elkövetted, nosza, valld be szaporán; ki vele, le ne nyeld, mert megárt.

ÁMDE — elképzelhetjük — a jó Istennek fölöttébb számosak és szétágazók a teendői. Nincs érkezése a vezeklő bűnösökkel külön-külön tárgyalni. Arra valók az ő fölszentelt papjai, hogy kihallgassák az embereket, kinek mitől kormos a lelke? De már most, ha az ember tanárja pap, és így, ha az embert a saját tanárja, esetleg az osztályfőnöke gyóntatja, bevallhatja-e neki: hogy tanár úr, gyónom töredelmesen, én vajmi betyár egy csirkefogó vagyok, amennyiben egyszer önnek, miután érdemem szerint összeszidott hanyagságomért, szamárfület mutattam a háta mögött? Még legalkalmatosabbnak látszik, ha az ember az öreg földrajztanárnak, reverendissimus pater Abrasits Anzelmusnak gyón; primeo — de ezt nem lehet tudni biztosan, ez csak afféle legenda, a gimnáziumban — mert Anzelmus atya valaha, régen, huszártiszt volt, és aki egyszer huszártiszt volt, mégsem lehet túlságosan szigoru; secundo pediglen azért, mert pater Anzelmus rengetegül süket. Ezzel szemben az a hátránya, hogy hangosan beszél és a gyóntatószékből kihajolva, rákiált a suttogó bűnösre:

— Nem értem, barátocskám, nem értem. Hangosabban! — és végül, penitencia után, az erkölcsi dorgatóriumot vezénylő fenszóval osztja ki, mintha még mindig a kaszárnyában volna, hogy csak úgy visszhangzik belé a templom. Hiszen, igaz ni! Tavaly a Kaszab Palkó gyónt nála. Suttogott a szegény fiú, hápogott, mint a tömött lud; sőt nem is hápogott, csak a száját mozgatta, nehogy meghalljanak, valamit glédában álló társai, akik a gyóntatószéknél háta mögött várják sorukat. Abrasits atya egyszer csak felmordul:

— Több bűnöd nincs? Mi? Van? Hát hangosabban.

Aztán egy perc mulva hangosan fölkiáltott:

— Micsoda? Loptál? Hát az nem bűn? Hát akkor mi a bűn?! Nem szégyelled magad, te haszontalan?!

ÍGY LATOLGATTA JÓSKA a küszöbön álló gyónás esélyeit, és közbül szorgalmasan vizsgálta a lelkiösmeretét. A bűnök egész lexikonját födözte már fel a lelkében, és azt is, amivel nem volt tisztában, még azt is magára vette. (Ha már gyónni kell: inkább többet egy bűnnel, mint kevesebbet.) És csak úgy szórakozottságból, a zsebébe nyúlt a Jóska fiu. Csodálatos műtárgyakat, furfangos szerszámokat kotort ki onnét és rakott az asztalra. Szines ceruzákat, apró üveggolyókat, dorombot, fűzfasípot, régi és új tollakat, rengeteg hosszu spárgát (sárkány-eresztéshez valót), tükördarabokat, kilőtt rézpatrónokat, görögtüzes-gyufákat, noteszt, zsebkést, levevős-képeket, Nick Carter-füzetet, búgócsigát, dólét, még sok egyebet, és végül, ah, legvégül, egy kerek kis papirdobozt. (Azon, ha a bűvész a kalapból nagy halom tárgyat rak ki a varázs-asztalra, nem lehet csudálkozni annyira, mint a Jóska feneketlen zsebén. Hogy a manóba is kerülközik ki onnét im egy egész muzeum?) A dobozt megforgatta, kinyitogatta, csillogó szemmel nézegette. A többi értéktárgyat összeseperte és visszasüllyesztette a zsebébe. Úgy látszik, ingóságai közt ezt a dobozt becsülte a legtöbbre.

A gyógyszertárból való. Köhögés elleni porok voltak benne. A mult héten meghült és akkor rendelte a doktor bácsi. A porok elfogytak és a betegségből — nem is említve, hogy pár napig nem kellett iskolába mennie — tiszta haszonként megmaradt ez a skatulya. Szép skatulya. Igen célszerü, fölöttébb akkurátus egy skatulya. Fénylő piros papirral van bevonva. A belseje pedig zöld. Vagyis nemzetiszínü skatulya, mert egy fehér cédula is van ráragasztva.

Buxbaum ma délelőtt a számtan-órán igért érte négy pitykét és egy majdnem egész Kohinoor-ceruzát, hegyvédővel. De nem adta oda. Nem. Hogy is ne! Egy ilyen skatulya, ilyen szép kerek, ilyen nemzeti színü! Csupa igéret. Mi minden lehet még benne! Minő tartalmakat igér! (Esetleg külföldi bélyegek tartózkodási helyéül szolgálhat.) Nem, oda nem adná semmiért sem.

A DOBOZ azonban, egyelőre, üres. Legföljebb sötétség van benne; de, ha megemelintik a födelét, az is elszáll belőle.

De most egy cserebogár repült be, sustorogva-zúgva a lugasba. És Jóska egy szakavatott mozdulattal, melynek fortélyát a jobb kar kilendítése és az ököl egyidejűleg való gyors összeszorítása teszik, rabul ejtette a szórakozott bogarat.

— Laktál-e már ilyen szép skatulyában? — kérdezte tőle. De a cserebogár nem felelt semmit, csak megrőkönyödve zürrögött.

— Nos, ha még nem laktál, most itt az alkalom! — mondta Jóska és így cselekedett. A skatulya tetejébe pedig, zsebkésével, apró szelelő-lyukakat szúrt, nehogy, levegő hijján, megfulladjon a cserebogár.

A nemzetiszínü doboz értéke, imhol, egyszeriben fölhatványozódott; de miután egy doboz (bármi szép), melynek tartalma van, és pedig ismeretes tartalma, már nem izgatja túlságosan a kedélyt: Jóska visszatért a tárgyra, azaz a lelkiismeret vizsgálgatására, és megállapította magáról, hogy följebbvalóival szemben alattomos, engedetlen és ravasz; hogy otthon is, az iskolában is, fölös gyakorisággal hazudik; hogy nem szeret tanulni, csak a réten kószálni; hogy az előljárókkal szemben is tiszteletlen; mert, imhol, tíz napja sincs, hogy a városi csordást kinevette, mert — megkövetem — gatyában kisérte a teheneket az utcán; ámbátor nyár vagyon és tudnivaló, hogy nyáron mindazok az embörök, kiket anyjuk nem bölcsőben, de tekenőben ringatott, — megkövetem — gatyában parádéznak, ami épp oly népies, mint szellős és egészséges viselet. Beismerte továbbá, hogy a tisztátlanság bűnében is leledzett, amennyiben a nyakát és a fülét nem mindennap mosta meg. Azt pedig a legjobb indulattal sem állíthatta magáról, hogy szeplőtelen életet folytat. Szeplős bizony az arca, mint a pulykatojás. Csak azt nem bírta kihüvelyezni, mi ebben a bűn, és mi által követte el? Alkalmasint nem lett volna szabad a napon futkároznia; mert így óvható meg a szeplőtelenség, vagy esetleg kenőcsök által, aminőket Ágota néni használ. Ámde, egy elsős gimnázistának nincs pénze pomádékra. Felebarátjának szolgáló leányát is — hejnye-ejnye! — bűnre csábította, ami viszont pontosan a tizedik parancsolatba ütközik. Ez úgy történt, hogy magas volt a körtefa, és megkérte Borcsát, felebarátjának, a tiszttartó bácsinak a szolgáló leányát, hogy lopja le neki a fáról a körtét. És Borcsa lelopta. (Magának is tépett egyet.)

Nini, hát kerülköztek bűnöcskék csőstül. Kisebbek és nagyobbak. De inkább nagyobbak, mint kisebbek. Jóska a bűnöket, nehogy elfelejtse, piros ceruzával rótta egy kitépett irkalapra.

EKKOR AZTÁN a lugas tájára ballagott Terka, a kis huga. Ez a nő kilencéves, kócos, szintén szeplős. Sohasem fér a bőrébe és fiúk módjára vásott. Jóska mindenekelőtt zsebrevágta a cserebogarat rejtő skatulyát és a bűnök pirosbetűs

jegyzékét, majd pedig elfordította a fejét, nehogy tudomást kelljen vennie a közelgő úri hölgy jelenlétéről. Terka azonban értette a módját. Csufondáros, éneklő hangon rákezdte:

— Gyónni mégy! Gyónni mégy! Gyónni, gyónni, gyónni mégy!

Hogy Terka mit talált ebben gúnyolni valót és hogy Jóskát miért öntötte el a pulykaméreg, ám fejtsék meg ezt a pszichológusok. Elég ebből az, hogy Jóska fölugrott, nekirohant, és hátbavágta Terkát. Aztán meg, oda sem hederítve Terka bőgedelmének, bizonyos higgadtsággal indult elfele, a gimnáziumba.

— Nővéremet hátbaütöttem! — mondta magában és följegyezte a többihez. Mondható, hogy szinte örvendezett ezen az új bűnön. Mintha iskolai dolgozatokat kapott volna különböző mondatok irására és im, eszébe ötlött volna megint egy jó mondat. A teljesített munka jó-tudatában ment hát az iskolába. Gondosan kiválogatta, csoportokba szedte, rendezte a bűneit; sőt, nehogy hiány essék, záradékul hátbavágta a nővérét. Akad hát bűn bővecskén. Egy-kettőért nem kell a szomszédban kunyorálni. Akármelyik páter meg lehet elégedve.

Mialatt az első osztály tantermében a hittanárt várták, akinek vezetésével a templomba indulnának: Jóska barátom módját ejtette, hogy a cserebogár mutogatásával az irigység bűnét terjessze társai körében. Öröme azonban nem volt teljes, mivelhogy leginkább Buxbaumnak szerette volna a cserebogarat megmutatni. Ámde Buxbaum most nincs itt, bert Buxbaum sem nem római, sem nem katolikus. Buxbaum — zsidó.

— Jó, hogy eszembe jutott! — gondolta elégedetten Jóska, — egyszer Buxbaumot csúfoltam, mert zsidó. Ez is bűn. Följegyzem. Minden felebarátunkat szeretnünk kell és a hittanár úr elmagyarázta, hogy még a zsidók is felebarátaink.

DÉLUTÁN HÁROM ÓRAKOR az egész első osztály — kivévén a más vallásuakat — bevonult a homályos és hűvös templomba. A kis csapat léptei ünnepélyesen kopogtak a sima kőkockákon. Csápek tanár úr elővette nagy babos zsebkendőjét és harsogón trombitálva belefútt, ami rémes, mondhatnám, kísérteties visszhangot vert a magas boltívek alatt. Majd a sekrestyékből bejöttek fehér karingben, lila stólában a lelkiatyák és elhelyezkedtek a gyóntatószékekben.

Csodálatos hangulat ez! A kis diákok szívét szent borzongások delejezik. A kezek imára kulcsolódnak. Beh édes dolog is a jó Istenhez közeledni!

No de a Sátán nem enged egykönnyen a negyvennyolcból.

A hosszu, gótikus ablakok festményein át gyönyörü színekben bontódik be a napsugár és megvillogtatja a boltozatról csüngő csillárok üveg-prizmáit. Be jó volna egy ilyen prizmát ellopni és zsebrevágni!... Hess, csúnya gondolat!

A kópé csinytevők, agyafurt furkóságok elkövetői im magukba szállanak. Biz töredelmesen elsuttogják vétkeiket és a lelkiatyák örömest oldozzák föl őket, megadván nekik a penitenciát az Atyának, Fiunak és Szentlélek Istennek nevében...

JÓSKA egész átszellemülten ment haza. (Útközben gondja volt rá, hogy a büneit tartalmazó jegyzéket összetépje és szélnek eressze.) Nincs bűne egy sem! Egy fia vétke sincs! És holnap reggelig, legalább holnap reggelig nem is lesz, de nem is lehet, mert bűnös lélekkel hogyan részesülhetne az áldogásban? Kellő komolysággal kebelezi be az uzsonna-kávét, puha fehér kaláccsal. (Holnap reggel nem szabad ám kávézni: csak áldozás után. Lesz belőle kilenc óra, mire hazatérhet a templomból és kávézhatik.)

Terka, de még a gonosz kis Pista is, fenékig ki akarták élvezni azt az állapotot, hogy bátyjuknak reggelig tilos bűnben találtatnia. Ingerkedni kezdtek vele:

— Milyen jó vagy!

— Megkapod a piros nadrágot!

Aztán meg:

— Ugyan, ne alakoskodjál!

Fölösleges megjegyezni, hogy a gyermekvilágban jónak lenni — szégyen. A gyermekek, egymás előtt, szégyenlenek jók lenni és leginkább ezért rosszalkodnak. E furcsa motivum gyökerei még a felnőtt emberek lelkében is kimutathatók. Hát képzelhető, mit állt ki Jóska. De kiállotta, emberül. Eltűrte azt is, egy vértanu kegyességével, hogy Terka buzakalászt csúsztatott a nyakába. Ami pediglen csiklandós és rossz dolog. Mennél jobban akarná kipiszkálni az ember a buzakalászt, annál inkább csúszik lefelé, a hátgerinc mentén. Terka arra alapította számítását, abba helyezte reménységét, hogy Jóska pofonüti és akkor ő győztesen rákiálthat:

— Há! vétkeztél!

Csakhogy a Jóskán nem lehetett kifogni. (Várj csak, — gondolta magában, — majd holnap, csak megáldozzam, olyat csérdítek a nyakad közé, hogy még!) Jóska tehát szerfölött példásan viselkedett. Sőt, hogy a tisztátlanság bűnében meg ne átallkodjék, lefekvés előtt a térdét szappannal és kefével

megmosta. Ezért a mama nagyon megdicsérte, ami azonban iránta undort keltett kis testvérei szívében.

Aztán imádkozott, elaludt, és álmodott. Hogy mit álmodott, arra nem bírt emlékezni, amikor fölkelt. Az volt ugyanis a hiba, hogy ébredésekor első pillantása a világos ablakra esett; már pedig tudnivaló, hogy ha az ember ránéz az ablakra, elfelejti álmát. Törte a fejét. Törte. Homályosan emlékezni kezdett, hogy a cserebogárról álmodott valamit. De mit? Ijedten nyúlt a zsebébe. Megvan. A doboz is, benne a cserebogár is. Hála Istennek, csakhogy megvan.

RENDES IDŐBEN már ott ült az iskolapadban. A hitoktató úr figyelmeztette az osztályt, hogy aki tegnap délután óta vétkezett, gyónjon meg újból, annál inkább, mert aki bünös lélekkel merné magához venni az Úr Jézus szent testét, az nyugodt lehet afelől, hogy úgy elkárhozik, mint a pinty. Odalent a pokolban — hol árnyékban is lehet vagy száz fok Celziusz, — az ördögök nagy üstben szilvalekvárt főznek az illetőből. Két fiu tényleg jelentkezett is az újból való gyónásra.

Jóska tisztának érezte a lelkét; csak az álma nyugtalanította. Egyre azon töprengett, mit is álmodott ő a cserebogárról?

Bevonultak a templomba. A szent miseáldozat derekán a minisztráns háromszor csöngetett. És a bűneiktől föloldozott kis gimnázisták odatérdeltek sorjában az Úr oltárának lépcsőjére.

Páter Abrasits Anzelmus áldoztatta őket. Megállt a sorban mindenik fiúcska előtt, és megáldoztatta őket egymásután. Jóska előtt még tíz, vagy tizenegy társa lehetett.

És most eszébe jutott Jóskának, hogy mit álmodott. Azt álmodta, hogy valahol, odakint a szénaillatu réten, kicsi cserebogár-fiókák sírdogálnak, mert nem jött haza a mamájuk. A mamájukat egy nagy gonosz fiu megfogta és sötét tömlöcre vetette. Jaj, szegény kicsi cserebogár-fiókák!

VILÁGOS, hogy ez halálos bűn. Mi egyáltalán a bűn, ha ez nem?! Páter Anzelmus pedig mindjárt ideér az Úr szent testével. Hogyan vehesse magához Krisztus vérét és testét, ha, imhol, halálos bűn terheli a lelkét? Gyónni pedig már nincs ideje.

Jóska a zsebébe nyult. Elővette a nemzetiszínü dobozt és fölemelte a tetejét. Egy nagy cserebogár röppent ki belőle és dongva-búgva fölszállt a szentély tömjénfüstös magasságába?... Ott eltünt... Vajjon hazatalált-e kicsinyeihez? Bizonyára! A jó Isten alkalmasint hazavezérelte...

Páter Anzelmus, aki épp Jóskához ért, úgy elszörnyedt, hogy majd elejtette az arany kelyhet. Megállt a szepegő fiu előtt és igen ünnepélyesen bár, de szigorúan rászolt:

— Ej, te szentségtörő! Még itt is rendetlenkedel?! Takarodjál az Isten házából. Délután jelentkezni fogsz a tanári szobában...

Jóska elsáppadt és sirva fakadt. Társai rosszalólag sandítottak reá.

Fejét lehajtva, csendesen könnyezve kiballagott a templomból. Cipőcskéi profán zajjal kopogtak a kövön... De hát elment... A diákok megáldoztak és az Úr dicsőségét zengve, fölharsant az orgona búgó szózata...

HOGY DÉLUTÁN a tanári szobában mi történt, afelől Jóska nem nyilatkozott. Azok az adatok pedig, melyeket Buxbaum, az osztály kiküldött kémje, a bezárt ajtó kulcslyukán hallgatódzva, összeszedni próbált, csak találgatásokra nyujtottak alkalmat. Csodálkozást keltett, hogy Jóska a bizonyítványban a várt „kevésbbé szabályszerü" helyett „jót" kapott magaviseletből; de annyi tény, hogy a „Cserebogár Jóska" elnevezés végig rajtamaradt. Még a nyolcadikban is, sőt a tízéves találkozón is így szólítottuk...

OLÁH JÁNOS:

Ars poetica

létem utolsó határvonalán
ahol a Van és a Nincs még éppen csak átcsap
s ahol a föld melege telíti sátram
és hazavár vagy haza se vár a táj
gondolataim madarakká válnak
— siklásai a felvillanásnak —
mindenkihez hírt visznek fehéren
kopácsolják a fákat a fákat
az enyéimet a Kárpátok avarán
karmuk a talajba váj
bóbitájuk fent leng az égben
himbált uszályok fedélzetén
beléjük mar a halál
de hamvaikból is felszállnának felétek
mert bennem éltek mind akikben élek

Szabó Géza:

Első áldozás

Minden, mi csak velünk történt először,
kitéphetetlen az emlékezetből.

Az anyának gyermeke első lépte...
a kar hivogatott a menedékbe!
S az első hang, tán eltünt elenyészve?
Ha belehallgatnánk anyánk szivébe:
az első szó visszhangja csengne vissza.
S hiven őrzi az anyai pupilla,
mosolyunkat, mi nappá érlelődött...
igy őrzi mind, a mulhatatlan elsőt.

A Nap, mikor hozzám jöttél először,
kihullhatna-e az emlékezetből?
A Nap, mikor meghivtál asztalodhoz,
s azóta is a Te kegyelmed hordoz...
A mulhatatlan első kegyelem;
immár az Életed az életem.
Az Utolsó s az Első is Te vagy,
Első Szeretet, soha el ne hagyj!

Erdély szava:

Horváth István versei:

FEBRUÁR VÉGÉN

Most még csak ő, a cinege fűzi
a csend vásznába ezüst fonalát.
S milyen furcsa lám, mintha rég elmúlt
tavaszaidból szíved hallanád.

SEREGÉLYHANG

Apró hópihét sodorgat a szél,
de már nem csípős, lággyá kunkorul.
Tavaszt ébresztőn szól a seregély.
Hogy hallom majd a hideg föld alól?

Pajtánk ajtója előtt harisnyás,
istállószagú paraszti legény,
szemén sámáni szép lélekizzás,
hányszor hallgattam, hallottam így én.

Füstté, lánggá vált az a diófa,
s az a seregély, ágai között.
Szürke hammából a csend azóta
átszállt szívembe, ide költözött.

Bomló barázdám, melyből testesült
imák szálltak fel földillatosan,
némán tekint rám, holt-halottá hült,
fölém sötétül s rámborul lassan.

De a seregély hangja visszatér,
porom felett is diadalt rikolt.
lággyá göndörül fagyából a szél,
s holt-poromból is — illatként — kiold.

ŐZ A ZÖLD BÚZÁBAN

Kilép az őz a zsendülő vetésre.
Erdőn a csend oly későre tért észre,
hogy már elbújni ideje nem maradt,
s szertedalolják helyben a madarak.

Kéken vadjácint tört át az avaron.
Lázas, varázsos tavaszi hatalom
veti ég felé, zengve a pacsirtát.
Nap a hegyélen lombontón kacsint át.

Lányos csiklandás kacag a patakon.
Meg-megsajduló szívemmel hallgatom.
Közben felettem, s körül a táj felett,
gyűlnek mélyárnyú, dördülő fellegek.

A lakkdoboz titka

Írta: A. CONAN DOYLE

1.

Furcsa dolog volt, — mondá a házitanító; — egyike azoknak a groteszk és szeszélyes eseteknek, amelyekkel az ember nem egyhamar találkozik életében. Elvesztettem általa a legjobb állást, amelyhez valaha csak hozzájuthatok. De azért mégis örülök, hogy Thorpe Place-en voltam, mert viszont szereztem . . . , majd elválik elbeszélésem folyamán, hogy mit szereztem.

Nem tudom, ismerik-e önök a Midlandsnek azt a részét, melyet az Avon áztat vizével. Ez legangolabb része egész Angliának. Anglia disze, virága, Shakespeare ennek kellős közepén született. Hullámos legelők földje ez, mely nyugat felé mindig magasabbb ráncokat vet, s végül a Malvern hegyekkel olvad egybe. Város nincs az egész vidéken, de annál több faluja van, melyek mindegyike szürke norman templomával ékeskedik. Itt a déli és keleti grófságok tégláival nem találkozunk, hanem minden csak kő, — kőből vannak a falak és mohos kőlapok borítják a tetőket is. Minden komor, szilárd és vaskos, amint hogy illik is, hogy egy nagy nemzet szive ilyen legyen.

Ennek a vidéknek szivében, nem messze Eveshamtól, Thorpe Place ősi kastélyában lakott Sir John Bollamore és ide kerültem, hogy két kis fiát tanítsam. Sir John özvegy ember volt, — a felesége három év előtt halt meg, — aki nyolc- és tízéves fiával és hétesztendős kedves kis leányával maradt vissza. Witherton kisasszony, aki a feleségem most, volt a kis leány nevelőnője. Én a két fiúnak voltam a nevelője. (Képzelhető-e eljegyzésnek világosabb előjátéka? A nevelőnő jelenleg engem nevel, én pedig a saját két kis fiunknak vagyok nevelője. Ime — elárultam, hogy mit szereztem Thorpe Place-en.)

2.

Az épület igen régi, hihetetlen régi volt, — a normanok

előtti időből származó építmények egyike volt és a Bollamore-ok — állításuk szerint — sokkal a norman hódítás előtt itt éltek már. Amikor először idejöttem, hideg borzongást keltettek a rengeteg, vastag szürke falak, a nyers morzsolódó kövek és a koros épület poshadt vakolatából kiáradó szag, mely mintha beteg állattól származott volna. De az új szárnyépület vidám és a kert gondozott volt. Már pedig nem lehet visszataszító az olyan ház, melyet belől csinos leányka és kívül futórózsa ékesít.

Eltekintve a teljes számu cselédségtől, négyen voltunk a háztartás tagjai; és pedig Witherton kisasszony, aki abban az időben huszonnégy éves és oly csinos volt, — nos, amilyen most Colmorené; Frank Colmore harminc éves; Stevensné a házvezetőnő száraz, hallgatag nő volt és a magas, katonásképü Mr. Richards a Bollamore-birtok kezelője volt. Mi négyen mindig együtt étkeztünk, míg Sir John rendesen egyedül étkezett könyvtárában. Néha délben hozzánk csatlakozott, de mi általában legalább is épp oly jól éreztük magunkat akkor is, ha nem tette.

Mert nagyon félelmetes személy volt. Képzeljenek egy hat láb, három hüvelyk magas, felséges termetü férfiút hajlott orral, arisztokratikus, arcvonásokkal, szürkülő hajjal, bozontos szemöldökkel, kis, hegyes, mefisztofeleszi szakállal, a homlokán s szeme körül oly mély barázdák voltak, mintha késsel vájták volna bele. Szürke szemei fáradt, reményvesztett tekintetü szemek, büszkék és mégis meghatóak voltak; szánalmat keltettek, de egyszersmind visszariasztottak attól, hogy ennek kifejezést adjunk. Háta a tanulmányoktól meggörnyedt, de egyébként — talán ötvenöt éves lehetett — oly jóképü férfiu volt, akire bármely nő szívesen rátekintett volna.

De jelenléte nem volt kellemes. Bár mindig udvarias, mindig választékos, de sajátságosan hallgatag és zárkózott volt. Sohasem éltem együtt valakivel oly hosszu ideig, akiről oly keveset tudtam volna. Ha a házban tartózkodott, akkor vagy a keleti toronyban levő kis dolgozószobájában, vagy az új szárnyépületben levő könyvtárban töltötte idejét. Oly szabályos, beosztott életmódot folytatott, hogy mindig pontosan meg lehetett mondani, hogy a nap melyik órájában hol található. Kétszer ment be naponkint dolgozószobájába, egy ízben reggeli után, másodízben pedig este tíz órakor. Az ember megigazíthatta volna óráját a nehéz ajtó becsapódása után. A nap hátralévő részében könyvtárában időzött, — kivéve a délutánnak egy vagy két óráját, amikor kisétált, vagy kilovagolt, amit éppen ugyanolyan magánosan végzett. Szerette gyermekeit és élénk érdeklő-

déssel kísérte azoknak tanulmányokban tett haladását, de azok kissé rettegtek szótlan, bozontos szemöldökü alakjától és ha csak lehetett, kerülték. De így cselekedtünk valamennyien.

3.

Meglehetős időt vett igénybe, míg valamit megtudtam Sir John Bollamore élete körülményeiről, mert Stevensné, a házvezetőnő és Mr. Richards, a birtok kezelője sokkal hívebbek voltak, hogysem kenyéradójuk ügyeiről könnyelmüen fecsegtek volna. Ami pedig a nevelőnőt illeti, ő nem tudott többet, mint jó magam és közös érdeklődésünk volt közeledésünknek egyik oka. Végül azonban oly esemény történt, amely Mr. Richardsszal való szorosabb ismeretségre és arra vezetett, hogy annak az embernek életét, akit szolgáltam, alaposabban megismerhettem.

Ennek közvetlen oka nem kisebb volt, mint az, hogy ifjabbik tanítványom, Percy, a vizimalmot hajtó folyóba esett, amely nemcsak az ő életét, hanem az enyémet is fenyegető veszedelembe sodorta. A magamét kellett kockára tennem, hogy az övét megmentsem. Átázottan és kimerülten — minthogy engem a dolog sokkal inkább megviselt, mint a gyermeket — éppen szobámba igyekeztem, amikor Sir John, a zajos csődület hallatára, kis dolgozószobája ajtaját kinyitotta s kérdést intézett hozzám annak okáról. Én elbeszéltem neki a balesetet, de megnyugtattam, hogy a gyermek nem forgott veszedelemben, ő pedig bosszus, mozdulatlan arccal hallgatott végig és csak beszédes szemei és összeszorított ajkai árulták el indulatait, melyeket leplezni törekedett.

— Jöjjön be egy pillanatra! Hadd halljam a részleteket, — mondta a nyitott ajtóban hátrafordulva.

Igy bekerültem abba a kis szentélybe, amelyben, mint utólag értesültem, három éve senki más be nem tette a lábát, mint az az öreg szolgáló, aki azt takarította. Kerek szoba volt, mint az a torony, amelyben feküdt, alacsony mennyezettel, egyetlen keskeny, borostyánkoszorúzta ablakkal és a lehető legegyszerűbb bútorzattal. Öreg szőnyeg, egyetlen szék, összecsukható asztal és kis könyvespolc, ez volt összes berendezése. Az asztalon egy teljes nagyságában levett asszony fényképe állott — nem fordítottam különös figyelmet az arcvonásokra, de arra emlékszem, hogy bájos gyöngédség erős benyomását keltett bennem. Mellette nagy fekete lakkdoboz és egy vagy két levél, papircsomó feküdt, melyeket gummiszalag tartott össze.

4.

Beszédünk csak rövid ideig tartott, mert Sir John Bollamore észrevette, hogy csuromvíz vagyok és szobámba küldött, hogy haladéktalanul váltsak ruhát. Az esemény azonban tanulságos beszélgetésre vezetett Richards-szal, aki még sohasem jutott be abba a szobába, melyet a véletlenség megnyitott előttem. Még ugyanaz délután eljött hozzám tele kíváncsisággal és a kert ösvényén föl és alá járkált velem, miközben két tanítványom tenniszt játszott a mellettünk elterülő gyepen.

— Ön nem is képzelheti, milyen kivételes kegyben részesült, — mondá. — Azt a szobát oly rejtelmesség övezte és Sir John látogatásai olyan szabályosak és állandóak voltak oda, hogy majdnem babonás félelmet keltettek az egész háztartásban. Biztosítom önt, hogy ha az arról keringő meséket ismételném, — meséket rejtelmes látogatókról és a cselédek által ellesett hangokról, akkor Sir Johnt azzal gyanusítaná, hogy visszasüllyedt előbbi életmódjába.

— Miért mondja ön, hogy visszasüllyedt, — kérdém.

Meglepetéssel tekintett rám.

— Lehetséges az, — mondá, — hogy Sir John Bollamorenak előbbi történetét nem ismeri ön?

— Egyáltalában nem tudok róla.

— Igazán bámulatba ejt. Azt hittem, hogy Angliában minden ember ismerte előbbi életmódját. Nem említeném az ügyet, ha ön nem tartozna most közénk és nem történhetnék meg hallgatásom esetén, hogy azok a dolgok sokkal erősebben kiszinezve jutnának füléhez. Mindig abban a meggyőződésben éltem, hogy ön tudja, hogy az „ördög" Bollamore szolgálatában áll.

— De miért „ördög"? — kérdém.

— Ön még fiatal, a világ pedig gyorsan mozog, de az „ördög" Bollamore név még húsz év előtt a legismertebb nevek egyike volt Londonban. A legkönnyelmübb, legtékozlóbb és legléhább szerzetnek, a verekedők, uszítók, játékosok és korhelyek szerzetének főkolomposa volt, a régi tipus egyik és pedig a lehető legrosszabb példánya.

Ámulva bámultam reá.

— Micsoda! — kiáltám, — ez a csendes, tudományos, szomoru képü ember?

— A legfeslettebb, legkicsapongóbb embere volt egész Angliának! De mindez köztünk maradjon, Colmore. És így ta-

lán megérti, hogy mit gondolok, amikor azt mondom, hogy szobájában női hang még ma is gyanút keltene.

— Hát mi változtatta meg őt ennyire?

— A kis Beryl Clare, amikor megkockáztatta azt, hogy a felesége legyen. Ez volt életének fordulópontja, pedig már annyira jutott, hogy még a saját családja is hátat fordított neki, mert ne felejtse el, hogy óriási különbség van a között, hogy valaki iszik és az iszákos között. Mindannyian isznak, de számüzik maguk közül az iszákost; ő pedig ennek menthetetlen és reménytelen rabszolgája lett. Ekkor lépett föl ez a leány, és lehetőségeket fedezett föl ebben az ember-roncsban, s megkockáztatta, hogy férjhez megy hozzá, ámbár egy tucat különb emberben is válogathatott volna és neki szentelve életét, újra embert és pedig kifogástalan embert csinált belőle. Ön is észrevette már bizonyára, hogy soha sincs szeszes ital a házban, nem is került ide azóta, hogy a nő lábát betette a küszöbön. Egy csepp belőle, még ma is, vér lenne a tigrisnek.

— Tehát még most is tart a nőnek befolyása.

— Ez éppen a csoda. Amikor szegényke három év előtt meghalt, valamennyien rettegve vártuk, hogy régi szokásaiba esik vissza. Szegényke, mint jó feleség, is attól félt és az a gondolat még halálában is rettegéssel töltötte el, mert őrangyala volt ő ennek az embernek és csak ő volt életének célja. Egyébként, látott ön egy fekete lakkdobozt szobájában?

— Igen.

— Azt hiszem, feleségének leveleit tartja benne. Bármily alkalomból elkerül hazulról, még ha egyetlen éjjelre távozik is, elmaradhatatlanul mindig magával viszi azt a fekete lakkdobozt. No, de talán már is többet mondtam önnek, Colmore, mint amennyit kellett volna, viszonzásul elvárom öntől, hogy közli velem, bármily érdekes dolog jut tudomására.

Látszott, hogy az érdemes férfit emésztette a kíváncsiság és kissé bosszantotta, hogy én, a jövevény jutottam be elsőnek a járatlan szobába. De ez a tény csak növelte becsületemet előtte és ettől az időtől fogva bizalmasabb lábon álltam vele, mint eddig.

5.

Kenyéradómnak hallgatag és tiszteletet parancsoló alakja pedig ezentúl még inkább érdeklődésem tárgya lett. Kezdtem érteni szemeinek különös, emberi tekintetét és gondterhelt ábrázatának mély barázdáit. Olyan ember volt, ki szüntelen csatát

vív a reggeltől estig sarkában lévő rettenetes ellenségével, amely örökké le akarja bírni őt, hogy testében, lelkében megrontsa, ha szerét ejthetné, hogy mégegyszer belekapaszkodhatnék karmaival. Amikor rideg, görnyedt alakját a folyosón vagy a kertben sétálni láttam, úgy tünt föl nekem, mintha a fenyegető veszedelem testi alakot öltene és majdnem azt képzeltem, hogy a minden ördögök legundokabbikát és legveszedelmesebbjét látom árnyékában kullogni, mely mint a szelidítője mellett tovaosonó, félig-meghunyászkodott fenevad, bármely őrizetlen pillanatban torkába ugrani kész. De a halott nő is, aki egész életét arra szánta, hogy elhárítsa róla a veszedelmet, megelevenedett képzeletemben és mint árnyszerü, szép megjelenést láttam őt, fölemelt kezekkel mindig közbelépett, hogy a szeretett férfiút megoltalmazza.

A férfi valami éleslátással megsejtette iránta érzett rokonszenvemet és saját hallgatag modorában méltánylásának kifejezést is adott. Sőt meghívott egy ízben, hogy vegyek részt délutáni sétáján és bár ez alkalommal egy szót sem váltottunk egymással, a bizalomnak mégis oly megnyilatkozása volt ez, amelyben eleddig még senkit sem részesített. Fölkért arra is, hogy rendezzem könyvtárát, mely Anglia legkiválóbb magánkönyvtárainak egyike volt és esténkint sok órát töltöttem jelenlétében, hogy ne mondjam társaságában s miközben ő íróasztalánál olvasgatott, én azalatt az ablakmélyedésben ültem és a könyvek között uralkodó zürzavar rendbeszedésével foglalkoztam. Azonban többé nem hívott a toronyszobába.

Csakhamar változás állt be érzelmeimben. Egyetlen esemény következtében útálatba csapott át minden rokonérzésem és arra a meggyőződésre jutottam, hogy alkalmazóm az maradt, ami mindig volt, csakhogy ahhoz álszenteskedés is járult. A következők történtek ugyanis.

Egy este Witherton kisasszony a szomszéd faluba, Broadwaybe ment, hogy egy jótékonycélu estélyen énekeljen, én pedig, igéretemhez képest, érte mentem, hogy hazakísérjem. Az út a keleti tornyot megkerüli és amikor mellette elhaladtam, észrevettem, hogy a kerek szobában lámpa égett. Nyári este volt és az ablak, mely kissé magasabban volt, mint a fejünk, nyitva állt. Akkor éppen történetesen egészen belemerültünk a társalgásba és eközben megálltunk az öreg tornyot övező gyepen, amikor egyszerre csak valami megszakította beszélgetésünket.

Hang hallatszott — mely kétségtelenül női hang volt. Nagyon halk hang volt — oly halk, hogy csak a csendes éjszakai

levegőben volt hallható, de, bármily elfojtott volt is, nőies csengését félreismerni nem lehetett. Sebesen beszélt, mintegy kapkodott néhány mondat után és azután elhallgatott — a szánalomraméltó, lihegő, könyörgő hang.

Witherton kisasszony és én egy pillanatig nemán néztünk egymásra, azután pedig gyorsan az előcsarnok ajtaja felé siettünk.

— Az ablakból jött, — mondám.

— Nem szabad hallgatóznunk, — válaszolá. — El kell felejtenünk, hogy valaha is hallottuk.

Magaviseletéből a meglepetés egészen hiányzott, ami új gondolatot ébresztett bennem.

— Ön már azelőtt is hallotta, — kiáltám.

— Mi tagadás; szobám ugyanabban a toronyban van följebb. Gyakran megtörtént.

— Vajjon ki lehet az a nő?

— Fogalmam sincs. De inkább ne is firtassuk a dolgot.

6.

Szavai eléq kétségtelenné tették, hogy mit gondolt. De, föltéve, hogy alkalmazónk tényleg kettős és kétes életet folytatott, vajjon ki lehetett az a titokzatos nő, aki az öreg toronyban társaságában volt. Tudtam, milyen sivár, rideg a szoba. Bizonyára nem is lakott benne az a nő, de ez esetben, honnan jöhetett? A háztartásnak egyik tagja sem lehetett, mert azok valamennyian Stevensné éber fölügyelete alatt állottak. A látogatónak kívülről kellett jönnie. De hogyan?

Akkor hirtelen eszembe jutott, mily ősi épület ez és nagyon valószínü, hogy középkori rejtett folyosó lehet benne. Alig van régi kastély anélkül. A titokzatos szoba a torony alján volt és ha volt az épületben olyasvalami, az a padlón át vezetett. Számos kis épület feküdt a közvetlen szomszédságában s lehetséges, hogy a titkos folyosónak másik vége a szomszédos cserjésbe, az összekuszált tövises bozót közé nyilott. Senkinek sem szóltam semmit sem, de úgy éreztem, hogy kenyéradóm titkát kezemben tartom.

És minél inkább meg voltam erről győződve, annál jobban csodálkoztam magaviseletén, amelybe valódi természetét elrejtette. Gyakran kérdeztem magamtól, mikor barátságtalan alakját láttam, vajjon tényleg lehetséges-e, hogy ilyen ember kettős életet éljen és el akartam hitetni magammal, hogy gyanusításaim utóvégre is alaptalanoknak fognak bizonyulni. De miként

férhet ártatlan magyarázattal össze az a női hang, az a titkos éjjeli találka a toronyszobában.

Csak egy ízben láttam ezután az egész idő alatt anélkül a szomoru, de érzéketlen álarc nélkül, amelyben embertársai előtt rendesen megjelent. Egy pillanatra alkalmam volt látni azt a belső tüzet, melyet oly sokáig elfojtott. Maga az eset teljesen jelentéktelen volt, mert fölgerjedésének tárgya nem volt egyéb, mint az a koros napszámosnő, akiről már elmondottam, hogy ő volt az egyetlen személy, aki bemehetett a rejtelmes szobába. Amikor ugyanis keresztülhaladtam a toronyhoz vezető folyosón — a háznak ebben a részében lévén a szobám — meglepett, rémült kiáltást hallottam, mely a dühtől szakadozott, rekedten dörmögő férfihangba merült. Dühös fenevadnak morgása volt ez. Azután a haragtól reszkető szavát hallottam:

— Hogy merészelte? — kiáltotta. — Hogy merészelte áthágni tilalmamat?!

Tüstént azután a napszámosné sápadtan és remegve mellettem végigrohant a folyosón, míg háta mögött az a rettenetes hang dörgött.

— Takarodjék Stevensnéhez a pénzéért! És be ne tegye többé a lábát Thorpe Place-be!

A kíváncsiságtól égtem, ezért akaratlanul is az asszony után siettem, kit a sarkon túl a falhoz támaszkodva találtam; még mindig reszketett, mint a megijesztett házinyúl.

— Mi baj van, Browné? — kérdém.

— A gazda! — lihegte. — Óh, hogy megijesztett! Ha látta volna szemeit, Mr. Colmore. Azt hittem, hogy megöl!

— Hát mit vétett ön?

— Mit vétettem, uram? Semmit. Legalább is semmi olyat, ami miatt érdemes lett volna ilyen nagy hűhót csapni. Csak éppen a fekete iskátulyára tettem a kezemet. Még csak ki se nyitottam, amikor egyszerre belépett és azt meg ön is hallotta, hogy mit csinált aztán. Elvesztettem a helyemet, amit azonban nem is bánok, mert nem mernék mégegyszer a szeme elé kerülni.

Fölháborodásának oka tehát a lakkdoboz volt, az a doboz, amelytől soha semmi körülmények között nem akart megválni. Vajjon milyen összefüggésben volt, vagy volt-e egyáltalán összefüggés e között és annak a hölgynek titkos látogatásai között, akinek hangját hallottam? Sir Bollamore dühe nemcsak heves, de tartós is volt, mert attól a naptól fogva Browné, a szolgáló eltünt a láthatárról és Thorpe Place-en mitsem hallottak többet róla.

7.

És most rátérek annak a különös véletlennek elbeszélésére, mely a rejtélyt megfejtette és házigazdám titkába avatott. Lehet, hogy e történet kétséget hagy önökben a tekintetben, vajjon kíváncsiságomat nem elégítettem-e ki becsületem rovására s vajjon nem süllyedtem-e le a kémkedésig. Ha önök így gondolkoznak, arról nem tehetek, de biztosíthatom önöket, hogy bármily kevéssé valószínünek lássék is, a dolog úgy történt, amint előadom.

A leleplezéshez az első lépést az szolgáltatta, hogy a kis toronyszoba lakhatatlanná vált, ami úgy esett meg, hogy a mennyezetet tartó szúette tölgygerenda lezuhant. Az öregségtől elkorhadtan egy szép reggel derékban kettétört és nagymennyiségü vakolatot szakított magával. Szerencsére nem volt abban az időben Sir John a szobában. Nagy becsben tartott dobozát megmentették a romokból és könyvtárába vitték, ahol ez időtől fogva mindig írószekrényébe volt bezárva. Sir John nem tett lépéseket, hogy a kárt helyreállítsák és nekem sohasem volt alkalmam, hogy az után a rejtett folyosó után kutassak, amelynek létezését föltételeztem. Ami pedig a hölgyet illette, már azt gondoltam, hogy a történt baleset látogatásainak véget vetett, amidőn egy este hallottam, hogy Mr. Richards azt kérdezte Stevensnétől, ki volt az a nő, akit a könyvtárban Sir Johnhoz hallott beszélni. Stevensné válaszát nem hallottam, de magatartásából láttam, hogy nem ez volt az első eset, hogy erre a kérdésre választ kellett adnia, vagy az alól kitérnie.

— Hallotta már azt a hangot, Colmore? — kérdezte az intéző.

Megvallottam, hogy hallottam.

— Nos, és mire véli a dolgot?

Vállat vontam és megjegyeztem, hogy ahhoz semmi közöm.

— No, no, ön éppoly kíváncsi, mint bármelyikünk. Mondja csak, női hang volt-e vagy sem?

— Kétségtelenül női hang.

— Melyik szobából hallotta?

— A toronyszobából, még a mennyezet bedőlése előtt.

— Én meg tegnap hallottam a könyvtárból, melynek ajtaja előtt elhaladtam, amidőn aludni mentem, amikor valami panaszos, könyörgő hang oly tisztán ütötte meg a fülemet, mintha most önt hallanám. Lehet, hogy nő . . .

— Hogy-hogy, mi egyéb lehetne az?

Erősen a szemem közé nézett.

— Sok egyéb dolog van még az égen és földön, — mondá. — Ha csakugyan nő, hát hogy került oda?

— Nem tudom.

— Nem! Én sem.

Elfordult, de láttam rajta, hogy szavainak ellenkezőjéről jobban meg van győződve, s így Thorpe Place régi kísértetmeséihez szemünk előtt újat adott hozzá.

8.

Magyarázathoz a következőképpen jutottam. Idegfájástól álmatlan éjszakát töltöttem és ezért déltájban nagy adag fájdalomcsillapító szert vettem be. Ebben az időben Sir John Bollamore könyvtára rendezésének vége felé jártam és szokásom volt öt órától hétig ott dolgozni. Ezen a napon az álmatlan éjszakámnak és a bódító szernek kettős hatása ellen küszködtem. Már említettem, hogy a könyvtárnak egy zuga volt, amelyben én dolgozni szoktam. Erős elhatározással munkához láttam, de a kimerültség erőt vett rajtam és a pamlagon hátradőlve, bódító álomba merültem.

Mennyi ideig alhattam, azt nem tudom, de egész sötét volt, mire fölébredtem. A beszedett csillapítószertől kábultan, félig öntudatlan állapotban, mozdulatlanul feküdtem. A nagy szobának könyvekkel borított magas falai sötéten meredtek körülöttem. A szoba tulsó végén levő ablakon át a holdfény halaványsugarai világítottak be és ebben a világosabb háttérben Sir John Bollamoret láttam dolgozóasztalánál és jólformált feje és nemes szabásu profilja éles körvonalakban emelkedett ki a mögötte lévő fényes négyszögből. Miközben néztem, előrehajolt és egy kulcsnak éles csavarását és fémnek fémen való csikorgását hallottam. Mintha álmodtam volna, homályosan annak tudatára jöttem, hogy a lakkdoboz volt előtte, amelyből valami sajátságos zömök tárgyat húzott ki és maga elé az asztalra tette. Egy pillanatig sem voltam abban a meggyőződésben és egy percig sem gondoltam elkábult, tompult agyammal arra, hogy most magános zárkózottságába betolakodtam és hogy ő azt képzelte, hogy egyedül van szobájában. És eppen akkor, mikor megrémülve ennek tudatára jöttem és félig fölkeltem, hogy jelenlétemről értesítsem, furcsa, érces zörgő csattamást s utána emberi hangot hallottam.

Csakugyan női hang volt; ehhez nem fért kétség; de annyi bensőséggel és epedő szerelemmel teli hang volt az, mely örökké fülemben fog csengeni. Különös, távoli csengéssel jött, de min-

den szó tisztán, bár gyöngén, nagyon gyöngén hallatszott, mert egy haldokló nőnek utolsó szavai voltak.

— Én valójában nem haltam meg, John, — szólt a vékony, lihegő hang. — Én itt vagyok melletted és melletted maradok, amíg újra nem találkozunk. Boldogan halok meg, hogy tudom, hogy reggel és este hallani fogod hangomat. Oh, John, légy erős, légy erős, amíg ismét találkozunk.

Mondom, fölemelkedtem, hogy közöljem jelenlétemet, de nem tehettem meg, míg a hang el nem némult, hanem félig ülve, félig fekve, mintegy bénultan, ámulva hallgattam azokra a távoli epedő, zengzetes szavakra. John Bollamore pedig annyira elmerengett, hogy még ha szóltam volna is, nem hallotta volna meg.

De a csend beálltával félig akadozva mentegetőzésekbe és magyarázatokba bocsátkoztam. Erre fölpattant, fölcsavarta a villámos lámpát, melynek fényében láttam, hogy szemei a haragtól szikráznak, arca dühösen vonaglott, mint ahogyan néhány hét előtt a boldogtalan napszámosnő látta.

— Mr. Colmore? — kiáltott. — Ön itt! Mit jelentsen ez, uram?

Dadogva mindent megmagyaráztam; idegfájdalmamat, a bódítószer beszedését, álmatlan éjszakámat és sajátságos ébredésemet. Mialatt rám hallgatott, a harag pirja elenyészett arcáról, és vonásai ismét azt a szomoru, indulatmentes kifejezést öltötték.

— Titkom az öné most, Mr. Colmore, — mondá. — Csak magamnak tehetek szemrehányást az elővigyázati intézkedések elhanyagolásáért. Félbizalom rosszabb annak teljes hiányánál, és így ha már ennyiről értesült, tudjon meg mindent. Halálom után, nem bánom, ha bárki is megtudja a történetet, de addig becsületérzésére bízom, hogy egy emberi lélek se hallja meg szájából. Még mindig büszke vagyok — vagy legalább még mindig elég büszke vagyok ahhoz, hogy szánalmat türjek el, szánalmat, amelyet ez a történet vonna maga után. Az irigységen csak mosolyogtam, a gyülölettel nem törődtem, de a szánakozást nem tudom elviselni.

— Hallotta azt a forrást, amelyből a hang eredetét vette: az a hang, amely — amint tudomásomra jött, — annyi kíváncsiságot keltett háztartásomban. Tisztában vagyok azokkal a kósza hírekkel, amelyeknek életet adott az. Azok a találgatások — akár botrányosak, akár babonásak — olyan természetüek voltak, amelyeket figyelmen kívül hagyhattam és megbocsáthattam. Sohasem bocsátottam volna meg azonban a tiltott kíváncsiság

kielégítésére szolgáló hűtlen kémkedést és hallgatózást. De az ön esetét, Mr. Colmore, nem veszem rossz néven.

— Amikor még fiatalember voltam, uram, sokkal fiatalabb, mint ön most, barát és tanácsadó nélkül bocsátottak világgá, de tele erszénnyel, amely csak rossz tanácsokat és álbarátokat szerzett. Az élet poharába nagyon mélyen tekintettem be — ha van élő ember, aki még mélyebbre tekintett, úgy azt nem irigylem. Ezt az életmódot megsínylette az erszényem, megsínylette jellemem, a szervezetem; bódító szerekre lett szükségem, egyszóval olyan teremtés vált belőlem, akitől visszaemlékezésem is visszariad. És abban az időben, legmélyebb süllyedésem idejében, Isten a leggyöngédebb, legédesebb lelket, aki mint őrangyal valaha csak leszállt az égől, küldte megmentésemre. Testben-lélekben megtörve, ő mégis szeretett engem és az egész életét annak szentelte, hogy ismét embert faragjon belőlem, aki lesüllyeztettem magamat a vadállatok színvonalára. Aztán a betegség ágyba döntötte és szemem előtt hervadt el. Utolsó órájában sem magával, nem saját szenvedéseivel és halálával törődött, hanem én rám gondolt. Sorsa csak egy fájdalmat okozott neki, attól rettegett, hogy ha véget ér befolyása, vissza fogok süllyedni abba az állapotba, amelyből kiragadott. Hiába esküdtem meg neki, hogy soha egy csepp bor sem megy többé számon keresztül; jól ismerte azt az ördögöt, amely belém kapaszkodott, mert mindig csak arra törekedett, hogy attól megszabadítson és éjjel-nappal az a gondolat kísértette, hogy lelkem ismét annak markába kerül.

— Betegszobájában egyik barátnőjétől hallott erről az új találmányról — a fonográfról — és a szerető nő éleslátásával fölismerte, hogy az céljainak hasznára lehet. Londonba küldött, hogy teremtsem elő a legjobbat, amit pénzzel csak megszerezni lehet és haldokló leheletével lihegte bele azokat a szavakat, amelyek azóta mindig az egyenes úton tartottak. Elhagyatottan és megtörten mi egyebem volna a világon, ami támaszt nyújtana nekem? De elég legyen ennyi. Adja Isten, hogy szégyenkezés nélkül állhassak vele szemben, ha Isten úgy akarja, hogy egyesítsen bennünket. Ez a titkom, Mr. Colmore és bízom benne, hogy amíg élek, megtartja.

DUDÁS KÁLMÁN:

Palics

Kavics se zizzen, lomb se. Veszteg
a túlsó part is: sása alpár
nagy párna most a rest neszeknek,
szél fodra míg e parttalan nyár
fényözönébe eltüremlett;
mint anyakar ha féltve dajkál,
mert már-már szendereg a gyermek,
sugár se ringatóbb e karnál:
őrzi a tó a déli csendet.

Parányi felhő, kékarany sál
fölötte dallamot lebegtet.

Csak állsz, és része vagy e csendnek.
Időzöl elmerült szavaknál,
csak állsz és szíved oly gyerekded,
a lélek egy, fejed havas bár,
bölcsődal szólal újra benned
s fuvolahangon egy kamasz nyár
töményen őrzi tünt szerelmed —
amit az élettől akartál,
hazáig bízvást elfelejted.

● GONDOLJ RÁ.

hogy gyermeked részben hivatalosan is, iskolai televizió, részben otthon is, sokszor naponta órákat tölt el a tivi előtt. És a szülői egyéni, de kevés kis esti gyereknevelésed vajjon tart-e egyensúlyt ezzel? A szembeállítás azért is indokolt, mert a tivin gyakran brutális képeket és "vox antihumaná"-t hall és tanul gyermeked.

ESZTERHÁS ISTVÁN:

Kétszer radikális Gyuri

(ki megostromlá magát a középosztályban)

A HISTÓRIÁS KALENDÁRIUM regénye

I.

Bizsgető pezsgő fürdőnek tartotta az "Apis" hotelbeli összejöveteleket. Az "Apis" newyorki viszonylatban már nem számított "first class" luxus hotelnek, mert előcsarnokában nem lehetett volna "ice-capade"-ot, jégrevüt rendezni. De a harmadik emeleti különterem, az "Embassy Room", amelyben Forlányi Gusztáv magyar iparmágnás az emigráció vezető rétegét, már mint — és csakis — a meghívottakat, néha vendégül látta, a számüzöttek szemében azért elsőrangunak és előkelőnek tetszett. A barna, habselyem falon (ha itt-ott pattogzott is volt), világhírü mesterek olajfestményei függtek, bizonyosan csak jól sikerült kópiák, de olyan arany ráma körítette mindegyiket, mint egy játék várfal. A képek alatt szőkefából faragott székek és ezüstösen villogó brokáttal bevont szófák biztosították az ülésezés pompáját. A szőnyeg szines sugarakból szőtt, mesterséges gyepcsoda. A sarokba gurított "báré" mellett vakító fehérkabátos és fehérfogú néger pincér. A hidegtálak a gasztronómiai müvészet táblái: festőien elrendezett felvágottak csendéleti csoportosításban. És ínyencízü szendvicsek, zöld és piros körítéssel.

Kedvelte az "Apis"-beli politikai találkozókat, amelyeken bőre és bensője egyaránt szenzitív lett, bizseregni kezdett.

Persze, nemcsak az előkelő külső, nemcsak az "Apis" fényüző miliője idézte ezt elő, hanem az ott összegyülekező társaság is. Hontalan politikai kegyelmesek, közület nélkül maradt társadalmi előkelőségek, ma is hatalmas gazdasági potentátok és uj-jövőjük felé törtető emigráns állásvadászok biztosították az összejövetelek meleg izgalmakban bugyorgó, langyos fürdő jellegét. Élvezte, hogy az előkelően ernyedt kezeket forró marokkal szorongathatta. Ha pedig valamely ernyedt kéz a pillanatnyi szorítás muló, de emlékezetes bájával válaszra is érdemesítette kézfogását, ez villanyozóan hatott rá. Mert az "Apis"-ban a kézszorítás viszonzásának igen komoly jelentősége, sőt szinte számokkal is kifejezhető értéke volt. És az "Apis" látogatók közül utóbb már mind többen viszonozták Kertész Gyuri erős és forró készszorítását. Befogadták. Előbb a "jófiunak" járt ki az elismerő jutalom, de aztán elfogadták mint ennek a zártkörü gyülekezetnek radikális-lojális fenegyerekét is.

Hogy véletlenül jött rá a varázsszóra vagy pedig előre megfontolva rohant ki először a középosztály ellen, ugy az otthon volt, mint az emigrációban élő középosztály ellen — abban sem rosszakarói, sem jóakarói nem tudtak megegyezni. A dolog ugy

történt, hogy Kertész Gyuri, aki az emigráns *Központi Polgári Elvközösség* egyik vezetőségi tagja, 1957 tavaszán az "Apis"-ban sulyosan lecsepülte a középosztályt. Váratlan, nagy sikere kerekedett.

Lantner grófné, aki az "Apis" társaság legszellemesebb és legszabadszájubb tagja volt, azonnal rá is tört:

— Na, maga ugyan ravaszul választotta ki politikai céltábláját, Kertész Gyuri!

— Hogyan tetszik gondolni, méltóságos grófné? — baszalygott és sumákolt ugyanazon képpel a társadalamkritikus.

A sumákoló óvatosság ajánlatos volt. Kertész jól tudta, a grófné ugy szokott dicsérni, hogy az rágalmazásnak is beillett.

— Mert a középosztályt felülről is, alulról is bátran lehet simpfelni. Maga kis, dupla radikális! — nevetett sikoltozva saját szellemességén a grófné, aki az "Apis"-ban mindig olyan mélyen dekoltált öltözéket visel, amely nemcsak jól kinyult, ínas nyakáról nyujt tökéletesen áttekinthető, anatómiai térképet, hanem hatalmasan kifejlett sótartóit is érvényesülni engedi a keblek elapadott helye felett. És miután kikürtölte magát és száraz arcán a vonagló nevetés lecsendesedett, igy folytatta: — Tudja maga azt, Kertész Gyuri, hogy a kétszer radikális csak konzervativ lehet? Hogy aki alulról fölfelé és felülről lefelé simpfeli a középosztályt, az mindig középosztálybeli marad?...

Ez aztán rajta maradt Kertész Gyurin.

És ettől kezdve csak ugy emlegették, hátmögött becézve, hogy kétszer radikális Gyuri.

2.

Gyuri külső megjelenése egyáltalán nem jelezte a belül fészkelő, szilaj radikalizmust. Magas, kissé hanyag tartásu férfiu volt. A negyvenes évek derekán s kopaszán. Egyéniségének minden kiálló sarkát addig már gondosan leköszörülte, hogy senkibe bele ne akadjon. Kétszer radikális Gyuri kellemded, polgári külseje direkt ellentmondása volt minden társadalmi radikalizmusnak. Igaz, testtartása bánatosan hanyag volt. De állandóan frekventált ruhája miatt — ünnepélyes hangulatu, sötétkék öltöny, testhez igazitott, hibátlan, kétsoros — még ez a hanyag testtartás sem adhatott radikális megjelenést. Sőt a hosszabbra hagyott, hófehér mancsetták, az arany tüzzel villogó, fém mancsetta gombok (pompás, nagy példányok voltak, avitt vaddisznó agyarral), inkább arisztokratikussá tették megjelenését. Barna arcán pedig — ujabb ellentmondásként — minden csücsökben készséges, kis mosolycsirák bujkáltak. Ha valaki a

barátkozás fényét rábocsátotta ezekre a mosolyrügyekre, husosan azonnal bájvirágba hasadt arcán a bratyizó szolgálatkészség.

Külsejét tekintve kétszer radikális Gyuri mozgékony és jámborul barátságos, behizelgő küllemű polgári férfiut mutatott.

De nem volt tehetségtelen. Egyetemet végzett, diplomás közgazdász. Kicsit lázas kedvü értelmiségi, jól képzett sokat tapasztalt. Tehetségtelen s címtelen embert nem hívtak meg az "Embassy Room"-ba. Az már sok lett volna az amerikai demokráciából is. És hogy Kertész Gyuri milyen tehetséges volt, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy nemcsak meghívták, hanem az "Apis" összejöveteleknek köszönhette jól fizetett állását is. A "Stentor Export Company"-hoz került levelezőnek Forlányi Gusztáv őmeltósága (nem illett mondani, csak tudni) jóváhagyásával és áldásával. S mivel nemcsak tehetséges, hanem törekvő és szorgalmas ember is volt, elvégezte a "Mercury Collegé-ben a "business" kurzust is. Így aztán a "Stentor"-nál hamarosan felfigyeltek rá. Ami egyáltalán nem csodálható, hiszen olyan érzékeny és fogékony irodalmi természete volt, hogy csak sóhajtani kellett hallókörzetében valamely problémáról és a sóhaj, miként a leghalaványabb tavaszi szellő a bibés virágban, menthetetlen és gyümölcsöző szellemi termékenyülést idézett benne elő. Egy-két nap alatt olyan becses-kecses-hites jelentést, értekezést kerekített a sóhajjal érintett problémáról, hogy aki megkapta, napokig nem szabadulhatott a lelkiismeret furdalástól: vagy el kell olvasni az értekezést, vagy tenni kell ezzel a fiuval valamit — olvasás nélkül.

A "Stentor"-nál az amerikaiak nem is birták ki sokáig a jelentésekkel és értekezésekkel felbirizgált vállalati lelkiismeret furdalást és az első tucatnyi speciális jelentő értekezés, illetőleg értekező jelentés után speciális értekező és jelentő beosztást kapott, azaz a középeurópai piackérdések kutatómunkájával bízták meg.

Ezután már hivatalból tudott mindent és társadalmi, valamint politikai okfejtéseit ugy varázsolta körül gazdasági adatokkal, mint egy boszorkányos büvész a mutatványos asztalkát különböző, látszólag a levegőből előrángatott selyemkendőkkel, biliárdgolyókkal, tojásokkal; valamint repkedő galambbal és hosszufülü, fehér nyuszival.

3.

Radikalizmusa középosztály ellenes irányban az 1956-os szabadságharc után fejlődött ki. Különösen nagy sikert azon az

"Apis" összejövetelen aratott, amelyen Megyery Elek őexcellenciája honfiui borulátásának mágikus és zseniális képeivel egyszer ismét magávalragadta a hallgatóságot. Kertész Gyuri érezte a nagy eseményben rejtőző történelmi alkalmat és pillanatot, hiszen mindenki ott volt és mindenki figyelt (már Megyery őexcellenciája miatt), ügyesen és habozás nélkül azonnal hozzászólt. Mosolygó lelkesedéssel kifejtette, de most már terjedelmesebben, hogy a régi középosztály nem kell, megszünt, szétomlott, elpusztult — és egyáltalán már nincs is . . .

— Meggyőződéssel hangoztathatom önök előtt, hölgyeim és uraim — bizonygatta éneklő készségesen — hogy a középosztály emigrációban még meglévő maradványai nem gyakorolhatnak népünkre vonzást. Ha népünkre vonzást akarunk gyakorolni, akkor a népi vonalat kell alkalmazni, a nép javát csakis a népi vonal egészséges és igazságos támogatásával lehet fellendíteni. Elfáradt s tehetetlen középosztály támogatása visszafejlődés!

Előadásmodora olyan udvariasan moderált és választékosan modulált volt, hogy szonordus hangján még a vakmerő népi hangzat is lojálisan hatott.

Az "Apis" összejövetelek, Kertész már jól megtanulta, igen tartózkodó hüvösségü légkörben folytak le, méltányolták még a népi — ha illemtudó! — hangnemet is.

A társaság udvariasan rá is bólintotta helyeslését.

Az "Apis"-ban mindig pisszenés nélküli figyelem hallgatta a beszédeket, de nem dörgött soha a lelkes taps sem. Az egyetértő elmék kisugárzásában azonban mégis érezhetővé vált a helyeslés. Az "Apis"-ban egyszerüen nem volt illő a helyeslés rusztikus módja, a vad tetszészaj, a taps. Előkelően, néha gunyosan, de mindig mosolyogva, csak egymásra szikráztak a jelenlevők. Ez történt most is. Az "Apis" körében ugyanis a középosztály nem volt népszerü. A konzervatív eszme ellen zendülő, mindenféle színü és fajta szélsőség bacillusgazdájának tartották a középosztályt. Megnyugtatóan kellemes volt tehát egy olyan megbizható radikálist hallgatni, aki hajlandó volt eltörölni a megbizhatatlan radikálisokat.

Elvégre az "Apis"-ban is kellett hibáztatni valakit a Magyarországon történtekért.

— Maga igazán imponálóan radikális politikus, kedves Kertész! — állapította meg akkor este Somlay baronessz.

Aranka bárónő akkor már apatikusan odavitte igézően hosszu s formás lábain bámult önmagát Kertész Gyuri mellé. Le is telepedett mellé, pedig azon a szófán már ketten ültek.

Ugyanis Kertész Gyuri, a sikert kihasználva, a csendes Gyárfás követtel folytatott egyoldalu eszmecserét, lelkesen bizonygatva, hogy milyen fontos gazdaság-diplomáciai tételeket is lehetne megvilágítani a mai, középeurópai helyzettel kapcsolatosan egy, mondjuk, körül-belül harmincöt — negyvenoldalas jelentésben, ha Gyárfás követ elő tudná keríteni a nyomdai költségeket.

Aranka baronessz ekkor ült melléjük a szófára. A megkezdett beszélgetéssel egyszerüen nem zavartatta magát. Aranka bárónő egyáltalán nem volt neo-barokk tapintatu hölgy. Duzzadt-lankadt érettségü szépség volt, olyan rezignáltan modern, hogy mások véleményével igazán nem törődhetett. A "Cosmopolitan Fashion" szerint öltözködött, a York Avenue egyik hirdetési irodájában dolgozott, 12 éves volt, amikor mindenük elveszett és most önállóan él és ítél. Vörhenyeges áradásu, síma haja, mint valami vörös-aranyból öntött, görög sisak borította hosszukás fejét és ez a fényeket vető, csodálatos sisak egészen a válláig ért. A szeme világítóan kék volt, a szája pedig nagy és pittyedten duzzadt. Somlay baronessz ajkáról elhangzó kijelentés szokatlanul heves dícséretnek számított és Kertész, aki jól ismerte az "Apis" társas akusztikáját, olyan lázba jött, hogy azonnal elfeledte a gazdaság-diplomáciai tételeket, valamint a gazdaság-diplomáciai értekezés kiszemelt mecénását, a hallgatag Gyárfás követet. (Aki a vonzás hirtelen csökkenését felhasználva, csendben el is enyészett a szófáról.)

Kétszer radikális Gyuri pedig kigyulva bámult a baronessz hosszupillás, kék szemébe. Szíve egészen megbokrosodott amikor konstatálnia kellett, Aranka bárónő olyan, kivételes elismeréssel viseltetik radikalizmusa iránt, hogy még a mosolygás erőfeszítésétől sem riad vissza. Sőt, különös kegyként még tökéletes fogainak fehér zománcát is megmutatta hasadó, vérvörös ajakában.

A szolgálatkész lelkesedésnél is több volt, amivel Kertész Gyuri beleragadt a baronessz adakozó mosolyába:

— Drága Aranka baronessz — mondotta olyan hadari hevességgel, hogy ugy hallatszott, mintha izgalmában raccsolna is — ha maga arra érdemesiti álláspontomat, hogy észreveszi, akkor igazán érdemes radikálisnak lenni . . .

4.

Igy történt, hogy a newyorki magyarok hamarosan megállapíthatták, Aranka bárónő hüséges kisérője s lovagja lett Kertész Gyuri. Sőt az is láthatóvá vált, hogy Somlay Aranka viszont kétszer radikális Gyuri politikai muzsájának csapott fel.

Együtt jelentek meg a nagyobb emigráns összejöveteleken. Kertész Gyuri ujabban szükségesnek tartotta hangoztatni, hogy már ezután csak a valóban radikálisnak igérkező gyülekezeteket szándékoznak látogatni. Ugyanis a baronessz muzsai jelenléte nemhogy fékezte volna Kertész Gyuri társadalomkritikai hevülését, ellenkezőleg, határozottan szította. Mind gyakrabban szólalt fel a középosztályt emlegetve. És amig beszélt, többször pillantott a hallgatóság sorai között rőtölő arany-sisak felé, amely alól lángoló, kék szem, duzzadó, lepittyesztett, vörös száj nézett fel rá, mind zordonabb bátorságra ingerelve kétszer radikális Gyurit. Igy hát radikálizmusának heve nőttön-nőtt, csak céltáblája maradt ugyanaz: a középosztály. Ahol megjelent, nagy lendülettel fejtette ki: a középosztály többé már nem kell, letünt, lehanyatlott, elerőtlenedett, megszünt, szétbomlott, elpusztult, egyáltalán már nincs is . . .

És meg kell hagyni, az emigráns középosztály hálás céltábla volt. Béna-néma, de feltünő. Élvezet volt rá nyilazgatni. Hiszen a középosztálybeli menekültek nagyrésze kétkezi munkásként helyezkedett el, foglalkozását veszítette az idegenben. A mindennapi kenyérért folytatott küzdelemben elnyuzva, berekedve, kerülték a jólismert, emigráns disputát, hogy mi kinek a hibájából is történt. És ha némelyikből a belső forrongás sikoltásával kitört, nem a foglalkozás, hanem a hivatás követelése, már nem figyeltek rá. Volt, akit szerencse ért, az meg buzgón épitette magának amerikai, uj-középosztálybeli helyzetét és félős-feszesen, uj helyzetének megfelelően viselkedett. A még szereplő középosztálybeliek nagyrésze tán tapsolt is kétszer radikális Gyurinak. Már csak azért is tüntettek tapsaikkal, nehogy azt higyjék, ők is azok közé tartoznak, akikről kétszer radikális Gyuri beszél. No, meg hogy mutassák, vannak ők is olyan radikálisok, mint Kertész Gyuri, tehát már nem tartoznak abba a középosztályba, amely többé már nem kell, elerőtlenedett, letünt, lehanyatlott, megszünt, szétoszlott, elpusztult, talán már egyáltalán nincs is . . .

Ennek a középosztálybeli csoportnak volt sasfészke a Magyar Társadalmi Szövetség. Még itt is nagy sikere volt Kertész Gyurinak. A középosztály ellenes beszéd után, amint lefelé ereszkedtek, Aranka baronessz egyszerre csak belékarolt a nyaktörően meredek, keskeny lépcsőkön. Előbb jöttek el, magukban voltak, tagadhatatlanul bizalmas mozdulat volt, ha magyarázható is. A Magyar Társadalmi Szövetség ugyanis nem az "Apis"-ban bérelt helyiséget, hanem a keletoldali 76-os utcában és az ötödik emeleten. A rosszul világitott lépcső fokait szines

papírdarabkák, csikkek, narancshéj, staniolburkolatok, horpadt, széttaposott dobozkák és elszórt, pattogatott kukorica szemek jelezték. Ezek között kellett leereszkedni. Óvatosan, hogy el ne csusszék az ember. Így hát magyarázható volt, hogy a baronessz belekarolt Gyuriba.

De ami ezt követte, az már több volt, semmint félre lehetett volna magyarázni.

Az alsó emeleti fordulók egyikén, ahonnan meg a villanyégő hiányzott, a bárónő megállt és a dicsőségében még izzó, de dicséretre szomjuhozó, kétszer radikális Gyurit olyan illatos-fzes és légszívó csókban jegyezte el közös radikálizmusuknak, ami sírig tartó véglegességet igért. Kertész Gyuri megrészegedett, mert ugy érezte, ebből a frigyből aztán igazán nincs többé visszakozz.

Ettől kezdve a Központi Polgári Elvközösség képviseletében, de egyénileg is, Gyuri már kizárólag csak a népi vonalat hangoztatta. (A "vonal" kifejezést, amely a két világháboru közötti, reakciós korszak szavajárása volt, valószínüleg csak szórakozottságból használta, hiszen akkor már Gyuri is nyiltan vallotta, hangosan hírdette, hogy a világ csak 1945-ben kezdődött és ami azelőtt volt, az a középosztály felelőssége, büne, amely korszak, miként a középosztály maga, letünt, elerőtlenedett, lehanyatlott, megszünt, szétesett, elpusztult és egyáltalán már nincs is . . .)

Természetesen többé nem jelent meg az "Apis" összejöveteleken. Ez még magában nem jelentett volna szakítást az "Apis" körökkel, de voltak rosszmáju "jóakarói" akik gondoskodtak róla, hogy a csendes kimaradás végleges szakítássá legyen. Amikor az egyik vitaforumon, hogy radikálizmusát bizonyítsa, Megyery Elek őexcellenciáján tréfálkozott, valaki emlékeztette:

— Ne bolondulj, Gyuri! Hiszen politikai ártatlanságodat te is ott veszítetted el az "Apis"-ban.

Nem jött zavarba. Már várta ezt a laposvágást. Készen volt a válasszal.

Nevetett és így válaszolt:

— Az "Apis" köröknek mindig is az volt a bünük, hogy a népi értékeket megrontották. De az a népi erő, aki az "Apis"-tól is el tudott szakadni, az aztán hétpróbás népi vonal!

Tudta, hogy ezt még az este megtelefonálják Forlányi Gusztávnak őméltóságának (nem illik mondani, csak tudni) és ezzel az "Embassy Room" ajtaja egyszer s mindenkorra becsukódott előtte. Az "Apis"-ban a lojális radikálist szivesen fogad-

ják de a megbízhatatlan radikális előtt az ajtót becsapják. Ám most olyan hévvel buzgott a radikálizmusban, hogy nem törődött ezzel sem.

Ugy érezte mindene megvan. Aranka elnyert szerelme, jól kiépitett állása és elismert politikai szerepe. Tehát a radikális elmék világfölényes cinizmusával, azonban választékos csínnal is, meghajtotta magát előbb a közbeszóló felé, aztán Somlay bárónő felé és igy fejezte be az "Apis" körökkel végző válaszát:

— De tréfán kivül, mit is keresnék én ott a magam gyökeresen radikális felfogásával? Aki engem ott mint embert érdekelt és aki ott mint ember érték volt, azt áthoztam magammal a népi vonalra!

A meghajlás tökéletes csínnal történt. Mert — azért ha a népi vonalra is állt — az "Apis"-ban eltanult eleganciára és a magasabb társadalmi körökben kötelező, müvelkedett külcsínre sokat adott. És hogy az előkelő külcsín népi környezetben is hatott, ezt igazolta a nagy taps is.

5.

A "Márciusi Fórum" vacsoráján szándékozott a végleges belépőt megtenni. Ugyanis a "Márciusi Fórum" vacsoráján a népi "vonal" legmeredekebb, nyiltan marxista harcosa, Hámos Gellért mondja majd az ünnepi beszédet. Megvitatták Arankával: itt kell tüntetően felvonulni. Aranka ötlete volt, hogy most nem szabad egyszerűen csak megjelenni, hanem a vacsorát megelőzően levelet kell irni a rendezőségnek. A levélben ki kell fejteni, hogy az emigrációs egység demonstrálása érdekében hajlandó a vacsorán a *Központi Polgári Elvközösség* képviseletében felszólalni. A levélbe Aranka beleszurt egy női mellékmondatot, amelyben kifejezte azt a felfogását, hogy az est "feledhetetlen élménye lesz mindenkinek, tekintettel Hámos Gellért valóban népi előadására."

És Aranka számítása bevált. A "Márciusi Fórum" azonnal válaszolt. Nagy örömmel vették jelentkezését és a bejelentett hozzászólók között előkelő helyezést biztosítottak neki. Sőt a rendezőség vissza is adta a bókot, válaszukban hangsulyozták, ők is érzik, hogy az egység melletti tüntetés szempontjából milyen nagy jelentősége van annak, hogy a "Márciusi Fórum"-on polgári emigráció képviseletében is elhangzik egy beszéd.

Ezekkel érdemes együttmüködni! — feszítette kétszer radikális Gyurit az elégedettség. Hiába, finom, tapintatos, uri emberek.

A vacsorázók, ezzel szemben, tapintatlanabbul nem is vi-

selkedhettek volna. Azt lehetne mondani, hogy egyenesen neveletlen, paraszti módon fogadták beszédét. Mintha a középosztály ügye egyáltalán nem is érdekelné ezeket a nemtörődöm népieket. Még talán az is lehet, hogy személyes éle volt a bántó tapintatlanságnak. Igen, mert mig Hámos Gellért beszédét egész csendben-rendben hallgatták végig, addig az ő beszéde alatt, a magyar vacsorák rossz szokása szerint azonnal társalogni kezdtek. Pedig Hámos Gellért igazán nem jöhetett számításba mint szónok. Majdnem dadogva, szárazon beszél s fogalma sincs az ikes igék ragozásáról. Primitiv emberke, na! Mégis ezért a zsíros képü, fekete sörényü Hámosért lelkesednek. És az ő gondosan elkészített beszédére láthatólag oda sem bagóznak. Bizony, az "Apis"-ban milyen más volt a közönség! Ott még akkor is fegyelmezetten viselkedtek (és hogy figyeltek!) ha éppen nem is tetszett, amit hallottak. Itt meg akkor is ugy tesznek, mintha nem érdekelné őket, amit mond, amikor ugy beszél az ember, amint nekik tetszhetne. Mert az csak érdekelheti a népi népeket, ha erőteljes radikálizmussal szidja a középosztályt?

De azért — beszéd közben így bíztatta önmagát — hiszen azért figyelembe kell venni azt is, hogy a "Márciusi Fórum" nem az "Apis"-ban, hanem a "Magyar Csárdá"-ban rendezi vacsoráit. És mivel a "Magyar Csárdá"-nak nincs elegendő kiszolgáló személyzete, a kávé szervirozása tagadhatatlanul idegesítő csörgéssel, eleinte félhangon, de később még hangosabban szóló rendelések és buzgó sütemény válogatás közben folyt.

Ráadásul a feketekávé fel is piszkálta a két és félórája székhez ragasztott, töltött káposztán, majd töltetlen beszédeken tartott vacsorázókat. Eddigelé csak bozontos frizurájukat gereblyézhették s legfeljebb székeiket markolászhatták türelmetlen ujjakkal az asztalok mellé préselődve és a kényelmetlen, szük vasszékeken zsibbadozva. A fekete felszolgálásával, majd pezsdítő hatására azonban felszabadultak és a csörgés, morgás, zsivatolás mindent elnyelő áradatként hullámzott "Magyar Csárda" fakószínü falai között. Még a különterem kijáratát fedő függönyt is mind többször lebbentették meg az eltávozók és ilyenkor a bár külső lármája, a zenegép pengő-zengő jajongása is betört.

És hogy ezeket a fiukat mennyire nem érdekelte a középosztály! Pedig milyen intranzigens erővel rohant ki a középosztály ellen, amely letünt, felbomlott, elerőtlenedett, lehanyatlott, elpusztult és már egyáltalán nincs is. De hiába rohant ki haragvó és radikális elszántsággal, mint egy 1945 utáni politikus

ostromlott, előző korából, hiába döngette az asztallapot összeszorított ökölle, érezte, nemigen figyelnek rá.

Megpróbálta — miután a hang erősítése nem használt — erősítette a szólamot. Elővette azokat a politikai jelszavakat, amelyeket napok óta magában csiszolgatott, s amelyeket a legradikálisabb adunak tartogatott a középosztály ellen.

— Amíg a középosztálybeliek kistelekiben jártak, éjjeli klubokba vágyakoztak! — kiáltozta kétszer radikális Gyuri, hogy a feketekávéba fordulók figyelmét magához ragadhassa. Megérdesedő hangon így folytatta a vádaskodást: — És amikor a középosztálybeliek a nemzetről áradoznak, a saját sorsukkal gondolnak csak! Ha a wolfista középosztálybeli a nép felemeléséről szónokol, bensőjében minden mozgástól retteg. Az uj értékek kiemelkedését féltékeny rémülettel fogadja. A középosztálybeli csak egyéni szerepével törődik. Éppen ezért a középosztálybeli jól megszerzett társadalmi, gazdasági és politikai helyzetében nem kíván népi változást, helyzetét véglegesnek tekinti és betegesen alanyi érzékenységgel, hazaffyas, politikai érzelmességgel ragaszkodik egyéni, megszokott helyzetéhez, osztályveszteségeit nem tudja feledni, azokon nem tud felülemelkedni . . .

De ez sem használt. Sőt — amikor ideérkezett beszédében — ráadásul, látnia kellett, hogy mr. Ferke, a "Magyar Csárda tulajdonosa a hosszu asztal alsó végén már megkezdette a vacsorák árának a bekasszirozását. Hát ez aztán — füstölgött Kertész Gyuri beszéde mögött — a politikai és társadalmi illem teljes hiányára vall. Ez a rendezőség hibája és majd beszéde után meg is mondja, hogy ilyesmihez ő nem szokott hozzá.

De talán még ez sem fojtotta volna belé a szót. Hanem az már igen, hogy amikor a deklamálásban ideérkezett s mondatainak szabatos zuhogásából kitekintett biztatásért Aranka felé, rőkönyödve látta, hogy Somlay baronessz széke üres.

Imádott Aranka éppen akkor tünt el a különterem bárba vezető kijáratánál. Egy mondhatatlan egérszínben redőződő bársonyfüggöny mögött.

Az est hőse, Hámos Gellért tessékelte a függöny mögött levő bárba.

Hát ez már mégis csak sok volt. Hogy Arankát éppen az ő beszéde alatt vigye ki ez a tapintatlan fráter. Mert az, még ha népi is! Milyen társaságba keveredtem? — kérdezte egy sértetten zokogó, érzelmes, belső hang. Miért nem elégszik meg azzal hogy politikai közhelyeivel elvonta előle a népi hallgatóság figyelmét? Még Arankát is kiviszi, míg ő beszél! Ez már

irgalmatlan és kíméletlen parasztság! Aranka az ő közönsége. És mégis kivezeti! Ez aztán már igazán sok a jóból!

Kapkodva fejezte be mondókáját kétszer radikális Gyurka. Röviden. Hiszen láthatta, ezeket, a vacsora romjai felett emlékező, emésztő és elmélkedő népi-népeket ugysem érdekelte a középosztály. Némelyek álmosult bánattal pillogtak rá, de a legtöbb lázas sutyorgásba merült már. Amiről csak egyet lehetett tudni bizonyosan: hogy az elmélyült sutyorgásnak semmi köze ahhoz, amiről Kertész Gyuri szólott.

Felháborodva hajtotta meg magát és le sem ült, hanem udvariatlanul azonnal elhagyta az asztalfőn kijelölt díszhelyet.

Sietett a függönyön tul lévő bárba.

Nem törődve a további hozzászólók ostromra gyülő seregével.

6.

A bárban sürü félhomály fogadta. Ebből mint lángoló hegy emelkedett ki a bárpult mögötti italpolc, százféle, villogó, és cifra flaskából kirakva. A bár utcafelőli részén egy másik világosság derült, ott állt az asztali kugli, sárga fényesség sátoroz fölötte. A zömök s hasas zenegép óriási, tátott barna polituros szájából is fény árad, így mutogatja színes müfogsorát, amely közül peng-zeng-ömleng a ritmus és a muzsika. Végig az oldalfal mellett, már a sötétségbe süllyedve, sorakoznak a páholyok. De olyan nevetségesen szük, kicsiny páholyokat szerkesztettek, amikbe csak két ember tudott beülni. Egy ilyen kis páholyban találta meg őket. A csufosan törpe asztal mellett ültek egymással szembe-guzsorodva: Aranka és Hámos Gellért. De olyan szűken, hogy az orrukat majd összeütötték.

A szónoklat hevületében és a sértődöttség keserüségétől fuvódva s fujtatva ott állt felettük-mellettük két-három percig. Arcának vibráló csücskeiben már bimbóztak a mosolycsírák. Szomjuhozva várta, hogy Aranka gratuláljon hozzászólásához... Legalább Aranka. Hámosra nem számított, abban nincs annyi tapintat. De Arankától elvárhatta, Aranka az más, Aranka jól nevelt, tapintatos és szereti is őt.

A mosolycsírák a sötétségben észrevétlenül maradtak és csak lehervadtak arcáról. Még csak fel sem pillantottak rá, annyira elmerültek a beszélgetésbe. S amikor köhintett, majd Aranka vállára helyezte kezét, heves, birtokló mozdulattal, Aranka csak a válla felett vetette hátra a szót.

— Jól van, Gyurika! — mondotta álmatagon és közben

egyik kezével tarkóján babrálgatta rőt hajsátrát, ami a kis páholyban olyan széles mozdulatnak tetszett, mintha nyujtózni készült volna. — Légy szíves, hagyj egy kicsit magunkra, valamit meg kell beszélnem Hámos Gellérttel.

Na, és erre mit tehetett volna?

Nem tehetett mást. Otthagyta őket. Felkapaszkodott az egyik bárszékre. Oldalt, a bárpult végén, ahonnan homályosan még kivehette őket.

Kimeredt szemmel bámult feléjük. Ugy rémlett, hogy Aranka fehér arca sugárzó figyelemmel mered a rőt hajsátor alól Hámos Gellértre. Sohasem tudta emlékezetébe visszaidézni, hogy mit rendelt a pincérnél, mit fizetett és mit ivott. Csak akkor riadt a poharára, amikor felhörpintette az italt s majd megfult, mert torkára szaladt a jég. Annyira odafigyelt, rájuk. Hogy vajon mit is mondhat ez a Hámos Gellért Arankának, amivel ennyire leköti érdeklődését. Amikor ő határozottan ellenszenvesnek érezte Hámost, az egész "Márciusi Fórum"-ot, de ezt a barlangvilágu "Magyar Csárda" bárt is. Igen, Hámos, ez a kövér, gyermekien fityult száju, mákosarcu, fekete hajbundás fiatalember idevaló. És már féltékeny haraggal mondja magának: mert félmüvelt, szólamokban gondolkozik, jelszavakban, ráadásul erőszakos, gunyos, nagyhangu. Ha keménységet mímel és összeharapja ajkát, a fityult, gyerekesen rózsaszínü száj mögül mintha eltünnének a fogak. És ez éppen egy ilyen igényes, müvelt asszonyt választ ki, annak akar tetszelegni, éppen Arankát hozza ki ebbe a lebujnak is beillő bárba! Hát mit tudhat ez mondani, ami Arankát lekötheti, érdekli? Azt sem lehet érteni, Aranka hogy is hallgathatja meg, miért ül ott vele ilyen sokáig.

Ó, nevetséges vagy! — korholta magát. Nem szabad feltételezni sem, hogy ez a müvelt, igényes, igényes szellemi érdeklődésü, magasabbrendü hölgy komolyan veheti azt, amit egy ilyen népi Hámos Gellért mondhat. Arankát éppen ez a magasabbrendü müveltsége kötelezi arra, hogy udvarias figyelmet tanusítson. Bolondság lenne, ha mást tételezne fel . . .

Később aztán már tagadhatatlan volt, hogy a susmus, akár politikai, akár más jellegü, idegesítően sokáig tart. A hasas zenegépet már kikapcsolták, az egyik szegletben, a mennyezet alatt, kigyujtották a tivi képes kisablakát, megkezdődöött az éjszakai ökölvívó mérkőzés, a bárpult mellett mindenki a tivikisablak felé forgatta fejét. A tivi kisablakból pedig ezrek tombolása bőgött. Közben mind többen szállingóztak el a különteremből, a vacsora résztvevői.

Végre Aranka nagyokat bólintott. Mintha valami egyességre jutott volna a népi Hámos Gellérttel.

Aztán fel is állt Aranka.

Hámos meg ülve ragadt. Ferde bébi-szájával felnevetett Arankára.

De udvariatlanul ülve maradt.

Jellemző rá! — gondolta Gyuri.

Aranka most odasétál hozzá.

Óaranysárga, divatos zsákruhában, mint egy kígyó, úgy vonaglik hosszu és karcsu termete.

— Ó! — mondotta fáradt restelkedéssel és felkapaszkodott a mellette lévő, üres bárszékre. — Ugy belemelegedtünk a beszélgetésbe, hogy szinte elfeledkeztem rólad. Gyurika!

A magas bárszék felemeli, kínálja gyümölcsivü csípőjét. Kiegyenesedve, felmagasodva ül a bár mellett. Gyuri szomjas szemmel lesi, hogy az annyira ismerős mozdulattal hogyan veti hátra vörhenyeges hajsátrát. Ettől arca mindig részegítően szép lesz, mintha ez a mozdulat levetkőztetné arcát. A mezítelenedő arc ilyenkor kimondhatatlanul egyszerü, fiatal és kívánatos lesz.

Gyuri még sohasem látta ilyen szépnek Arankát.

— Drágám! — mondotta készségesen kigyuló mosolyával. Mert éppen csak belepillantott a selyempillás, türkiz-kék szemekbe és minden várakozást, féltékeny bosszankodást egyszerre feledett. — Gyere, drágám, szedjük a sátorfánkat, menjünk innen. Nagyon megbántam, hogy eljöttünk. Ugy érzem, valósággal fulladozom. Romlott, állott itt a levegő. Nem nekünk való a "Magyar Csárda", drágám!

Aranka ezüst körmü, sápadt ujjait egy pillanatig Gyuri kezére simította.

— Ne bántson, hogy nem volt sikered, Gyurika! — mondotta sajnálkozóan. — Hámos Gellért meg is magyarázta, hogy miben hibáztál. Csak ne izgasd fel magad, nem a szónoki modoroddal van baj. Bár, tudod, hogy nekik te tul cikornyás vagy? De nem ez volt a hiba. Hámos Gellért szerint a problematikád öregedett ki. Hámos Gellért ezt így mondotta: hiszen ha nekünk csak a régi középosztállyal lett volna dolgunk, békében élhetnénk otthon. Valamiről elfeledkeztél, Gyurika! Hámosék a Rákosi káderrel bírkóztak. És azok haraptak. Képzeld csak, így mondotta: haraptak...

Kétszer radikális Gyuri kiegyenesedett a bárszéken.

— De Aranka, kérlek — mondotta sápadtan, sértődötten — légy szíves, kímélj meg ennek a primitív alaknak a tapintatlan megjegyzéseitől. Az én radikálizmusom is van olyan, jó,

mint az övé. Támogatni akartam őket, de ha én kiöregedtem, akkor jó! Gyere, azonnal hagyjuk itt őket.

Aranka tagadóan ingatta fejét. És álmodozva elmosolyodott. És lászott rajta, hogy más véleményen van, mint Gyurka. És aztán nevetett is. Különös, a torkából hangzó bugással. Ezüst körmü, sápadt ujjait csillapító kedveskedéssel ismét Kertész Gyuri kezére simította.

És ujból nevetett. Valóságos muzsika, zengő, női bongás volt ez a nevetés.

Gyurinak a füle is kivirult tőle.

Aztán Aranka meleg, selymező ujjai elröppentek a kezéről.

— Kérlek, ne légy már ennyire érzékeny. Hámos Gellért nem rosszindulatu, csak őszinte. Lásd be, hogy igaza van! És én bevallom, Gyuri, remekül érzem magam itt! — mondotta bongva-bugva Aranka és arcán tovább is ragyogott az álmatag mosoly. — Igazad van: primitiv. De fenomenálisan érdekes, izgalmas ember! Primitív, de elragadóan eredeti! Te, Gyurika, van fogalmad róla, hogy milyen nyers, erős — skandálta, szinte jajongta — van fogalmad róla, milyen népi, milyen gyémánt?

Gyuri szeme gyanakodva huzódott össze. De a szíve is. A gyomrában, mélyen, belül és váratlanul hideg forrás kezdett csergedezni. Lehütötte szerelmes hevületét és kivül-belül borzongó ludbőrré változtatta. Még a torkában is ludbőrzött. Legalább is a hangja olyan rekedten tört elő:

— De Aranka, drága! — bántódottság és harag szólt belőle. — Micsoda beszéd ez! Egy ilyen tapintatlan, faragatlan fráterről hogy beszélhetsz ilyen elragadtatással! Nem türöm, hogy jelenlétemben így adorálj egy másik férfit!

Aranka meglepődve pillantott rá. Olyan álmos, ébredező csodálkozás furcsálkodott arcán, mintha mézes álmából ébredne. Előbb a piruló, selymező mosolygás visszfénye tünt el Aranka arcáról. Fehér arca lassan megkeményedett. Lepittyedt, nagy, vörös száját megvonta és ettől előbb rezignált, majd kedvetlen lett az óarany zsákba bujt, radikális múzsa.

Nem is válaszolt. Hanem elfordult és intett a bártendernek. Viszkit rendelt szódával. És rőtölő, arany hajsátra alá huzódva kortyolgatta.

Mintha Gyuri ott sem ülne mellette.

Arca, Gyuri tisztán láthatta oldalról, olyan idegen és apatikus volt, mint régen, amikor az "Apis"-ban még nem tüntette ki barátságával és madártávlatban tartotta magát Kertész Gyuritól.

Gyurinak rémülten elszorult a torka.

Nem tudott szólni.
Hallgatott.
Sértett, haragvó lélekkel, de ijedt, nehezülő lélegzettel is.

7.

S nem fordult feléje Aranka baronessz, nem nézett rá akkor sem, amikor végül megszólalt. Csak a poharát nézte. Görgette, szívogatta a megmaradt jeget.

Üres volt már a pohár.

De üres volt a hangja is.

— Kár volt mindent elrontani, Gyurikám! Felnőtt ember vagyok, velem nem lehet így beszélni. Nem hittem volna, hogy valaha is ilyen gyerekesen fogsz viselkedni. Hogy mi a véleményem Hámos Gellértről, az az én dolgom és senki másé!

— De kérlek, Aranka! Már bocsáss meg! — védekezett kigyult arccal, haraggal. — Azt hittem, annyi jogom talán csak van, hogy egy ilyen faragatlan tuskótól . . .

Aranka most egyszerre ránézett.

Kecses, gyors mozdulattal fordult feléje. De kék szeméből indulat szikrázott. És duzzadt, nagy szája, míg beszélt gunyosan vonaglott.

— Jobb ha ezzel elhallgatsz! — szólt rá nyersen, vagy legalább is tapintatlanul. — Jog! Jog! Jog! Ez a te bajod, meg a hozzád hasonlók baja. Még mindig a jog! Hát hol van még ebben a világban jog? Az erős, az ügyesebb győz. És ha nem vagy jó sportember, aki el tudja viselni leveretését is, akkor, megjósolhatom, Gyurika, hamarosan meg fogsz bolondulni. Jog! Nézd csak ezeket a boxolókat — és vékony, fehér ujjaival a tivi kisablak felé intett. — Talán az, akit majd kiütnek jogi alapon követelheti, hogy neki is engedjék kiütni a másikat? Jog! Vedd tudomásul: utálom a jogot. A jog csapott be engem, a szüleimet, mindenkit, akit szerettem. Tanultam a jogból. Élni akarok és az erőt meg az ügyességet választom! A jog az egoistáké, a tulzott egoizmus pedig már üldözési mánia. Ha az emberiség sokáig keresi a mai világban a jogot, több elmegyógyintézetet kell majd felállítani, mint börtönt.

Ez a társadalomszemlélet még kétszer radikális Gyurinak is sok volt.

— Az Istenért, Aranka, hogy lehet így beszélni!

Aranka kényesen hátravetette vörhenyeges sörényét.

— Nektek, középosztálybelieknek az a bajotok — mondot-

ta kissé megcsendesedve — hogy nem tudtok beilleszkedni az adott helyzetbe. Ha már kiütöttek, legalább okulj belőle.

Ez aztán tökéletesen felháborította kétszer radikális Gyurit. Aranka felé hajolt és kissé remegő tenyerét a kétsoros, ünnepi kék kabátra tette. Így kérdezte:

— Aranka! Hát te engem középosztálybelinek tartasz?

És Aranka most hosszan ránézett. De ez a pillantás már ujból a madártávlati nézés volt. Ajka is lepittyedt. És fehér arca most szép, kegyetlen márványnak tünt.

Ezzel a merev arccal mondotta ki az ítéletet:

— Már pedig az vagy, tipikus középosztálybeli. Ma nagyon elárultad magadat! Egy kicsit mindig is gyanakodtam rád... Nem mondom, támadásaidban kitünően karakterizáltad a középosztálybeli embert, de közben volt benned valami "fishy". Amit mondottál, az mind igaz volt. Igaz volt, hogy a középosztálybeli kicsinyes, fél a mozgástól, megszerzett helyzetén nem kíván változtatni, mindent véglegesnek tekint, tulérzékeny, de az utcára még a maga ügyéért sem mer kimenni. Most aztán egyszerre látom, mi volt az egészben olyan fura. Hogy te magadról beszéltél, Gyurika! Most már tudom! Rád ismertem! Tulérzékeny vagy, félsz a mozgástól, féltékeny vagy, finomkodsz, megsértődsz, elszaladsz, szóval pontosan ugy viselkedsz, ahogyan a középosztálybelieket leírtad! Ezért vagy ellenséges Hámos Gellérttel szemben. Mert te is félsz a változástól, ellensége vagy az uj, az erősebb az ügyesebb emberek kiemelkedésének. Mond, hát te nem ismersz magadra? Tipikus középosztálybeli vagy. És én nem vagyok, de nem is akarok ilyen lenni. Én az erőt keresem, meg az élethez való ügyességet. Én szeretem, sőt keresem a változatosságot. Jöjjenek az uj emberek. Lássuk, ki az erősebb, ki az ügyesebb! Ha már az erősebb, az ügyesebb győz!

Tulajdonképpen csak most értette meg, hogy milyen nagy a baj. Rémületében behunyta a szemét. És behunyt szemének pillanatnyi sötétjében a felismerés, mint egy lángfarku jet ugy sistergett el. Szikrákat szórva.

Rémülten megragadta Aranka ezüstkörmü, hosszu ujjait.

— Jaj, édesem, ne érts félre! Hiszen tudod, csak azért beszéltem így, mert szeretlek. Féltettelek. Ez csak nem bün? Hiszen egymáshoz tartozunk, nem igaz? Tudod, hogy mindig egy véleményen voltam veled. Nézd, én megértő radikális vagyok! Köztünk még politikai differencia sem lehet! Gyere, drágaságom, menjünk innen. Gyere, elmegyünk máshová, ahol

mindent nyugodtan megbeszélhetünk. Csak innen menjünk, mert látom, neked sem tesz jót ez a hely.

Aranka baronessz ekkor már le is csuszott a bárszékről. Egy drága pillanatig még ott állott mellette a félhomályos bárban. A félhomály boszorkányosan megszépítette, sejtelmesen fehér volt szívalaku arca a rőtarany sisakban, kék szemének árnyékossága, lepittyesztett, gunyos szájának duzzadtsága kimondhatatlan vonzásu kincsnek tetszett.

— Hiába, Gyurika, most már semmi sem segít! Jól van, na, hogy a hiuságodat sérelem ne érje, kijelentem, belátom, én tévedtem. Az én hibám, félreismertelek, sajnálom, Gyurika! — és mindezt olyan közönyösen, érzéketlen apátiával mondotta, hogy valósággal borzongatott a hidege. — Éppen ezért hagyjuk a kínos vitát, kár minden szóért. Veled egyébként sem lehet vitatkozni. Az ódivatu középosztály moralitása tulságosan érzékennyé és érzelmessé tesz női kérdésekben. Hagyjuk, Gyurika, reménytelen középosztálybeli figura vagy!

Megfagyott arccal és dermedező gondolatokkal nézte, hogyan távolodik. Óarany sárga, legujabb divatu zsákruháján hátul (alul, a térd magasságában) ügyes kis másli fogta össze az igézően bővülő-büvölő selymet. Nézte, csak nézte bénán, hogyan vonaglik vissza Aranka az óarany zsákban Hámos Gellért asztalához. Hát ezért nem kelt fel az előbb Hámos Gellért! Mert ebben állapodtak meg. Hogy megvárja, amig vele végez.

Hámos Gellért nyugodtan be is várja, amig Aranka odavonaglik elébe és oldódó-bájlódó mosollyal rátekint. Csak akkor kászálódik ki nagy kényesen a kicsiny, szoros páholyból. Hát szóval Hámos Gellért kell, a nyers, a primitív népi. Hámos Gellért! Mit találhat, mit is láthat benne? Róla sohasem mondotta, hogy Kertész György. Ő mindig csak Gyuri, Gyurika maradt. Ugy bánt vele, mint valami gyerekkel. Pedig Kertész György is valaki, vezetőségi tagja a Központi Polgári Elvközösségnek! És mégis, Arankának csak Gyuri volt. A radikális népi vonalat hirdette és mégis csak Gyurika volt!

Ez meg mindjárt Hámos Gellért!

Mert Hámos Gellért primitiv!

Mert Hámos Gellért nyers!

Mert Hámos Gellért erős!

Mert Hámos Gellért népi!

Mert Hámos Gellért gyémánt!

És láthatta, a primitiv, a nyers, az erős, a népi gyémánt Hámos Gellért jó szorosan megmarkolta Somlay baronessz felsőkarját, amint egykor ő markolászta az "Apis"-ban az előke-

lően ernyedt kezeket. Hámos Gellért visszakormányozta Arankát az egérszínü és szagu bársonyfüggöny mögé, a "Magyar Csárda" különtermébe.

A radikális muzsa készségesen vonaglik Hámos előtt haladva, sőt a függöny előtt kecses, kacér mozdulattal hajsátrát is hátraveti (mintha mezítelenné válnék arca) és visszamosolyog Hámosra.

8.

Végül is lecsuszott a magas bárszékről és tétován megállt. A barlangvilágu bár körülfogta. A tátott szájjal hallgató zeneautomata színes fogsorát vicsorította, a cigarettakidobó, az asztali kugli, a csillogóan áttetsző zacskókban görbülő burgonyaszeletek füzérei csiri-csáré színekkel kört vontak köréje, amelyből nem tudott kilépni. A bár egyik sarkában a magasra felfüggesztett televizió pedig még mindig az ökölvívő mérkőzést zúgatta. Báma, kába, megbántott értelemmel ácsorgott a kékesen villogó, mutatványos kisablakra.

Éppen egy knokaut gördült elő a sötétségbe feszülő négyszögből. Olyan gépi és népi hangorkán kisérte, hogy szinte megemelte a bár sötétségbe vesző mennyezetét.

A televizió rádördülő lármájában elveszetten álldogált. A cifra palackokból épitett és lángoló italgula fölött kék-vörös neonírás mondotta hajladozva: ... Schlitz ... Schlitz ... Schlitz ... A kék vörös fényhullámok váltakozva villantak rá. A bár barlangi, homályos hátteréből pillanatokig kiemelték alakját. Egyszer kékben, egyszer vörösben.

Mindenki a tivit, a knokautot figyelte. Senkisem törődött vele. Idegenül és magánosan állt a ráhullámzó, kék — vörös neonfényben. Sötét, kétsoros, ünnepi ruhájában, előkelően hegyes és villogó, csukaorru cipőjében kirítt a "Csárda" többi látogatója közül. Aranysárga mancsetta-gombjai előkelőséget árasztva parázslottak a kilógó mancsetták fehér tégla-lapjain. Más volt, mint a többi, s ezért senki sem törődött vele.

Jól tudta, magános és idegen a "Magyar Csárda" bárjában. Az elszenvedett ütés fagyasztó, első sokkja már oszlóban volt. A politikai pofon és érzelmi megaláztatás zsibbadtságából fájdalom háborodott fel és dörömbölt magánosságában. A fájdalomnak ez a benső zakatája üzi-löki ki a melengetett, politikai álomvilág, a magában kirajzolt emigráns szerep önillatu, skizoid melegéből a mai világ csikorgató zord valósága felé. A dörömbölő fájdalom elnémult politikai magányában visszhangzik, el-

meháborító kérdései, mint egyszer minden emigránst, most kétszer radikális Gyurit is arra kényszerítik, hogy annyi álmodozás, ábrándos szavalat s önigazoló szónoklat után nézzen szembe önmagával — a vesztett, régi világ és az élt uj világ különbözőségének, a számüzetés tudathasadásának a közepén.

Nem maradhat meg tovább a népi radikálizmus hazai színekkel oly szépen megfestett szerep-gyönyörében, ki kell lépni a belső körből és szembe kell nézni saját személyiségével, ahogyan az a külső körben, az uj külvilágban valóban létezik.

Ettől rettegett már régóta. Nem akarja most sem, fél ettől a találkozástól.

Majd egyszer.

Később.

És semmiesetre sem itt, a "Magyar Csárda" bárjában, az idegen cimkés italhegy alatt, a Schlitz sörneon gunyos hunyorgásában, a hasas zenegép színes müfogsora előtt.

El akarta odázni a kikerülhetetlen találkozást, amin minden csalódásba, magánosságába forduló-futó emigráns keresztül megy.

Ezért nem akart lépni, gondolni egyet sem. Hanem fájdalmasan görcsölődő nézését ráöklelte a tivi fényvillantó ablakára, a sötétségbe feszülő, képeket játszó négyszögre.

De ez sem használt.

Sőt éppen ez nem használt. A tivi éppen azt mutatta, hogy a leütött ember nem menekülhet önmaga elől, mert magára marad. A leütött ember fejét mutatta a tivi, a kiütött ökölvívó szétvert arca csuklott bele a képbe. A megsulyosodott, vérzsák szemhéjakat látta, a dagadozó-hasadozó, szétrepesztett s vércsurgató ajakat és a leütött ájultan kiforduló szemefehérét.

Aztán a felemelt ökölle ugrándozó győztest és utána a hörgő, sikoltozó és boldogan hahogó nép könyörtelen örvendezését, örjöngését.

Nincs hát menekvés.

Reszkető rémület, vak harag suhant rá és ez ujabb didergéssel rázta meg. Nem, nincs menekvés. A tivi képei tökéletesen kikerekítik, kiegészitik, végzetét, azt ami vele történt. Egyszerre felismerte és elismerte, nincs menekvés. Akármilyen undorító, kegyetlen és kétségbeejtő is, a kiütött ökölvívót senki sem dicséri, a leütött ember szenvedéseit senki sem értékeli a politikai arénában, csak a magasbalökött ökölle ugráló győztest ünnepli, csak a győztesért hörög, sikolt és hahog a nép. Ma az ököljog érvényes és az ökül győz.

Hiszen már régóta tudta, milyen vérszomjas a politikai

törvény: a kiütöttnek nem jut figyelem. Bármennyit is szenved a kiütött, a politikában ugyanugy, miként a boxolásban elfeledik, mit is állt ki.

De egyszerüen elfeledik magát a kiütöttet is.

Ismerte ezt a vérszomjas törvényt és ezért menekült fel és le.

Nem akart a kiütöttek közé tartozni. A radikálizmus csak belépőjegy volt. A menekülésre jogosító belépőjegy. Így jutott az "Apis"-ba fel és a "Csárdá"-ba le.

De hiába.

Nincs menekvés.

Jaj a kiütötteknek.

Jaj a kiütött középosztálynak!

Harag és rémület didergette belül, zavar és fájdalom szürkült kívül.

Hát hol is van az ő igazi helye?

Ezekután már ő is a kiütöttek közé tartozik? Kikerülhetetlenül. És tipikusan? — ahogy Aranka mondotta.

Hát valóban csak a középosztálybeliek között lehet már helye? A kiütöttek között kell maradnia? Miért is mondotta Aranka, hogy reménytelenül középosztálybeli? Mikor pedig, ugye, az "Apis"-ban milyen készségesen és radikálisan szidta a középosztályt és itt a "Magyar Csárdá"-ban is milyen készségesen radikáliskodott a középosztály ellen? Még pedig népi szájíz szerint.

Elönti a sajnálkozás forrósága.

Önmagát sajnálja. Hát ezt érdemelte?

Iskoláit is milyen szorgalmasan végezte s a MOKTÁR-nak nem a legszorgalmasabb, legigyekvőbb tisztviselője volt? Arról ő nem tehet, hogy sokezer tankkal, ágyuval és millió "davaj-gitár"-ral rágördült az ellenség az országra és megkezdődött annak a világnak az elpusztítása, amelyben tanult, felnőtt és dolgozott. Át kellett állni. Nagy igyekezettel ezt is megtette. De a régi középosztályhoz tartozott, a zsarnokság nem bízott benne s kizáró módszereivel kezdte fojtogatni.

Emigráns lett.

És az emigrációban csodálatosképpen olyan politikusokkal találkozott, akik ugyan ugyanugy és ugyanazon zsarnokság miatt emigráltak mint ő, de az emigrációban szövetkezve ugyanannak a zsarnokságnak a kizáró módszereit használták egymás ellen, a maguk vezető szerepének a biztosítására. Kezdték az időszámítással. Az emigrációban nem az egyetemes, nem is a nemzeti, még csak nem is a népi, hanem az egyéni időszá-

mítást vezették be. Mindenki ott kezdte a történetet, ahol a politikai csillaga kelt fel. Így találták ki, hogy ami 1945 előtt szerepelt, létezett, hatott és tett, az mind rossz volt, bukott, elnémítandó, vagy elhallgatandó — ami, ugy érezte, — majdnem mindegy. És ezt ugy hívták, hogy népi vonal.

A középosztály 1945 előtti szereplőkből állott, tehát az egész rossz, bünös és ha már a Szovjet ugyis kiütötte, hadd pusztuljon.

Hasonlóképpen tekintette a középosztályt a másik emigráns polus is, az "Apis", ahol a volt gazdasági és társadalmi potentátok és előkelőségek gyülekeztek 1914-nél végződött az időszámitás, ami azután jött az rossz, bünös. Az "Apis"-ban sem tartották többnek már a középosztályt, amely az első világháboru után alakult ki, mint kényelmesen veszélytelen bünbaknak, amelyet már kiütöttek s éppen ezért kockázat nélkül lehet okolni mindenért, ami történt. Hiszen az ő bünük volt minden, ami következett.

Az "Apis"-ból igy látszott.

Azonban, ha középosztálybeli is volt, aki mindenét elveszítette (sőt még ennél is többet vettek el tőle) — az esze és a szorgalma megmaradt. Az emigráns érvényesülés egyetlen, lehető módja hamarosan megvilágosodott előtte. Rájött: kirekesztett osztályhelyzetéből az emigráns szerep felé itt kint is ugyanaz a kapu nyilott, mint a szovjet megszállás alatt, a régit támadó radikálizmus, amihez hozzátette az emigráns tanulságot, hogy ezen a kapun is a legbiztonságosabb ut a középosztály radikális támadása. Tehát szorgalmas radikális lett az emigrációban is. Részt vett a Központi Polgári Elvközösség megalapításában.

Először, természetesen, anyagi helyzetét rendezte, mert sohasem volt könnyelmü ember. Szemfüles mohósággal s buzgalommal leste, terjesztette és védte mindenkor egyéni gyarapodása érdekeit.

Sikerült bejutni az "Embassy Room"-ba és ott annyira megkedveltette magát, hogy Forlányi Gusztáv ajánlásával s áldásával megkapta szépen jövedelmező állását a "Stentor Export Company"-nál.

Az emigráns jólét megszerzése után akarta biztositani emigráns rangját. Az emigráns rang azt jelenti, hogy valaki beletartozik az emigráns tudatba. Az emigráns tudatban való szereplés viszont jelentheti a jövőbeli érvényesülést. Ehhez, jövőbeli társadalmi és politikai lehetőségeinek biztosításához kellett volna az "Apis"-beli asszony és a népi elismertetés.

Ennyi az egész, amit eltervelt. Hát ez csak nem bün?

És ezért semmiképpen sem azt érdemelte hogy az "Apis"-beli asszony visszalökje kirekesztett, bukással bélyegzett osztályhelyzetébe, hogy a szemébe mondja: . . . reménytelen középosztálybeli . . . S a népiek részéről sem érdemelte meg, hogy Hámos Gellért azzal zárja ki maguk közül, hogy kiöregedett a mondanivalója. Ugye, milyen készségesen vallotta és hirdette a népi vonalat?

Bárki megmondhatja, hogy lojális, szolgálatkész radikálista volt. Nagyon vigyázott rá, hogy senkit meg ne bántson. Csak a középosztályt támadta. És a középosztály ma már senkinek sem fáj az emigrációban. Egyébként is — Arankának igaza volt ebben — az egész olyan volt mintha önmagát támadta volna. Mi a bün ebben? Hát akkor miért ne érvényesülhetne ő is? A szövetkezett politikusok egymástigazoló lígája is kapott annyit a középosztálytól, tehát van annyira bünös a középosztályban, mint ő. És ő is, aki az emigrációban alakult Központi Polgári Elvközösség vezetőségi tagja, van olyan hüséges és dolgozik annyit az Elvközösség programjáért, mint a többi ó- és ujpártok nagy hüségben olvadozó, váladozó és málladozó tagjai a saját célkitüzéseikért. És ő is tud annyit a magyar népről, mint a népiek, ha körülményesebben is fejezi ki magát. Ahogy Hámos mondotta: cikornyásabban.

De miért is ne lehetne az emigrációban — a multat feledve és a jövőt tekintve — mindenki radikálista? Hiszen az egész radikáliskodás olyan, mint egy jólesően forró, hazajáró és folytatólagos álom, amelybe az emigráns belebujik és elbujik, mint a paplan alá.

Egy baj van csak, hogy az emigráns radikálizmus társas álom, társas tudat, melyből könnyü valakit kirekeszteni.

És mert ő középosztálybeli, azt akarják, hogy hasadjon ki ebből a melengető tudatból, társas álomból, a forró, hazai radikálizmusból és ezután árván, kitaszítva, lecsupasztott ridegen már csak ugy éljen, mint a "Stentor Export Company" fehérgalléros tisztviselője, a menekült, aki itt New Yorkban is középosztálybelivé cseperedett, tehát szigorított középosztálybeli.

Az idegen világ gépi és népi hangorkánjában igy találkozott önmagával Kertész György. Kilökték hazai módon megszerkesztett radikálizmusának forró meghittségéből s kénytelen volt meglátni magát abban a személyiségben, amely a reális, külső körben létezik. A találkozás iszonyu pillanatában gyülölő felelősségrevonással támadt a "Stentor Export Company"-nál alkalmazott figurára: hol hibázta el emigráns karrierjét ez a javíthatatlan, szigorított középosztálybeli, aki hiába menekült fel-

le, mégis tipikus képviselője maradt a tankok ezredeivel, géppisztolyok millióival, bombázók rajaival kiütött, a szovjet megszállás alatt megerőszakolt, a kommunista párt-uralom által szétvert, proletárrá tett és hontalanná üldözött, ráadásul az emigrációban nemzetbukással vádolt magyar középosztálynak.

Miért nem tudott megbélyegzett osztályhelyzetéből ez a fehérgalléros kis igyekvő kiszabadulni?

Hol követte el a hibát?

A gondolat ekkor gyulladt ki benne.

Fellobbant, felismeréssé lett és mindent megvilágított.

Tehát Lantner grófnének, az ínas nyaku "Apis" hölgynek volt igaza. Amikor mindjárt az első középosztály — ellenes beszéd után megállapította, hogy a középosztályt alulról is, felülről is egyformán lehet "simpfelni" és hogy ez tulajdonképpen nem más, mint dupla radikálizmus. És hogy aki kétszer radikális, az csak konzervatív lehet. Hogy aki alulról fölfelé és felülről lefelé támadja a középosztályt, az mindig középosztálybeli marad . . .

Hát ez volt a fehérgalléros "Stentor" alkalmazott hibája? Amivel a háta mögött gunyolták is: hogy kétszer radikális.

Hát ez volt a hiba. A kigyuló gondolat forgásába beleszédül. Hát ez lenne az, amiben hibázott? Ez lenne az, amit nem tudott? Hogy aki felülről ítéli az alul lévőket és alulról ítéli a felül valókat, az menthetetlenül kikopik felülről is, alulról is és középre zárja magát.

A felismerés lehüti indulatát. Kárvallottság didergeti. Hát ez történt. Kizárta magát felülről, alulról és ilymódon odazárta magát annak, amit felülről, alulról olyan radikálisan támadott: középosztálybelinek. Odazárta magát a mult kiütöttei, a bukással megbélyegzettek közé. Ahogy Aranka mondotta, reménytelenül, ahogy Hámos mondotta, kiöregedett mondanivalójával.

A társas tudat felzugott benne. Ugyanolyan vad gépi és népi zugással, mint előbb a tiviből kihördülő knokaut. A társas tudat, amely ezután már üldözni fogja! Hiszen ezután már mindenki vadászhat rá. Osztályhelyzete jó céltáblává teszi. Középosztálybeli! Mert erről a középosztályról éppen ő állapította meg, hogy letünt, elerőtlenedett, széthullott, szétbomlott, lehanyatlott, már nincs is, megszünt.

De amikor a találkozó iszonyu pillanatában idáig jutott visszarettent a "Stentor" fehérgalléros alkalmazottjának üldözött törpe alakjától.

Mert hiszen igazságtalanság az, amit ezzel az emberrel müvelnek! És egyszerre rátámadt a bajbajutott ember dühével

és kétségbeesésével másik énjére, aki a megálmodott radikális szerep gyönyörében élt és üldözte a fehérgallérban létezőt.

Hirtelen felforró és megkeseredő gyülölettel rátámadt radikálista énjére.

Nincs igaza, nem is volt igaza.

Nem, nem, nem lehet igaza!

Nem igaz, amit eddig mondott!

Nem igaz! Egyszerüen nem lehet igaz!

Egyszerüen nem igaz az, hogy a középosztály letünt, elerőtlenedett, széthullott, szétbomlott, lehanyatlott és elpusztult.

Nem igaz, hogy a középosztály már egyáltalán nem is létezik.

Hogy éppen akkor, amikor ő is beletartozik . . .

. . . már csak volt . . .

ERDÉLYI JÓZSEF:

Kakukdal

— Csűrünk körül mér' dalolgatsz, —
szürke kakuk mit háborgatsz:
éhezel-e, szomjazol-e,
vagy zöld erdőbe vágyol-e?

— Nem éhezek, nem szomjazok,
zöld erdőbe sem vágyakszok;
vágyok vissza a falumba,
boldog leányka soromba . . .

Có-có sárga, szaladj jobban,
legyünk estig a faluban:
vár a rózsám vacsorára,
éhes vagyok a szájára;
éhes vagyok a szájára;
szomjas vagyok a csókjára . . .

Levlap-ember

Bejártam én is a világot
S ebben sok levlap igazol.
Mert én rögtön levlapot írtam,
Ha megfordultam valahol.
De mert időben szűken voltam,
— Bár furcsa egy kis állapot —
A Lidón . . . vízben, fürdés közben,
Úgy írtam a sok levlapot.

A Garda-tónál voltam másnap,
S hogy megtudja ezt a világ:
Ott gyorsan útnak indítottam
Egy nagy levlap-ármádiát.
Expresszünk meg sem állt Bresciában
— De én nevettem egy nagyot,
S a posztkiszlikbe menetközben
Céloztam be száz levlapot!

Harmadnap én már Svájcban voltam
És vígan másztam a hegyet.
— Hogy fognak otthon irígyelni . . . !
Lelkem örömtől remegett.
S időm bár szűkre volt kiszabva,
Invencióm el nem hagyott:
— A vezetőmnek hátán írtam
Vagy másfélezer levlapot!

Innen Calais-ig meg sem álltam . . .
Mert értem én a csíziót!
S La Manche-csatornát átrepülni,
Magával vitt nagy jetmotor.
De itt sehol sem volt posztkiszli,
S biz ez szomoru állapot,
— Tengerbe dobtam, zárt palackban,
Vagy másfélezer levlapot!

Megfogyva bár, de meg is törve,
Végül mégis itthon vagyok.
De óh, az út következményi
Felettébb súlyosak s nagyok!
Most... írógörcsben fekszem itthon
— Biz' ez szomoru állapot! —
Irógörcsös kezemmel egyhamar
Nem írók én már levlapot!

(laic)

Aratás

Az ég mosolygó kupolája: templom —
És ünnep ez a nap...
Kincses csomókban omló kéve: oltár,
S a rög hajlongó vén parasztja: pap...
Keresztrakó veriték: áldozás, —
Pacsirtaének: trillázó ima...
Aranykalászon hintázó verőfény:
„Glória"...

Vályi Nagy Géza.

★ MILYENEK A MADARAK TOLLAI?

Az ötvenes években megtett körútja közben Félegyházára érkezett Albrecht főherceg. Fényes fogadtatásról természetesen gondoskodott a Bezirkertum, amely kicsődítette a város egész lakosságát.

Mikor véget ért a fogadtatás, a főherceg azt az óhajtását fejezte ki, hogy szeretne szót váltani a város előkelő embereivel is. Ki is szemelt magának egy úrikülsejű alakot s társalgásba elegyedett vele. Természetesen németül.

— Wieviel Einwohner zaehlt ihre Stadt? — kérdezte a főherceg.

Az istenadta magyar csak annyit értett a kérdésből, hogy németül van. Hirtelen eszébe jutott, hogy valamikor a német grammatikából ő is bevágott pár szót s abban a pillanatban már fújni is kezdte az első mondatot:

— Die Federn der Vögel sind öfters gelb, rot oder grün...

A főherceg sem tett több kisérletet, hogy németül próbáljon beszélni a Kunságban.

CZEGŐ ZOLTÁN:

Villon

Várok e város talmicsúcsain,
tiszta ég alatt, tiszta kezekkel.
Ide látszik a hetedik század,
akár egy titkos délután,
melyet egykor magamban temettem.

E két pont között oly kézzelfogható
az idő, mint hula testén a mulandóság, —
így hát nem rémít megfigyelnem,
hogy alant az ember mikért háborog,
és észre nem veszi, hogy kövek közt lökdösik a sorsát.

Várok. Kérdők, panaszok nem zavarnak.
És nekem sincs semmi, semmi kérdeznivalóm.
Amit letagadtatok, ide fölhoztam;
nem riaszt elócskult álom —
és ámulni is nehéz a megbillent valón.

Egy kicsit fáj, hogy már nem űznek,
Na, és a zene, ami még át tudja mosni minden sejtemet. —
Egy gyermeksírástól azért még összerázkódom.
e doboznyi világ átlátszó titkai,
meg, hogy szeretni fog-e majd, ki eltemet?

(Kolozsvár.)

Földvétel 1909-ben

Írta: KARÁCSONY SÁNDOR

ÖT MAGYAR EMBER volt a vevők között, de azért nem kell mindjárt megörülni, mert ezek öten tettek egyet. Koldusok voltak a másik két vevőhöz képest: napszámra vagy részre dolgozó munkások, akik megunták a függést és most összetették a

kis megtakarított pénzecskéjüket, hogy megvegyék ezt a földet közösbe s a maguk gazdájává legyenek. Aztán, ha sikerül a vásár, majd kiparcellázzák egymás közt a birtokot és dolgoztatják ezt a szegény, türelmes, hangtalan rabszolgát, mint ahogy eddig őket dolgoztatták a zsarnokaik.

A hatodik vevőnek lerítt az arcáról, hogy Katzenbaum, pedig mégsem az: Macskaházinak hívják. A hetedik szintén hatalmas ellenfél: oláh ember, akiről azt sugdossák, hogy valami romániai bank áll a háta mögött.

VALAMENNYIEN el voltak szánva mindenre. Komolyan és körülményesen csinálták a dolgot. Öt-hat lépést tettek előre és minduntalan megállottak. Kibontották a tengericsöveket, pedig még egészen zöldek voltak, nem is látszottak a szemek. Leszakítottak egy-egy buzafejet, szétdörzsölték és nagy figyelemmel nézték a pirosodó gabonaszemeket. Turkálták a földet, egy-egy marékkal a kezökbe vettek innen is, onnan is, szagolgatták és kóstolták. Élénk eszmecserét folytattak a gazdával és egymással, szépen, nyugodtan, udvariasan beszélgettek, mint a halálos ellenségek szoktak, ha összehozza őket a sors. És valamennyien kapzsi, éhes tekinteteket vetettek a földre, szinte fölfalták a tekintetükkel.

A GAZDA magasra tartotta a birtok árát. És valahányszor említette az árát, mindig nagy sopánkodás keletkezett. Lármáztak, kiabáltak, gúnyosan nevettek és általában úgy igyekeztek feltüntetni az egész dolgot, mintha az egyik fél részéről sem volna komoly, pedig úgy jöttek ki mindnyájan, hogy bármi úton-módon, de kezükbe kaparítják ezt a szép darab részt az országból, a gazda meg úgy, hogy akármennyiért is odaadja, mert muszáj: kell a pénz.

Az öt magyar ezt mormogta:

— Ötszáz pengő. Megadja.

Macskaházi szinte önkénytelenül szalasztotta ki a száján:

— Elsőosztályu.

És az oláh végighordozván tekintetét a birtokon, elégülten dünnögte:

— Százhatvan hold.

AZTÁN MEGINT HANGOSABBRA vált a beszéd. És a magyarok elkezdték a gazdának magyarázni, hogy annyit ez a föld nem fizet vissza. Macskaházi felvett egy marék igazi humust, piszkálni kezdte, hogy szikes. Az oláh azt mondta, hogy

nem fizeti ki magát így elszigetelten egy kis darab földet megvenni, mert az ember nem kezdhet semmiféle nagyobb dologba; birtokot? az egészen más volna. A gazda vállat vont ezekre a hiábavaló beszédekre és azt felelte, hogy jó, ne vegyék meg, hiszen ő nem erőlteti, majd megveszi más, vagy tán oda se adja már: meggondolta a dolgot, misatöbbi és gyűlölködve néztek egymásra, a földre meg szerelmetes pillantásokkal, mert földéhesek, földimádók voltak valamennyien. Mindazonáltal adták a bankot tovább, komédiáztak tovább. A gazda megbotránkozott ezen a komédiázáson, mert tudta, hogy ezek mind meg akarják venni a földjét és elszörnyűlködött ezen a nagy bolondításon és kiáltani szeretett volna rájok, valamint a vevők is ő rá, mert tetette magát, hogy meggondolta a dolgot s a vevők tudták, hogy hogy szüksége van a pénzre.

LEGELŐSZÖR a magyarok hagyták abba az alkudozást. Összedugták a fejöket és arra a megállapodásra jutottak, hogy nem érdemes megvenniök a földet: inkább majd parcellákban kiveszik árendába attól, aki megveszi. Mert úgy áll a dolog, hogy ők csak búzát termelhetnének azon a kicsi részen, ami egyre-egyre jutna, a föld pedig megunja ezt a mulatságot hamar. Már most, ha örökáron megveszik a földet s az tíz-tizenkét év mulva kimerül, mehetnek zabot hegyezni. Ha meg tíz évre árendába veszik és aztán a föld kimerül: otthagyják, keresnek másikat, a többi a birtokos baja.

MACSKAHÁZI is megunta a cigánykodást, gondolta: semmi értelme sincs. Jól tudta, hogy Ambrus gazda már odáig van és ha még egy kis ideig vár, sokkal olcsóbban megkapja a földet, mint most. Egészen tisztában volt a dolgával és jól látta, hogy a falu földje lassan-lassan az ő kezére fog jutni. Az ő elve a türelem volt és nagyon jól bevált. Az oroszlán küzd és úgy győzi le ellenfelét s aztán elfogyasztja, a pók csak vár és a légynek az ostobaságára számít, amely végre is bele fog repülni a hálójába s a pók nagyon okos állat. Oroszlánt győztek már le, de pók még nem döglött éhen olyan helyen, ahol légy van, mert egyrészt tudja birni az éhséget, másrészt a legyek nagyon ostobák. Egyszóval Macskaházi is elrobogott.

BALOG AMBRUS egyedül maradt az oláhval. És most már mind a ketten nagyon ügyeltek egymásra is, meg magukra is. Olyan volt ez a küzdelem, mint mikor két birkózó előbb csak messziről méregeti egymást és csak azért mozog ide-oda a felső

testével, mert orvtámadástól fél, különben tudja, hogy míg nagy a távolság köztük, egyik se mer nekiugrani a másiknak s csak később, mikor már a könyökük is összeütődött, kezdenek gyors, rövid mozdulatokkal az élethalál-harchoz. Még akkor nem kapták át egymás derekát s a néző azt hiszi, ez is csak olyan előjáték forma, mint amaz volt, pedig a küzdelem már megkezdődött s javában folyik.

A JÁTÉK nehéz volt, mert mind a kettő ismerte a másik kártyáját és mind a kettő tudatában volt annak, hogy nincsen titka a másik előtt. És itt szó sem lehetett hosszu mérkőzésről, mert nem lehetett az ellenség fogását kivédeni, legfeljebb megelőzni.

Még látszott az öt magyar paraszt szekere, meg a Macskaházi kocsija, amint a szekér elibe került, mikor az oláh kiadta az ütőkártyáját:

— Alászolgája, domnu. Sajnálom, hogy nem csináltunk vásárt.

Balog Ambrus „kivédte a cselt":

— Isten áldja meg.

Megindultak. Az oláh a kocsija felé, amely az országúton várt rá, Balog meg a tanyájára. Aztán az oláh mégis meggondolta a dolgot és visszakiáltott:

— Különben holnap még benézek magához.

BALOG AMBRUS vissza se nézett. Most már tudta, hogy ami ezután következik, az mind csupa formaság lesz. Ő el fogja adni a földjét és az oláh megveszi s ez ellen nincs apelláta.

Megállott és ahogy körülnézett, nagyon sok mindenféle eszébe jutott, amire eddig nem is gondolt.

Itt is, amott is volt egy-egy épületcsomó, egy-egy apró tanya és valamennyi épületnek új teteje volt zsindelyből, meg cserépből. S ott állott a sok hivalkodó, cifra, új épület között nemes büszkeséggel az ő tanyája a régiségtől megbarnult, megmohosodott nádtetőzettel. S Balog Ambrusnak a szemét bántotta, hogy a tekintete, amint körülhordozza az ég minden tájékán, minduntalan beleütközik a csipp-csupp tanyákba. Vagy talán a lelke fájt belé, mert az jutott eszébe, hogy nincs tíz éve még, egy épületcsomó sem volt itt a régin, az övén kivül s az uralkodott az egész tájék felett.

Bizony-bizony okosabban is csinálhatta volna a dolgát. Rosszul gazdálkodott, ezt nem tagadhatja és nem is tagadja. Kényelmes volt, magyar ember volt és most, ma, vagy ha a

formaság a fő; holnap az utolsó darab föld is elfogyott a lába alól.

S AHOGY CSENDES LÉPTEKKEL hazafelé indult, látta, hogy a szél fújja a vetést és úgy rémlett, hogy az ősi föld szalad előle, fut, fut és ő szegény, lusta, sürüvérü, nehézkes magyar ember, nem fogja utolérni soha. És tudta, hogy az oláh a százhatvan holdat vette meg tőle a hazája testéből, egy részt abból a földből, melyet az ő nehai való jó öreg atyái vére megszentelt, melyhez ő hozzá volt kötve, mely nélkül nem tud megélni, a föld fia, nem olyan, mint Macskaházi, aki rongyszedő volt s most földje van, de ha elvesztené, megint menne rongyszedőnek. És tudta, hogy az a pénz, melyet a földjéért kap, el fog olvadni az ő kezében, tudta, hogy most már föld nélkül ő semmi, akit azok az emberek, akik körülötte élnek s akik, míg az élethez joga volt, szilárd alapja volt, csak tűrtek és gyűlöltek, így nyomorultul, semmi nélkül, erények híján, sok hibával, bűnnel a rováson földhöz vernek, megsemmisítenek és ahogy ment, bandukolt hazafelé tömérdek keserűséggel a szívében, botjával bökdöste a földet, amely — úgy látta — most már olyan gyorsan fut előtte, fut előle, hogy nem érheti utol többé soha, soha . . .

Fekete István sirjára

Sírodra kék ibolyát küldenék,
Avarban nőtt, zsenge kis virágot
Gólyakelepelést, őzikék sírását,
Zsombékos nádast, téli világot.
Zuzmarát és zúgó vizimalmot,
Hogy népünk árváját
Sirassa mind: kiket szeretett,
Mikor már minden elveszett.
Zúgjon fagyos széllel a "Téli Berek",
Hogy meghallják az emberek
Itt és odaát.
A mi tájainkon nincs magyar virág.
De rádgondolva mégis,
Leszákítok és porba ejtek
Egy szűzi szép, fehér kaméliát.

Abonyi László

FELVIDÉK:

Ősz

Megmozdult már a lomha ősz,
karikázva a falevél,
aszu harasztot szétsodor
hegyekről tévedt furcsa szél.

Tajtékzó ködben fuldokol,
s fáradtan csüng a nap, a nap.
gyülik az éj, eső szitál
sóhajtozó hegyek alatt.

A hold, a hold is lebontja
földet karcoló üstökét,
s hideg pengével átdöfi
a lenge nyár szelid szivét.
(Pozsony)

Dénes György

Fazekas Lajos:

Utóirat apám levelére

Hazámban, mégis messze tőle,
bárhol is, mégis messze tőle
dolgaim között; — s dolgaim után
kileveledzik álombeli fám:

Kis udvarunkon apám árnya
Megáll, tünődve néz a tájba,
a kert felé indul, hol karókat
tüzdel anyám, s a fák virágoznak.

S hallom, hogy szivem előtt lépked;
esténként mesékből idézget.
S felidézik őt a régi mesék,
mint kelő csillagot a messzeség.

Élete is ráesteledett.
S ha megbántódik, ir levelet,
marokra fogja a könnyü tollat,
hosszan ir, s biztat: magamról szóljak,
hosszu csöndjébe igazat szóljak.

A világpolgár

Írta: FARKAS PÁL

★ KÉSŐ ESTE VOLT, mikor Grüne Epaminondast behozták a Conciergiebe. Még az ajtóban is dühösen tiltakozott a gondolat ellen, hogy csupa gyanús arisztokrata közé zárják, de a két nemzetőr-polgár nem sokat törődött előadásaival, hanem

egyszerűen átadták a fogházfelügyelőnek. A fogházfelügyelő pedig igen szűkszavu polgár volt, aki fölvette a nacionáléját, megmotozta, hogy nincs-e nála gyilkos szerszám és azután azt mondta, hogy most csak sétáljon nyugodtan be és várjon szép türelemmel. Előbb-utóbb majd csak érette jönnek. Vagy szabadon eresztik, vagy elviszik a Grévepiacra, — de valahogyan mindenesetre elintézik az ő dolgát is.

Grüne Epaminondast nem hívták mindig Epaminondasnak. Születése után a kis thüringiai város anyakönyvébe az Anton nevet írták be. De amikor a fiatal Grüne megismerkedett a francia filozófusok munkájával és megírta ötfelvonásos, verses tragédiáját a zsarnokok ellen, úgy vélte, hogy az Anton név nem illik egy telivér és komoly republikánushoz és ezért végiglapozta kedves Plutarchosát, hogy jobb nevet keressen. Végül is megállapodott Epaminondasban, és a szűk látókörü német hatóságok nemsokára meg is büntették hamis név használatáért. Mert Thüringiában ezidőben még nem értettek meg egy francia műveltségü világpolgárt.

★ AZUTÁN KITÖRT A NAGY FORRADALOM és Párisban ünnepélyesen kihirdették a világszabadságot és az emberek teljes testvériségét. És ekkor Grüne Epaminondas is úgy érezte, hogy neki nincs többé helye az alvó német erdők között, hanem oda kell sietnie, ahol a világszabadság fáklyája lobog. Igy mondotta legalább ismerőseinek, akik le akarták beszélni utazásáról. De Epaminondas nem hallgatott reájuk, hanem eladta házát és telkét és Párisba ment. Másfél esztendeig melegedett ott a világszabadság fáklyájánál, amíg azután végre ő is eljutott a Conciergiebe.

A nagy börtönépület homályos boltozatai alatt vöröses fáklyafény derengett és Epaminondas lassan fölismerte környezetét. Valóban, rossz sejtelmei nem csalták meg. Csupa olyan alak népesítette be a börtönt, akiknek már külseje is elárulta, miként gondolkoznak a népjogokról és az egyenlőségről. A legtöbben himzett kabátokat és ünnepélyes parókát hordtak, a viselkedésük pedig gőgös és nyegle volt, mintha még mindig Trianon körül mulatnának és a nép sohasem rombolta volna le a Bastillet. Epaminondas úgy érezte, hogy a köztársaság akkor követte el vele szemben a legsúlyosabb méltatlanságot, amikor ezek közé záratta.

★ EGY MAGAS TERMETÜ, himzett kabátos úr most feléje közeledett. Két lépéssel előtte megállt és egy hosszunyelü

lorgnont húzott ki a zsebéből. A ci-devantok ugyanis annyira megvetették a köztársaság intézményeit, hogy még a Conciergie-ben is lorgnont használtak.

— Ah! Új jövevény, — mondotta most a himzettkabátos, — Örvendek uram, hogy szerencsénk van. Szabad becses neve után érdeklődnöm?

Epaminondas először egyáltalában nem akart válaszolni. De azután elhatározta, hogy rendreutasítja az arisztokratát.

— Grüne Epaminondas polgár vagyok, — válaszolt és jól aláhúzta a „polgárt".

A másikra azonban ez a hangsúlyozás láthatólag nem tett hatást. Ellenben mély és szertartásos bókot csinált és azután ő is megmondta a nevét.

— De Tresailles marquis . . . Nagyon örvendek, uram, hogy az ön érdekes és minden bizonnyal tanulságos társaságát is élvezni fogjuk. Amióta szegény Gonton-Bironf elvitték, kissé unalmas volt. Játszik ön sakkot?

— Nem, — mondotta Epaminondas, akit ez a szokatlan szeretetreméltóság kezdett lefegyverezni.

— Kár. Még néhány nap előtt pompás játszmáink voltak az öreg de Lafarge tábornokkal. Sajnos, tegnapelőtt őt is elvitték. Azóta nincs partnerem.

Epaminondas most egy kérdésre szánta el magát.

— Szabadon bocsátották a tábornokot? — kérdezte könnyedén.

A másik meglepetve mérte végig.

— Hova gondol? Ön csak nem képzeli, hogy innen máshova vezet a kijárat, mint az igen emberszerető Guillotin doktor elmés találmányára. De azért ne veszitse el a jókedvét. Az ember talán az első pillanatban kissé nehezen szokja meg ezt a gondolatot, de higyje meg, mihamarább beletörődik. Önt ma este hozták be és így biztosan van még néhány napja. Azalatt teljesen meg fog barátkozni sorsával.

Ismét meghajtotta magát és tovább sétált.

★ EPAMINONDAS pedig leült egy kőpadra és aludni próbált. Úgy vélekedett, hogy az antik sztoikusok tanítványa által fejezhetné ki legjobban nemes közönyét a sors változó esélyei iránt. De azután csak nem tudott elaludni. Az emberszerető Guillotin doktor találmánya egyre az eszében járt és néha olyasfélét is gondolt, hogy a jenai vendéglő ebben a pillanatban talán kevésbbé érdekes, de mindenképpen biztonságosabb hely volna.

Elővette Horatiusát és olvasni kezdte az ódát, amely a bátor és igazságos férfiúról szól. De a sorok táncolni kezdettek szeme előtt és a gyér világításban a betűk összefolytak szeme előtt. Ismét letette a könyvet.

Epaminondas fázott és félt.

★ MÁSNAP DÉLELŐTT újból találkozott de Tresailles marquisval. A maquis ezúttal néhány igen ci-devant külsejü hölgy társaságában időzött, akik különös társasjátékkal mulatoztak. Lócákból és deszkákból faalkotmány-félét állítottak föl az egyik udvaron; az alkotmányra kezdetleges garádicsok vezettek föl. A hölgyek most egymásután fölsiettek a lépcsőkön, mosolyogva és kecsesen meghajoltak odafönn és azután lehajtották fejüket az egyik székre. A közönség pedig tapsolt.

Epaminondas úgy találta, hogy a ci-devantok gyermekes léhaságokkal töltik el az idejüket. És mivel őszinte republikánus volt, meg is mondotta ezen kemény véleményét de Tresaillesnek, aki később hozzácsatlakozott.

A marquis vállat vont.

— Hát nem valami elmés játék, az bizonyos. De tudja, a hölgyek nem akarják, hogy az igen tisztelt polgártársak és polgártársnők majd annak idején nevessenek az ügyetlenségükön. Inkább gyakorolják magukat.

— Miben gyakorolják magukat?

— Arra az alkalomra készülnek, amikor majd ők is ott állanak az emberszerető Guillotin doktor találmánya előtt. Higyje el, uram, nincs kellemetlenebb érzés, mint mikor az ember megbotlik a garádicsokon és a tömeg azt hiszi, hogy az a félelemtől történt. És azért ne vegye rossz néven a hölgyeknek ártatlan mulatságaikat.

★ EPAMINONDAS úgy találta, hogy a börtön helyiségeit túlságosan fűtik. Mást nem igen tudott mondani. Társa azonban folytatta a beszélgetést.

— Ha nem vagyok indiszkrét, tulajdonképpen minek köszönjük a szerencsét, hogy önt körünkben tisztelhetjük? — kérdezte.

Epaminondas arca elborult. Eleinte nem akart beszélni, de annyi keserűség halmozódott föl benne, hogy végül mégis csak válaszolt:

— Az elveim áldozata vagyok . . .

A marquis udvariasan meghajolt.

— Ó, nem is képzeltem mást. De mégis . . . Ön nem látszik éppen rojalistának.

— Meghiszem, hogy nem vagyok az. Ellenkezőleg. Színtiszta republikánus és világpolgár vagyok. És éppen ezért jutottam ide.

— Ah, ez érdekes!

— Az ember nem hinné el. Lássa, polgár, én igazhitü republikánus voltam mindig. Sohasem hittem azokban a silány korlátokban, amelyek embert és embert elválasztanak egymástól. Nem hittem sem osztály, sem felekezeti, sem nemzeti ellentétekben. Állítólag a köztársaság is ugyanezeket az elveket vallja. De csak állítólag. Tudja, hogy miért hoztak ide? Mert megsértettem a francia nemzetet. A nemzetet. Valamit, ami egyáltalában nem is létezik. No, mit szól hozzá?

— Még nem értem egészen tisztán a dolgot.

— Nem is lehet azt megérteni. Tudja, hogy történt? Nyugodtan ülök az „Emberi jogokhoz" címzett vendéglőben és vacsorázom. Egyszerre csak beállít egy tucat igen műveletlen és jelentéktelen egyén, akik láthatólag sohasem élveztek klasszikus nevelést. Marseillesei önkéntesek voltak, akik a rajnai hadsereghez indultak. Nos, polgár, ezek az önkéntesek, akik a köztársaság katonáinak mondották magukat, nemsokára ocsmány hangon kezdették hirdetni, hogy pozdorjává fogják zúzni a német csapatokat, el fogják foglalni Németországot és így tovább. Egy ideig hallgattam, de azután figyelmeztettem őket, hogy világpolgárokhoz nem illik ez a durva nacionalizmus. Erre azt ordították, hogy ők franciák és el fognak készülni az összes átkozott németekkel. Amikor pedig bizonyos kételyeimet fejeztem ki e vállalkozás föltétlen sikerével szemben, szó nélkül az őrségre cipeltek. Most pedig azzal vádolnak, hogy külföldi kém vagyok. Hát mit szól ehhez, polgár?

★ A MARQUIS ajkai körül finom mosoly jelent meg.

— Attól tartok, uram, hogy az ön igen tiszteletreméltó eszméi nem állanak mindig teljes összhangban a gyakorlattal. És ilyenformán a forradalmi törvényszék alighanem el fogja ítélni.

— El fognak ítélni, mert én tényleg hiszek abban, amit ők hirdetnek? De hiszen ez gyalázat volna!

A marquis ismét mosolygott.

— Nem gondolnám, hogy a mai rendszernek különösen hivatott védelmezője volnék, — mondotta azután. — De azt önnek is be kell látnia, hogy háboru idejében még teljesen ártatlanok is könnyen keveredhetnek kémnek hírébe.

— És a világpolgárság, amelyet a köztársaság ünnepélyesen proklamált — az micsoda?

— Attól tartok, hogy igen szép frázis, amelyre az élet hatalmosan rá fog cáfolni.

Epaminondas igen vörös lett.

— Gondolhattam volna, hogy a franciák sokkal léhábbak és fölületesebbek, minthogy a mi ideáljainkat igazán meg tudják érteni, — mondotta metsző hangon. Többet is mondott volna, de a marquis most szertartásosan meghajolt.

— Engedje meg, uram, hogy befejezzem ezt a beszélgetést, amelyben ön nemzeti gőgjének magaslatáról gyalázza az én nemzetemet, — mondotta hidegen. És odább sétált.

★ GRÜNE EPAMINONDAS, a világpolgár, egyedül állott a Conciergie udvarán. A hölgyeket nézte, akik kecsesen folytatták próbáikat. És most már egyáltalában nem tudta megérteni, hogy tulajdonképpen miért van itt és miért kell majd neki is megismerkednie az emberszerető Guillotin doktor találmányával.

Erdély, a magyar kultura vára:

AZ UTOLSÓ VARGYASI BUTORFESTŐ

★ *A LÁTOGATÓ megáll a dombra kapaszkodó vargyasi mellékutca egyik házának félig kész szobájában, s ha látja is, kissé hitetlenkedve „lapozza" egy képeskönyv négyzetméteres lapjait. Mert bármennyire is hihetetlen, 1970-ben, az űrhajózás második évtizedében, festett kazettás famennyezet készül az erdővidéki Vargyason, a Szépmezőszéli Kökös helyreállított középkori temploma számára. Nem is valami múló divat szülte a csaknem száz kazettaszemet, nagy kínnal innen-onnan összeszedegetett motívumok, népi kompozíciók lemásolásával, hanem... Hanem? Nos, nagynevű művészettörténész látogató kérdezte meg az alkotót a közelmúltban: Aztán a mintákat honnan vette? — Hát tetszik tudni, öregember vagyok én már, keveset alszom. Éjjelente kettőkor, háromkor, mikor hogy, felébredek, akkor úgy jönnek a minták a levegőből, s akkor nekiállok.*

Így készítette el a hetvenöt éves id. Sütő Béla azt a képes-

albumot, melynek minden lapján másként fonódnak össze a különféle díszítőmotívumok egységes egésszé.

★ AZ IMMÁR TÖBB MINT NÉGYSZÁZ ÉVE bútorfestő-asztalos tevékenységéről ismert Sütő családról több alkalommal is olvashattunk folyóirataink hasábjain. Eddig legrészletesebben dr. Kós Károlytól A régi székely bútorfestésről című Korunk-tanulmányában (1968. 8. sz.). A Dacia kiadótól a jövő évre ígért, színes nyomású táblákkal is illusztrált, Egy székely bútorfestő központ — Vargyas címet viselő könyvével pedig a több évszázada alkotó népművész dinasztiához méltó kiadványnyal mutatja be munkásságukat.

Dinasztia? Igen. Idézzünk csak néhány sort a Kós-tanulmányból: „Az utóbbi IV. Józsefnek mindhárom fia, II. János, III. István és I. Ferenc örökölték apjuk tehetségét. János és ennek fia, V. József, valamint István s ennek utódai folytatták a mesterséget Vargyason." Nemrégiben letorkolltak, amikor azt mondtam, nem hiszem, hogy Közép-Európában ismert volna még egy olyan népművész család, ahol csaknem félévezreden át minden nemzedéknél felcsillanna az alkotás adottsága, hajlama. (Sőt lehet, hogy éppen félezer éve, hiszen 1568-ban János és József mint ács, illetve asztalos jöttek Vargyasra, és ki tudja hány nemzedéken át gyakorolták már a fa megmunkálásának mesterségét.)

★ DE HÁT HOGYAN is született meg ez a kazettás mennyezet? Voltaképpen éppen úgy, ahogy többi, középkori templomainkat díszítő társai. Még 1954-ben történt, hogy egy átizzó kályhacsőtől meggyulladt a kökösi unitárius templom famennyezete, s az épület porrá égett. Az addig XVIII. századinak tűnő templom falán, előbb az esőzésektől lepotyogó vakolat alól került elő a középkori falfestmény, később már a falkutatás tárta fel a késői románkori festett bélletű ablakot csakúgy, mint az ajtó fülkéjében a védelmül szolgáló keresztgerenda üregeit is megőrző, alig csúcsíves bejárót. A föld alól, csaknem egy méterre, a félköríves eredeti szentély s a kivételesen a hajóhoz kapcsolódó sekrestye alapfalai is előkerültek. Nos, a helyreállítás során mindezeket megőrző templomhoz kérték fel id. Sütő Bélát kazettás famennyezet elkészítésére, hiszen a tűzvész előtt is az volt a templomban.

★ A MESTER PEDIG, aki a megelőző években a datki, nagyajtai, felsőrákosi templomok karzat- és pad-mellvédjeinek

kazettáit hintette tele képzeletének virágaival, a nyolcadik évtized közepén, nekiállott ennek a munkának is. Megfesteni a nyolcvannégy kazettaszemet s majd a padokét is. Fia, ifj. Sütő Béla a szószékkoronát készíti el időközben.

Id. Sütő Béla azzal kezdte, hogy leutazott Kökösbe, a falujabeli másik népművésszel, Máthé Ferenccel. Ahogy megpillantották a középkori ablakbélletnek bájos esetlenséggel megrajzolt rozettáit, azonnal lerajzolták. Ez volt az a helyi jelleg, amiből kiindulhattak. Meg aztán amit Béla bátyánk jól tudott az őseitől, hogy a mennyezetkazetták díszítménye olyan módon kell legyen megfestve, hogy minden irányból nézve egyformán hasson. Vagyis legyen legalább két szimmetriatengelye. A karzatnál és a padoknál már az egy szimmetriatengelyes állócsokrok is megfelelőek.

És most készen vannak a mennyezetkazetták, s ahogy az már dukál, nincs közöttük két teljesen egyforma. Van néhány alaptípus: olaszkoszorús, négykaréjos, csavart indás, sarokcsokros . . . és sok-sok változat.

★ CSAKNEM VALAMENNYINEK a négy sarkát az úgynevezett attika tölti ki. A virágmotívumok között a tulipán és a rózsa tucatnyi változattal szerepel. Egyeseknek reneszánszkori alapformája az évszázados továbbfejlődés ellenére is határozottan felismerhető (szárnyas, angyalszárnyas, szakállas, dűlt csücskés tulipán). Mások, mint a gyöngyvirág vagy a mezsgyevirág, már a népi bútorfestés jellegzetes motívuma. S az eredetileg babérlevelekből font olaszkoszorú is, hogy megváltozott az évszázadok során! Az ernyős tulipánokkal telehintett kazetta még emlékeztet valamennyrie a levélfonatra, ám a bundavirággal és emeletes tulipánnal díszítettben már körbefutó, színes sávban sorakoznak a pontokkal elválasztott kétszirmú virágok.

Ugyancsak kötöttebb kompozíciójúak a négykaréjos keretbe foglalt kazetták. A körbecsavarodó, döltött ajku tulipánokkal kitöltött kazetta mozgalmasabb, a másik, ahol a tömött szegfű, a csavart lándzsás tulipán és a belsőnyelves tulipán váltják egymást, már nyugodtabb. A csúcstagokkal is bővített négykaréjos keretű kazettában pedig tulipánra és bazsarózsára emlékeztető fantáziavirágok tűnnek fel a gyöngyvirágok mellett.

Kötetlenebbek a többi kazetták. A sarokból körbecsavarodó indájú kazetta közepét például a pontozott angyalszárnyú tulipán tölti ki. Középről négyfelé csavarodó indás társánál — szintén reneszánszkori emlékeinken gyakori — ez esetben szárnyas tulipánoknak nevezett virágok díszlenek. A központi rozettából

szétágazó egyenes szárakon egyik kazettán a már ismert szárnyas és belsőszárnyas tulipánok váltogatják egymást, míg a másikon az erdővidéki festett bútorok csokrait koronázó szegfű emelkedik ki a párjával festett gyöngyvirágok közül, melyeket a rokokós szalagcsokor fog össze, a közökben pedig a sugárbélű rózsa ragyog. Más kazettán barokkos, laza koszorú kerül a négyfelé virító georginavirág köré.

Ugyancsak georgina ágaskodik az egyik sarokcsokros megoldású kazettán is. Mellette a szalagcsokros bokrétákban a gyöngyvirágon kívül a helyileg kákvirágnak nevezett vadnárcisz is ott virul. Hasonló felépítésű kazetta-társán jácint és kákvirág közül emelkedik a dűlt csücskés tulipánhoz hasonló virág s középen feltűnik a több helyütt is megfestett Attila-csillaga.

★ *ÍGY RAGYOGNAK EGYÜTT a mondák és a táj elemeiből egyaránt választott virágok az évszázadok folyamán egymást váltó művészeti stílusok ornamentikájának elemeiből átvándorolt motívumokkal. Stilizáltságuknak különböző foka, az új variációk népi mesterek, bútorfestő asztalosaink egymást váltó nemzedékeinek sok évszázados munkáját jelzi és összegezi.*

KÓNYA ÁDÁM

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

A fordításról és a ferditésről

● *A BÁBELI NYELVZAVAR.*

Sinear földjén az emberek építeni kezdték a bábeli tornyot, azzal a dölyfös szándékkal, hogy csúcsa majd az eget veri s ők kényelmesen átsétikálnak egyik csillagról a másikra.

Az Úr megsokallta fönnhéjázásukat. Ködöt bocsátott elméjükre, összegabalyította nyelvüket. Többé nem értették meg egymást.

Ha a pallér gerendát kért, csákányt hoztak neki, téglaragasztó szurok helyett vizet. Az építkezést sürgősen abba kellett hagyni.

Nagy deficit mutatkozott. A vállalkozó csődbe jutott, be-

jentette fizetésképtelenségét, a torony pedig csonkán meredt az égre, puszta falaival.

De tövében nyomban nyelviskolák, fordítási irodák keletkeztek. Tanárok, kik gyorsan megtanulták az összes nyelveket, nyelvtanokat írtak s a tolmácsok — csinos sipkával fejükön — jó pénzért arra vállalkoztak, hogy a sok boldogtalan halandót közelebb hozzák egymáshoz.

Ekkor született meg a műfordító.

• FORDÍTÁS ÉS FERDÍTÉS.

A fordítás mindig ferdítés is. Ha az értelmet hívén, szóról-szóra tolmácsoljuk egy másik nyelven, akkor szükségkép megváltozik a szavak alakja s ezzel együtt a mondat hangulati velejárója is. Ha pedig csak a hangzást utánozzuk, a mondat muzsikáját, a betűk szinét, akkor ennek a gondolat adja meg az árát. Találomra leírok egy francia mondatot: „La lune brille". Hű és pontos fordítása: „A hold tündököl". De ki merészeli állítani, hogy a két mondat nemcsak agyamnak-értelmemnek, hanem fülemnek-lelkemnek is ugyanaz? A magánhangzók és mássalhangzók vegyülése folytán más és más hatás támadt bennem, melynek elemzéséről sokáig lehetne beszélni. Röviden csak ennyit: a francia mondat keményhangú, dur, a magyar lágyhangú, moll. Aztán a két mondat nem egyforma hosszú, nem egyforma tartamú: a francia tizenkét betűből áll, melyből csak kilencet ejtenek ki, a magyar viszont tizenháromból, melynek mindegyikét kiejtjük. Számba kell még vennünk a szavak formáját s az azt kísérő eszmetársulást is. Amikor például a francia a lune-t hallja, érzi, hogy ez nőnemű s mint latin, az öntudata mélyén arra gondol, hogy valamikor a hold istennő lehetett, míg a hold szó hallatára nem nőre gondolunk, hanem — a hangzás rokonsága révén — talán arra, hogy ez a holt csillag mely kiégett krátereivel kereng az űrben. Désir magyarul azt jelenti, hogy vágy: a francia szó ötbetűs és magashangú, a magyar szó négybetűs és mélyhangú. Désir helyes értelmi fordítása tehát: vágy, de zenei fordítása inkább ez lehetne: vezér. E két nehézség közt tétovázz az, aki idegen verset akar átültetni. Valahogy módot kell találnia, hogy mind a két követelménynek, az értelminek és zeneinek is eleget tegyen. Minden fordítás csak egyezmény, kompromisszum Eszmény és Valóság között, megalkuvások sorozata, a föladat legügyesebb megoldása, — ha úgy tetszik — elmés csalás. Ezért mosolygok, valahányszor egy versfordítás hűségéről hallok. Kihez, vagy mihez hű, a szótárhoz, vagy a vers lelkéhez? Fordítani nem lehet, csak újraköltení.

A vers és a költő

☆ MI A VERS?

Az emberiség előbb tudott versben beszélni, mint prózában. Amikor az első ember kinyitotta szemét bölcsőjében, mely az egész földgolyó volt, fölordított azon való ámulatában, hogy erre a világra született s az indulat, fájdalom, rajongás ütemes szavait gügyögte. Ivadékai csak később tanulták meg a prózát. A görögök történetírói, a „logographus"-ok költeményekből hüvelyezték ki az őskori históriai tényeket. A vers mindnyájunk anyanyelve.

☆ SZAVAK, MINT KÖZHASZNÁLATI CIKKEK.

Manapság a szavak jobbára arra szolgálnak, hogy gondolatainkat közöljük társainkkal. Nyelvünk az értelem eszközévé vált. Elemei közhasználati cikkek, akár a váltópénz. A költészet anyaga azonban történetesen ugyanaz, mint a hétköznapi beszédé. Egy levél vagy egy hirdetés szavai nagyon hasonlítanak egy vers szavaihoz. Innen származik az, hogy a költészetet sokkal inkább félreértik, mint például a zenét, melynek anyaga a zenei hang, már eleve jelzi, hogy magasabb légkörbe emelkedünk. Minthogy a nyelvvel az emberek kényükre-kedvükre élnek s minthogy rendszerint logikai kapcsolatokat fejeznek ki vele, a matéria azonossága megtéveszti őket, a verset szintén racionalista szemmel tekintik, abban önkéntelenül is logikai közlést keresnek: politikai hajlandóságot, „nemesebb" érzéseket, „eredeti" gondolatokat stb.

☆ TARTALOM.

Az, hogy „miről szól" valamelyik vers, a költőnek csak annyiban fontos, mint a szobrásznak az, hogy szobrát fehér vagy vörös márványból faragta-e. A vers tárgya egyáltalán nem azonos magával a verssel. Mihelyt egy hangzót elmozdítunk a helyéről, már más lesz, nem kicsit más, hanem egészen más, a bűvös kártyavár összeomlik. Az eszme nem számít. Newtonnak, Kepler-nek „eredeti" gondolatai voltak. Az alkotó költők eredetisége kizárólag a belső formában gyökeredzik. Ha bármelyik halhatatlan versüket az értelem nyelvére fordítanók, kide-

rülne, hogy alapja egy ezerszer megírt, elcsépelt „gondolat". Épp ezért nincs is tartalma. Logikailag minden nagy vers „tartalmatlan", annál inkább, minél versebb a vers, minél szervesebben sarjad ki a szavak őstelevényéből. Az a tartalma, hogy éppen olyan, mint amilyen. Az a tartalma, hogy csak önmagával egyenlő, kisebb egységekre nem osztható egész. Az a tartalma, hogy egyszerű titokzatosságában úgy él, akár a búzamag, mely csirázni képes. A vers érzéki csoda.

☆ ÉRTHETETLENSÉG.

Azt hallom, hogy ez vagy az a költemény érthetetlen. Minden költemény érthetetlen, amennyiben az értelem eszközeivel közeledünk hozzá. Nem azoknak a költőknek munkáira gondolok, akik ipart üznek a homályoskodásból. Ezeket értem, hisz siralmasan öntudatos szándékuk azonnal kitetszik. Meg is vetem őket miatta. De az igazán érthetetlenek épp a tiszták, az egyszerűek. Milyen átlátszó idill például Petőfi „Téli éjszakák" című verse. Mégis, ha kutatom, hogy miért veszi körül oly varázsköd azokat a tárgyakat, melyek itt elém rémlenek, miért hatnak rám oly csodásan, nem tudom megérteni. Hiába világítok a szobába az értelem tolvajlámpájával, a rejtély nem lesz kisebb. Mindig marad valami érthetetlen, az, ami a költőt e rendkívüli szépség megírására bírta, az, amit közvetlenül kifejezett, a nélkül, hogy elemezte volna. Ha annakidején Petőfi teljesen megérti, hogy mi a szép ebben a témájában, nem is írja meg. Ha mi most teljesen megértenők, hogy mi a szép a versében, már nem találnók olyan szépnek. Az, amit nem érthetünk meg teljesen: a költészet.

☆ ÉLET.

Néha elcsodálkozom azon, hogy az emberek verseket olvasnak. Végre ezek nem adnak nekik hasznos tanácsokat, nem vezetik őket sem jobbra, sem balra, szóval gyakorlati szempontból teljesen haszontalanok és észszerűtlenek. De vajjon annyira észszerű lény-e az ember? Igaz, értelmével hódította meg a világot. Ha valaki egy idegen csillagról idejönne, először nyilván a mértani ábrákat venné észre. Köröttünk sok minden az értelem diadaláról beszél. Fölkelünk és lefekszünk. Van kabátunk, hogy meg ne fázzunk s előjegyzési naptárunk, hogy ne felejtsük el teendőinket. De statisztikák bizonyítják, hogy az emberek zöme többet költ szenvedélyeire, mint a kenyérre. Az a munkás, ki szombaton elissza heti keresményét, éppoly emberi, mint

Achilles, ki a dicsőség rövid mámorát választotta a hosszú és boldog élet helyett. Maga az emberiség is ilyen. Küzd a rák ellen, de háborúkat visel. Aztán mi értelme annak, hogy valaki meghal ötéves korában s mi az értelme annak, hogy valaki meghal ötvenéves korában. Nem, az élet nem észszerű folyamat. Kis részleteiben, felületesen szemlélve talán az, de mély mivoltában, kellő távlatból észszerűtlen. Egy séta észszerű, de az egész élet nem az. Ennek az észszerűtlen életnek egyenértékű kifejezője az észszerűtlen vers, az a beszéd, mely legméltóbb az emberhez.

☆ CSODÁK.

Láttam egy sánta színészt! Láttam egy süketnéma operaénekest! Láttam egy vak festőt! Láttam egy boldog költőt!

☆ ARCKÉP-CSARNOK.

Hadd rajzolom meg néhány költőtársamat a tizenhetedik századi írók modorában, kik pontos portrékat festettek nagyjaikról s a nélkül, hogy nevükön nevezték volna, görög és latin hősökről keresztelték el. Óvatosságukat magyarázza, némiképp menti az, hogy akkoriban még zsarnokok uralkodtak, akik egyetlen bíráló szó miatt leüttették volna fejüket. Ezek az írók úgy gondolkoztak, hogy a bátorság csak addig tarthat, ameddig az élet és nagyobb hősiség életben maradni, kimondani az igazságot, ha csak leplezetten is. Ma a közéletben nincsen zsarnokság. De az irodalmi életben annál nagyobb. Most csak költőfejedelmek vannak és lakájok, akik nem ismerik a tréfát. Ennélfogva emelt homlokkal, bátran vállalhatom ezt a bölcs gyávaságot. Themistokles-t félreértették és mellőzték. Ezért gondosan választott barátaival cikkeket iratott magáról, hogy mennyire félreértik és mellőzik. Divattá vált sopánkodni emiatt. Éveken át jelentek meg a jeremiádák, úgyhogy már kizárólag csak róla esett szó. A többi költő, akit nem értettek félre és nem mellőztek, végül is kiabálni kezdett, hogy vegyék észre őket is. Ekkor azonban már későn volt. Themistokles, aki közben halhatatlanná vált azon a címen, hogy mellőzték és félreértették, mindenki mástól elvette azt a szent jogot, hogy mellőzzék és félreértsék. Croesus-nak egyetlen célja, hogy költeményeivel máról-holnapra megváltsa a világot. Messiás, próféta, vátesz, politikus-csizmadia, néptribun, röviden az ég küldöttje. Egyébbel nem is törődik. Egyszer a kávéházban kijelentettem neki, hogy versei kissé modorosak, nagyszájúak. Erre epesárba esett. Engem

azonnal kirekesztett az emberiségből. Sajnos, nem is váltott meg. Periandros félénk, nem mer társaságba járni, elsápad, ha véleményét kérdezik, semmiről se nyilatkozik. Folyton az utókorra gondol. Szavait, tetteit a jövő távlatába állítja. Ha nyakkendőjét köti a tükör előtt, az jár eszében, hogy illik-e ez a szobrához? Kizárólag „szoborra dolgozik". Doriphorus viszont még a régimódi, piszkos bohém. Insége akkora, hogy nem fejeződhet be ebben az életben. Ha egyszer majd lehunyja szemét férges ágyán, nyomora áthűzódik a másvilágra is, még sírjában is poloskák fognak mászkálni. Burrhus műveletlen. Éjjel-nappal azon fáradozik, hogy eltakarja műveletlenségét s ezt annyi ötlettel és oly buzgóan cselekszi, hogy ezzel a fáradsággal már régen polihisztor is lehetett volna. Nicandros nagyon művelt. Szegény, folyton véka alá rejti tudását, mert attól fél, hogy árt vele költői hírnevének. Cydias gazdag, egészséges, pazar lakással rendelkezik. Rossz kávéházakba jár írni, naponta három órát alszik, elszív hetven cigarettát, megiszik húsz feketét, tizenöt teát. Elvei nincsenek. De ehhez az életmódjához következetesen ragaszkodik. Megérdemli, hogy az irodalom majdan hősi halottjának tekintse. Andrastos szerény. Egy költőtársa multkor megjegyezte, hogy ő is éppoly szerény. Andrastos ezt szemtelenségnek minősítette, mert nála már igazán senki se lehet szerényebb. Theophilos csupa szenvedély. Tegezi a vihart. A viharral való pajtáskodása azonban egyoldalú. Vannak fültanuk, akik határozottan hallották, hogy a vihar őt állandóan visszamagázza.

☆ ÉLMÉNYEINK.

Ha valaki érez valamit és azt kimondja, az még nem költemény. A költő munkája jórészt öntudatlan. Alkotásában az öntudatosság inkább akadály, mint segítség. Élményeket nem kereshet úgy, mint az útirajzíró, aki elutazik idegen országba, hogy azt, amit lát, leírja. Az ő élménye messzebb van, az öntudatlan országában. Ha megtalálta, már elvesztette, ha megértette, már nem érti, ha eszébe jut, már elfelejtette. Csak úgy bukkanhat rá, hogy az emlékezés maga a művészet érzéki beteljesülésévé válik s voltaképp akkor tudja meg, mire akart emlékezni, mikor verse már elkészült.

☆ AZ Ő FÖLDBIRTOKA ÉS TERMÉSE.

A költő így szólt az adóhivatalban: — Adót kell fizetnem? Nincs telkem, szőlőm, birtokom. Az én birtokom mindössze az a pár négyzetcentiméternyi agyvelő, amelyet koponyámban hor-

dozok. És ennek a termése fölöttébb bizonytalan. Ha életemet elveri a jég, akkor aratok. De mit aratok akkor, ha nincs jégverés?

☆ TUDÓS ÉS POÉTA.

Sok tudóst ismertem, aki magánéletében emelkedett volt, magasztos, mindig csak a végső célt látta, a valóság mellett közönyösen haladt el. Mennyire ellentéte neki a poéta, minden poéta. Az a magánéletében többnyire kicsinyes, gyarló, pletykafészek, kíváncsi, kotnyeles, ingerlékeny, olykor hűtlen és csalárd is. Ebből a sok kicsiből alkot nagyot, egy világot. A tudós megfordítva, a nagyból, az egész világból egy kicsi igazságot.

☆ HALHATATLANSÁG.

A költő felesége:

— Folyton küszködöl, fiam s lásd, nem tudunk megélni. Még a holnapod sincs biztosítva.

A költő, szerényen:

— Csak a jövendő évszázadaim.

☆ DICSŐSÉG.

Ha méltányolnak, véged. Ez azt jelenti, hogy annyi elismerést kapsz, amennyit megérdemelsz. Adsza-nesze üzlet. Ezért nem érdemes dolgoznod. A dicsőség ott kezdődik, hogy túlbecsülnek.

JÓL ISMERIK EGYMÁST

Egy megcsontosodott agglegény elhatározza mégis megnősül. Mielőtt azonban a döntőlépést megtenné, megkérdezi egyik jóbarátját:

— Mondd meg, kedves barátom, mi a véleményed, megházasodjak-e, vagy továbbra is legényember maradjak?

A jóbarát bölcsen így válaszolt:

— Tégy amit akarsz. Úgyis meg fogod bánni.

JÓ MEGYJEGYEZNI

Két darab korhadt fa elég ahhoz, hogy lángralobbantson egy viruló, élő fát.

Kicsi harangok gyakrabban szólnak, mint a hatalmasak.

Jókedved a legszebb ajándék, amellyel megörvendeztetheted embertársaidat.

Ballada a három kapitányról

Írta:: MARK TWAIN

1.

Cromwell Olivér idejében történt. Majd háromszáz esztendeje . . .

Mayfair kapitány a legfiatalabb tiszt volt Anglia hadseregében, mindössze harmincéves. Már tizenhétéves korában részt vett a háborúban. Előljárói becsülték, társai szerették. Most azonban vidám és boldog életét árnyék homályosította el.

Kint, a téli este szállt alá puha szárnyakon. Hideg, sötét volt az utca. Bent, a meleg szobában csend volt és félhomály.

A kapitány és fiatal felesége egymás mellett ültek a tűz mellett. Egyikük sem beszélt. Ha nagy szomorúság éri az embert, minek akkor a szó? Hallgatagon nézték a ketyegő órát: a mutató könyörtelenül mutatta, mily rövid ideig lehetnek már csak együtt.

A kapitány törte meg a csendet.

— Nemsokára bejön Abby, a mi hétesztendős kis bálványunk, hogy jóéjt kívánjon. Töröld meg a szemedet, kedves. Felejtsük el, ami nemsokára megtörténik.

— Erős leszek, igérem. Legyen meg Isten akarata. Ó, bár ne kéne ezt mondanom és bár ne utoljára kellene ezt a kedves kezet . . .

— Csitt! Abby jön!

Egy hálóinges, szőke kisleány kukucskált be az ajtón.

A kapitány némán ölelte szívére és megcsókolta szőke haját.

— Nee, papa . . . Egészen összeborzolsz!

— Többet nem teszem, — mondta a kapitány kezébe temette arcát s úgy tett, mintha zokogna.

A gyermek tágranyitotta szemét erre a váratlan fordulatra és síró hangon kezdte kérlelni apját.

De amikor a kéz mögül egy pajzán szempár villant elő, Abby sértődötten bujt anyjához, mert „a papa becsapott, nem

is sírt". A kapitánynak csak az az igérete békítette ki, hogy nyomban elmond neki egy gyönyörü mesét, amely olyan lesz, mint amilyent Abby szeret.

A gyermek arcán erre az igéretre ismét felragyogott a mosoly napsugara.

— Szomorú mesét mondj, papa!

Hallga csak! Lépések az utcán. Egyre közelebb. Már az ajtóhoz értek. De nem álltak meg. Továbbhaladtak és egyre távolodnak.

— Szomorú mesét mondjak, Abby? Hát jó. Figyelj. Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer három kapitány . . .

— Olyan, mint te, papa?

— Szakasztott olyan. A három kapitány elment a háborúba és ott valami fegyelmi vétséget követett el, amiért is . . .

A kisleány fülét megütötték a nagy szavak. Érdeklődve kapta fel a fejét:

— Fegyelmi vétség? Mi az? Ennivaló?

A kapitány és felesége csaknem elmosolyodtak.

Az apa válaszolt:

— Nem, szívem. A három kapitány túllépte hatáskörét.

— És azt meg lehet enni? . . .

— Nem. A hatáskör is ehetetlen. A három kapitány visszavonulási parancsot kapott, hogy, mialatt ők szinleg meghátrálnak, a köztársasági hadaknak legyen elég idejük támadásba felfejlődni. A három kapitány azonban nem teljesítette a parancsot. A hátrálásból ugyanis ők ellentámadásba mentek át és megnyerték az ütközetet. A kormányzó úr nagyon megharagudott engedetlenségük miatt és előbb ugyan kitüntette és megdicsérte őket vitézségükért, de aztán, engedetlenségükért, Londonba idézte mind a hármat, haditörvényszék elé.

— A kormányzó úr, a nagy Cromwell, úgy-e papa?

— Ő.

— Ó, én már sokszor láttam őt, amikor ellovagolt a házunk előtt. Olyan nagy lova van és olyan . . . olyan . . . olyan érdekes! Nem félek tőle.

— Miért is félnél, csacsikám? Hát, hogy folytassam, a három kapitány elment Londonba. Ott ugyan letartóztatták őket, de becsületszóra ismét szabadon engedték, hogy még egyszer, utoljára meglátogathassák családjukat.

Csitt! Ismét lépések a kapu alatt. De a lépések ismét elhalnak. A mama egy árnyalattal sápadtabb lett és a papa folytatta a mesét:

— A három kapitány ma reggel visszaérkezett Londonba,

A kisleány tágranyitotta csodálkozó kék szemét:

— Jé! Ez igaz mese, papa?

— Igaz mese, kisleányom.

— Milyen érdekes! Mama, mi baj? Miért sírsz?

— Nem sírok, kisleányom, csak arra gondoltam, milyen rossz . . . milyen rossz lehet a családjuknak.

— Ne sírj, mama. A mesének mindig jó a vége. Folytasd, papa.

— Először elvitték őket a Towerba, azután ismét hazaengedték őket.

— A Towernak idelátszik a tornya, úgy-e, papa?

— Ide. A Towerban a bíróság egy óráig tanácskozott. Bűnösöknek találta a három kapitányt és halálra ítélte őket.

— Megölik őket?

— Meg.

— Édes anyukám, miért sírsz már megint? Folytasd, papa.

— Folytatom. Csak elgondolkoztam egy kicsit. A három kapitányt . . .

— Ismered őket, papa?

— Ismerem.

— Engem ismernek ők?

— Az egyik nagyon jól ismer, Abby . . .

— Akkor küldök neki egy csókot veled, papa.

— Köszönöm, kislányom. A három kapitányt nagyon sajnálta az egész város. Még a bírák is sajnálták őket és küldöttséget menesztettek a kormányzó úrhoz, hogy kegyelmezzen meg nekik, hiszen vitézül verekedtek ők, egytől-egyig. A küldöttség azt kérte a kormányzó úrtól, hogy ne végezzék ki mind a három kapitányt, hanem csak egyet. Az az egy kivégzés is intő példa lesz a katonáknak. A kormányzó úr azonban szigorú és hajthatatlan maradt. Azt válaszolta a küldöttségnek, hogy a bírák megtették kötelességüket, amikor elítélték a bűnösöket és — hogy a lelkiismeretüket megnyugtassák, — kegyelmet kértek a számukra. Tőle azonban azt kívánják, hogy, szívére hallgatva, megszegje kötelességét. A bírák erre azt felelték, hogy ők nem kívánnak tőle mást, mint amit ők is megtennének, ha ők állnának a Cromwell Olivér magas helyén. Ez gondolkodóba ejtette a kormányzót és rövid habozás után így szólt: „Nem bánom! Vessenek hát kockát. A kocka majd eldönti, hogy melyik haljon meg. A másik kettő élve marad."

— Jaj Istenem! És ki fog meghalni közülök? Vetettek kockát?

— Nem. Ebben a formában nem fogadták el a kegyelmet.

— De hát miért nem?

— Azt mondták, hogy aki a végzetes kockát dobja, önkeze által választja a halált, ez pedig nem más, mint öngyilkosság. Az öngyilkosságot viszont tiltja a Biblia s a bátorság. Mert aki öngyilkos: az gyáva. Azt mondták, hogy inkább meghalnak mind a hárman. Hajtsák végre az ítéletet.

— S hogy szól az ítélet, papa?

— Mind a hármat... főbe fogják lőni.

Csitt, mi az? A szél?

Nem.

Tram-tram-tram-rrr-rrr-dum-dum-dum.

— Őnagysága a kormányzó úr nevében!

— Jé, apa! Katonák! Majd kinyitom az ajtót!

A szakasz bevonult és feszesen megállt.

A vezetőjük tisztelgett. Az elítélt kapitány keményen fogadta a tisztelgést.

A fiatalasszony ott állt az oldalán sápadtan, de hang, panasz nélkül.

A gyermek nézett, nagy, tágranyílt szemmel.

Egy utolsó, hosszú és éles parancsszó:

— A Towerba! Előre!

A kapitány kihúzta magát s katonás léptekkel elhagyta a szobát.

Az ajtó becsukódott mögötte.

— Mama! Úgy-e, jó vége lesz? A papa elmegy a Towerba és megnézi őket és...

Anya nem felelt. Csak sírt, keservesen.

2.

Másnap reggel.

A papa még nem jött haza, a mama beteg. Fekszik és doktor bácsi jött hozzá.

Ez így nincs jól.

Abby elhatározza, hogy ezen valahogy segíteni kell.

És kiszökik az utcára.

Egy órával később a hadbíróság megjelent a kormányzó előtt.

Cromwell mogorván és feszesen állt egy kis asztal mellett. A szónok előlépett és így szólt:

— Kértük őket, hogy változtassák meg szándékukat. Könyörögtünk nekik. De ők állhatatosak maradtak. Nem vetnek kockát. Inkább meghalnak, mind a hárman.

A kormányzó arca elsötétült, de nem szólt semmit. Néhány percnyi gondolkozás után intett a küldöttségnek:

— Nem fognak mind a hárman meghalni. Majd kockát vet helyettük más.

Hála tükröződött a küldöttség szemében.

— Küldjetek értük s vezessétek őket a szomszéd szobába. Állítsátok arccal a fal felé, hátrakötött kézzel. Azután jelentsétek nekem.

Mikor a küldöttség eltávozott, Cromwell csengetett a titkárának:

— Hívja fel az első gyermeket, akit meglát az utcán.

A titkár már vissza is tért.

Abbyt vezette, kézen fogva.

A gyermek ruháján hópelyhek csillogtak, arcocskája piros volt a hidegtől.

Nem félt ő egy cseppet sem. Nagybátran odament Anglia rettegett urához és ölébe mászott:

— Ismerlek ám! Te vagy a kormányzó úr. Gyakran láttalak, amikor házunk előtt ellovagoltál. Mindenki félt tőled, csak én nem, mert te felnéztél rám és mosolyogtál. Emlékszel? Rajtam a kék ruhám volt. Nem emlékszel?

A kormányzó szigorú arcán mosoly futott át. Habozott a válasszal:

— Őszintén szólva... várjunk csak... én...

— Ott álltam az ablakban...

— Hát bizony...

A gyermek szemrehányóan vágott közbe:

— Nem emlékszel! Már látom, hogy nem emlékszel. Pedig én nem felejtettelek el!

— Többé én sem foglak elfelejteni — ígérte a rettentő férfiú. — És úgy-e, most már újból jóban vagyunk, kis barátnőm. Egészen olyan vagy, mint amilyen az én kis leánykám volt. Olyan kicsi, kedves, meleg, karcsú baba. Ő is ilyen édes bizalommal tudott hozzám bújni. A játszótársa voltam. Jópajtása... Bármily fáradt voltam, mindig felvidított...

— Nagyon szeretted?

— Ő parancsolt és én engedelmeskedtem.

— Jaj, de aranyos vagy. Csókolj meg!

— Szívesen. Ez neked, ez neki. És most te parancsolhatsz, én pedig engedelmeskedni fogok, mert te őt jelented nekem.

A gyermek tapsolt örömében és szabályos lépéseket hallva, felkiáltott:

— *Katonák! Kormányzó úr, mutasd meg Abbynak a katonákat.*

— *Mindjárt megmutatom őket, kicsikém. De előbb várj. Rádbizok valamit.*

Egy tiszt lépett be, mélyen meghajolt és jelentette, hogy a foglyok megérkeztek. Aztán eltünt.

Az angolok hatalmas kormányzója három pecsétviaszkockát adott Abbynak. Két fehéret, egy pirosat.

— *Milyen szép piros kocka! Nekem adod?*

— *Nem, kislányom. Másnak szántam. Emeld fel csak a függöny sarkát és nézz át a másik szobába. Szemközt a falnál három kapitány áll, arccal a fal felé fordulva, hátrakötött kézzel. Menj oda hozzájuk és mindegyiknek ejts egy kockát a kezébe. Aztán gyere vissza ide.*

Abby eltünt a függöny mögött.

A kormányzó egyedül maradt és arra gondolt, hogy, ime, Isten kivette kezéből a döntést, hogy ártatlan, kis küldöttje útján Ómaga intézze a három ember sorsát. Csodálatosak Isten útjai. Áldott legyen Neve.

A kis tündér összehúzta a függönyt háta mögött és megállt.

Tetszett neki a rideg siralomház, a merev foglyok, a fegyveres őrök.

Aztán felcsillant a szeme és örömmel suttogta:

— *Apa! Megismerem a hátát. Neki adom a legszebb kockát!*

Lábujjhegyen odalopegett és kiosztotta a kockákat. Aztán apjának karja alá búvja, nevetve felkiáltott:

— *Apa! Édesapám! Nézd, mit kaptál tőlem!*

A kapitány egy pillantást vetett a végzetes ajándékra és letérdelve, a fájdalomtól és szeretettől túláradó szívvel, némán ölelte magához ártatlan kis hóhérát. A katonák, a tisztek és a két megszabadult fogoly, egy percig némán nézték ezt a nagy tragédiát, aztán könny szökött szemükbe, s a viharedzett, erős katonák úgy sírtak, mint a gyermek.

Csend lett.

A tiszt lassan előlépett és gyengéden megérintette a fogoly vállát:

— *Sajnálom, uram, de indulnunk kell.*

— *Indulni, hová? — kérdezte a gyermek.*

— *Egy... egy... Jaj Istenem!... egy más részébe az érődnek.*

— *Apa nem mehet. Úgy-e apukám, nem mégy? Inkább gyere haza. Mama szegény nagyon beteg.*

És apja karjába kapaszkodva, teljes erővel húzni kezdte az ajtó felé.

— Drága kis leányom, nem mehetek haza . . .

S megszólalt a tiszt is:

— Apa nem mehet haza. Istenem, bár mehetne.

— Eressze el apát, kis Abby . . . Katonák! Vigyázz! Előre! Induljl!

Abby eltűnt, mint a villám és a következő percben a kormányzóval tért vissza.

Cromwell megjelenése megállította a katonákat.

A szakasz tisztelgett.

— Kormányzó úr! Állitsd meg a katonákat! Abby megmondta nekik, hogy a mama beteg és mégis el akarják vinni a papát.

Cromwell meglepve állt meg.

— A te apádat, gyermek? Ő a te apád?

— Hát persze, hogy ő. Mindig ő volt a papám! Azért adtam neki azt a szép piros kockát, mert őt, meg a mamát szeretem legjobban a világon.

A kormányzó nem tudta elrejteni megdöbbenését.

— Megfogadtam, hogy az hal meg közülük, akit a gyermek kijelöl. Ez a legkegyetlenebb dolog, amit ember valaha elkövetett. De már nem segíthetek rajta. Köt a szavam.

Abby türelmetlenül rántotta meg Cromwell kabátujját.

— Engedd haza apámat, — zokogta. — Engedd haza! Lásd, megigérted, hogy mindent megteszel, amit parancsolok és íme, most parancsolok először valamit és már ezt sem teljesíted.

Szomorú mosoly suhant át Cromwell szigorú, öreg arcán:

— Hála Istennek, hogy eszembe juttatta ezt a meggondolatlan ígéretemet. Hála Istennek, hogy ez az igéret feloldja azokat a kötelékeket, amelyekkel magamat a halálos ítélet mellett elköteleztem. A fogolynak megkegyelmezek, engedjétek szabadon!

Angolból fordította: daräsporpáczi Darás Rózsa

A FÜLIG ADÓS TATA

Amikor Mátyás király egyízben a fülig adósodott Tatára ment pihenni, a városka rendkívül költséges ünnepélyességgel fogadta. A nagy király fejét csóválta a roppant pazarlás miatt, mire az őt üdvözlő városbíró így szólt:

— Felség! Mi mindent megtettünk, amivel felséged iránt tartozunk, de tartozunk is mindazzal, amit tettünk!

MOLNOS LAJOS:

Otthon

Kiszáradt gyermekkorom vén almafája,
Kapunk mellett
céltalan tátong a helye,
mert nem fogant meg itt azóta
egyetlen csemete sem,
hogy ez a darabka föld
értelmét újra visszanyerje.
Váltig csodálkozik mindenki ezen,
mert nem vette észre senki még,
csak én,
hogy a vén fa volt helye fölött
kemény, rozsdás lemezzé változott
a termékeny, puha ég . . .

Hát, úgy bizony

Írta: PÁSZTOR JÓZSEF

A MÁSODIK ÜVEGNÉL tartottak. A tiszta, kis budai kocsmában alig volt már vendég. A sarokban ült egy sovány sápadtarcú férfi s szótlanul meredt a söröspoharába. A vendéglős kinézett az ablakon, új vendégekre várva. Egy asztalnál egy kis társaság kedvre lobbant. Már a vacsora végén voltak.

Bódy felemelte a poharát s a barátja poharához ütötte.

— Jó ez a bor, komám — csillant a szeme a vele szemben ülő férfi arcába, aki olyan korú lehetett, mint ő, ötvenes. Az a kor, amikor nincsenek már heves fellobbanások, a vágyak elcsitulnak s a régi bolondságok, örömök és fájdalmak, valami

bölcs megnyugvásba s elnézésbe s az élet dolgai felett szelíd fénnyel elszárnyaló derűbe omlanak.

A barát felemelte a fejét. Ivott a borból, a száját megtörölte.

— Lehetős ez a bor — szólt. Rásimult a pillantása a Bódy arcára s a kopaszodó, szürke fején játszott pár pillanatig a tekintete. — De ittunk mi már jobbakat is valamikor.

— Ez igaz, valamikor — folytatta Bódy elmerengve, szelíd mosollyal. — Például a lakodalmamon.

— Az ám — felelte a másik. — Hej de régen volt!

— Ahogy vesszük — mondta Bódy megremegő hangon. — az egész oly rövid. Hát hittük volna? Éreztük volna, amikor fiatalok voltunk, hogy ennyi az egész?

— Hát az asszony?

Bódy szeme rányilt a barátjára.

— Megvan.

— Nem haragszik meg, hogy egy kicsit elmaradsz velem?

Bódy kurtán felnevetett.

— Rég lecsitultunk mink már mind a ketten. Jó asszony. Aztán mindegyiknek van bogara. Fő a vér, az erkölcs, komám. Az egyik rossz, ha lelakatolják is. A másik jó és hű, mert nem tud másforma lenni. Aztán el is mult az az idő, amikor háborgunk. Egészség van, a gyerekek lassan-lassan kirepülnek. Ötven esztendő alatt már megtanultuk, milyen az élet. Nem nagyon jó, de nem is nagyon rossz. Ki hogy tud élni vele.

FELNÉZETT, mintha keresne valamit. El-el röppent a képzelete szárnyán, aztán rámosolygott a barátjára.

— Azért voltak nekünk is harcos napjaink.

Hunyorított, koccintás nélkül nyelt egy pohár bort s utána széles, elégedett mosollyal mondta:

— Mikor a pallásra költöztem lakni.

— A pallásra?

— Oda hát. Nem hallottál efelől semmit?

— Valamit, de olyan régen . . . Hogy az asszony . . .

— Hát persze, hogy az asszony. Tudod, hogy tiszta volt, mint lyány is, akár a galamb. Az anyjától is azt tanulta. De ez mikor a maga házitüzhelyét elfoglalta s az első bolondos idők után magához tért s büszkélkedni kezdett a maga himi-humijaival, elfelejtett hamar álmodozást, szerelmet, csókot, csak pucolt, tisztogatott. Súroltak minálunk, kedves komám, reggeltől estig. Terpentineztek. Az édesanyámnál megszoktam azt a jó levendulaszagot, mert nincs ennél jobb a kerek világon, komám,

— de otthon csak a firnácot, meg a terpentint szagultam. Bujkálták az ágyak alját akkor is, ha egy gombostűnyi szemetet se tudtak előkotorni. Én élni akartam. Cicázni egy kicsit az asszonnyal, hiszen fiatalok voltunk. Meg akartam vendégelni a jó pajtásaimat, hiszen cserebérelni kell az embernek a gondolatait, meg akkor édes és jó igazán a házunk, ha az idegenek elmennek belőle s egyedül maradunk a magunk boldogságával. Dehát ez a boldogság! Bennem lobogott, nyerített az élet. Ha kinn bajlódtam, komiszkodtam, verekedtem, hazagondoltam. Megpihenni, felvidulni, felmelegedni, ölelni, csókolni vágytam. Hiszen jó a jó étel, rend, tisztaság, de a lélek muzsikát is akar, aztán kell, hogy dobogjon mellettünk egy szív, hogy érezzük a melegét. Erről az én kis madaram, mintha elfelejtkezett volna. Csak takarított.

Egyszer két napig oda voltam idegen helyen. No, gondolom, most csak vár az ölelő két karjával. Hát egy bukétát vettem neki. Úgy sompolyogtam be, mint a diák. Vártam, ha nyílik az ajtó, rámlobban a szép első szava? Pirosság szállt az arcára, s rámkiáltott nagy ijedelemmel:

— Be ne lépjen, mert most fényeztük az előszobát! Megfogta a kilincset, ugy-e? Kerüljön hátul, menjen a konyha felől!

Mintha mejjbe ütöttek volna, pajtás. Úgy vágtam a bukétát a pocsolyába, hogy csak a virágok szára maradt kívül. Azt is hamar beletúrták a disznók a puha, fekete sárba.

Nem röstellem megvallani: nagyon fájt a szívem. Mintha lekaszálták volna a virágot a lelkemről. Ugy-e bolond voltam, de már ilyen voltam s éreztem, hogy legjobb lenne egy kocsmába bevenni magam s ki se jönni onnét három napig.

MOST MÁR persze mosolygok magam fölött, de akkor... Az a nagyon jó asszony még se tudta asszony létére, hogy elhervad ám a virág. Eljön a tél... Tépjük, szakítsuk, amíg tart... Nézzünk egymás szemébe lelkébe, amíg a mécs lobog, meg bővében van az olaj.

Ha visszagondolok, kedves komám, azt hiszem, hogy mínálunk állandóan nagymosás volt. Berakták a mosott, vasalt holmit a sifonokba, oszt újra kiszedték, vitték a teknőbe... Csak így lehetett.

Egyszer az utcán találkoztam egy nagyon jó barátommal. Már vagy két esztendeje nem láttam, hát majd hogy nem a nyakába ugrottam. Cipeltem is hazafelé. Gondoltam: megiszunk egy pár pohár bort, meg osztán büszkélkedek az én kis annyukommal.

Alig hogy beléptünk, szörnyű helyretyutyut láttunk. Az én jó annyukom, éppen akkor pofozta a szógálót. De már hajította is kifelé. Ránk se hederített, pedig izegtem-mozogtam előtte. Mikor meg be akartam a barátomat terelni a szalónba, rám ripakodott:

— Oda ne! Ott nem lehet füstölni! Most raktuk fel a tiszta függönyöket.

Meglapulva húzódtunk be az én kis írószobámba. Lesompolyogtam a pincébe, magam hoztam fel a bort. De savanyú volt ez a bor, pajtás és savanyúra vált az egész élet. Pedig... Tűzről pattant menyecske volt... Szép... Friss... Szagos... De már meg se mertem a kezét fogni, mert... Gondoltam: rám kiált, hogy éppen most tisztálkodott.

TUDOD, éli az ember a házaséletet, ami nem mindig mulatság. No jó, de szerelemnek is kell benne lenni, nemcsak szappannak, meg pucpasztának! Ha rab is az ember, legalább ne érezze. Hisz édes rabság ez. Akit szeretünk annak a csillagszemébe elmélyedni. Fecsegni semmiségekről. Csapongni, mint a gyerek-képzelet. Röpdösni, mint a lepke... Aztán összesimulni... Így a rabság édes, hiszen fele szabadságomat odaadtam neki, ő meg a maga felét nekem. De mégis nyugodtan akarok ülni a magam házában, a kényelmes széken.

Sosem tanultam meg, hogy kell minálunk egy ajtót kinyitni, becsukni.

— Hamar az ajtót! Ne úgy! Bejön a zsírszag! — paprikázta félem a menyecske.

SZÉDÜLTEM. A szőnyeg nem arra való volt, hogy rálépjek, hanem hogy porolják. Csuda, hogy el nem kopott egy esztendő alatt. A kilincset nem volt szabad megfogni, mert éppen most pucolták. Az ablakon bujjak be, gondoltam? Az ám, de ott is baj lett volna. A szalónba be nem léphettem. De más se. Nem tudom, kinek tartogatták? Olyan volt az, mint egy múzeum, amit nem látogatnak.

A legújabb az volt, hogy nem ettünk az ebédlőben. A kutyafáját! A folyosón tálaltak, de ott is nagyon vigyázni kellett, hogy valami morzsa, vagy csirkecsont a földre ne hulljon.

Gyönyörű, díszes futók, törülközők, abroszok, hálóköntösök, miegymás voltak bezsúfolva a sifónokba, de azokból sosem került ki egy darab se. Mi lesz ezekkel? Ott fognak ezek megsárgulni, mi meg megöregszünk s lepergünk az élet fájáról az avarba.

HÁT BIZ, majdnem megromlott így az életünk, mint amikor a jó bor megecetesedik. Májális volt az erdőn. Zengett a cigánymuzsika. Pehelykönnyű felhőcskék szálltak a zöld rét fölött. Olyan gyönyörűséges szép májusi nap volt, hogy az ember szíve repesett a boldogságtól. Mondtam neki:

— Menjünk mi is el a majálisba, lelkem. Vigadjunk egy kicsit. Jó lesz magának is.

Lökött egyet a vállán s mérgeskés pillantást vetett felém.

— Ugyan mit talál ki? Tudja, hogy holnap nagytakarítás!

— Ne takarítson, lelkem. Ez egyszer ne takarítson!

Katonásan állt elibém.

— Csak nem gondolja, hogy a majálisért elhalasztom?

— Hisz lánykorodba szerettél táncolni! — néztem rá panaszosan.

— Lánykoromba? — kiáltotta s legyintett a kezével. — Lánykoromba, az más. Azt akarná, hogy egész életemben ugráljak?

— Azt nem — szóltam csendesen, de a szívem körül valami keserűség áradt el. — Csak azt akarnám, hogy élnénk egy kicsit.

Kimutattam az ablakon a kertbe.

— Nézd, hogy ragyog a nap! A jó Isten is mosolyog.

Rámvillant a szeme, elfordult s szótlanul kiment.

AZÉRT EZT IS LENYELTEM, de aztán nagyobb dolog történt. Azt mondja egy reggel, hogy az ágyamat a hálóból kiviteti.

Elámulva néztem rá. Ő is megrebbent, de azért a hangját aláeresztve folytatta:

— Igen, mert maga még éccaka is szivarozik. Tele hamúval a háló. A füstös szag még benne a függönyökbe.

Sápadtan kérdeztem tőle:

— És hova tétetnéd az ágyamat?

Az asszony pillantása rámrebbent.

— Át . . . a maga írószobájába . . . Elfér.

Elöntötte a vér a fejem. Toppantottam.

— Nem. Majd én elvitetem. Meg a többit is, ami nekem kell.

Bódy kurtán nevetett, aztán halkan felsóhajtott, ránézett szelíd mosollyal a barátja arcára.

— Hát akkor kőtöztem én fel a pallásra, komám. Szerencsére enyhe májusi nap volt. A korai rózsák már kezdtek nyílni a kertbe. Hivattam az asztalost. Elkerítettem a pallásón egy

takaros szobát, deszkával le is pallóztattam, aztán fölvitettem az ágyamat, egyéb humimat. Még bort, szivart is, amennyi kellett.

Az asszony csak nézte a nagy mozgást, elveszítette a fejét, de nem mert beleszólni. Gondolta, csak egy napig tart a bolondság. De mikor látta, hogy harmadik nap két jó barátommal mentem fel a pallásra s hogy még éjfélután is hallatszik fenn a dobogásunk, ezt már a szívére vette.

Negyednap az édesanyám volt a látogató. Jött fel egyenesen a pallásra.

— Milyen bolondokat eszelsz ki, édes fiam. Katinka sír egész nap.

Megdobbant a szívem, de azért kemény maradtam.

— Hadd sírjon! Úr akarok lenni a házamban, legalább a palláson! Az éccaka cigány is lesz itt!

VOLT IS. Hajnalig mulattunk. De délután látom ám, hogy cipekednek a pallásra. Ágyat, asztalt, sifont hoznak, meg asszonyhumit. A végén lépeget felfelé szipogva Katinka is.

— Hát mi ez? — kiáltottam Katinka felé.

Katinka vörös arccal harsant vissza:

— Hogy mi ez? Ugyanaz. Én is felköltözök a pallásra.

— De macskát is hozzon, lelkem, mert itt egér is van, töméntelen.

Dühösen szólt felém:

— Hozok!

És ott is aludt a palláson. Azaz, hogy biztosan a szemét se húnyta le. Jó magam se. Kidugtam a fejem a palláslyukon s néztem a csillagokat. Úgy bizsirikélt valami bennem, repülni szerettem volna, de fékeztem magam. Hajnal felé osztán már nem bírtam. Kinyitottam az ajtót, mondok megnézem: mit csinál a menyecske?

Hát ott állt pityergősen, szál ingecskében, az ajtóm előtt. Az orcaját a palláslyukon át a hajnali pirosság elöntötte.

— Hát maga . . .

Karba kaptam s mellemhez bújva pityogott.

MONDANI SEM KELL, hogy visszakötöztünk a házba. Oszt úgy takarítottak ott azután, hogy észre se vetted. De ő se panaszkodhatott. Vigyáztam ám én is nagyon a rendre, tisztaságra. A szivarhamut le nem szortam volna a födre. A sarat fertályóráig pucoltam a lábamról, mielőtt beléptem volna. Megtehettem. Úr voltam már a magam portáján!

BÓDY ELMÉLÁZOTT. Lassan töltött a pohárba, aztán csendesen megszólalt:

— Aztán így telt el az élet. Bajban, örömben, emberségesen. Kár, hogy fogyóban van, mint a hold.

Koccintott a barátjával, aki aranyló mosollyal hallgatta s melengető szóval mondta:

— Hát, úgy bizony!

NÉMETH ERNŐ:

Augusztusvégi nyár

A nappalok még enyhén szelidek,
ahogy a fény a tóra leszáll,
szeder piroslik az árokszélen,
s fanyar gyümölcsét kínálja már.
Még nyár kerekíti álmainkat,
ha csönd terül a tó vizére,
augusztust járó korai esték
őszre érnek, a nyárnak vége.

Augusztus színesíti a lombot,
aranyló vörös, csodaszépek!
majd elhullatja az ért gyümölcsét
áfonyának, vadgesztenyének.
Fecskék suhannak át a tó felett,
s mintha az idő most megállna,
öntudatom már messze kóborol,
s gondolok az otthoni nyárra.

Hullámokat dajkál a Balaton,
mikor csónakon partot érek,
fűzfák suttogását hallgatom,
a bárányfelhők hófehérek.
Utószezon van, augusztus vége,
izlelgetem Badacsony borát,
keresztekben vár sok búzakéve,
s hordják már a csépelt gabonát.

Majd szent királyunk jobbját követve
elindul a lassú körmenet,
búgó harangok hivó szavával
telnek meg a budai hegyek.
Szent Istvánunk, ki jobboddal egykor
kardot fogtál, ballal keresztet,
mutass utat, hogy merre menjen
rögös útján az árva nemzet.

Harangok szava elhalkul lassan,
köznapokban gyűrűzik a nyár,
s ahogy az évek átfolynak rajtam,
a gondolat tört szárnyú madár.
Már emlékekké csitul a bánat,
lelkem mélyét járlam meg érte.
Arany levelek hullnak a fákról,
s így lesz a nyárnak egyszer vége.

Ottawa, 1970.

Vadásztörténet

Mindenki hallott már vadásztörténetet és mindenki tudja, hogy a vadászok fantáziája, amikor hihetetlen kalandjaikat mesélik, még az irók fantáziáját is megelőzi.

Ilyen a természetük a nemzetközi vadászoknak is. Vagy tán még ilyenebb. Példaképpen itt közlünk most egy nemzetközi vadászhistóriát. Hogyan menekült meg egy ügyes angol vadász háromszor egyetlen nap a bizonyos halál torkából. Szerzője egy John Hagenbach nevü angol vadász és a történet az Outdoor Life című vadászfolyóiratban jelent meg. Tehát vadász-történet a javából:

„Sok évig éltem a dzsungelben, több száz kilométerre eltávolodtam az emberi településektől, és számos felejthetetlen élményben volt részem. Sokszor a malária szinte megőrjített, és többször el is határoztam, hogy nem keresem fel többé a dzsungelt, de alighogy felépültem, újból meglátogattam egy ifjú szerelmes szenvedélyével, ilyenkor elfelejtettem a rám leselkedő csapdákat, örültem, hogy ugyanolyan pompásnak és titokzatosnak látom viszont.

A vadászok a legjobban tudják, hogy léteznek szerencsés napok és olyanok, amikor minden fonákul sül el. Nos, az ilyen fonák napok a dzsungelben végzetesek lehetnek. Hosszas vadász-pályafutásom alatt sok áldatlan napom volt, de a legborzalmasabbra 1956-ból emlékszem, amikor néhány óra leforgása alatt háromszor kerültem életveszélybe. Nyár volt. Egy hónapja tartózkodtunk a dzsungelben — leopárdvadászaton. Nem emlékszem pontosan, milyen nap volt, a dzsungelben az ember elveszíti időérzékét. Egy csoport bennszülöttel egy folyó közelében vertünk tábort, leopárdok által igen gyakran látogatott területen. A csaléteknek szánt kecskék is velünk voltak. Egyik este elfogott a malária̓val járó hidegrázás, s így nem mentem aznap vadászni. Csak egy bennszülött maradt velem, aki reggel a szomszédos táborba indult kininért. Így tehát egyedül maradtam, anélkül, hogy valamilyen veszélyre is gondoltam volna. Tudtam, hogy a leopárdok rendszerint nappal nem támadnak. És mégis, az őslakó még jóformán el sem távolodott, máris hallottam a kecskék nyugtalanságát. Egy leopárd forgolódott a tábor körül. Bár kimerített a betegség, gyorsan megragadtam a fegyvert, lőttem, de balszerencsémre nem találtam el, s a leopárd fenyegetően indul felém. Alig sikerült a sátorajtót becsuknom, amikor az állat ráugrott a sátorra és feldöntötte. A sátor alá kerültem, alkalmatlan voltam a védekezésre, annak ellenére, hogy a fegyver még mindig a kezemben volt. A vadállat fogával és körmével kezdte tépni a sátorlapot, de szerencsémre nem azon a felén, ahol én feküdtem. A félelemtől moccani sem mertem, nehogy felfedezzen. Nem tudom, mennyi ideig tarthatott ez a vad támadás, de úgy éreztem, hogy egy örökkévalóság is elmúlt. A sátor már csak foszlányokból állott, nem volt ahová elbújnom. Csak most vett észre a leopárd, és tizszeres dühvel vetette rám magát. Pillanatra visszalöktem a fegyverrel, amit a fogával rángigált. Az erőm fogytán volt, és éreztem, hogy itt a halál. Nagy szerencsémre, éppen a végzetes pillanat előtt megjelent az őslakó, aki hallva a puskalövést, azonnal visszafordult, s most a levegőbe lőtt, hogy megijessze a vadállatot. A leopárdba nem mert lőni, nehogy engem találjon. A bennszülött most már lőhetett, de csak megsebesítette, s így a leopárdot elszalasztottuk. A sátorból semmi ép nem maradt, úgy, hogy a bennszülött hirtelenjében rögtönzött valamit, és egy tábori ágyra fektetett, azután pedig orvosságért indult, újból magamra hagyva.

Azt hiszem, elveszítettem az eszméletemet. Amikor magamhoz tértem, tüzött a testem, az volt az érzésem, hogy valami nagy kazánban fövök. Éreztem, hogy egy kevés vízzel le kell hűtenem

magam. Összeszedtem az erőmet, és imbolyogva elindultam a folyó felé. De nem juthattam el a vízig. Összeestem, de nem tudtam felállni. Egyszercsak a fűben egy ringatózó kobrakigyófejet vettem észre. Éreztem, hogy elvesztem. Egyetlen esély a menekvésre, ha mozdulatlanul maradok, mert tudtam, hogy a kobra csak a mozgó testeket támadja meg. A kobra már mellettem volt. Kíváncsian, mint általában a kigyók, tanulmányozni kezdett. Közben elözönlöttek a szunyogok és a hangyák. Mindent szilárdan tűrtem. Gondolatban mind azt ismételgettem, hogy a legkisebb moccanás egyenlő a halállal. A kobra, mintha próbára akart volna tenni, lassan rámkúszott és gombolyagban a mellemre helyezkedett. A nap borzasztóan tűzött, a szunyogok és a hangyák kegyetlenül kinoztak, a kobra pedig, úgy látszik, jól érezte magát a mellemen, én viszont magamban ismételgettem: ne mozdulj! De hogyan tudod elviselni ezt a szörnyűséget?

Miközben így, majdnem ájultan feküdtem, zajt hallottam. Hirtelen egy, sőt több kobrakigyóra gondoltam. Ahogy a zaj közeledett, megértettem, hogy vízzúgásról van szó, új ellenség tehát, amely számomra ugyanolyan veszélyt jelent, mint a kigyók. A nagy esőzések ideje volt, most kezdtek nőni a vizek. A zaj veszedelmesen közeledett. Tudtam, ha valamit nem teszek, elvesztem. De mit tehettem volna? A kobra nyugodtan szundított a mellemen. Szerencsére, úgy hiszem, szintén meghallotta a víz zúgását, lustán emelgetni kezdte a fejét. Sötét szemei nagyon közel voltak az enyéimhez. Soha nem láttam a halált ilyen közelről. A víz egyre erősebben hallatszott, a kobra kezdett lecsúszni a testemről. Nem sietett. Határozatlanul megállt a bal kezemen, mintha véglegesen próbára akarná tenni az idegeimet. Végül elhatározta magát, elindult a vízzel ellenkező irányba. Meg kellett várnom, míg eltávolodik, hogy tehessek valamit. A víz feltartóztathatatlanul közeledett. Megpróbáltam felemelkedni. Hiába. Csak a szörnyű fájdalomra emlékszem. Amikor magamhoz tértem, a tábori ágyamon feküdtem, teljesen vizesen, barátaimtól körülvéve. Később tudtam meg, hogy amikor meghallották a robajló vizet, visszasiettek a tábor megmentésére, engem pedig az utolsó pillanatban mentettek ki a vízből. Egyetlen nap alatt harmadszorra szabadultam meg a biztos haláltól. Három halál néhány óra leforgása alatt! Nem gondolják, hogy ez már túl sok?"

Mondjuk így: nem kevés elhinni való, az már biztos! De izgalmas . . .

A menekülő gyik

Írta: TERESCSÉNYI GYÖRGY

1.

— *Gyilkos! Gyilkos! Ott szalad, fogják meg! Elébe!*

Ezek a vad, zűrzavaros kiáltások fényes délben hangzottak el Párizsban, a Palace de l'Opéra sarkán, ott, ahol legsűrűbb a nép és a fel-alá áradó autók tömege egyetlen élő folyamot alkot.

Az emberek összefutottak, éles, kétségbeesett női sikoltások dermedtek a levegőbe, rendőrök sípja süvöltözött és a járókelők ijedten állottak meg, de nem látszott még semmi a tömegben, csak sejteni lehetett, hogy a Boulevard egyik előkelő üzletében történhetett valami rablás, vakmerő betörés, talán gyilkosság is. Pár pillanatig még hallatszottak a kiáltozások:

— *Az Istenért, jaj... Vigyázzanak!... Revolver van nála... Megsebesült... Üsse le hátulról!...*

Most vadul menekültek a közelállók. Egy szívorcájú midinett rémülten kapaszkodott bele egy úrba, egész testében reszketett és pityeregve könyörgött:

— *Rettenetes, oh, Istenem, jaj de félek...*

A pánik tovább harapózott.

Hirtelen egy véres arc villant elő az embersűrűből, botok emelkedtek a levegőbe, hörgés...

Azután egy revolverlövés éles, rövid csattanása... ordítás, a puskapor szürke füstje, orrfacsaró szaga, amely gyorsan szétszállt és elterjedt a fejek felett.

Ekkorra már rohantak a rendőrök is. Öt biciklis, francia fiú; a kurta gallérok, mint fekete, rövid szárnyak lobogtak utánuk. A sergent kezében revolver...

— *Utat!... A rendőrség... Hol van?*

Most rövid időre megtisztult az úttest, az emberek bemenekültek a járművek közé, mert ekkorára megállott az autók vonulása is. Vagy húsz lépésnyire a közeledő rendőröktől egy

szürkeruhás, karcsú férfi állott a járdaparton. Kalap nem volt a fején, dús haja összekúszálva... Hirtelen az üldözők felé fordult és revolvert szorongató kezének csuklójával gyors mozdulatot tett, hogy a homlokán, félarcán és a szemén át patakzó vért letörölje.

— Megállj! — ordított rá a sergent és lövésre emelte a fegyvert.

— Lőjj hát, barom, ha mersz! — vicsorgott a véres ember... és csakugyan, körben mellette, háta mögött a lövés irányában, rémüldöző emberek...

A rendőr leereszti a revolvert és feléje rohan.

Még egy pillanat és a szürkeruhás beugrik a járművek tömkelegébe, macskaügyességgel siklik el közöttük. A rendőrök utána... megint ordítozás... az embervadászat őrjöngő lármája.

— Ott, ott! A Madeleine felé szaladt, most utólérte... Nem...

Messzebbről újra lövés durran el, emitt a sarkon, alacsony, szakállas kis emberkéről rángigálják le a kabátot. Halálsápadt az arca, valami hotelportás, vagy pénzbeszedő lehet, mert lapos, ezüstbetűs sapkája van... Felsőkarját járta át az előbbi revolverlövés.

Egészen messze már, az egymást keresztező hatalmas utak kanyarodójánál, megint feltűnik a szürkeruhás. Kibújt az autók közül és látszik, amint revolverét ráfogja egy motorkerékpárosra, aki kétoldalt lelógó lábakkal támasztja a pöfögő gépet.

— Lelövi, jaj, — rendőr, segítség, ide, ide! — tör fel a kiáltás.

De a menekülő nem süti el a fegyvert. Ehelyett a motorkerékpáros ugrik le az ülésről és levegőbe emeli két kezét. A szürkeruhás már meg is ragadja a kormányt, félrelöki a gép tulajdonosát... már fut is a kerékpárral... az úttest közepére kanyarodik, átveti magát a kerekeken, felpattan a nyeregbe és alálhajtott felsőtesttel nekiiramodik a kocsik között véletlenül nyílt résnek... elkanyarodik az első mellékutcában. A nagy sebességre bocsájtott motor puffogója lassan elhal a morajban...

— Arra, arra!... — igazítják a rendőröket, — Avenue de l'Opéra... Rue d'Antin...

Három rendőr kerékpáron veti utána magát, kettő egy taxiba ugrik.

Aztán lassan lehiggad a tömeg, a kis pénzbeszedőt bekísérik a közeli gyógyszertárba, a félénk midinett már mosolyog az ismeretlen úr mellett:

— Olyan gyönge a szívem, nem bírom az emóciókat, — mondja.

És továbbsétálnak. A leány kacag, kedvesen csicsereg, a férfi vidáman csittítgatja.

Még egy perc és az eleven folyam ismét megindul, mintha mi sem történt volna. Csak egy óra mulva tér ismét vissza az izgalom, az ujságokkal, és akkor száz és százezer irányba röpíti szét a vakmerő bandita rablási és gyilkossági kísérletének hírét.

"Rablótámadás Párizs szívében... Hajsza a gyilkos után, három súlyos sebesült... A bandita motorkerékpáron Auteuil felé menekült... Mozgósították a közbiztonsági brigádot... Vincennes és a Bois de Boulogne blokád alatt... Magányos erdei sétálók vigyázzatok!"

És még száz és száz alakban, címekkel, öles, kiabáló betűkkel repül szét a metropolisban a rémhír.

— Azonnal gyerünk haza . . . — borzonganak össze a szerelmes párok, mikor az Avenue des Acacias-on végigfutó rikkancstól megveszik az estilapot... és a környék elnéptelenedik...

A közbiztonság katonái felfegyverkezett rablót hajszolnak, nem jó ilyenkor belekerülni a közelharcba...

2.

Henri Dupont kipakkolta a csirkesültet. Amadé a pezsgőspalackokat rendezgette az árnyékos tujabokor tövében, Ninette és Lucienne szerviroztak, a fűreterített abroszra kis ezüsttányérkákat, késeket és gyümölcsöket rendezgetve.

Az autó lenn állott a lanka alatt; lábait a volantra felrakva, elnyúlva fújta a szivarfüstöt a kék levegőbe, André, a soffőr.

— Az epret, Lucienne! Lenn hagytam a kocsiban, Henri, szaladjon le érte! — kiáltott Ninette és a férfi már futott is lefelé, a leány utána, míg Amadé, a másik fiatalember a bokor mellett foglalatoskodott az üvegekkel.

A leány addig felugrott a földről, a rögtönzött asztal mellől, amelyet egy árnyékos és terebélyes szilfa alá rendeztek el a puha, selymes fűbe.

— Várj csak, Amadé... szép vadnárciszokat láttam amott... szedek néhányat asztaldísznek, — és már el is futott a leány a sűrű bokrok közé, melyek itt az enyhe ívben vonuló magaslat ormát borították.

Kisvártatva visszatért a leány. Vadvirágokat hozott, melyeket szétszórt a terítőn, visszajött a másik kettő is. Falatozni kezdtek.

Kirándulótársaság volt. Egy azok közül, amelyek sűrűn találhatók ilyen csendes nyári délutánokon a Párizst környező erdőkben. Ez gazdag és előkelő társaság lehetett, a hölgyek finom modoráról és a két fiatalember választékos öltözetéről, a magánautóról ezt lehetett következtetni.

Alighanem két menyasszony-vőlegény pár, vagy fiatal házasok lehettek, akik szeretik a rövid autótúrákat, a csendes, városon-túli, elhagyatott erdősarkokat és az önfeledt csevegést a zöld pázsiton, lombok árnyékában.

— Te, Henri, — mondta most az egyik hölgy, — mi lenne, ha most... itten találkoznánk vele?

— Kivel?

— A megszökött rablóval... Aki délben kirabolta az ékszerüzletet, sok embert megsebesített és valamelyik erdőbe vette be magát.

— Eh, csacsiság, — legyintettek a férfiak, — oly nagyok az erdők és oly kicsiny az ember...

— Azután meg, végre is itt vagyunk mi! — düllesztette ki a mellét a másik.

— Csak nem félnek? — mosolygott Henri is.

— Dehogy, dehogy, éppen csak mondom...

— Pedig érdekes volna! — kacagott fel a másik leány, akinek fekete, erős szemöldökei és égő, vérpiros ajkai voltak.

Lassan másfelé fordult a beszélgetés.

— Gyerekek, a kövér Poirettené, ha, ha, ha,... láttátok a longchampi versenyen?

Nagyokat nevetve csevegtek, beszélgettek tovább. A két férfi hátonfekve szivarozott a fűben, oldalt, a lanka gerincén, a bokrok sűrűjében kőpad fehérlett.

3.

Mos hirtelen ágak reccsenése, lombsuhogás, zaj hallatszott a pad irányából. De csak pár pillanatig, azután csend lett megint...

— Hej... ez biztosan a zsivány! — kiáltott fel a pirosajkú.

— Valami állat, — dünnyögött az egyik férfi, a másik néma maradt és aludni látszott a fűben.

— Várjatok, majd megnézem, — ugrott fel az előbbi hölgy és már futott is az elhagyott kőlóca, a zaj irányába.

— Maradj, Lucienne!... Hallod-e, maradj! — szóltak utána, de a leány már fölért a bokorhoz és gyöngén, egészen halkan elsikoltotta magát.

— Mi az? — ütötték fel a fejüket odalenn hárman és

nézték a leányt, aki mozdulatlan, megdermedt testtel állt ott.

— Hallod, Lucienne! Szólj hát!...

— Semmi... éppenséggel... csak egy... gyík... igen egy gyík...

— Gyere le!

— Mindjárt.

Még mindig mozdulatlanul állott a kőpad előtt. Szemét mintha mereven a sűrűségre szegezte volna.

...És a sűrűségben a mahóni-galyak közül, mint valami mérges kígyó feje, csillogó, hideg csövével szegeződött a leányra a revolver.

Az ember alig látszott, csak kinyujtott, erős csuklója, karja, két villogó, fekete szeme.

A szürkeruhás volt.

Fojtott hangon, hogy amazok odalenn meg ne hallhassák, sziszegte:

— Ha megmoccan, keresztüllövöm!... Mutasson vidámságot... Ismételje, hogy gyík, jaj, de szép kicsiny gyík...

— Jaj, de szép kicsiny gyík...

A rémült hang hirtelen kelt csodálkozásnak tűnt a többieknek ott a lejtő aljában...

— Bocsássa le a karját!... Üljön le a padra! — vezényelt a zsiványi.

— Oh...

— Üljön le, ha mondom!... Ha elárul, halálfia!

A leány egész testében remegve ereszkedett le a kőre, háttal a fegyver csövének. Amazok már nem is gyanakodtak, Ninette kacagva szólt fel:

— Elfogtad a gyíkot?

Csend.

— Ejnye, de elábrándoztál odafenn...

És most Ninette is felkerekedett a fehér terítő mellől, futott fölfelé. Amíg szaladt, Lucienne a rabló hangját hallotta:

— Most én elrejtezem a sűrűben... de azért... Vigyázzon!

Ninette leült társnője mellé.

— Oh, de szép itt, — mondta, — ellátni egész a charentoni gyárakig. Az ott a Szajna... nem?

Nem kapott választ.

— Mi van veled?... Sápadt vagy...

— Semmi...

— Rosszul érzed magad? Mondd?

— Gyertek már le! — hívták őket alulról.

— Beszélj hát!

— Eredj csak le . . . mindjárt, majd én is . . . de eredj már, az Isten szerelmére . . .

— De Lucienne . . .

— Semmit nekik. Ne szólj . . . Később mindent megmagyarázok . . .

— Szent Isten . . . — és már kiáltásra nyitotta az ajkát, hogy hívja a férfiakat, de torkában megállott a levegő, amint Lucienne halálravált arcát megpillantotta. Az alélt, reszkető ajkak ezt suttogták:

— Édes, jó Ninette . . . mondom, hogy eredj . . . és tettesd vidámnak magad . . . és ne engedd ide őket.

Elborzadva engedelmeskedett. Leballagott a lejtőn, kisvártatva felhangzott a kacagása a férfiak mellett.

4.

— Most maga is menjen, — szólt megint a betyár, — hívja le őket a völgybe . . . én itt elsütöm majd a revolvert. Na, induljon!

Reszketve emelkedett fel és elindult lefelé.

Alig ért tíz lépésnyire a kis csoporttól, hirtelen autórobogás zúgott végig az országúton. Nagy rendőrségi kocsi volt; pillanatok alatt fegyveresek szállottak ki belőle, körülvették a társaságot.

— Nem láttak erre egy kalapnélküli, sovány és magas, szürkeruhás embert?

Lucienne futópillantást vetett a bokrok felé, mélyet sóhajtott, mintha lidércnyomástól szabadulna.

— Nem! — mondta aztán a többiek helyett is határozottan.

— Pedig itt kell lennie . . . itt bujkál — és gyorsan kiadta a rendelkezéseket: — Kettő fel a dombra! Átkutatni a cserjést! Jean Charles, ti a tulsó csalitot, kettő maradjon az országúton!

A rendőrök szétszéledtek. Az a kettő, kik a dombtető bokrai felé irányodtak, oldalt kezdték el, a szélén, hogy könnyebben végigportyázhassák. Ezalatt a két férfi, a hölgyek két kisérője, érdeklődött a parancsnoknál:

— Csak nem a déli merénylő?

— De az, vakmerő bandita, vérszomjas, börtönből szökött. Mindenkit leterít ilyenkor, aki az útjába kerül. Ismerjük már . . .

— Mindenkit? — kérdezte Lucienne.

— Három embert sebesített meg, az ékszerészt megölte, ma délben . . .

Ebben a pillanatban fenn a dombon élesen felordított az egyik rendőr:

— Ide! Ide! Itt van, itt fekszik... Csavard ki a kezéből! Kötözd meg!

Dulakodás, nehéz ütések zaja... de mindenből csak a bokorágak vad csapkodása látszott és a fojtott zihálás, szaggatott kiáltások hatottak el a tisztáson lévő csoportig, amint a két fegyveres dulakodott a meglepett gonosztevővel.

A parancsnok odakiáltotta:

— Nos, megvan?

— Megvan, őrmester úr! Már nem volt ideje a lövésre. Jules elkapta a torkát...

Kibújtak a sűrűségből. A fogoly csuklóin bilincs csillogott már, aláhorgasztott fejjel, bicegve sántikált lefelé a dombon a két rendőr között.

5.

Az őrmester cigarettát sodort, aztán sipolt társainak.

— Na, ez jó fogás volt... Csak azt nem értem, mi ütött bele, hiszen rejtekhelyen volt, lepuffogtathatott volna bennünket egyenként.

— Mi ütött beléd, hé? — faggatta a rabot is, — Aludtál, vagy hová bámészkodtál ei?

A megvasalt ember nem felelt. Sötét szeme a pirosajkú hölgyet kereste. Hosszú, végtelen hosszú, mély szomorúsággal nézte.

— Na, lódulj! — lökték be az autóba, amely csakhamar elrobogott velük.

— És te, ott a padon... mit láttál ott? Lucienne... Istenem, őt láttad?

— Igen, — felelte elgondolkozva.

— Hogy történt, beszélj! — vették körül.

De a leány csak állt és azt a kis szürke felleget nézte, amely az elrobogó autó nyomában kelt az országút fölött. Végül is ennyit mondott:

— Szegény... hogy sajnálom... sötét és szomorú szeme volt...

— Eredj már, mit sajnálsz rajta, hiszen gyilkos, — mondták neki.

— Tudom... megölhetett volna... hatalmában voltam...

— Ezért?...

— Igen, ezért! — csattant fel a leány hangja. — Mert mégsem bántott!

ERDÉLYI JÓZSEF:

Őszi vándor

Világcsoda, hogy él az ember,
két világháború után:
nem esett el egy golyózáporos,
pergőtüzes csatán,
hogy elkerülte vérre szomjas
irigyei kezét,
s hogy annyi kétség, nyomorúság
meghagyta ép eszét . . .

Tarlóra értem borús őszi reggel,
egy faluhoz közel;
éhes voltam s a tarlón gombák nőttek.
— Mindegy, hogy mit eszel,
sülve, főve, ha nyersen is, bár gombát,
csak bolond ne legyen, —
gondoltam és magát az a szép gomba
kínálta hogy egyem.

Mint a patyolat, mint a harmat;
szagoltam: nem büdös;
gyűlt a nyálam s ettem egy gombát . . .
Mikor leszek dühös,
vártam; de nem vette be gyomrom, —
kiökrendeztem én
a mérget; másképp nem születne
most ez a költemény.

Kis patak csördögélt kistávol,
teheneket terelt
annak partján egy öregember,
hol vagyok? kérdém s ő felelt:
megtudtam, hogy Píl a falu neve, —
térképre nyomva Pél, —
bemehetek? kérdém; a bujdosó
mert, úgy-e? jobb, ha fél . . .

Bementem egy gyepszéli házba, —
odaküldött az agg, —
pitvarajtó s konyhaajtó tárva,
fűlő kemenceszag
lehelt reám: sütött az asszony
s nyájasan fogadott;
a végfogytánlevő sütétből,
kenyeret is adott.

Egy jó inget adtam a jóér;
tiszta, ha nem is új;
jó lesz a férjének, ha megjő
az a hadifogoly:
kipihentem magam s mentem tovább,
Pil, azaz Pél alól,
egy dűlőúton, amerre az ég
a földre lehajol.

Élt még anyám egy kis tanyán,
arra, Árpád alatt . . .
Hazatért szökevény gyermeknek
éreztem magamat;
honn leszek ott, hol ő tanyázik;
eszem a kenyerét,
ásom kertjét s nyáron, a tarlón,
őrzöm kis tehenét . . .

Őszi fényben egy fehérnyárfa
hullatta rám arany-
sárga lombját a holt Gyepes zöld partján,
s ország-világtalan,
hazátlan vándornak egy tehéncsorda
csilinget odakünn,
a letarolt határ csendjében,
gyönyörűn-gyönyörűn.

Szülőföldem hát így fogad,
megtérő gyermekét, —
gondoltam, hallgatva a csengést,
mint egy tündérregét:
a holt Gyepes partján születtem
s visszaestem, — be' jó,
hogy oda s úgy ringat mély árka,
mint bölcsőm rég s mint vízözöni bárka,
mint egy Noé-hajó . . .

A vásár napja Erdélyben

1.

A mesterek Bándy Istvánhoz, Nagy S. Pálhoz, Szőcs M. Lajoshoz, Szőcs Déneshez, a négy nagy bőrkereskedőhöz mennek. Ki-ki a megszokott helyre. Úgy lépnek be, mint haza és olyan tisztelettel fogadják, mint otthon. Nyugodalmasan kiválogatják a bőrt, a talpat, bélést, csirizt, szeget s mindent, ami kell. A kereskedők már jól ismerik mindenkinek a szükségletét, azt is tudják, hogy silány áruval hiába is kisérleteznének ilyen szakértők előtt. Brassó legjobb bőranyagát hozzák raktáraikba, s még ebből is szívesen engedik, hogy válogassanak, hiszen egy-egy mester 4—5 oldal talpat, hozzávaló bőrt és más anyagot csomagoltat össze anélkül, hogy az árát kérdezné egyetlen szóval. A mester csak választ, rendel, a boltos csomagol és a nagyinas emeli haza a ténsasszonyhoz, aki árgus szemekkel mustrál. A mester urak pedig válogatás után, mint akik becsülettel eleget tettek kötelességüknek, akkurátosan, komolyan és tekintélyesen megindulnak a választott kocsma felé.

2.

Kívánatos illat száll ilyenkor a kocsmák környékén s aki belép az ajtón, az a hús sercegését is hallja, beszűrődik a konyha zaja és étvágyat gerjeszt még annál is, aki nem éhes. A kocsmáros barátságos ábrázattal parolázik és utolsót simít a kerek asztalok tarka abroszán. Nem vár rendelést, hanem, amikor összegyűlt a társaság, az asztalra teszi a két félliteres borosüveget és a répáti borvizesüveget.

A legfiatalabb tölt, szó nélkül isznak. De nem úgy, ahogy az iszákos emberek általában inni szoktak. Csak megízlelik a bort, szájukban megforgatják a nyelvükkel, lassan nyelnek és egymásra néznek. A tekintetek találkoznak, fejüket kicsit balra billentik s akkor, hirtelen kihörpintik az alig féldecis poharak tartalmát.

— Sándor! — szól oda Tuzson Pál a néhány lépésnyire álló, huncutul figyelő kocsmárosnak. Te, Sándor, ez egy cseppet édesebb, mint a múlt csütörtöki volt.

Sándor csak erre várt. Hirtelen az asztal mellé áll, és szakszerű magyarázatba kezd. A legfiatalabb feláll és a pultról egy tiszta poharat hoz, aztán mindenkinek tölt — most már a vendéglősnek is — s összekoccantja a poharakat.

— Adjon Isten egészséget, Pali bácsi.

— Isten éltessen, öcsém . . . Hát meg lehet inni, csak egy kicsivel több borvíz kell bele. Akkor olyan a smakkja, mint a múltkorié.

3.

Csend. Mintha várnának valakire. Mintha hiányozna valami, ami ilyenkor velejárója csütörtök megünneplésének.

Halk nesz az ajtó felől, egy mesterkötényre emlékeztető zöld posztó hegedűtok, kicsit kopott bőrkabát, szép hófehér, dús haj, amely alól simogatóan mosolygó szempár találkozik a mesterek szemével.

— Jó napot a mester uraknak — köszön Szőke Pista, az öreg prímás, aki iskolatársa volt Tuzsonnak s pertú barátja minden csizmadiának.

Már tolják is a széket alája, már hozza is Szotyoli a poharat s most megindul a beszéd úgy, ahogy minden csütörtökön indulni szokott. Az első a politika. Az ország ügye. Aztán lassan áthajlik a téma a helyi politikára, a poharak elég gyorsan ürülnek, a vendéglős már harmadszor cseréli a félliteresekét és elérkezettnek látja az időt, hogy simogatni kezdje az abroszt. Pali bácsi beleegyezően int a szemével, hozhatják a húst.

4.

Falapítón még mindig sercegve illatozik a bőröshús, amelyet éles késsel, vékony szeletekre maga a vendéglős vág fel és elkezdődik a szúrás a lapítóról. Villájával mindenki szúr egy falatot, gusztusosan megropogtatja és bólint a fejével. Ízlik. Most már szaporábban szúrogatnak, s Szotyoli egymásután négyszer fordul, mindig frissen sült rózsaszínű darabokat hoz, és néhány pillanat alatt mindig üres a lapító. Most már meg van vetve az ágya a bornak, s Szőke Pista, aki eddig vendég volt, a fogasról leakasztja a zöld tokot, óvatos simogatással kitakarja a hegedűt, vonót nyugalmasan és nagy szakértelemmel gyantáz s szép karakteres fejét ráhajtva a hegedűre, alig hallhatóan elkezdi húzni, „Szőke vize a Tiszának . . . "

A fejek kicsit lekókadnak. Az érzelmeket most ébresztgetik, s nem kell sok idő, hogy kicsorduljanak. A második ismétlésnél már belekap a Kapusy Misi baritonja, csatlakozik a többi, s Pista' bá tudja, hogyan kell magasabbra hangolni az érzelmeket. Nóta nótát követ. A cigány félrebillentett, lassan imbolygó fején hullanak a fehér hajtincsek, s miközben szemeivel a semmibe néz, a vonó alól felsír a húr:

„Sújt az átok, mert szerettelek."

A mesterek az abroszt nézik, szinte egyszerre vesznek mély lélegzetet a következő strófához, s halkan, átérzéssel, mint valami szerelmes diákok sóhajtják a szöveget, mely lassan, de egyre erősödve alakul melódiává és a nyitott ajtón át kioson, végighullámzik a szürkületbe hajló Vasút utcán.

5.

Egy óra múlva már könnyek is csordulnak, s este, csillagpattanáskor már kisírták magukat és most csárdások, indulók, katonanóták jönnek sorra.

Tizenegy óra, elég volt. Kicsit ingatag léptekkel szedelőzködnek. A biztosabb lábon álló fiatalok belékarolnak az öregebbekbe és szó nélkül, de annál több sóhajtással megindulnak hazafelé.

6

Pénteken a pirkadó hajnal a mestert már a „bankli" mellett találja.

Péntek hajnalban a mester már ingujjban, hosszú, zöld kötényben, nagy hozzáértéssel szabja a tegnap vásárolt anyagot. Mér, rajzol és kezében gyorsan mozog a görbe kés, mellyel milliméteres pontossággal szabja az acélos talpat. A tegnap emléke azonban még kísért. Fülében ott motoszkál még a Szőke Pista síró, zokogó hegedűjének szava. A házelőtti orgonabokorra tengelicepár száll, és lelkendező csattogással üdvözli a hajnalt. A mester jól kiismeri őket, hiszen látják egymást napkeltekor. Tekintetével végigsimogatja és halkan, mintha tőlük kapott volna kedvet, sóhajtva nála is ébredezni kezd a dal:

„Repülj madár, repülj,
Menaságra repülj . . .
Édes galambomnak
Gyenge vállára ülj."

A műhelyben is felolvad a hajnali álmosság. A segédek kezében szaporán kopog a kalapács, az inasok ütemesen húzzák a szurkos cérnát. A konyhából ellentmondást nem tűrő sürgetéssel szól a ténsasszony a kicsi inasnak:

— Jánoska! Készen a frustuk. Küldd bé a mester urat!

Reggel van. Kora reggel.

(Fölván)

FELVIDÉK:

SZARKA LÁSZLÓ:

Családfa

a Gond és Bánat
nászából
látott napvilágot a korcs
Félelem.
ő felnőtt korában Szorongással kötötte össze létét . . .
a Gyűlölet nevet kapta
gyermekük
ki később frigyre lépett
egy harcos matrónával
Gyilokkal.
Kettejük leszármazottja
az **atombomba.**

Aszfaltozzák-e a Lóvásár teret?

A LÁTOGATÓ udvarias volt, de ez valahogy nem tűnt természetesnek. — A Városrendezési Központ megbízásából keresem Önt — mondotta.

És igen szúrósan nézett.

— Szeretnénk, ha kifejtené véleményét, mint ennek a városnak lakója — mondotta.

Azután mereven reámszegezte tekintetét.

— Aszfaltozzuk-e ki a régi Lóvásár teret?

Látszott, hogy az egész szöveget betanulta.

Igy nem tud az ember fölkészülés nélkül beszélni. Csak hosszú gyakorlás után képes az egyén arra, hogy bemenjen egy idegen házba és ott teljes biztonsággal ilyeneket beszéljen...

— Kérem — mondtam akadozva —, jöjjön be, mert az előszobában nem tudjuk tisztázni ezeket a nagy horderejű dolgokat.

A küldött ember puha léptekkel bejött, leült egy karosszékbe és elővett egy mappát. Azután mereven figyelt.

— Nézze — törtem meg a csendet —, milyen szempontból érdekli magát a Lóvásártér?

Erre kissé előrehajolt, de nem vette le rólam a szemét.

— A Városrendezési Központ megbízásából keresem önt — mondotta tagoltan. — Szeretnénk, ha kifejtené véleményét, mint ennek a városnak lakója:

Aszfaltozzuk-e ki a régi Lóvásár teret?

A szék karfájára könyököltem, és belemélyedtem kavargó gondolataimba.

Magát a kérdést — éles elmével — már az elején fölfogtam. A kérdés: aszfaltozzák-e ki a Lóvásár teret. De nem láttam a mögötte meghúzódó értelmet és szándékot. A tantárgyat.

Tudnivaló, hogy a gyakorlati életben minden kérdés vizsgakérdés. Amikor tisztes nevelőim Pythagorász tétele felől fagattak, nem azért tették, mert tőlem akarták megtanulni. Hanem én érdekeltem őket, szorgalmam, kitartásom és a derékszögű háromszögekhez való hűségen. A kérdés alkalom volt, hogy a

fejembe kukucskáljanak, mint a szemorvos a keresztülfúrt tükörrel.

A kérdések és a válaszok legtöbbször drámai szerepek; s aki rosszul felel, az Thália köntösét szaggatja. Kérdezni föladat, válaszolni ceremónia. Aszfaltozzák-e ki a Lóvásár teret?

Ez itt a kérdés!

Ez itt a kérdés: és erre nem tudok válaszolni.

Mert sejtelmem sincs, miért kérdezi tőlem a szemben ülő titokzatos álarc. Nem tudom, milyen játék szereplői vagyunk.

Nyilvánvaló: a válasz már valahol megszületett, az én önkényes szavaim nem módosítják. Ha ki akarják aszfaltozni a lóvásárteret, és én az aszfaltozás mellett teszek hitet, még úgyis kiaszfaltozzák.

De akkor a Lóvásár tér hőse leszek, lelkes kezdeményező, aki értékes tanáccsal gyújtott fáklyát a Városrendezési Központ éjszakájában.

Viszont ha nem akarják kiaszfaltozni a Lóvásár teret, és én a nemes vállalkozás mellett nyilatkozom: akkor a Lóvásár teret még úgysem aszfaltozzák ki. De a nyilatkozatom érdektelen lesz, megtévesztő és nevetséges.

De hátha tévedek?

LÁTNI VÉLTEM az ünnepélyt: a Lóvásár teret új aszfalt borítja és egy emelvényen valaki szónokol. — A környék lakóinak osztatlan lelkesedése közepette, egyre magasabb csúcsokra hágva: kiaszfaltoztuk a Lóvásár teret! Volt ugyan egy-két tévelygő, nevetséges vélemény: de amint népünk ősi bölcsességgel mondja — a fülesbagoly huhogásától nem szárad ki a birsalmafa!

A tömeg lelkesen tapsol, és én szemembe húzott kalappal elbújok az előttem éljenző lottóárus háta mögé. Pusztán, mert készületlenül beugrottam a Lóvásár tér című misztériumjátékba . . .

Türelmesen vár a küldött ember, talán papírt is vehetnék elő, hogy a választ kidolgozzam.

De fölösleges fáradozás: hiszen azt sem tudom, milyen új tudományból felelek.

Azt kellene tulajdonképpen ismerni, a leckét, vagy a színdarab címét. A Városrendezési Központ nyilván azért érdeklődik, hogy a saját álláspontját tőlem is hallja. Tanácsot kér mindazoktól, akik a már meglévő döntéssel egyetértenek. Ha valakinek mégis más a véleménye, az csak annyit árul el, hogy

gyönge jellem, kisszerű ész, akire többé nem építhet a Városrendezési Központ, mint lelkes támogatóra.

— Kérem — szólalok meg reménytelenül —, ki kell-e aszfaltozni a Lóvásár teret?

A küldött ember mereven néz.

— Igen. Ez a kérdés — állapítja meg —, erre lennénk kíváncsiak.

— Én is kíváncsi vagyok reá — mondom látszólag könnyedén.

Ismét várunk.

Valami azt súgja, hogy a helyes, a magasabb osztályba-jutást biztosító válasz az, hogy ne aszfaltozzák ki a Lóvásár teret!

Az sok pénzbe kerül, rengeteg munkába és vannak ennél fontosabb tennivalók is.

Egyébként: esőben, őszi sárban senkise jár a Lóvásártéren.

— Nem kell kiaszfaltozni — mondom tettetett biztonsággal.

A KÜLDÖTT ember arca nem árul el semmit.

— Szóval Ön szerint ne aszfaltozzuk ki a Lóvásár teret? — kérdezi közönyös hangon.

Úgy érzem a gyors és meggondolatlan felelettel sokat rontottam érdemjegyemen. Jobban kellett volna összpontosítani, lelkileg, hogy a Városrendezési Központ céljait kitaláljam.

— De talán még jobb, ha kiaszfaltozzák — próbálok javítani —, mert erre pont most érett meg az idő!

— Tehát: véleménye szerint mégis ki kell aszfaltozni? — kérdezi a küldött türelmesen.

Ezen gondolkodni kell, hogy egyetértek-e az újabb véleményemmel.

De nem értek egyet.

UGYANIS nincs véleményem. Véleménye a Városrendezési Központnak van. Nekem lehet sejtelmem, megérzésem, disszonáns hangom vagy lelkes egyetértésem. Van pacsirta énekem és csiripelésem. Az én véleményem az, hogy szeretném a Városrendezési Központ véleményét ismerni. Ismerni és hangoztatni. Szeretnék egyetérteni. Szeretném a Városrendezési Központ véleményét, hogy tőlem is hallja, mennyire helyes a véleménye. Különben mit érnék az önálló véleményemmel? Nem befolyásolná az aszfaltozást, csak az érdemjegyemet. Ha egy rossz tanuló állástfoglal a gravitáció ellen, nem szünteti meg a gravitációt, csak megbukik fizikából.

— Nem kell az egészet kiaszfaltozni; elég a közepét — jelentem ki.

A küldött ember jegyezni kezd.

— És miképpen képzeli el, hogy a közepét kiaszfaltozzuk — kérdezi hivatalos hangon —, a szélin pedig nem aszfaltozzuk ki?

Ismét gondolkodnom kell.

— A szélétől aszfaltutat lehet készíteni, a közepe felé — mondom.

Ezt újra fölírja.

— Hány ilyen aszfaltutat lát szükségesnek? — vallat tovább.

— Hármat vagy négyet — mondom elkeseredve. — Esetleg: ötöt. Vagy nyolcat.

A küldött ember újra jegyez, majd megkérdezi.

— De akkor már az egészet ki lehet aszfaltozni. Nem az a véleménye?

Az az érzésem, hogy csakugyan ez lenne a véleményem, ha volna.

Viszont tapasztalatom szerint ha volna, az nem lehetne jó.

— Ez csak lehetőség — magyarázom —, a leghelyesebb az volna, ha a Lóvásár teret beültetnék jegenyével, és a közepébe építenénnek szökőkutat. A négy sarkába pedig lószobrokat helyeznének el.

— Ez a véleménye?

— Nem — mondtam —, ez a keresztapám véleménye volt, gyermekkorában.

A küldött ember az ajkát rágta, tovább jegyzett.

— De mi az ön véleménye? — kérdezte türelmetlenül.

Egy pillanatig rábámultam.

— Uram — mondtam suttogva —, honnan ismerném a véleményemet? Amióta élek, mindig másoktól tudtam meg.

(Kolozsvár)

★ HOGY FEST A TUDÓS?

Deák Gergic, Szamosújvár egyik tipikus alakja, Budapesten járt. Ahogy hazaért, kérdi tőle a komája:

— Hát tudóst láttál-e?

— Láttam.

— Hol?

— Az Akadémiában.

— Aztán milyen?

— Hát peslog, peslog és nem szól semmit.

Bendőfi édes-bús emlékei

Tavasz volt, hogy szivem először fellángolt!
Nem tudom a napját a nagy eseménynek,
De tudom: bárányhus édes évadján volt,
Elmult ideje a malac-pecsenyének.

Kedves cimborámnál voltam aznap vendég,
Nála büvöltek le amaz égi bájak...
Nem volt ott Zsuzsinál kedvesb leány, szendébb —
S azóta se ettem oly jó libamájat!

Örültem a gazda hogy melléje ültet,
S láttam, hogy mindenki sorsom irigyelé...
Hogy pirult, átvéve kezemből a sültet,
S mosolygott, mikor a kacsát nyujtám felé!

Mig én olvadoztam szép szemének lángján,
Három kedvenc étkem — sajna! — körülhordták.
Mindig jobban s jobban megszerettem lánykám,
S fülig voltam, mikor behozták a tortát!

Kimutatva, mim van, csakhamar megkértem:
„Őt veszem el, szóltam, őt avagy soha mást!"
Felajánlám néki vagyonom meg éltem,
S másnap küldtem néki egy pompás ananászt!

„Örömben, bánatban légy osztályos felem!"
Szóltam, s ő fogadta: követ későn-korán.
Nem tudom, mely napon jött a paphoz velem,
De tudom, ujság volt a nyul a vacsorán.

Elmentünk — nem tudom, milyen tengerpartra,
Óh, de emlékszem, a mézeshetek alatt
Milyen boldog voltam, őt ölembe tartva,
Mikor ép tálalták a tengeri halat!

Szép esztendő volt az! Szivem-lelkem áldja
Minden egyes napját, minden pillanatját!
Ah milyen olcsó volt az évben a spárga,
És a cukorborsót szinte ingyen adták!

Hogy repült az idő! Olyan üdv volt részünk,
Milyenről csak olykor a költő regélhet,
Egy volt gondolatunk, egy volt az izlésünk,
S mindketten imádtuk a mákos metéltet.

Azt hittem, oldalán ér a csöndes aggkor,
De hajna! egyszer csak itt hagyott a szegény!
Minden földi muló! — mondtam ezt már akkor,
Hogy egyszer a macska ellopta kecsegém.

Alig egy év mulva gyöngélkedni kezde;
Mi lelte, nem tudtuk; de azt hiszem mindég,
Valami sorvadás lőn szomoru veszte...
Éppen eznap vettem jó kantalup dinnyét!

Kurálták doktorim, minden széltül védték —
Hiába! Zsuzsámnak nem izlett már semmi!
Ott hagyta tányérján bármi kedves étkét,
Sőt már a metéltből, abból se birt enni!

Remegtem, reméltem hónapokon által,
De ő napról-napra fogyott mindszünetlen.
Egyszer oszt' vivódni kezdett a halállal,
Ép mikor az első osztrigákat ettem.

Meghalt és itt hagyott kietlen éjszakán,
Megtöltni jajommal az egész világot...
Óh miként éreztem, milyen bus a magány,
Hogy először ettem egyedül a rákot!

Hát még hogy megláttam a papnak a kabátját
S Szent Mihály lovára ráemelték testét...
Odakünn az utcán nagyban kiabálták:
— Ah még most is hallom — „Friss szardina tessék!

★ HAMLET — FRAKKBAN

Frakkos Hamlet-előadások, amelyek olyan port vertek föl mostanában, sokkal előbb voltak Magyarországon, mint bárhol a világon.

Frankenburg Adolf beszéli Emlékirataiban, hogy 1831-ben vándorszínészek játszottak a somogymegyei Szántódon. A többi között ezt írja róluk:

„Egy ízben Hamletet adták ‚Costume'-ben s világos nappal Hamlet fekete frakkban jelent meg, mely a helybeli korcsmáros tulajdona s egy lengyeltóti zsidó szabó remeke volt...".

Tudod-e,

HOGY A KÉSŐI AVAR KORRA VALLÓ TELEPÜLÉSEK NYOMAIT TALÁLJA FELSŐ-MAGYARORSZÁGON?

Egyik legérdekesebb, újabb lelet a Gergelyi-ugornya határában feltárt régi falu, amely a Makócsa patak partján állott. Eddig 17 kunyhó maradványait hozták napvilágra.

Szinte mindegyikben volt kövekből rakott tűzhely, az egy helyiségből álló építmény sarkában vagy a bejárattal szemközt. A tűzhelyek közelében agyagból készült kerek lepénykenyérsütőket is találtak, ezek az első ilyen leletek hazánk területéről. A kunyhókban kevés használati eszköz maradt hátra, mivel lakóik magukra hagyván azokat, minden használható tárgyat magukkal vittek. A falut nem tűzvész pusztította el. Igen sok agyagedénytöredék, néhány vaskés, vasszeg, fenőkő, csontból faragott korcsolya, több, agyagból égetett orsógomb (az orsó forgásának egyenletességét biztosító kónuszos kerék) került elő. Ezek teljesen olyanok, mint amilyeneket a késői avarkorban (VIII—IX. sz.) használtak. Az előforduló edényformák és az orsógombok típusai alapján a település fennállása a IX—X. századra tehető, tehát olyan késői avar településről van szó, amely megélte a magyar honfoglalást.

A házak többféle típusúak; vannak olyanok, amelyeknek egykori padlószintjét közel fél méternyire ásták be a földbe, vannak lekerekített sarkú négyzetes vagy kerek alapúak. Az utóbbiak formája biztosította lakóinak legjobban a központban égő tűzhely körüli melegedés lehetőségét.

A kis falu, egykori nevét nem ismerik a történettudósok, sem a helynevek, sem pedig az oklevelek nem tartották azt fenn. Egykori lakósai földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkoztak. Ez utóbbiról a sok állatcsont-lelet is tanúskodik, amelyek közül a legtöbb a sertéscsont. A múlt században is még virágzó beregi sertéstartásnak tehát régi hagyományai voltak.

A kis falu nem állt egyedül, több hasonló korú kis település helye is ismeretes már, az említett Makócsa és a Vőcsike patakok kanyargós partjain.

★ GONDOLTÁL MÁR ARRA,

hogy azokon a vidékeken, ahol megindult és reng a föld, hogyan lehet fedelet adni az áldozatok ezreinek? Mert az emberi leleményesség gondolt rá, hiszen az utóbbi időben bekövetkezett nagy földrengések után a legsürgetőbb probléma ez volt: hogyan helyezzék el a hajléktalanokat meleg, az időjárás viszontagságai ellen védett helyre. A Bayer-cég erre a célra (amint a New Scientist *jelenti) két részből összeállítható, szállítható, az eszkimó iglukat mintázó poliuretán-hab kunyhókat készített. Az igluk átmérője 5 m, belső magassága 3 m. a műanyag falak jó hőszigetelők, kellemes belső hőmérsékletet biztosítanak, akár fagy, akár tűző napsütés van kívül. Szélsőséges időjárási körülmények esetén az iglu alja hőszigetelhető, sőt könnyen be lehet szerelni ablak- és tetőventillátort is. Az igluk legfőbb előnye, hogy aránylag könnyen szállíthatók, a helyszínen egyszerűen felállíthatók, nem kell alapot készíteni alájuk, és 8—10 ember elszállásolására alkalmasak.*

Az iglukat teljesen felszerelt, energiaforrással és sűrített levegővel ellátott mozgó „gyártó egységek" segítségével készítik. Ezek súlya mindössze 2,5 tonna, így teherautón szállíthatók. A helyszínen előbb összekeverik a poliuretán alapanyagait, majd belefecskendezik egy előzőleg felfújt ballonba. Ezután egy speciális forgó asztalon addig forgatják a ballont, amíg az alapanyagot alkotó vegyületek reakcióba lépnek, megindul a habképződés, és végül a hab megszilárdul. Ez a folyamat körülbelül egy óra hosszat tart, majdnem ugyanennyi idő alatt lehet előállítani egy kész iglut.

★ „E" MAGÁNHANGZÓVAL

Orosz Ádám egri pap szerint a magyar nyelvnek semmi más nyelvben meg nem található tökéletessége az, hogy mindent ki tud fejezni „e"-magánhangzós szavakkal.

— Hogy mondanád például a saját nevedet? — kérdezték tőle.

„Lengyelek ellene, emberek eleje."

— Hogy van: gólya?

„Emeletes veréb."

— Mi lesz a bor?

„Hegynek szeszes leve."

— Hát a cigány?

„Zenére termett fekete szerzet."

— S a képmutató?
„Tettetett tettek tettese."
— Mi a macska?
„Egerek esperese."
— Hát a káplán?
„Esperesek egere."
És így tovább. Kifogyhatatlan volt az ilyenekben.

★ UTASÍTÁS A SÚGÓNAK

A Nemzeti Színház udvarán beszélgetett Ujházi Ede a súgóval. Szigorúan mondta neki:

— Aztán az első szót, fiam, tudod... az első szót mindig hangosan súgd...

A súgó szerényen próbált érdeklődni:

— S a többit, Mester?

— A többit — ordítva, fiam!

Szemlér Ferenc:

Nemzedékek

A tó sekély
vizében zsong a nád.
Egész csekély
figyeléssel is hallanád.

Elég,
ha csak pillantanál reá:
fejét
feléd
hajlítaná.

Akár
ne nézz
feléje, rá se hallgass:
szikár
töve tovább inog, s egész
zsongása diadalmas.

Hallgatta őt
a pithecantropus is régebb —
s hallják a torlódó idők
mögött majd mohó nemzedékek.
(Kolozsvár)

A mi

magyar,

katolikus,

amerikai

életbiztosítónk

Az Amerikai Magyar Katolikus Egylet,

amely 1969-ben ünnepelte fennállásának 75-ik évfordulóját.

Ez az életbiztosító, testvérsegítő biztosító a miénk, amerikai katolikus magyaroké.

Keressétek fel és lépjetek be, családotok iránti kötelességetek, hogy biztosítsátok életeteket a legjobb feltételekkel. Ezt a valóban testvéri Amerikai Magyar Katolikus Egyletnél tehetitek meg.

A katolikus magyar gyermekeknek Amerikában havi 20 centért nyujtunk 600.00 dolláros életbiztosítást.

De adunk olyan biztosítást is, amely mindig pénz, mert az első két év után készpénzre bármikor beváltható.

Adunk olyan biztosítást, amelyet húsz év alatt kifizethet és egész életére biztosítva van.

Adunk olyan biztosítást, amelyet olcsóbb havi díjakkal fizethet egész életén át.

Adunk olyan biztosítást amely húsz éven át biztosítja életét, addig fizeti, de húsz év mulva a biztosítás összegét a biztosított kezébe lefizetjük.

Az Amerikai Magyar Katolikus Egylet milliós vagyona a tagoké, az Egylet önmagát igazgatja. Gazdag ez az egylet, mert takarékos magyarok alapították és építették, szép tartalékot tettek félre az Egyletnek.

A nagy baj idején jó, ha a maga népe, testvérei veszik körül. Ezért biztosítsa életét az AMERIKAI MAGYAR EGYLETNÉL, a saját népénél. Legyen részese ennek az Amerikában dolgozó katolikus és magyar közösségnek, amely amikor a legnagyobb baj éri a családot, segítségére siet azoknak, akiket itt kellett hagynia.

NE KÉSLEKEDJEN! Azok iránti kötelessége az életbiztosítás, akiket a legjobban szeret. Nevünkben a katolikus szó szeretetet jelent, a magyar szó testvériséget. Ezzel a szerető testvériséggel hívjuk az

AMERIKAI MAGYAR KATOLIKUS EGYLETBBE

American Hungarian Catholic Society

2889 East 116th Street, Cleveland, Ohio 44120

Telefon: (216) 231-6663

Római katolikus magyar papok címtára az Egyesült Államokban

FIGYELEM!

Cím- és telefonszám-változását, vagy helyesbítését kérjük azonnal beküldeni, de legkésőbb szeptember 15-ig a Vasárnap Kiadóhivatalának: Catholic Hungarians' Sunday 517 South Belle Vista Avenue, Youngstown, Ohio 44509

SZENT ISTVÁN ZARÁNDOKHÁZ RÓMÁBAN:

Casa di S. Stefano

Via del Casaletto 481 — 00149 Roma, Italy

Telefonok: 53-73-319 és 53-77-361

Igazgató:
MSGR. ZÁGON JÓZSEF

AMERIKAI MAGYAR KATOLIKUS LIGA

Hungarian Catholic League of America

30 East 30th Street, New York, N. Y. 10016
Telefon: (212) 684-3623

Elnök:
MSGR. SZABÓ JÁNOS
South Bend

Alelnök:
MSGR. LENGEN G. IMRE
South Norwalk

Titkár:
FT. THUN ALBIN O.F.M.
Flint

Pénztárnok
FT. POGÁNY GYÖRGY DR.
Irvington

Akron, Ohio
Jézus Szent Szíve templom
Ft. Bartkó J. Alajos
Ft. Kótai Zoltán dr.
734 Grant Street
Akron, Ohio 44311
Telefon: (216) 434-3842

Ft. Denka Ferenc
St. Edward's Home for the Aged
Akron, Ohio 44313

Allentown, Pennsylvania 18101
Szent István templom
Ft. Jani F. György
510 Union Street, West
Telefon: (215) 432-5788

Alleyton, Texas 78934
Ft. Stram Gedeon
Mentz, R. R.

Auriesville, N. Y. 12016
Ft. Havas János S. J.
Sacr. Heart Retreat House
Telefon: (518) 363-7381

Baltimore, Maryland 21217
Ft. Palmer Lajos S. J.
110 W. Lafayette Avenue
Telefon: (301) 523-4161

Barberton, Ohio 44203
Szenháromság templom
Ft. Vitéz Baán, O.F.M.
368 Wooster Road, North
Telefon: (216) 745-4735

Beaver Falls, Pa., 15010
Szent László templom
612—9th Street
Telefon: (412) 846-1215

Bellflower, California 90706
Ft. Kiss Imre, S.D.B.
13640 Bellflower Boulevard

Berkeley, Calif. 94709
Ft. Őrsy László, S.J.
Jesuit School of Theology
1735 Le Roy Avenue
Telefon: (415) 841-5493

Bethlehem, Pa., 18015
Kapisztrán Szent János templom
Ft. Molnár Antal
910 East 4th Street
Telefon: (215) 866-2714

Big Pine Key, Florida 33043
Ft. Schenley Wendel
P. O. Box 47
Telefon: 872-2537

Bridgeport, Connecticut 06605
Szent Anna templom
Ft. Bodnár Vince
481 Brewster Street

Bristol, Indiana 46507
Ft. Vrabély János
St. Mary's Church
P. O. Box 245

Brockton, Pennsylvania 17925
Ft. Lawrence Ferenc
124 East Green Street

Bronx, New York 10465
Ft. Kilián Csaba dr. O.F.M.
3304 Waterbury
Fordham University
Telefon: (212) 824-9615

Brooklyn, New York 11227
Ft. Dallos Ferenc
St. Matthias Church
58-15 Catalpa Avenue.

Buffalo, New York
Szent Erzsébet templom
Ft. Skrapits János
986 Grant Street
Buffalo, N.Y., 14207
Telefon: (716) 875-6586

MAGYAR PIARISTA ATYÁK:

Piarist Fathers

Calasanctius Preparatory School
175 Windsor Avenue
Buffalo, N. Y. 14209
Telefon: (716) 885-8508
Ft. Palotai Mihály Sch. P. házfőnök
Ft. Gerencsér István dr. Sch. P. igazgató
Ft. Pintér Mihály dr. Sch. P.
Ft. Krigler Béla Sch. P. prov. tanácsnok
Ft. Kővári Lajos Sch. P.
Ft. Pattantyús János dr. Sch. P.

Canisius High School
Ft. Moltesz József S.J.
1180 Delaware Avenue
Buffalo, N. Y. 14209
Telefon: (716) 882-0466

Canisius College
Ft. Juhász László S.J.
Ft. Derecskey János S. J.
2001 Main Street
Buffalo, N.Y. 14208
Telefon: (716) 883-7000

Ft. Miskolczy Kálmán
Chaplain of Sisters Hospital
2157 Main Street
Buffalo, N. Y. 14214

Buffalo, South Dakota 57720
Szent Antal templom
Ft. Morvay András

Carteret, New Jersey 07008
Szent Erzsébet templom
Ft. Chonkó János
119 Washington Avenue
Telefon: (201) 541-5202

Cincinnati, Ohio 45207
Xavier University
Ft. Virágh Andor S.J.
Victoria Parkway
Telefon: (513) 731-2344

Chicago, Illinois
Magyarok Nagyasszonya templom
Ft. Klug Elemér, plebános
Ft. Swade Robert, Assist.
Ft. Horváth Ernő, nyug. pleb.
9237 Avalon Avenue
Chicago ,Illinois 60619
Telefon: (312) 734-5057

Szent István templom
Ft. Magyar József dr.
2015 West Augusta Boulevard
Chicago, Illinois 60622
Telefon: (312) 486-1896

Chesterton, Indiana 46304
Ft. Vrabély J. István
P. O. Box 3

Cleveland, Ohio
Szent Erzsébet templom
Ft. Záhorszky Gyula dr.
Msgr. Tanos I. Árpád
Ft. Szeder Mihály S. J.
9016 Buckeye Road
Cleveland, Ohio 44104
Telefon: (216) 231-0325

Szent Margit templom
Ft. Hoffmann Dezső
Ft. Roskó Lajos
11607 Honeydale
Cleveland, Ohio 44120
Telefon: (216) 231-0531

Szent Imre templom
Ft. Kárpi Ferenc
1860 West 22nd Street
Cleveland, Ohio 44113
Telefon: (216) 861-1937

Cleveland, Ohio (folytatás)

Ft. Tóth József, O.F.M.
St. Joseph's Church
2543 East 23rd Street
Cleveland, Ohio 44115
Telefon: (216) 791-8260

Ft. Nyiri István dr.
14442 Orchard Park Avenue
Cleveland, Ohio 44111
Telefon: (216) 941-8175

Ft. Kővári Károly, S.J.
5629 State Road
Cleveland, Ohio 44134
Telefon: (216) 886-4996

Ft. Horváth Miklós dr.
professzor
John Carroll University
University Heights
Cleveland, Ohio 44118
Telefon: (216) 932-3800

Ft. Varga József
3547 East 80th Street
Cleveland, Ohio 44105

Clinton, Ohio 44216

Ft. Magyar S. József
St. George Church
7615 2nd Avenue, North

Crown Point, Indiana 46307

Ft. Kish Máté
Route 2, Box 87A

Danbury, Connecticut 06810

Ft. Vigh János
104 Main Street
Telefon: (216) 743-2707

Darby, Pennsylvania 19023

Little Flowers Institute
Ft. Sütő Ákos
Springfield Road

Dayton, Ohio 45407

Szent Név templom
408 North Conover Street

Derby, New York 14047

Piarista Atyák, Piarist Fathers
Old Lake Shore Road

De Pere, Wisconsin, 54115

Very Rev. Veszelovszky Albin
dr. péposti vikárius
(Jászóvárról)
Ft. Holbay R. Kasszián
St. Norbert Abbey
Telefon: (414) 336-1321

Detroit, Michigan

Szent Kereszt templom
Ft. Jakab András
Detroit, Michigan 48217
8423 South Street
Telefon: (313) 841-4566

Ft. Rékasi S. József
premontrei kanonok
University of Detroit
Reno Hall
Detroit, Michigan 48221

Ft. Bali István
Carmel Hall
2560 Woodward Avenue
Detroit, Michigan 48201

Devon, Pennsylvania 19333

Piarista Atyák, Piarist Fathers
Preparatory School
Valley Forge Road
Telefon: (215) 688-7337
Ft. Bendik István Sch. P.
házfőnök
Ft. Mustos István Sch. P.
igazgató
Ft. Magyar László dr. Sch. P.
Ft. Meskó Lajos Sch. P.
Ft. Pázmány Géza Sch. P.

DeWitt, Michigan 48820
Ferences Atyák,
Franciscan Fathers
703 East Main Street
P. O. Box 250
Telefon: (517) 669-9252
Angyalos Boldogasszony
lelkigyakorlatos ház
Very Rev. Mandl Maximus,
O.F.M.
Delegátus Provinciális
és zárdafőnök
Ft. Polgár Kapisztrán O.F.M.
Ft. Király Kelemen O.F.M.
Ft. Németh Lucius O.F.M.
Ft. Simor János O.F.M.
Ft. Krupa Sándor O.F.M.
Ft. Vianney János O.F.M.

Doylestown, Pa. 18901
Pálos Atyák, Pauline Fathers
Our Lady of Czenstochowa
P. O. Box 151
Telefon: (215) 345-0600 és
(215) 345-0607
Very Rev. Zembrzuski Mihály
O.S.P. Vicar General
Ft. Rauch László O.S.P.

East Chicago, Indiana 46312
Szenháromság templom
Ft. Varga J. István
4759 McCork Avenue

Ft. Skerl Alfonz
4759 McCook Avenue

Elyria, Ohio 44035
Jézus Szent Szíve templom
162 Irondale Street
Telefon: (216) 323-2413

Encino, California 91316
Ft. Domán Imre
Soc. Serv. Noviciate
4316 Lanai Road
Telefon: (213) 784-7122

Erie, Pennsylvania 16501
Ft. Domokos S. Sziárd dr.
Gannon College
109 West Sixth Street

Etiwanda, California 91739
Ft. Horváth Ferenc
1274 Foothill

Fairfield, Connecticut 06430
Szent Imre templom
Ft. Szőcs Dénes O.F.M.
Ft. Németh Ferenc O.F.M.
838 Kings Highway
Telefon: (203) 334-0312

Fairport Harbor, Ohio 44077
Szent Antal templom
Ft. Olejnyik György
503 Plum Street

Farrell, Pennsylvania 16121
Szenháromság templom
Ft. Mészáros György dr. OFM
1132 Fruit Avenue
Telefon: (412) 342-0794

Ferdinand, Indiana 47532
Ft. Fekete Jenő
St. Benedict College

Flemington, New Jersey 08822
Ft. Pier G. Pius O.F.M.
Carmelite Monastery
Telefon: (201) 782-4802

Flint, Michigan 48505
Szent József templom
Ft. Thun Albin O.F.M.
1321 Hickory Street
Telefon: (313) 787-2173

Fultonville, New York 12072
Ft. Németh Imre O.F.M.Cap.
St. Joseph Friary

Gary, Indiana 46407
Szent Imre templom
720 West 15th Street

Greensburg, Pa. 15601
Ft. Loya János
622 East Pittsburgh Street

Hammond, Indiana
Ft. Molnár Antal
St. Margaret Hospital
25 Douglas Street
Hammond, Indiana 46323

Ft. Vrabély György
1519 Hoffman Street
Hammond, Indiana 46322

Harbor Beach, Michigan 48441
Ft. Török E. Béla
413 South First Street
Telefon: (517) 479-4285

Hazelton, Pennsylvania 18201
Szent László templom
Msgr. Gavenda József

Highland, Indiana 46322
Ft. Vámos E. József
2933 Jewett

Ft. Sipos D. József
9035 Idlewild Street

Honolulu, Hawaii 96800
Ft. Türk József
2747 Pali Highway

Irving, Texas 75062
Ciszterci Atyák
Cistercian Abbey
Our Lady of Dallas
Route 2, Box 1.
Telefon: (214) 254-8176
Right Rev. Nagy Anzelm dr.
S. O. Cist. Apát.
Very Rev. Lékai Lajos dr.
O. Cist., Prior
Ft. Csizmazia Placid dr.,
O. Cist., Subprior
Ft. Barta Lénárd, O. Cist.
Ft. Falubíró Győző, O. Cist.
Ft. Szödényi Demjén dr.,
O. Cist.
Ft. Fehér Tamás, O. Cist.
Ft. Simon Lambert, O. Cist.
Ft. Monostori Bánk dr.,
O. Cist.
Ft. Ferenczy Csaba dr.,
O. Cist.
Ft. Egres Odó dr., O. Cist.
Ft. Rábay Kristóf, O. Cist
Ft. March Ralph dr., O. Cist.
Ft. Zimányi Rudolf dr.,
O. Cist.
Ft. Hárdy Gilbert dr., O. Cist.
Ft. Szarka Boldizsár, O. Cist.
Ft. Marton Henrik, O. Cist.
Ft. Major Márk, O. Cist.
Ft. Kis Horváth Paszkál,
O. Cist.
Ft. Lackner Béda dr., O. Cist.
Ft. Kimecz Alajos, O. Cist.
Ft. Nagy Mózes dr., O. Cist.
Ft. Balas Dávid dr., O. Cist.
Ft. Novák Emilián, O. Cist.
Ft. Kovács Máté, O. Cist.
Ft. Csányi Dániel dr., O. Cist.
Ft. Chladek Menyhért, O.Cist.
Ft. Kereszty Rókus dr.,
O. Cist.
Ft. Mensáros Aurél, dr.,
O. Cist.
Ft. Lelóczky Gyula dr., O. Cist.
Ft. Farkasfalvy Dénes dr.,
O. Cist.
Ft. Marton Bernát dr., O. Cist.

Irvington, N. J. 07111
Nagyboldogasszony templom
Ft. Pogány György dr.
112 Maple Avenue
Telefon: (201) 374-8880

Jackson, Michigan 49203
Ft. Nagy Ágoston, C.M.
Mercy Hospital,
Lakás: 1013 Carlton Blvd.

Jackson, Mississippi 39209
Ft. Pintér E. Sándor
professzor
St. Mary's Rectory
653 Clairborne Avenue

Jim Thorpe, Pa. 18229
Ft. Vidóczy István
526 North Street

Johnstown, Pa., 15906
Szent Imre templom
Ft. Talabér György
416 — 6th Avenue

Joliet, Illinois 60432
Szent István templom
Ft. Ádám József
456 Youngs Avenue

Kearny, Arizona 85237
Ft. Keller Illés, O.C.D.
Box 457

Kerman, California 93630
Ft. Tasy Ferenc
Box 486

Knoxville, Tenn. 37916
Ft. Hegyi Márton S. J.
Shelbourne Towers 207 N.
860 — 20th Street

Kulpmont, Pennsylvania 17834
Mária mennybemenetele
templom
855 Scott Street

Lackawanna, New York 14218
Mária mennybemenetele
templom
Msgr. Szabó Gyula
80 Steelawanna Avenue

Lacona, Iowa 50139
Ft. Kovács János
Assumption Church
P. O. Box 662

Latrobe, Pennsylvania 15650
Ft. Samay Sebestyén dr. O.S.B.
Szent Vince Bencés Főapátság

Leechburg, Pa., 15656
Nagyboldogasszony templom
Ft. Joseph A. Tamilowsky
222 Third Street

Lorain, Ohio
Szent László templom
Ft. Demetzky Sándor plebános
Ft. Demkó Zoltán dr.
1412 East 29th Street
Lorain, Ohio 44055
Telefon: (216) 277-8187

Szent József templom
Ft. Kóczán Boldizsár
317 — 15th Street
Lorain, Ohio 44052
Telefon: (216) 244-2179

Los Angeles, California 90011
Szent István templom
Ft. Horváth A. Benedek dr.
premontrei kanonok
Ft. Wilhelm Kranewitter SVD.
3705 Woodlawn Avenue
Telefon: (213) 234-9246

Lubbock, Texas 79413
Ft. Füzes József
4011 — 54th Street

Lynbrook, Ne wYork 11563
Ft. Babis Dániel
Fowler Avenue

McKeesport, Pa., 15132
Szent István templom
Ft. Kató István
2125 Beacon Avenue
Telefon: (412) 672-0693

Marana, Arizona 85238
Ft. Perjés Patrik, O.C.D.
P. O. Box 308

Medford, New York 11763
Msgr. Köller Endre
Bridgeport Avenue R. D. 2.

Menlo Park, California 94025
St. Patrick's Seminary
Ft. Jaszovszky József dr.
Middlefield Road

Middlesboro, Kentucky 40965
St. Julians Church
Ft. Fölföldy Béla dr.
118 East Chester Avenue

Miller Heights. (Bethlehem) Pennsylvania 18015
Ft. Gilly X. Ferenc
Sacred Heart Church

Milwaukee, Wisconsin 53233
Szent Imre templom
Ft. Borsy György O.F.M.
1017 North 17th Street
Telefon: (414) 933-1240

Monterey, California 93940
Ft. Laczkovits József
P. O. Box 586

Munhall, Pennsylvania 15120
Szent Margit templom
Ft. Molnár Rikárd
435 Tenth Avenue

Neligh, Nebraska 68756
Ft. Diczky Pál
Antelope Memorial Hospital

New Brunswick, N. J. 08901
Szent László templom
Ft. Füzér Julián dr. O.F.M.
plebános
Ft. Kertész Tamás dr. O.F.M.
Ft. Végváry Vazul O.F.M.
215 Somerset Street
Telefon: (201) 545-1427

New York, New York
Szent István templom
Ft. Szlezák Imre, O.F.M.
plebános-helyettes
Ft. Csorba Domonkos, O.F.M.
414 East 82nd Street
New York, N. Y. 10028
Telefon: (212) 861-8500

Jezsuita Tartományfőnökség Hungarian Jesuit Fathers
Very Rev. Ádám János, S. J.
Viceprovinciális
Ft. Babos István, S. J.
Ft. Héjja Gyula, S. J.
Ft. Serei Károly, S. J.
Fordham University
New York N. Y. 10458
Telefon: (212) 933-2233

Msgr. Varga Béla
125 East 72nd Street
New York, N. Y. 10021
Telefon: (212) 249-6850

Niles, Ohio 44446
Ft. Türk P. János
129 West Park Avenue

North Dayton, Ohio 45404
Szent István templom
Ft. Rieger Clétus
1114 Triy Street

Northampton, Pa., 18067
Magyarok Nagyasszonya templom
1293 Newport Avenue
Telefon: 262-2227

Notre Dame, Indiana 46556

Ft. Gabriel Asztrik László dr., egyetemi ny. r. professzor, a Középkori Intézet igazgatója
Tel.: Hivatal: (219) 283-6604
Tel.: Lakás: (219) 232-0241
P. O. Box 578

Oconomovoc, Wis. 53066

Ciszterci Atyák
Rt. Rev. Molnár Rajmund dr. O. Cist. apát
Cistercian Abbey
34639 West Fairview Road
Telefon: (414) 567-5623

Orange, California 92667

Very Rev.
Parker Keresztesy László dr., a csornai premontreiek perjele
Ft. Szántó Hubert dr. premontrei kanonok
St. Michael Junior Seminary and Novitiate
1042 Star Route
Telefon: (714) 633-2041

Orlando, Florida 32804

Ft. Szabó János dr.
1409 West Stetson Avenue
Telefon: (305) 425-1926

Ottawa, Ohio 45875

Ft. Hegedüs M. István
Holy Family Rectory
New Cleveland — Route Two

Passaic, New Jersey 07055

Szent István templom
Ft. Dunay S. Antal dr.
223 Third Street
Telefon: (201) 779-0332

Perth Amboy ,N. J. 08861

Magyarok Nagyasszonya templom
Ft. Horváth István
697 Cortland Street
Telefon: (201) 442-0512

Philadelphia, Pennsylvania

Jézus Szent Szíve templom
Ft. Spaits S. György
1403 North Mascher Street
Philadelphia, Pa., 19122
Telefon: (215) 739-8392

Ft. Molnár János, O.S.F.S.
North East Cath. High School
1840 East Torresdale Avenue
Philadelphia, Pa., 19124

Ft. Kovács D. Lajos
St. Martin Rectory
5450 Roosevelt Boulevard
Philadelphia, Pa., 10124

Phillipsburg, New Jersey

Szent Péter és Pál templom
Ft. Kázmér Tamás dr.
Sayre Ave. and Anna Street
Telefon: (201) 454-2722

Pittsburgh, Pennsylvania

Szent Anna templom
Ft. Dizmacsek Ferenc
4735 Chatsworth Street
Pittsburgh, Pa., 15207
Telefon: (412) 421-3063

Ft. Varga L. József C.S.Sp. professzor
Duquesne University
915 Dorseyville Road
Pittsburgh, Pa., 15238

Point Marion, Pa., 15474

Ft. Nyeste János
9 Sadler Street

Portage, Pennsylvania 15946

Keresztelő Szent János templom
Ft. Tornay Péter O.F.M
900 Johnson Avenue
Telefon: (814) 736-9747

Portola Valley, Calif., 94025

Bencés Atyák
Benedictine Fathers
Woodside Priory School
302 Portola Road
Tel.: iskola: (415) 851-8221
Tel.: kolostor: (415) 851-8220
Very Rev. Hoffer Lipót dr. O.S.B. prior
Telefon: (415) 851-8222
Ft. Horváth Pius, O.S.B. subprior
Ft. Hites Kristóf, O.S.B.
Ft. Barát Benignusz, O.S.B.
Ft. Jávor Egon dr., O.S.B.
Telefon: (415) 851-8223
Ft. Schilly Károly, O.S.B. igazgató
Telefon: (415) 851-8221
Ft. Jáki Szaniszló dr. O.S.B.
Ft. Horváth Achilles dr., O.S.B.
Ft. Brunner Emöd dr., O.S.B.

Poynette, Wis. 53955

Ft. Szépe W. László dr.
Route 1.

Providence, R. I. 02903

Msgr. Varsányi I. Vilmos
Chancery Office
34 Fenner Street

Racine, Wisconsin 53403

Ft. Vajda Ferenc dr.
St. Lucy's Congregation
2205 Howe Street
Telefon: (414) 634-2832

Roebling, New Jersey 08554

(Budai Kapisztránus Ferencesek)
Nagyboldogasszony templom
1290 Knickerbocker Avenue
Ft. Lenner A. Jenő O.F.M. plebános
Ft. Juhász Ágoston, O.F.M.
Ft. Kiss Máté O.F.M.
Telefon: (609) 499-0161

Saint Bonaventure, N. Y., 14778

Ft. Gaál Gedeon dr., O.F.M.
Franciscan Institute

Saint James, N. Y., L. I. 11780

St. Philip and James Church
Telefon: (516) 584-5454

Saint Louis, Missouri 63102

St. Mary of Victories Church
Ft. Mihályi E. Gilbert premontrei kanonok
744 South 3rd Street
Telefon: (314) 231-9062

Saint Paul, Minnesota 55101

Ft. Turmezei Ferenc dr.
St. Thomas College
2115 Summit Avenue
Telefon: (612) 647-5386

San Bernardino, Calif. 92410

Szent Teréz templom
Ft. Varga József
923 Congress Street
Telefon: (714) 885-3038

San Francisco, Calif. 94110

Ft. Nimród Ferenc professzor
3435 Mission Street

Santa Ana, California 92703
Premontrei Atyák
Norbertine Fathers of Csorna
1248 West Bishop Street
Telefon: (714) 547-4823
Ft. Gelencsér Pál,
premontrei kanonok
Ft. Haigli Sziárd,
premontrei kanonok
Ft. Horváth Ellák,
premontrei kanonok
Ft. Rudnay Kelemen,
premontrei kanonok

Santa Clara, California 95053
Ft. Endrődy J. László dr.
University of Santa Clara
Department of Theology
Telefon: (408) 269-3360

Schenectady, N. Y. 12307
Ft. Vida Elemér
1 Grove Place

Scranton, Pa. 18508
Szent István templom
Ft. Ostrowski József
(See Throop, Pa.)

Sebewaing, Michigan 48759
Nativity of the B.V.M. Church
Ft. Kalmár Otto adminisztrátor
111 South Center Street

South Bend, Indiana
Magyarok Nagyasszonya
templom
Msgr. Szabó I. János
pápai prelátus, püspöki helynök
829 West Calvert Street
South Bend, Ind. 46613
Telefon: (219) 289-6704

Szent István templom
Msgr. Peterson G. Elmer
1022 West Thomas Street
South Bend, Ind. 46628

Corpus Christi Church
Ft. Horváth P. József
2822 Corpus Christi dr.
South Bend, Ind. 46625
Telefon: (219) 234-5763

Ft. Molnár D. Antal
Jézus Szent Szíve templom
63568 US. 31. Lakeville
South Bend, Ind. 46614

South Norwalk, Conn., 06854
Szent László templom
Msgr. Lengen G. Imre
25 Cliff Street
Telefon: (203) 866-1867

South River, N. J. 08882
Szent István vértanu templom
Ft. Poór P. Albert
20 William Street
Telefon: (201) 257-0100

Spring Valley, Illnois 61362
Ft. Kassovic Kálmán
Szent Antal templom
327 East St. Paul Street

Staten Island, N. Y. 10305
Ft. Reisz H. Elemér, S.J.
850 Hylan Boulevard
Telefon: (212) 447-5639

Steubenville, Ohio 43952
Ft. Mészáros István
411 South Fifth St.

Syracuse, N. Y. 13214
Ft. Szebenyi András, S.J.
Le Moyne Heights College
Telefon: (315) 446-2882

Throop, Pa., 18512
Ft. Ostrowski József
St. Mary's Church
524 Dunmore Street
Telefon: (717) 489-2491

Toledo, Ohio 43605
Szent István templom
Ft. Hernády Márton
1880 Genesee Street
Telefon: (419) 691-1673

Tolleson, Arizona 85353
Blessed Sacrament Parish
Ft. Kiss Vilmos
P. O. Box 248

Trenton, N. J. 08610
Szent István templom
Ft. Huber Antal dr.
210 Genesee Street
Telefon: (609) 394-5965

Vero Beach, Florida 32960
St. Helen Church
Ft. Gullay Domonkos
2085 Tallahassee Avenue

Walnut, Kansas, 66780
St. Patrick's Church
Ft. Bartos G. József

Walston, Pennsylvania 15781
Szent Antal templom
Ft. Varga György

Warsaw, Indiana 46580
Jézus Szent Szíve templom
Ft. Horváth Márton
2000 East Center Street
Telefon: (219) 267-5842

Waterbury, Conn. 06702
Immac. Conception Church
Ft. Kish S. Zoltán
74 West Main Street

Washington, D. C. 20017
A piarista atyák tanulmányi háza
Very Rev. Irányi László dr. Sch. P. Viceprovinciális
Ft. Báthori József dr. Sch. P. házfőnök
1339 Monroe Street N. E.
Telefon: (202) 529-7734

Georgetown University
Ft. Sebes József, S.J.
Ft. Zrinyi József, S.J.
Telefon: (202) 625-4989

Ft. Zalotay József dr.
The Catholic University of America
Telefon: (202) 529-3909

Ft. Barta Károly
Ft. Zsoldos Imre S.V.D.
Divine Word College
1025 Michigan Ave. N.E.
Telefon: (202) 526-5047

Windber, Pennsylvania 15963
Szűz Mária templom
Ft. Vadas József .F.M.
705 Somerset Avenue
Telefon: (814) 467-7642

Woodbridge, N. J. 07095
Kármelhegyi Boldogasszony templom
Ft. Vincze Mihály
267 Smith Street
Telefon: (201) 634-1438

Xavier, Kansas 66098
Ft. Kékessy Imre
Saint Mary College

Yonkers, New York 10701
„A Szív" szerkesztősége
Ft. Bieleck József, S.J.
Ft. Radányi Rókus S.J.
76 Locust Hill Avenue
Telefon: (914) 963-5378

Youngstown, Ohio

Szent István templom
Ft. Török Dezső
854 Wilson Avenue
Youngstown, Ohio 44506
Telefon: (216) 743-1905

Magyarok Nagyasszonya templom
Ft. Kecskés A. József O.F.M.
545 North Belle Vista Avenue
Youngstown, Ohio 44509
Telefon: (216) 799-6829

Ft. Bakos István
917 Shehy Street
Youngstown, Ohio 44506
Telefon: (216) 747-4283

Ft. Horváth István, O.F.M.
Holy Family Church
221 Center Road
Youngstown, Ohio 44514

Alverna Ferences Zárda
Erdélyi Ferences Atyák
517 South Belle Vista Avenue
Youngstown, Ohio 44509
Telefon: (216) 199-1888
Very Rev. Dengl Miklós OFM
Delegátus Provinciális
Ft. László Sylvan O.F.M.
zárdafőnök
Ft. Kafka Szergiusz, O.F.M.
Ft. Takács Gábor, O.F.M.
Ft. Kugler Gottfried, O.F.M.
T. Kelemen Konrád, O.F.M.

„VASÁRNAP" Szerkesztősége és Kiadóhivatala:

Very Rev. Dengl Miklós OFM
felelős szerkesztő
517. South Belle Vista Avenue
Youngstown, Ohio 44509
Telefon: (216) 799-2600
Zárda: (216) 799-1888

Ferences Nyomda
Könyv- és Kegytárgy üzlet:
1739 Mahoning Avenue
Youngstown, Ohio 44509
Telefon: (216) 199-2600

HALOTTAINK

Ft. Seregély Z. Sándor
1971 augusztus 18
Bridgeport, Conn.

Ft. Welebil Walter
1971 július
Dayton, Ohio

Ft. Györfy A. Géza
1971 október
Fort Wayne, Ind.

Ft. Csáky Antal, dr.

Ft. Geist Alajos

R. I. P.!

Görög katolikus magyar papok címtára az Egyesült Államokban

Munhalli (Pa.) érsekség
Most Rev.
Stephen J. Kocisko D. D.
érsek
50 Riverview Avenue
Pittsburgh, Pa. 15214
Tel.: (412) 322-7300 és 7301

Parmai (Ohio) püspökség
Most Rev.
Emil J. Mihalik D. D.
püspök
1900 Carlton Road
Parma, Ohio 44134
Tel.: (216) 741-8773

Passaici (N. J.) püspökség
Most Rev.
Michael J. Dudick, D. D.
püspök
101 Market Street
Passaic, N. J. 07055
Tel.: (201) 778-9595

Bridgeport, Conn., 06605
Szentháromság templom
Ft. Orosz László
558 Bostwick Avenue
Telefon: (203) 334-7089

Brownsville, Pa. 15417
Szent Miklós templom
Ft. Bobák János dr.
302 Third Avenue
Telefon: (412) 785-7573

Brooklyn, N. Y. 11222
Ft. Szlivka János
143 Kent Street

Carteret, New Jersey 07008
Szent Illés templom
Ft. Medvigy Gusztáv
42 Cooke Avenue
Telefon: (201) 541-5213

Chicago, Illinois 60619
Szentháromság templom
Ft. Nyika Béla dr.
639 East 91 Place
Telefon: (312) 783-2626

Cleveland, Ohio
Keresztelő Szent János templom
Ft. Bobák Sándor dr.
2779 Ambler Avenue
Cleveland, Ohio 44104
Telefon: (216) 231-2444

Ft. Fecák József
Holy Ghost Church
2420 West 14th Street
Cleveland, Ohio 44113

Detroit, Michigan, 48217
Szent János templom
Ft. Pajtás Bertalan S. A.
441 South Harbaugh Street
Telefon: (313) 842-1689

Duquesne, Pa., 15110
Ft. Yarnovitz Róbert
St. Mary's Church
1209 Kennedy Avenue
Telefon: (412) 466-1914

Gary, Indiana 46407
Szent Mihály templom
Ft. Leskó William
410 West 13th Avenue
Telefon: (219) 882-1677

Granville, N. Y. 12832
Szent Péter és Pál templom
Ft. Kerényi Péter
2 Park Street

Munhall, Pennsylvania 15120
Szent Illés templom
Ft. Vida György
4200 Homestead-Duquesne Rd.

Lorain, Ohio 44055
Szent Mihály templom
Magyar Bazilita atyák
Ft. Németh Imre
2833 Wood Avenue
Telefon: (216) 277-8178

McKeesport, Pa., 15132
Urunk Színeváltozása templom
Ft. Sereghy László dr.
121 Sixth Avenue
Telefon: (412) 672-0728

Matawan, N. J. 07747
Máriapócsi Bazilita atyák
Ft. Erdei J. József O.S.B.M.
helyi előljáró
Ft. Rakaczky M. Bazil OSBM
Ft. Skinta J. István OSBM
Fuhrmann Road, R. D. 1
P. O. Box 334
Telefon: (201) 566-8445

Minneapolis, Minn. 55418
Szent János templom
Ft. Fediszak József
2215 N. E. Third Street
Telefon: (612) 789-6252

New Brunswick, N. Y. 10028
Szent József templom
Ft. Homa József
30 High Street
Telefon: (201) 545-1680

New York, N. Y. 10028
Szent Kereszt templom
Ft. Éles Ferenc
312 East 82nd Street
Telefon: (212) 737-1159

Perryopolis, Pa. 15473
Very Rev. Marina Gyula dr.
R. D. 1 — Box 106
Telefon :(416) 736-4344

Perth Amboy, N. J. 08860
Szent Mihály templom
Very Rev. Msgr. Gajdos Albert
40 Hall Avenue

Philadelphia, Pa., 19111
Ft. Roskovics Konstantin
1434 Englewood Street
Telefon: (215) 745-3279

Pittsburgh, Pa. 15203
Msgr. Dunda Ernő dr.
1720 Jane Street
Telefon: (412) 431-1090

S. Louis, Obispo, Calif. 93401
Ft. Kubek Antal
1925 Corralitos Avenue

Toledo, Ohio 43605
Szent Mihály templom
2008 Valentine Street
Telefon: (419) 691-5656

Saint Paul, Minn. 55104
Ft. Fenczik Sándor
1651 Laurel Street

Trenton, N. J. 08610
Szent Miklós templom
Ft. Maczkó József
968 S. Broad Street
Telefon: (609) 393-3081

Youngstown, Ohio 44511
Szent György templom
Ft. Yackanich P. Jenő
1726 Canfield Road
Telefon: (216) 782-2865

★ AZ EMLÉK

Gromon Dezső báró bácskai főispán, majd Fejérváry Géza báró államtitkárja, nagy gavallériájáról volt ismeretes mindenfelé. Különösen híres volt a nadrággyüjteménye, amelyben csupán pepitaszínűekből százhúsz darabot tartott.

Egyszer azonban arra kényszerült, hogy eladja vajszkai birtokát. Gyorsan kellett lebonyolítani az eladást s a vevő — egyik környékbeli bérlő — nem tudott hova lenni az ámulattól, hogy milyen hamar jött létre a megállapodás. Gromon nem alkudozott. Amit a bérlő felkínált neki a birtokért, elegendőnek találta s ami egyéb föltételt szabott még, behúnyt szemmel írta alá. Amikor aztán megtörtént a birtok átadása, a vevő így szólt Gromonhoz:

— Méltóságos uram! Engedje meg, hogy fölajánljak önnek bármit, ami a legkedvesebb volt önnek a birtokon. Vigye magával emlékül. Akár a kastélyból egy szobabútort, akár valamelyik fogatot, egy pár lovat, vagy akármit... Parancsoljon választani!

Gromon erre szó nélkül odalépett a kastély udvarán az egyik rózsabokorhoz, letépett egy szál piros rózsát, a gomblyukába tűzte s annyit mondott:

— Ezt választom.

Római katolikus magyar papok címtára Kanadában

Acadia Valley, Alberta
Szűz Mária templom
Ft. Tarnóczy W. Ferenc
Box 59

Abbotsford, British Columbia
Ft. Csáki Benjámin dr.
2633 Cyril Street

Bow Island, Alberta
Szent Mihály templom
Ft. Gyorkos István
Box 56

Calgary, Alberta
Szent Erzsébet templom
Ft. Zachfalvy István
819 — 13th Avenue West
Calgary 6, Alberta

Jézus Szent Szíve templom
Ft. Horváth Miklós
1307 — 14th Street S. W.
Calgary 4, Alberta

Courtland, Ontario
Szent László templom
Ft. Máté József, S.J.
Ft. Beőthy Tamás, S.J.
P. O. Box 190
Talbot Road
Telefon: (519) 842-8698

Cupar, Sask.
Ft. Firkola E. József
St. Patrick's Rectory
P. O. Box 57

Edmonton, Alberta
Szent Imre templom
Ft. Gombos Mihály S.D.B.
10665 — 98th Street

Esterhazy, Saskatchewan
Győzedelmes B. A. templom
P. O. Box 161

Grandby, Quebec
Ft. Pfemeter János S.V.D.
Seminaire du Verbe Divin
C. P. 518

Hamilton, Ontario
Szent István templom
Ft. Kiss Gábor S.J.
Ft. Orbán Miklós, S.J.
130 Barton Street East
Telefon: (416) 529-1213

Ft. Molnár Miklós
307 John Street S.
Telefon: (416) 529-3589

Ituna, Saskatchewan
Ft. Slezák István
P. O. Box 220

Langrut, Manitoba
Szent Imre templom

London, Ontario
Szent István templom
Ft. Chilla Raymond, S.J.
525 Queens Avenue
Telefon: (519) 433-4169 és
(519) 434-9963

Montreal, Quebec
Szervita atyák
Servite Fathers
Magyarok Nagyasszonya templom
Ft. Dely M. Brunó, O.S.M. házfőnök
Ft. Furák M. Tibor, O.S.M. plébános
90 Guizot Street West
Montreal 351. Quebec
Telefon: (514) 387-9503

Ft. Mähig János dr.
1560 Sherbrooke est.
Notre Dame Hospital
Montreal 5, Quebec

Ft. Henkey H. Károly dr.
Loyola College
7141 Sherbrooke Street W.
Telefon: (514) 488-7217
Motnreal 262, Quebec

Szent Név templom
Ft. Kocsis József
4484 Souvenir Road
Laval (Chomedy) Quebec
Telefon: (514) 688-3887
Montreal, 10. Quebec

St. Augustine of Canterbury Parish
Ft. Szigeti Endre
5565 Cote St. Antoine Road.
Montreal 260, Quebec
Telefon: (514) 486-4795

Oshawa, Ontario
Ft. Takács Sándor
St. Gertrudis Church
690 King Street E.
Telefon: (416) 225-2988

Oyen, Alberta
Jézus Szent Szíve templom
Ft. Molnár István
Box 76

Pickering, Ontario
St. Francis of Sales Church
Ft. Forgách W. László
Telefon: (416) 942-1403

Port Colborne, Ontario
St. Patrick's Church
Ft. Dénes Gergely
123 King Street
Telefon: (416) 834-6426

Regina, Saskatchewan
Szent István templom
Ft. Vezér Mihály
2241 Reynold Street

Stockholm, Saskatchewan
Szent Erzsébet templom
Ft. Kulcsár András
P. O. Box 88

Strathroy, Ontario
All Saints Church
Ft. Czup M. Elek
Box 368

Toronto, Ontario
Szent Erzsébet templom
Jaschkó Balázs, S.J. házfőnök
Ft. Király István, S.J. plebános
Ft. Bourdeaux Otto, S.J.
Eördögh András, S.J.
Ft. Horányi Lajos, S.J.
282 Spadina Avenue
Toronto 133, Ontario
Telefon: (416) 368-7692

Tuxedo 29, Manitoba
Ft. Marosfalvy László, S.J.
St. Paul College School
2200 Grant Avenue
Telefon: (204) 888-1605

Vancouver 12, British Columbia
Magyarok Nagyasszonya templom
Ft. Ugrin Béla S.J.
1810 East Seventh Avenue
Telefon: (604) 253-2577

Welland, Ontario
Magyarok Nagyasszonya templom
Msgr. Horváth István
337 Hellems Avenue
Telefon: (416) 734-3772

Willowdale, Ontario
Regis College
Ft. Borbély István, S.J.
Ft. Horváth Tibor, S.J.
Ft. Miklósházy Attila, S.J.
Ft. Somfai Béla, S.J.
3425 Bayview Avenue
Telefon: (416) 225-8823

Windsor, Ontario
Szent Antal templom
Ft. Gáspár Márton
1504 Elsmere Avenue

Winnipeg, Manitoba
Szent Antal templom
Ft. Szabó Szerén dr. O.F.M.
365 Burnell Street
Winnipeg 10, Manitoba
Telefon: (204) 772-8140

Ft. Töreki Ödön, S.J.
St. John Brebeuf templom
570 Renfrew Street
Winnipeg 9, Manitoba
Telefon: (204) 452-6322

Venezuelában:

Ft. Dömötör Ede O.F.M.
Ave. Lincoln 180 Piso 1. No. 105 S. G.
Caracas

Görög katolikus magyar papok címtára Kanadában

Courtland, Ontario

Szent György templom
Ft. Bodnár István
R. R. No. 2
Telefon: (519) 842-5601

Hamilton, Ontario

Szent Mihály templom
Msgr. Papp György dr.
213 James Street N.
Telefon: (416) 527-6095

Windsor, Ontario

Szűz Mária oltalma templom
Ft. Mosonyi László
631 Giles Boulevard, East
Telefon: (519) 256-5880

Welland, Ontario

Keresztelő Szent János templom
Plymouth Road
P. O. Box 3
Telefon: (416) 732-1794

Római katolikus magyar női szerzetes rendek az Egyesült Államokban

DAUGHTERS OF DIVINE REDEEMER
(Isteni Megváltó Leányai)

Anyaház:

999 Rock Run Road
Elizabeth, Pa. 15037

Katolikus Magyar Aggmenház

Little Flower Manor
Springfield Road
Darby, Pa., 19023

Katolikus Magyar Aggmenház

Divine Redeemer Home
4680 Lander Road
Chagrin Falls, Ohio 44022
Telefon: (216) 248-5348

DAUGHTERS OF DIVINE CHARITY
(Isteni Szeretet Leányai)

Anyaház:

St. Joseph Hill, 205 Major Ave.
Arrochar, N. Y. 10305
Telefon: (212) 747-1904

St. Mary's Home

227 East 72nd Street
New York, N. Y., 10022
Telefon: (212) 744-7315

St. Mary's Residence

3664 Trumbull Avenue
Detroit, Michigan 48208

Katolikus Magyar Aggmenház

St. Elizabeth Briarbank
1315 North Woodward Ave.
P. O. Box 224
Bloomfield Hills, Michigan
Telefon: (313) 644-1011

SISTERS OF SOCIAL SERVICE
(Szociális Testvérek Társasága)

440 Linwood Avenue
Buffalo, N. Y. 14209
Telefon: (716) 883-0112

House of Providence

1654 W. Onondaga Street
Syracuse, N. Y., 13204
Telefon: (315) 475-5133

SOCIAL MISSION SISTERS
(Magyar Missziós Nővérek)

P. O. Box 399
Lenox Hill Sta.
New York, N. Y. 10021

SISTERS OF SOCIAL SERVICE

(Szociális Testvérek Társasága, Canada és California)

Anyaház:

1120 Westchester Place
Los Angeles, Calif. 90019

Noviciátus:

4316 Lanai Road
Encino, California 91316

SISTERS OF MERCY

(Szatmári Irgalmas Nővérek)

St. Joseph's Home

Rt. 1 — Box 353-A

Hewitt, N. J. 07421

Telefon: (201) 853-7212

Római katolikus magyar női szerzetes rendek Kanadában

SISTERS OF SOCIAL SERVICE

(Szociális Testvérek Társasága, Canada és California)

P. O. Box 88, Stockholm, Sask.

500 Huron Street, Toronto, Ontario

3100 Albert Street, Regina, Saskatchewan

3589 St. Famille Street, Montreal, Quebec

Courtland, Ontario

Lelkigyakorlatos ház és Noviciátus

Mount Cenacle,
88 Fennel Avenue, W.
Hamilton, Ontario
Telefon: (416) 385-1222

SOCIETY OF THE SACRED HEART SISTERS

(Jézus Szíve Népleányai Társasága)

Sacred Heart Day Nursery
56 Spadina Road
Toronto 4, Ontario
Telefon: (416) 921-1864

Jézus Szíve Otthon

Courtland, Ontario

SISTERS OF OUR LADY

(Kalocsai Szegény Iskolanővérek)

546 Euclid Ave., Toronto, Ont.

ST. ELIZABETH NURSING HOME (For Aged People)

307 John Street, South
Hamilton, Ontario
Telefon: (416) 529-3589

Az Egyesült Államokban és Kanadában működő római és görög katolikus magyar papok betürendes névjegyzéke

Ádám János, Very Rev. N. Y.
Ádám József, Joliet

Babis G. Dánel, Lynbrook
Babos István, New York
Bakos István, Youngstown
Balas Dávid dr., Irving
Bali István, Detroit
Barát Benignusz, Portola Valley
Barta Károly, Washington
Barta Lénárd, Irving
Bartkó J. Alajos, Akron
Bartos G. József, Walnut
Bátori József dr., Washington
Bendik István, Devon
Beöthy Tamás, Courtland, Can.
Bieleck József, Yonkers, N. Y.
Bobák János dr., g.k. Brownsville
Bodnár István, g.k., Courtland
Bobák Sándor dr., g.k., Cleveland
Bodnár Vince, Bridgeport
Borbély István, Willowdale, Can.
Bourdeaux Ottó, Toronto, Ont.
Borsy György, Milwaukee
Brunner Emőd, Portolay Valley

Csáki Benjamin dr., Abbotsford
Chilla Raymond, London, Ont.
Chladek Menyhért, Irving
Chonkó János, Carteret
Csáky Antal dr., Grand Ledge
Csányi Dániel dr., Irving
Cser László, St. James, N. Y.
Csizmazia Placid dr., Irving
Csorba Domonkos, New York
Czup Elek, Strathroy, Canada

Dallos Ferenc, Brooklyn
Dely M. Bruno, Montreal, Can.
Demetzky Sándor, Lorain
Demkó Zoltán dr., Lorain
Dénes Gergely, Port Colborne, Ontario, Canada
Dengl Miklós, Very Rev.
Denka Ferenc, Akron, Ohio
Derecskei János, Buffalo
Diczky Pál, Neligh
Dizmacsek Ferenc, Pittsburgh
Domán Imre, Encino
Domokos S. Sziárd dr., Erie
Dömötör Ede, Caracas, Venezuela
Dudick Mihály, g.k. püspök
Dunay S. Antal dr., Passaic
Dunda Ernő dr., g.k. Msgr. Pittsburgh, Pa.

Egres Odó dr., Irving
Éles Ferenc, g.k. New York
Endrődy J. László, dr., Santa Clara, Calif.
Eördögh András, Toronto, Ont.
Erdei J. József, g.k., Matawan

Falubiró Győző, Irving
Farkasfalvy Dénes dr., Irving

Fecák József g.k., Cleveland
Fediszak József, g.k., Minneapolis
Fehér Tamás, Irving
Fekete Jenő, Ferdinand
Fenczik Sándor, g.k., Saint Paul
Ferenczy Csaba dr., Irving
Firkola E. József, Cupar, Canada
Forgách W. László, Pickering
Fölföldy Béla dr., Middlesboro
Furák M. Tibor, Montreal, Can.
Füzes József, Lubbock, Texas
Füzér Julián dr., New Brunswick

Gaál Gedeon dr.,
Saint Bonaventure
Gabriel Aasztrik dr., Notre Dame
Gajdos Albert, g.k., Msgr.
Perth Amboy
Gáspár Márton, Windsor, Ont.
Gavenda József, Msgr., Hazelton
Gelencsér Pál, Santa Ana, Cal.
Gerencsér István dr., Buffalo
Gilly X. Ferenc, Miller Hgts.
Gombos Mihály, Edmonton, Can.
Gullay Domonkos, Vero Beach
Gyorkos István, Bow Island, Can.

Haigli Sziárd, Santa Ana, Calif.
Hárdy Gilbert dr., Irving
Havas János, Auriesville
Hegedűs M. István, Ottawa
Hegyi Márton, Knoxville
Héjja Gyula, New York
Henkey Károly, Montreal, Que.
Hernády Márton, Toledo
Hites Kristóf, Portola Valley
Hoffer Lipót dr., Very Rev.
Portola Valley
Hoffmann Dezső, Cleveland, Oh.
Holbay R. Kasszián, De Pere
Homa József g.k., New Brunswick
Horányi J. Lajos, Toronto, Ont.
Horváth Achilles dr.,
Portola Valley
Horváth A. Benedek,
Los Angeles, Calif.
Horváth Ellák, Santa Ana, Calif.
Horváth Ernő, Chicago
Horváth Ferenc, Etiwanda
Horváth István, Youngstown, Oh.
Horváth István, Perth Amboy
Horváth István, Msgr.,
Welland, Ont., Canada
Horváth P. József, South Bend
Horváth Márton, Warsaw
Horváth Miklós dr., Cleveland
Horváth Miklós, Calgary, Alta
Horváth Pius, Portola Valley
Horváth Tibor, Willowdale, Can.
Huber Antal dr., Trenton

Irányi László dr., Very Rev.
Washington, D. C.

Jakab András, Detroit
Jáki Szaniszló dr., Portola Valley
Jani György, Allentown
Jaschkó Balázs, Toronto, Ont.
Jaszovszky József dr., Menlo Park
Jávor Egon dr., Portola Valley
Juhász Ágoston, Roebling
Juhász László, Buffalo, N. Y.

Kafka Szergiusz Youngstown
Kalmár Ottó, Sebewaing, Mich.
Kárpi Ferenc, Cleveland, Ohio
Kassovic Kálmán, Spring Valley
Kató István MsKeesport
Kázmér Tamás dr., Phillipsburg
Kékessy Imre, Xavier
Kecskés A. József, Youngstown
Kelemen, Konrád, Cleveland
Kertész Tamás, New Brunswick
Keller Illés, Kearny
Kerényi Péter g.k., Granville
Kereszty Rókus dr., Irving
Kilián Csaba dr., Bronx
Kimecz Alajos, Irving
Király Kelemen, DeWitt, Mich.
Király István, Toronto, Ont.
Kish Gábor, Hamilton, Ont.

Kis-Horváth Paszkál, Irving
Kish Máté, Crown Point
Kish S. Zoltán, Waterbury
Kiss Imre, Bell Flower
Kiss Máté, Roebling, N. J.
Kiss Vilmos, Tolleson, Ariz.
Klug Elemér, Chicago
Kocsis József, Montreal, Que.
Kociskó István, g.k. püspök
Pittsburgh, Pa.
Kóczán Boldizsár, Lorain
Kótai Zoltán dr., Akron
Kovách D. Lajos, Philadelphia
Kovács János, Lacona
Kovács Máté, Irving
Köller Endre Msgr. Medford
Kővári Károly, Cleveland
Kővári Lajos, Buffalo
Kranewitter Wilhelm, Los Ang.
Kriegler Béla, Buffalo
Krupa Sándor, DeWitt, Mich.
Kubek Antal, g.k., San Louis Obispo
Kugler Gottfried, Youngstown
Kulcsár András, Stockholm, Can.

László Sylvan, Youngstown, Oh.
Lackner Béda, Irving
Laczkovits József, Monterey
Lawrence Ferenc, Brockton
Lékai Lajos dr., Very Rev. Irving
Lelóczky Gyula dr., Irving
Lengen G. Imre, Msgr.
South Norwalk
Lenner A. Jenő, Roebling
Lesko William, g.k., Gary
Loya János, g.k. Greensburg

Maczkó József, g.k., Trenton
Magyar József dr., Chicago
Magyar S. József, Clinton
Magyar László, dr., Devon
Máhig János dr., Montreal, Que.
Major Márk, Irving
Makó Lajos, Buffalo
Mandl Maximus, Very Rev.
DeWitt, Mich.
March Ralph dr., Irving
Marina Gyula dr. g.k., Msgr.
Perryopolis, Pa.
Marosfalvy László, Tuxedo, Can.
Marton Bernát, Irving
Marton Henrik, Irving
Máté I. József, Courtland, Can.
Medvigy Gusztáv, g.k., Carteret
Mensáros Aurél dr., Irving
Meskó Lajos, Devon
Mészáros György, dr., Farrell
Mészáros István, Steubenville
Mihalik Emil, g.k. püspök
Passaic, N. J.
Mihályi E. Gilbert dr.,
Saint Louis, Miss.
Miklósházy Attila, Willowdale
Canada
Miskolczy Kálmán dr., Buffalo
Molnár Antal, Bethlehem, Pa.
Molnár D. Antal, South Bend
Molnár István, Oyen, Canada
Molnár János, Philadelphia
Molnár Miklós, Hamilton, Ont.
Molnár Rajmund, dr., Rt. Rev.
Oconomovoc
Molnár Rikárd, Munhall
Moltesz József, Buffalo
Monostori Bánk dr. Irving
Morvay András, Buffalo, S. Dak.
Mosonyi László, g.k., Windsor
Mustos István, Devon

Nagy Ágoston, Jackson
Nagy Anzelm dr., Rt. Rev., Irving
Nagy T. József,
San Fernando Valley, Calif.
Nagy Mózes dr., Irving
Németh Ferenc, Fairfield
Német Lucius, DeWitt
Németh Imre, Fultonville, N. Y.
Németh Imre, g.k., Lorain
Nimród Ferenc, S. San Francisco

Novák Emilián, Irving
Nyeste János, Point Marion, Pa.
Nyika Béla dr., g.k., Chicago
Nyíri István dr., Cleveland

Orbán Miklós, Hamilton, Ont.
Olejnyik György, Fairport
Orosz László, g.k., Bridgeport
Őrsy László, Berkeley, Calif.
Ostrowski József, Throop és Scranton, Pa.

Pajtás Bertalan, g.k., Detroit
Palmer Lajos, Baltimore, Md.
Palotai Mihály, Buffalo
Papp György dr., Msgr., g.k. Hamilton, Ont.
Parker-Keresztesy László dr., Orange
Pattantyús János dr., Buffalo
Pázmány Géza, Devon
Perjés Pátrik, Marana
Peterson G. Elmer, South Bend
Pfemeter János, Grandby, Can.
Pier G. Pius, Flemington
Pintér Mihály dr., Buffalo
Pintér Sándor, Jackson, Miss.
Pogány György, dr., Irvington
Polgár Kapisztrán, DeWitt
Poór P. Albert, South River

Rábay Kristóf, Irving
Radányi Rókus, Yonkers
Rakaczky Bazil, g.k., Matawan
Rauch László, Doylestown
Reisz H. Elemér, Staten Island
Rékasi S. József, Detroit
Rieger Clétus, North Dayton
Roskó Lajos, Cleveland
Roskovics Konstantin, g.k., Philadelphia
Rudnay Kelemen, Santa Ana

Samai Sebestyén dr., Latrobe
Schilly Károly, Portola Valley
Sebes József, Washington
Senye István, Washington
Schenley Wendel, Big Pine Key
Serei Károly, New York
Sereghy László dr., g.k. McKeesport
Simon Lambert, Irving
Simor János, Dewitt
Sipos D. József, Highland, Ind.
Skerl Alfonz, East Chicago
Skinta István, Matawan
Skrapits János, Buffalo
Slezák István, Ituna, Can.
Somfay Béla, Willowdale, Can.
Spaits S. György, Philadelphia
Stram Gedeon, Alleyton
Sütő Ákos, Darby
Swade Robert, Chicago

Szabó Gyula, Msgr. Lackawanna
Szabó János, Orlando, Fla.
Szabó I. János, Msgr. South Bend
Szabó Szerén dr, Winnipeg, Man.
Szántó Hubert dr., Orange
Szarka Boldizsár, Irving
Szebenyi András, Syracuse
Szeder Mihály, Cleveland
Szépe W. László dr., Poynette
Szigeti Endre, Montreal Que.
Szlezák Imre, New York
Szlivka János,, g.k., Brooklyn
Szőcs Dénes, Fairfield
Szödényi Demjén dr., Irving

Takács Gábor, Youngstown
Takács Sándor, Oshawa, Canada
Talabér György, Johnstown
Tamilovszky A. József, Leechburg
Tanos I. Árpád, Msgr., Cleveland
Tarnóczi W. Ferenc, Acadia Valley, Canada
Tasy Ferenc, Kerman

Thun Albin, Flint
Tornay Péter, Portage
Tóth József, Cleveland
Török Béla, Harbor Beach
Török Dezső, Youngstown
Turmezei Ferenc dr., St. Paul
Türk János, Niles, Ohio
Türk József, Honolulu

Ugrin Béla, Vancouver, B.C.

Vadas József, Windber
Vajda Ferenc dr., Racine
Vámos E. József, Highland
Varga Béla, Msgr., New York
Varga György, Walston
Varga J. István, East Chicago
Varga József, Cleveland
Varga József, San Bernardino
Varga L. József, Pittsburgh
Varsányi I. Vilmos Msgr. Providence
Végváry Vazul, New Brunswick
Veszelovszky Albin dr., De Pere
Vezér Mihály, Regina, Sask.
Vianney János, DeWitt
Vida Elemér, Schenectady
Vida György, g.k., Munhall
Vidóczy István, Jim Thorpe
Vigh János, Danbury
Vincze Mihály, Woodbridge
Virágh Andor, Cincinnati
Vitéz Baán, Barberton
Vrabély György, Hammond
Vrabely J. István, Chesterton
Vrabély János, Bristol

Yarnovitz Róbert, g.k. Duquesne
Yackanich P. Jenő, g.k., Youngstown, Ohio

Zachfalvy István, Calgary, Alta.
Záhorszky Gyula dr., Cleveland
Zalotay József dr., Washington
Zembrzuski Mihály, Doylestown
Zimányi Rudolf dr., Irving
Zrinyi József, Washington
Zsoldos Imre, Washington

